Can.e.672.2

P. OVIDII NASONIS Metamorphosis

Ex accuratissimis virorum doctissimorum castigationibus emendata, & in lucem edita.

CAMB. UNIV. LIB.

CANTABRIGIÆ,
Ex Officina Joann. Hayes, celeberrimæ Academiæ Typographi, 1672.

24-251

PUB. OVIDII NASONIS

Metamorphoſeon

LIBER I.

IN nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora : Dii cœptis (nam vos mutaſtis & illas)
Aſpirate meis, primdq; ab origine mundi,
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare & terras, & quod tegit omnia cœlum,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixêre Chaos, rudis indigeſtaq; moles :
Nec quicquam, niſi pondus iners, congeſtaq; eodem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan :
Nec nova crescendo reparabat cornua Phœbe :
Nec circumfuſo pendebat in aëre Tellus,
Ponderibus librata ſuis : nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaq; erat & tellus, illîc & pontus & aër :
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër : nulli ſua forma manebat :
Obſtabatq; aliis aliud : quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abſcidit undas,
Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab aëre cœlum ;

Quæ poſtquam evolvit, cæcóq; exemit acervo,
Diſſociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis, & ſine pondere, cœli
Emicuit, ſummáq; locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi levitate, locóque.
Denſior his tellus, elementáq; grandia traxit,
Et preſſa eſt gravitate ſui. Circumfluus humor
Ultima poſſedit, ſolidúmq; coërcuit orbem.
Sic ubi diſpoſitam, quiſquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectámq; in membra redegit.
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidíſq; tumeſcere ventis
Juſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & ſtagna immenſa, lacúſque,
Fluminaq; obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diverſa locis partim ſorbentur ab ipſa,
In mare perveniunt partim, campóq; recepta
Liberiore æquæ pro ripis littora pulſant.
Juſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſylvas, lapidoſos ſurgere montes.
Utq; duæ dextra cœlum, totidémq; ſiniſtra
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis:
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei, totidémq; plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramq; locavit,
Temperiémq; dedit, miſtæ cum frigore flammæ.
Imminet his aër, qui quanto eſt pondere terræ,
Pondere aquæ levior, tanto eſt oneroſior igni.
Illîc & nebulas, illîc conſiſtere nubes
Juſſit, & humanas moturæ tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoq; non paſſim mundi fabricator habendum
Aëra permiſit: vix nunc obſiſtitur illis,
(Cùm ſua quiſq; regat diverſo flamina tractu)
Quin lanient mundum: Tanta eſt diſcordia fratrum.

Eurus

Eurus ad auroram, Nabathæáq; regna receſſit,
Perſidáque. & radiis juga ſubdita matutinis :
Veſper, & occiduo quæ littora Sole tepeſcunt
Proxima ſunt Zephyro : Scythiam, ſeptémq; Triones
Horrifer invaſit Boreas : contraria tellus
Nubibus aſſiduis, pluvióq; madeſcit ab Auſtro.
Hæc ſuper impoſuit liquidum, & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrena grecis habentem.
Vix ita limitibus diſcreverat omnia certis :
Cùm, quæ preſſa diu maſſa latuêre ſub ipſa,
Sydera cœperunt toto fulgeſcere cœlo.
Neu regio foret ulla ſuis animalibus orba :
Aſtra tenent cœleſte ſolum, formæq; deorum :
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus undæ.
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentiſq; capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet,
Natus homo eſt : ſive hanc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum mundi melioris origo :
Sive receus tellus, ſeductáq; nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cœli :
Quam ſatus Iapeto miſtam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum.
Pronáq; cum ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cœlúmq; videre
Juſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus.
Sic, modò quæ fuerat rudis & ſine imagine tellus,
Induit ignotas hominum converſa figuras.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectúmq; colebat.
Pœna metú ſq; aberant : nec vincla minacia ſollo
Ære ligabantur : nec ſupplex turba timebat
Judicis ora ſui : ſed erant ſine judice tuti.
Nondum cæſa ſuis, peregrinum ut viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat undas :
Nullág; mortales præter ſua littora nôrant.
Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ :

Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis erat: ſine militis uſu
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes:
Ipſe quoq; immunis, raſtróq; intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus.
Contentíq; cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus montanáq; fraga legebant,
Cornáq; & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Jovis arbore glandes.
VER erat æternum: placidíq; tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat ariſtis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flaváq; de viridi ſtillabant ilice mella.

Poſtquam, Saturno tenebroſa in Tartara miſſo,
Sub Jove mundus erat, ſubítq; argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretioſior ære:
Jupiter antiqui contraxit tempora veris,
Pérq; hyemes, æſtúſque, & inæquales autumnos,
Et breve ver, ſpatiis exegit quatuor annum.
Tum primùm ſiccis aër fervoribus uſtus
Canduit, & ventis glacies aſtricta pependit.
Tum primùm ſubiêre domos: domus antra fuerunt,
Et denſi frutices, & juncta cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſíq; jugo gemuêre juvenci.
Tertia poſt illam ſucceſſit ahenea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promptior arma,
Non ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus erupit vena pejoris in ævum
Omne nefas: fugêre pudor, verúmque, fidéſque:
In quorum ſubiêre locum fraudéſque, dolíque,
Inſidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc benè noverat illos,
Navita, quæq; diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultavêre carinæ.

Com-

Communémq; prius, ſeu lumina ſolis, & aura,
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantùm ſegetes, alimentáq; debita, dives
Poſcebatur humus: ſed itum eſt in viſcera terræ.
Quaſq; recondiderat, Stygiiſq; admoverat umbris,
EFFODIUNTUR opes, irritamenta malorum.
Iamq; nocens ferrum, ferróq; nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque,
Sanguineáq; manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus,
Nec ſocer à genero: fratrum quoq; gratia rara eſt:
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet pietas: & virgo cæde madentes
Ultima cæleſtum terras Aſtræa reliquit.

Neve foret terris ſecurior arduus æther:
Affectáſſe ferunt regnum cæleſte Gigantes,
Altáq; congeſtos ſtruxiſſe ad ſydera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubjectam Pelion Oſſæ.
Obruta mole ſua cùm corpora dira jacerent:
Perfuſam multo natorum ſanguine terram
Immaduiſſe ferunt, calidúmq; animâſſe cruorem.
Et, nè nulla ſuæ ſtirpis monumenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum: ſed & illa propago
Contemptrix ſuperûm, ſævæq; avidiſſima cædis,
Et violenta fuit: Scires è ſanguine natam.

Quæ pater ut ſummâ vidit Saturnius arce,
Ingemit: & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia menſæ;
Ingentes animo, dignas Jove, concipit iras,
Conciliúmq; vocat. Tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis cælo manifeſta ſereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo:
Hac iter eſt ſuperis ad magni tecta Tonantis.
Regaléq; domum: dextra, lævâq; deorum

Atria

Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitat diversa locis: à fronte potentes
Cælicolæ, clarique suos posuêre penates.
His locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo superi sedêre recessu,
Celsior ipse loco, sceptrique nixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque, quaterque
Cæsariem: cum qua terram, mare, sidera movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit.
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque parabat
Injicere anguipedum captivo brachia cœlo:
Nam, quanquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum:
Nunc mihi quà totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus: per flumina juro
Infera, sub terras Stygio labentia luco.
CUNCTA prius tentanda: sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, nè pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Sylvani:
Quos quoniam cœli nondum dignemur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus.
An satis, ô superi, tutos fore creditis illos,
Cùm mihi, qui fulmen, qui vos habeóque, regóque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Confremuêre omnes: studiisque ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cùm manus impia sævit
Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen,
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est, totusque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minùs pietas, Auguste, tuorum,
Quàm fuit illa Jovi! qui postquam voce manúque
Murmura compressit, tenuêre silentia cuncti.
Substitit ut clamor pressus gravitate regentis,

Jupiter

Jupiter hæc iterum sermone silentia rupit:
Ille quidem pœnas (curam hanc dimittite) solvit:
Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo.
Contigerat nostræ infamia temporis aures:
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
Et Deus humana lustro sub imagine terras.
Longa mora est, quantum noxæ sit ubiq; repertum,
Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero:
Mænala transieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cyllene gelidi pineta Lycæi:
Arcadas hinc sedes, & inhospita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum sera crepuscula noctem.
Signa dedi venisse Deum: vulgúsq; precari
Cœperat: irridet primò pia vota Lycaon.
Mox, ait, Experiar, Deus hic, discrimine aperto,
An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem somno, nec opinæ perdere morte
Me parat: hac illi placet experientia veri.
Nec contentus eo est: missi de gente Molossa
Obsidis unius jugulum mucrone resolvit:
Atq; ita semineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim subjecto torruit igni:
Quos simul imposuit mensis, ego vindice flamma
In dominum dignos everti tecta penates.
Territus ipse fugit: nactúsq; silentia ruris
Exululat, frustráq; loqui conatur: ab ipso
Colligit os rabiem, solitaq; cupidine cædis
Utitur in pecudes, & nunc quoq; sanguine gaudet:
In villos abeunt vestes, in crura lacerti:
Fit lupus, & veteris servat vestigia formæ.
Canicies eadem est, eadem violentia vultus:
Iidem oculi lucent: eadem feritatis imago est.
Occidit una domus: sed non domus una perire
Digna fuit: quà terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus jurâsse putes: dent ocyùs omnes
Quas meruêre pati (sic stat sententia) pœnas.

Dicta

Dicta Jovis pars voce probant, stimulisq; frementi
Adjiciunt: alii partes assensibus implent.
Est tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: & quæ sit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, rogant: quis sit laturus in aras
Thura: ferí sne paret populandas tradere terras?
Talia quærentes (sibi enim fore cætera curæ)
Rex superûm trepidare vetat, sobolemq; priori
Dissimilem populo promittit origine mira.
Jamq; erat in totas sparsurus fulmina terras:
Sed timuit, nè forte sacer tot ab ignibus æther
Conceperat flammas, totúsq; arderet axis.
Esse quoq; in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaq; regia cœli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum:
Pœna placet diversa, genus mortale sub undis
Perdere, & ex omni nimbos demittere cælo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunq; fugant inductas flamina nubes:
Emittítq; Notum. Madidis Notus evolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum:
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte sedent nebulæ, rorant pennæq; sinúsque,
Utq; manu latè pendentia nubila pressit,
Fit fragor, & densi fundúntur ab æthere nimbi:
Nuntia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentáq; nubibus affert,
Sternuntur segetes, & deplorata colonis
Vota jacent, longíq; perit labor irritus anni.
Nec cælo contenta suo est Jovis ira: sed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes: qui postquam tecta tyranni
Intravêre sui; non est hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite vestras:
(Sic opus est) aperite domos, ac mole remota,
Fluminibus vestris totas immittite habenas.

Jusserat:

Jusserat: hi redeunt, ac fomitibus ora relaxant,
Et defrænato volvuntur in æquora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit: at illa
Intremuit, motúq; vias patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumq; satis arbusta simul, pecudésque, virósque
Tectáque, cumq; suis rapiunt penetralia sacris,
Si qua domum mansit, potuitq; resistere tanto
Indejecta malo: culmen tamen altior hujus
Unda tegit, pressaq; latent sub gurgite turres:
Jamq; mare, & tellus nullum discrimen habebant:
Omnia pontus erat: deerant quoq; littora ponto,
Occupat hic collem: cymba sedet alter adunca:
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille super segetes, aut mersæ culmina villæ
Navigat: hic summa piscem deprendit in ulmo:
Figitur in viridi (si fors tulit) anchora prato:
Aut subjecta terunt curvæ vineta carinæ:
Et modò quà graciles gramen carpsêre capellæ:
Nunc ibi deformes ponunt sua corpora Phocæ:
Mirantur sub aqua lucos, urbésque domósque
Nereides: sylvásq; tenent delphines: & altis
Incursant ramis, agitatáq; robora pulsant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres: nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quæsitis diu terris, ubi sistere possit,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
Pulsabántq; novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actais Phocis ab arvis
Terra ferax, dum terra fuit: sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum,
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnassus, superátq; cacumine nubes,

His

Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parva rate vectus adhæsit,
Corycidas Nymphas, & numina montis adorat,
Fatidicamq; Themin, quæ tunc oracla tenebat,
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla deorum.
Jupiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse virum de tot modò millibus unum,
Et superesse videt de tot modò millibus unam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos:
Nubila disjecit, nimbisq; Aquilone remotis,
Et cælo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet, positoq; tricuspide telo,
Mulcet aquas rector pelagi, suprâq; profundum
Extantem, atq; humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat, conchaq; sonanti
Inspirare jubet: fluctusque, & flumina signo
Jam revocare dato. Cava buxina sumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine crescit ab imo:
Buccina quæ in medio concepit ubi aëra ponto,
Littora voce replet sub utroq; jacentia Phœbo.
Tum quoq; ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit jussos inflata recessus,
Omnibus audita est telluris, & æquoris undis:
Et quibus est undis audita coërcuit omnes.
Jam mare litus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina subsidunt: colles exire videntur.
Surgit humus; crescunt loca decrescentibus undis:
Postq; diem longam nudata cacumina sylvæ
Ostendunt, limumq; tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat: quem postquam vidit apertum,
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion lacrymis ita Pyrrham affatur obortis:
O soror, ô conjux, ô fœmina sola superstes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit, nunc ipsa pericula jungunt:
Terrarum, quascunq; vident occasus & ortus,

Nos duo turba sumus: possedit cætera pontus.
Hæc quoq; adhuc vita non est fiducia nostræ
Certa satis: terrent etiam nunc nubila mentem.
Quis tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animus miseranda foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante dolores?
Namq; ego (crede mihi) si te quoq; pontus haberet,
Te sequerer conjux, & me quoq; pontus haberet.
O utinam possem populos reparare paternis
Artibus, atq; animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus:
(Sic visum est superis) hominúmq; exempla manemus.
Dixerat, & flebant: placuit cæleste precari
Numen, & auxilium per sacras quærere sortes.
Nulla mora est: adeunt pariter Cephisidas undas
Et nondum liquidas, sed jam vada nota secantes:
Inde ubi libatos irroravêre liquores
Vestibus, & capiti, flectunt vestigia sacra
Ad delubra deæ: quorum fastigia turpi
Squallebant muſco, stabántq; sine ignibus aræ.
Ut templi tetigêre gradus, procumbit uterque
Pronus humi, gelidóq; pavens dedit oscula saxo,
Atq; ita, Si precibus, dixerunt, numina justis
Victa remolleſcunt, si flectitur ira deorum,
Dic Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte siet, & mersis fer opem mitissima rebus.
Mota dea est, sortémq; dedit: Discedite templo,
Et velate caput, cinctáſq; resolvite vestes,
Ossáq; post tergum magnæ jactate parentis.
Obstupuêre diu: rumpítq; silentia voce
Pyrrha prior, jussisq; Deæ parere recusat,
Détq; sibi veniam, pavido rogat ore, pavétque
Lædere jactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt cæcis obscura latebris
Verba datæ sortis secum, inter sēq; volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet: Et aut fallax ait, est solertia nobis,

Aut

Aut pia sunt, nullúmq; nefas oracula suadent:
Magna parens terra est: lapides in corpore terræ
Ossa reor dici: jacere hos post terga jubemur.
Conjugis augurio quanquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est: adeò cœlestibus ambo
Diffidunt monitis; sed quid tentare nocebat?
Discedunt, velántq; caput, tunicáq; recinguntur,
Et jussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem cœpere, suúmq; rigorem,
Mollirique mora, mollitáq; ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturáq; mitior illis
Contigit, ut quædam sic non manifesta videri
Forma potest hominis, sed utì de marmore cœpta,
Non exacta satìs, rudibúsq; simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis usum:
Quod solidum est, flectíq; nequit, mutatur in ossa;
Quæ modò vena fuit, sub eodem nomine mansit:
Inq; brevi spatio, superorum numine, saxa
Missa viri manibus faciem traxêre virorum:
Et de fœmineo reparata est fœmina jactu:
Inde genus durum sumus, experiénsq; laborum:
Et documenta damus, qua simus origine nati.
Cætera diversis tellus animalia formis
Sponte sua peperit, postquam vetus humor ab igne
Percaluit solis, cœnúmq; udæq; paludes
Intumuere æstu, fœcundáq; semina rerum
Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciémq; aliquam cepere morando.
Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alveo,
Æthereóq; recens exarsit sydere limus:
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt, & in his quædam modò cœpta per ipsum
Nascendi spatium; quædam imperfecta, suíque
Trunca vident humeris: & eodem corpore sæpe

Altera

Altera pars vivit, rudis est pars altera tellus:
Quippe ubi temperiem sumpsere humórq; calórque,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cúmq; sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est:
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti,
Solibus ætherei altóq; recanduit æstu,
Edidit innumeras species, partímq; figuras
Reddidit antiquas, partim nova monstra creavit:
Illa quidem nollet: sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populíq; novis, incognite serpens,
Terror eras: tantum spatii de monte tenebas:
Hunc Deus Arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè, nisi in damis, capreíq; fugacibus, usus:
Mille gravem telis, exhaustâ penè pharetra,
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno:
Nève operis famam posset delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.
Hic juvenum quicunque manu pedibúsve rotatos
Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat: longóq; decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

Primus amor Phœbi Daphne Peneia, quem non
Sors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira:
Delius hunc nuper, victo serpente, superbus,
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quídq; tibi, lascive puer, tum fortibus armis?
Dixerat, ista decent humeros gestamina nostros:
Qui dare certa feræ, dare vulnera possumus hosti:
Qui modò pestifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis:
Tu face, nescio quos, esto contentus amores
Irritare tua, nec laudes asserre nostras:
Filius huic Veneris: Figat tuus omnia, Phœbe,
Te meus arcus ait: quantóq; animalia cedunt
Cuncta Deo, tanto minor est tua gloria nostra:

Dixit: & elisо percussis aëre pennis,
Impiger umbrosa Parnassi constitit arce:
Deq; sagittifera prompsit duo tela pharetra
Diversorum operum: fugat hoc, facit illud amorem:
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acuta:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nympha Peneide fixit: at illo
Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas:
Protinus alter amat: fugit altera nomen amantis,
Sylvarum latebris, captivarumq; ferarum
Exuviis gaudens, inauptaque æmula Phœbes:
Vitta coercebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiêre: illa aversata petentes,
Impatiens, expersq; viri, nemora avia lustrat:
Nec quid Hymen, quid amor, quid sint connubia curat.
Sæpe pater dixit, Generum mihi filia debes:
Sæpe pater dixit, debes mihi nata nepotes:
Illa, velut crimen, taedas exosa jugales,
Pulchra verecundo suffundens ora rubore,
Inque patris blandis harens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor charissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ:
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat, voto; tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat, visæq; cupit connubia Daphnes:
Quódq; cupit, sperat, suáq; illum oracula fallunt.
Utque leves stipulæ demptis adolentur aristis;
Ut facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit:
Sic Deus in flammas abiit, sic pectore toto
Uritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos:
Ecquid si comantur? ait: videt igne micantes
Sideribus similes oculos: videt oscula, quæ non
Est vidisse satis: laudat digitósque, manúsque,
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos:
Siqua latent, meliora putat. Fugit ocyor aurâ

Illa

Illa levi, neq; ad hæc revocantis verba resistit:
Nympha precor Penea mane: non insequor hostis:
Nympha mane. Sic agna lupum, sic cerva leonem,
Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbæ;
Hostes quæque suos: amor est mihi causa sequendi.
Me miserum! nè prona cadas, indignève lædi
Crura notent sentes, & sim tibi causa doloris.
Aspera, quà properas, loca sunt: moderatius, oro,
Curre, fugamq; inhibe, moderatius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen: non incola montis:
Non ego sum pastor: non hic armenta gregésve
Horridus observo: nescis temerarie, nescis
Quem fugias, ideòq; fugis: mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Patarèq; regia servit:
Juppiter est genitor: per me quod erit q; fuitque,
Estq; patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est, nostra tamen una sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est, opiferq; per orbem
Dicor, & herbarum est subjecta potentia nobis.
Hei mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis,
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus artes!
Plura locuturum timido Peneia cursu
Fugit, cúmq; ipso verba imperfecta reliquit.
Tunc quoq; visa decens: nudabant corpora venti,
Obviaq; adversas vibrabant flamina vestes,
Et levis impulsos retro dabat aura capillos.
Aucta fuga forma est: sed enim non sustinet ultrà
Perdere blanditias juvenis Deus: utque monebat
Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem,
Alter inhæsuro similis, jam, jamq; tenere
Sperat, & extento stringit vestigia rostro;
Alter in ambiguo est, an sit comprensus; & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiq; ora reliquit:
Sic Deus & Virgo est: hic spe celer, illa timore.

Qui tamen insequitur, pennis adjutus amoris,
Ocyor est, requiemq; negat, tergoq; fugacis
Imminet, & crinem sparsum cervicibus afflat.
Viribus absumptis expalluit illa, citæque
Victa labore fugæ, spectans Peneidas undas,
Fer pater, inquit, opem, si flumina numen habetis:
Quâ nimium placui, tellus, ait, hisce, vel istam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finitâ, torpor gravis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia crescunt:
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent, remanet nitor unus in illa.
Hanc quoq; Phœbus amat, positâq; in stipite dextra
Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus:
Complexúsq; suis ramos, ut membra, lacertis,
Oscula dat ligno, refugit tamen oscula lignum.
Cui Deus: at quoniam conjux mea non potes esse,
Arbor eris certè, dixit, mea: semper habebunt
Te coma, te citharæ, te nostræ Laure pharetræ.
Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum
Vox canet, & longas visent Capitolia pompas:
Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis, mediumq; tuebere quercum:
Utq; meum intonsis caput est juvenile capillis,
Tu quoq; perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Pæan: factis modo laurea ramis
Annuit, utq; caput, visa est agitâsse cacumen.
Est nemus Æmoniæ, præruptа quod undiq; claudit
Sylva, vocant Tempe, per quæ Penëus ab imo
Effusus Pindo spumosis volvitur undis,
Dejectúq; gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, summisq; aspergine sylvis
Insuit, & sonitu plusquam vicina fatigat:
Hæc domus, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis: in his residens, facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphisq; colentibus undas:

Con-

Conveniunt illuc populariaſlumina primùm,
Neſcia gratentur, conſolentúrne parentem,
Populifer Spercheus, & irrequietus Enipeus,
Apidanúſq; ſenex, lenísq; Amphryſus, & Æas;
Móxq; omnes alii, qui, quà tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus undas,
Inachus unus abeſt, imóq; reconditus antro
Fletibus auget aquas, natámq; miſerrimus Io
Luget ut amiſſam: neſcit, vitáne fruatur,
An ſit apud manes: ſed quam non invenit uſquam,
Eſſe putat uuſquam, atque animo pejora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Jupiter illam
Flumine: & ô virgo Jove digna! tuóq; beatum
Neſcio quem factura toro! pete, dixerat, umbras
Aut horum, aut horum nemorum, (& monſtraverat am-
Dum calet, & medio Sol eſt altiſſimus orbe. (bas)
Quod ſi ſola times latebras intrare ferarum,
Præſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis,
Nec de plebe Deo, ſed qui cæleſtia magna
Sceptra manu teneo, ſed qui vaga fulmina mitto.
Nè fuge me: (fugiebat enim.) Jam paſcua Lernæ,
Conſitáq; arboribus Lyrcæa reliquerat arva:
Cùm Deus inducta latas caligine terras
Occulnit, tenuítq; fugam, rapuítq; pudorem.
Interea medios Juno deſpexit in agros:
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die, non fluminis illas
Eſſe, nec humenti ſenſit tellure remitti;
Atque ſuus conjux ubi ſit circumſpicit, ut quæ
Deprenſi toties bene nôſſet furta mariti.
Quem poſtquam cælo non repperit: Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait: delapſáq; ab æthere ſummo
Conſtitit in terris, nebulaſq; recedere juſſit.
Conjugis adventum præſenſerat, ſuqs nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
Bos quoq; formoſa eſt: ſpeciem Saturnia vaccæ,
Quanquam invita, probat: nec non & cujus, & unde,

Quóve sit armento, veri quasi nescia, quærit.
Jupiter è terra genitam mentitur, ut auctor
Desinat inquiri: petit hanc Saturnia munus:
Quid faciat? crudele, suos abdicere amores:
Non dare, suspectum: pudor est qui suadeat illinc:
Hinc dissuadet amor, victus pudor esset amore:
Sed leve si munus sociæ generísque, toríque,
Vacca negaretur, poterat non vacca videri:
Pellice donatâ non protinus exuit omnem
Diva metum, timuítq; Jovem, & fuit anxia furti:
Donec Aristoridæ servandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Indè suis vicibus capiebant bina quietem,
Cætera servabant, atq; in statione manebant,
Constiterat quocunque loco, spectabat ad Iô;
Ante oculos Iô, quamvis aversus habebat:
Luce sinit pasci; cùm Sol tellure sub alta est,
Claudit, & indigno circundat vincula collo:
Frondibus arboreis, & amara pascitur herba:
Próq; toro, terræ non semper gramen habenti
Incubat infelix, limosáque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cùm brachia vellet
Tendere, non habuit quæ brachia tenderet Argo;
Et conata queri, mugitus edidit ore,
Pertimuítq; sonos, propriáq; exterrita voce est:
Venit & ad patrias, ubi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas: novaq; ut conspexit in unda
Cornua, pertimuit séq; exterrata refugit.
Naiades ignorant, ignorat Inachus ipse,
Quæ sit: at illa patrem sequitur, sequitúrq; sorores,
Et patitur tangi, séq; admirantibus offert:
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patriísq; dat oscula palmis,
Nec retinet lacrymas: & si modò verba supersint,
Oret opem, nomenq; suum, casúsq; loquatur,
Littera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
Corporis indicium mutati triste peregit:

Me miserum! exclamat pater Inachus, ínq; gementis
Cornibus & niveæ pendens cervice juvencæ,
Me miserum! ingeminat; túne es quæsita per omnes
Nata mihi terras? tu non inventa reperta es,
Luctus erat levior, retices? nec mutua nostris
Dicta refers? alto tantum suspiria ducis
Pectore, quódq; unum potes, ad mea verba remugis:
At tibi ego ignarus thalamos, tedásq; parabam;
Spésq; fuit generi mihi prima, secunda nepotum:
De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus,
Nec finire licet tantos mihi morte dolores.
Sed nocet esse Deum: præclusáq; janua leti
Æternum nostros luctus extendit in ævum.
Talia dicenti stellatus summovet Argus,
Ereptámq; patri diversa in pascua natam
Abstrahit: ipse procul montis sublime cacumen
Occupat: unde sedens partes speculatur in omnes:
Nec superûm rector mala tanta Phoronidos ultrà
Ferre potest: natúmq; vocat, quem lucida partu
Pleias innixa est, letóq; det imperat Argum.
Parva mora est, alas pedibus, virgámq; potente
Somniferam sumpsisse manu, tegiménq; capillis:
Hæc ubi disposuit, patria Jove natus ab arce
Desilit in terras: illic tegiménq; removit,
Et posuit pennas; tantummodo virga retenta est,
Hac agit, ut pastor, per devia rura capellas,
Dum venit, adductas: & structis cantat avenis:
Voce novæ captus custos Junonius artis,
Quisquis es, hoc poteris mecum considere saxo,
Argus ait: neq; enim pecori fœcundior ullo
Herba loco est: aptámq; vides pastoribus umbram:
Sedit Atlantiades: & euntem multa loquendo
Detinuit sermone diem, junctísq; canendo
Vincere arundinibus servantia lumina tentat:
Ille tamen pugnat molles evincere somnos:
Et quamvis sopor est oculorum parte receptus,
Parte tamen vigilat, quærit quoq; (námq; reperta

Fistula nuper erat) quâ sit ratione reperta.
Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naias una fuit; Nymphæ Syringa vocabant:
Non semel & Satyros eluserat illa sequentes,
Et quoscunq; Deos umbrosáq; sylva, feráxq;
Rus habet; Ortygiam studiis, ipsámq; colebat
Virginitate Deam, ritu quoq; cincta Dianæ
Falleret, & credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi:
Sic quoq; fallebat. Redeuntem colle Lycæo
Pan videt hanc, pinúq; caput præcinctus acuta,
Talia verba refert: Tibi nubere Nympha volentis
Votis cede Dei: Restabat plura referre,
Et precibus spretis fugisse per avia Nympham,
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerat: hîc illam, cursum impedientibus undis,
Ut se mutarent, liquidas orâsse sorores:
Panáq; cùm prensam sibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuisse palustres:
Dúmq; ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similémq; querenti:
Arte nova vocísq; Deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum, dixisse, manebit:
Atq; ità disparibus calamis compagine ceræ
Inter se junctis nomen tenuisse puellæ.
Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes
Succubuisse oculos, adopertáq; lumina somno:
Supprimit extemplò vocem, firmátq; soporem,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat ense,
Quà collo est confine caput, saxóq; cruentum
Dejicit, & maculat præruptam sanguine rupem:
Arge jaces, quódq; in tot lumina lumen habebas,
Extinctum est, centúmq; oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucrísq; suæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet.

Pro-

Protinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ,
Horrificámq; oculis, animóq; objecit Erynnin
Pellicis Argolicæ, ſtimulóſq; in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenſo reſtabas, Nile, labori:
Quem ſimul ac tetigit, poſitis in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinóq; ardua collo,
Quos potuit ſolos tendens ad ſydera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & luctiſono mugitu
Cum Jove viſa queri eſt, finémq; orare malorum:
Conjugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem rogat: inq; futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi cauſa doloris
Hæc erit: & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea eſt, vultus capit illa priores,
Fitq; quod antè fuit, fugiunt de corpore ſetæ:
Cornua decreſcunt: ſit luminis arctior orbis:
Contrahitur rictus: redeunt humeríq; manúſque:
Unguláq; in quinos dilapſa abſumitur ungues:
De bove nil ſupereſt, forma niſi candor in illa,
Officióq; pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur, metuíſq; loqui, nè more juvencæ
Mugiat, & timidè verba intermiſſa retentat.
Nunc Dea linigera colitur celeberrima turba.
Hinc Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Jovis, pérq; urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis & annis,
Sole ſatus Phaëton, quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœbóq; parente ſuperbum,
Non tulit Inachides: matríque, ait, omnia demens
Credis, & es tumidus genitoris imagine falſi:
Erubuit Phaëton, iramq; pudore repreſſit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi convitia matrem:
Quóq; magìs doleas genitrix, ait, en! ego liber,
Ille ferox, tacui: pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli:
At tu, ſi modò ſum cæleſti ſtirpe creatus,

Edo

Ede notam tanti generis, méq; assere cœlo.
Dixit, & implicuit materno brachia collo:
Pérq; suum, Meropísq; caput, tedásq; sororum,
Traderet, oravit, veri sibi signa parentis.
Ambiguum est, Clymene precibus Phaëtontis, an irâ
Mota magìs dicti sibi criminis, utráq; cœlo
Brachia porrexit: spectánsq; ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis,
Nate, tibi juro, quod nos audítq; vidétque,
Hoc te, quem spectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole satum: si ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi, sítq; oculis lux ista novissima nostris:
Nec longus patrios labor est tibi nôsse penates:
Unde oritur, terræ domus est contermina nostræ:
Si modo fert animus, gradere, & scitabere ab ipso.
Emicat extemplo lætus post talia matris
Dicta suæ Phaëton, & concipit æthera mente:
Æthiopásq; suos, positósq; sub ignibus Indos
Sydereis transit, patriósq; adit impiger ortus.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoseon.

LIBER II.

REgia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammásq; imitante Pyropo,
Cujus ebur nitidum fastigia summa tegebat,
Argenti bifores radiabant limine valvæ:
Materiam superabat opus: nam Mulciber illic

Æquora

Æquora cælárat mediàs cingentia terràs,
Terrarúmq; orbem, cœlúmq; quod imminet orbi:
Cœruleos habet unda Deos, Tritona canorum,
Protéaq; ambiguum, balænarúmq; prementem
Ægæona ſuis immania terga lacertis,
Doridáq; & natas, quarum pars nare videtur,
Pars in mole ſedens virides ſiccare capillos,
Piſce vehi quædam: facies non omnibus una eſt,
Nec diverſa tamen, qualem decet eſſe ſororum:
Terra viros, urbéſq; gerit, ſylváſque, ferásque,
Fluminaque, & Nymphas & cætera numina ruris:
Hæc ſuper impoſita eſt cœli fulgentis imago,
Signáq; ſex foribus dextris, totidémq; ſiniſtris.
Quò ſimul accliva Clymeneia limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis,
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus,
Conſiſtít; procul: neq; enim radiata ferebat
Lumina: Purpureo velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus, claris lucente ſmaragdis:
A dextra lævaq; Dies, & Menſis, & Annus,
Sæculaque, & poſitæ ſpatiis æqualibus Horæ,
Vérq; novum ſtabat cinctum florente corona,
Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat:
Stabat & Autumnus calcatis ſordidus uvis
Et glacialis Hyems canos hirſuta capillos.
Indè loco medius rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aſpicit omnia, vidit:
Quæque viæ tibi cauſa? quid hac, ais, arce peſiſti
Progenies Phaëton, haud inficianda parenti?
Ille refert: O lux immenſi publica mundi,
Phœbe pater, ſi das uſum mihi nomînis hujus,
Nec falſa Clymene culpam ſub imagine celat,
Pignora da genitor, per quæ tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe noſtris,
Dixerat; at genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios, propiúſq; accedere juſſit:
Amplexúq; dato, Nec te meus eſſe negari

Dignus

Dignus es, & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quóq; minus dubites, quodvis pete munus, & illud
Me tribuente feres: promissi testis adesto
Diis juranda palus, oculis incognita nostris.
Vix bene desierat: currus petit ille paternos,
Inq; diem alipedum jus & moderamen equorum:
Pœnitnit juràsse patrem, qui térq; quatérq;
Concutiens illustre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tua est: utinam promissa liceret
Non dare: Confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere licet: non est tua tuta voluntas:
Magna petis, Phaëton, & quæ non viribus istis
Munera conveniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis; non est mortale, quod optas:
Plus etiam, quàm quod superis contingere fas est,
Nescius affectas: placeat sibi quisque licebit:
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe
Me valet excepto: vastí quoq; rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non aget hos currus: & quid Jove majus habetur?
Ardua prima via est, & qua vix mane recentes
Enituntur equi: medio est altissima cœlo,
Unde mare & terras ipsi mihi sæpe videre
Fit timor, & pavida trepidat formidine pectus.
Ultima prona via est, & eget moderamine certo:
Tunc etiam, quæ me subjectis excipit undis,
Nè feram in præceps, Tethys solet ipsa vereri.
Adde, quòd assiduè rapitur vertigine cœlum,
Syderaq; alta trahit celeríq; volumine torquet:
Nitor in adversum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus: quid agas? poterísne vetatis
Obvius ire polis, nè te citus auferat axis?
Forsitan & lucos illic, urbésq; Deorum
Concipias animo, delubráq; ditia donis
Esse: per insidias iter est formásq; ferarum.
Utq; viam teneas, nullóq; errore traharis,

Per

Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Æmoniíq; arcus, violentíq; ora Leonis,
Sævâq; circuitu curvantem brachia Centrum:
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore, & naribus efflant,
In promptu regere est: vix me patiuntur, ubi acres
Incaluere animi, cervíq; repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate cave: dum res quæ finit, tua corrige vota,
Scilicet ut nostro genitum te sanguine credas,
Pignora certa petis: do pignora certa timendo,
Et patrio pater esse metu probor: aspice vultus
Ecce meos: utinámq; oculos in pectore posses
Inserere, & patrias intus deprendere curas:
Deniq; quicquid habet dives circumspice mundus,
Déq; tot ac tantis, cœli, terræque, marísque,
Posce bonis aliquid, nullam patière repulsam:
Deprecor hoc unum, quod vero nomine pœna,
Non honor est: pœnam Phaëton pro munere poscis:
Quid mea colla tenes blandis, iguare, lacertis?
Ne dubita, dabitur (Stygias juravimus undas)
Quodcunq; optaris: sed tu sapientius opta.
Finierat monitus: dictis tamen ille repugnat,
Propositúmq; premit, flagrátq; cupidine currus:
Ergo, quâ licuit, genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem, Vulcania munera, currus:
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ
Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo:
Per juga Chrysolithi, positæq; ex ordine gemmæ,
Clara repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dúmq; ea magnanimus Phaëthon miratur, opúsq;
Perspicit ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena rosarum
Atria: diffugiunt stellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli statione novissimus exit.
Tum pater, ut terras mundúmq; rubescere vidit,

Cor-

Cornuáq; extremæ velut evanescere Lunæ:
Fungere equos Titan velocibus imperat Horis:
Fussa deæ celeres peragunt, ignémq; vomentes
Ambrosiæ succo saturos præsipibus altis
Quadrupedes ducunt, additusq; sonantia frena:
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit, & rapidæ fecit patientia flammæ:
Impositusq; comæ radios: præsagaq; luctus
Pectore sollicito repetens suspiria, dixit:
Si potes his saltem monitis parere parentis,
Parce puer stimulis, & fortiùs utere loris.
Sponte sua properant: labor est inhibere volantes.
Nec tibi directos placeat via quinq; per arcus;
Sectus in obliquum est latus curvamine limes,
Zonarúmq; trium contentus fine, polúmq;
Effugit Australem, junctámq; Aquilonibus Arcton:
Hâc sit iter, manifesta rotæ vestigia cernes.
Utq; ferant æquos & cœlum & terra calores,
Nec preme, nec summum molire per æthera currum,
Altius egressus cœlestia signa cremabis,
Inferius terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet ad Anguem,
Nêve sinisterior pressam rota ducat ad Aram:
Inter utrumq; tene: fortunæ cætera mando,
Quæ juvet, & melius quàm tu tibi, consulat, opto.
Dum loquor, Hesperio positas in littore metas
Humida nox tetigit: non est mora libera nobis.
Poscimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus utere nostris,
Dum potes, & solidis etiam nunc sedibus adstas:
Dúmq; malè optatos nondum premis inscius axes:
Quæ tutus spectes, sine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum,
Statq; super, manibúsq; datas contingere habenas
Gaudet, & invitogrates agit indè parenti.
Interea volucres Pyroeis, Eous, & Æthon,

Solis

Solis equi, quartúſq; Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibúſq; repagula pulſant.
Quæ poſt quam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Reppulit. & facta eſt immenſi copia cæli,
Corripuêre viam, pedibúſq; per aëra motis
Obſtantes ſcindunt nebulas, pinníſq; levati
Prætereunt ortos iiſdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat, nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi, ſolitáq; jugum gravitate carebat.
Vtq; labant curvæ juſto ſine pondere naves,
Perq; mare inſtabiles nimia levitate feruntur:
Sic onere inſueto vacuos dat in aëre ſaltus,
Succutitúrq; altè, ſimilíſq; eſt currus inani.
Quod ſimul ac ſenſere, ruunt, tritúmq; relinquunt
Quadrijugi ſpatium, nec quo prius ordine currunt.
Ipſe pavet: nec quà commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit, quà ſit iter, nec ſi ſciat, imperet illis.
Tum primùm radiis gelidi caluêre Triones,
Et vetito fruſtra tentárunt æquore tingi:
Quæque polo poſita eſt glacialis proxima ſerpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
Incaluit, ſenſitq; novas fervoribus iras.
Te quoq; turbatum memorant fugiſſe, Boote,
Quamvis tardus eras, & te tua plaſtra tenebant.
Vt verò terras deſpexit ab æthere ſummo
Infelix Phaëton penitus penitúſq; jacentes,
Palluit, & ſubito genua instremuêre timore:
Súntq; oculis tenebræ per tantum lumen obortæ:
Et jam mallet equos numquam tetigiſſe paternos:
Jam cognôſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
Jam Meropis dici cupiens. Ità fertur, ut acta
Præcipiti pinus Boreâ, cui cuncta remiſit
Frena ſuus rector, quam Diis, votíſq; reliquit.
Quid facias? multum cæli poſt terga relictum:
Ante oculos plus eſt, animo metitur utrumque:
Et modo, quos illi fas tum contingere non eſt,
Proſpicit occaſus, interdum reſpicit ortus.

Quídq;

Quidq; agat ignarus, ſtupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum:
Sparſa quoq; in vario paſſim miracula cœlo,
Vaſtarumq; videt tepidis ſimulacra ferarum:
Eſt locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpius, & cauda, flexi ſq; utrinq; lacertis
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum:
Hunc puer ut nigri madidum ſudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuſpide vidit,
Mentis inops, gelida formidine lora remiſit:
Quæ poſtquam ſummo ſenſere jacentia tergo,
Expatiantur equi, nullóq; inhibente per auras
Ignota regionis eunt; quáq; impetus egit,
Hác ſine lege ruunt, altoq; ſub æthere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntq; per avia currum:
Et modò ſumma petunt, modò per declive, viá ſq;
Præcipites, ſpatio terræ propiore feruntur:
Inferiúſq; ſuis fraternos currere Lunæ
Admiratur equos, ambuſtáq; nubila fumant:
Corripitur flammis, ut quaq; altiſſima, tellus,
Fiſſáq; agit rimas, & ſuccis aret adeptis:
Pabula canéſcunt, cum frondibus uritur arbor,
Materiámq; ſuo præbet ſeges arida damno:
Parva queror, magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cúmq; ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt: ſylvæ cum montibus ardent:
Ardet Athos, Taurúſq; Cilix, & Tmolus & Oëte,
Et tum ſicca, prius celeberrima fontibus Ide,
Virgineúſq; Helicon, & nondum Oëagrius Æmus;
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætna:
Parnaſſúſq; biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem nivibus Rhodope caritura Mimáſq;
Dyndymáq; & Mycale, natúſq; ad ſacra Citharon,
Nec proſunt Scythiæ ſua frigora: Caucaſus ardet,
Oſſáq; cum Pindo maiorq; ambobus Olympus:
Aëriaq; Alpes, & nubifer Appenninus:
Tum verò Phaëthon cunctis e partibus orbem

Aſpicit

Aſpicit arcenſum, nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventéſq; auras velut è fornace profundo
Ore trahit, curruſq; ſuos candeſcere ſentit,
Et neq; jam cineres, ejectatúmq; favillam
Ferre poteſt, calidóq; involvitur undiq; fumo:
Quoq; eat, aut ubi ſit, picea caligine tectus,
Neſcit, & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum crédunt in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye raptis humoribus æſtu
Arida: tum Nymphæ paſſis, fontéſque, lacúſque,
Deflevère comis: quærit Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: medius Tanais fumavit in undis,
Peneúſq; ſenex, Teuthranteúſq; Caycus,
Et celer Iſmenos, cum Phocaico Erymantho,
Arſuruſq; iterum Xanthus, flavúſq; Lycormas,
Quiq; recurvatis ludit Mæander in undis,
Mygdoniúſq; Melas, & Tenareus Eurotas:
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodoóntq; citus, Gangéſq; & Phaſis & Iſter.
Æſtuat Alpheus: ripæ Sperchiades ardent:
Quódq; ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum:
Et, quæ Mæonias celebrârunt carmina ripas,
Fluminea volucres medio calnêre Caÿſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluſq; caput, quod adhuc latet: oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles:
Sors eadem Iſmarios, Hebrum cum Strymone ſiccat,
Heſperióſq; amnes, Rhenum, Rhodanúmq; Padúmq;
Cuiq; fuit rerum permiſſa potentia, Tibrim.
Diſſilit omne ſolum: penetrátq; in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge regem:
Et mare contrahitur, ſiccaq; eſt campus arenæ,
Quod modo fluctus erat: quoſq; altum texerat æquor,
Exſtituunt montes, & ſparſas Cycladas augent.

Ima petunt pisces: nec se super æquora curvi
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata jacent: ipsum quoq; Nerea fama est,
Doridáque, & natas, tepidis latuisse sub undis:
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exerere ausus erat: ter non tulit aëris ignes.
Almæ tamen Tellus, ut erat circundata ponto,
Inter aquas pelagi, contractósq; undiq; fontes,
Qui se condiderant in opacæ viscera matris,
Sustulit omniferos collo tenus arida vultus:
Opposuítq; manum fronti, magnóq; tremore
Omnia concutiens paulum subsedit, & infrà,
Quàm solet esse, fuit: sacráq; ità voce profatur:
Si placet hoc, meruíq; quid ô tua fulmina cessant
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis
Igne perire tuo, cladémq; autore levare.
Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resolvo:
(Presserat ora vapor) tostos en aspice crines,
Inq; oculis fumum: volitant super ora favillæ.
Hósne mihi fructus? hunc fertilitatis honorem,
Officiíq; refers, quòd adunci vulnera aratri,
Rastrorúmq; fero, totóq; exerceor anno?
Quòd pecori frondes, alimentáq; mitia, fruges
Humano generi, vobis quoq; thura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid undæ?
Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
Æquora decrescunt, & ab æthere longius absunt?
Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit:
At cœli miserere tui: circumspice, utriusq;
Fumat uterq; polus: quos si violaverit ignis,
Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
Víxq; suis humeris candentem sustinet axem.
Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli,
In Chaos antiquum confundimur. Eripe flammis
Si quid adhuc superest, & rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem

Ulterim

Vlteriùs potuit, nec dicere plura, sutúmq;
Rettulit os in se, propiorásq; manibus autra.
At pater omnipotens superos testatus, & ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi, summam petit arduus arcem,
Vnde solet nubes latis inducere terris,
Vnde movet tonitrua, vibratáq; fulmina jactat.
Sed neq; quas posset terris inducere nubes
Tunc habuit: nec quos cœlo demitteret imbres:
Intonat, & dextra libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam, paritérq; animáque, rotísq;
Exuit, & sævis compescuit ignibus ignes.
Consternuntur equi: & saltu in contraria facto,
Colla jugo eripiunt, abruptáq; lora relinquunt.
Illic fræna jacent, illic temone revulsus
Axis, in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparsáq; sunt late laceri vestigia currûs.
At Phaëthon, rutilos flammis populante capillos,
Volvitur in præceps, longóq; per æra tractu
Fertur: ut interdum de cœlo stella sereno,
Quæ si non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul à patria diverso maximus orbe
Excipit Eridanus, fumantiáq; abluit ora.
Naiades Hesperiæ trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo, signant quoq; carmine saxum:
Hîc situs est Phaëthon, currus auriga paterni:
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.
At pater obductos luctu miserabilis ægro
Condiderat vultus: & (si modò credimus) unum
Isse diem sine Sole ferunt: incendia lumen
Præbebant, aliquísq; malo fuit usus in illo.
At Clymene postquam dixit, quæcunq; fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris, & amens,
Et laniata sinus, totum percensuit orbem,
Exanimésq; artus primò, mox ossa requirens:
Repperit ossa tamen peregrina condita ripa:
Incubuítq; loco, nomenq; in marmore lectum

Perfudit lacrymis, & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades lugent, & inania morti
Munera dant lacrymas, & cæsa pectora palmis
Non auditurum miseras Phaëthonta querelas
Nocte diéq; vocant, adsternuntúrq; sepulchro.
Luna quater junctis implérat cornibus orbem:
Illæ more suo (nam morem fecerat usus)
Plangorem dederant; è queis Phaëthusa sororum
Maxima, cùm vellet terræ procumbere, questa est
Diriguisse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, subita radice retenta est.
Tertia cùm crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes: hæc stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dúmq; ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Pérq; gradus uterum, pectúsque, humerósque, manúsque,
Ambit: & extabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi quo trahit impetus illam,
Huc eat atq; illuc, & dum licet, oscula jungat?
Non satis est: truncis avellere corpora tentat;
Et teneros manibus ramos abrumpit: at indè
Sanguineæ manant tanquam de vulnere guttæ.
Parce precor, mater, quæcunq; est saucia clamat:
Parce precor: nostrum laceratur in arbore corpus:
Jamq; vale, cortex in verba novissima venit.
Indè fluunt lacrymæ, stillatáq; sole rigescunt
De ramis electra novis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.
Affuit huic monstro proles Sthenelei a Cycnus:
Qui tibi materno quamvis à sanguine junctus,
Mente tamen, Phaëthon, propior fuit: ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio, ripas virides, amnémq; querelis
Eridanum implèrat, sylvámq; sororibus auctam:
Cùm vox est tenuata viro, canæq; capillos
Dissimulant plumæ: collúmq; à pectore longè
Porrigitur, digitósq; ligat junctura rubentes:

Penna latus velat: tenet os sine acumine rostrum:
Fit nova Cycnus avis: nec se cælóque, Jovíque,
Credit, ut injustè missi memor ignis ab illo:
Stagna petit, pastúsq; lacus: ignémq; perosus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.
Squallidus interea genitor Phaëthontis, & expers
Ipse sui decoris, qualis cum deficit orbi,
Esse solet, lucémq; odit, séq; ipse, diémque,
Dátq; animum in luctus, & luctibus adjicit iram:
Officiúmq; negat mundo. Satis, inquit, ab avi
Sors mea principiis fuit irrequieta, pigétq;
Actorum sine fine mihi, sine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus:
Si nemo est, omnésq; dei non posse fatentur;
Ipse agat: ut saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tunc sciat, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina, néve velit tenebras inducere terris,
Supplice voce rogant: missos quoq; Jupiter ignes,
Excusat, precibúsq; minas regaliter addit,
Colligit amentes, & adhuc terrore paventes
Phœbus equos, stimulóq; dolens, & verbere sævit:
Sævit enim, natúmq; objectat, & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit, & ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat: quæ postquam firma, suíque
Roboris esse videt: terras, hominúmq; labores
Perspicit (Arcadiæ tamen est impensior illis
Cura suæ) fontésque, & nondum audentia labi
Fulmina restituit: dat terræ gramina, frondes
Arboribus, lassísq; jubet revirescere sylvas.
Dum radix fiat frequens, in virgine Nonacrina
Hæsit, & incepti caluêre subtilibus ignes.
Non erat hujus opus lunam mollire trahendo,
Nec positas variare comas: sed fibula vestem,

Vitta cohercuerat neglectos alba capillos,
Et modò læve manu jaculum, modo sumpserat arcum,
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit ulla
Gratior hac Triviæ. Sed nulla potentia longa est.
Ulterius medio spatium Sol altus habebat,
Cùm subit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hic humero pharetram, lentósque retendit
Arcus, inq; solo, quod texerat herba, jacebat:
Et pictam passæ pharetram cervice premebat.
Jupiter ut vidit fessam, & custode vacantem,
Hoc certè furtum conjux mea nescier, inquit:
Aut si resciverit, sunt, ô sunt jurgia tanti?
Protinus induitur faciem, cultúmq; Diana,
Atq; ait, ô comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? De cespite virgo
Se levat, & salve numen, me judice, dixit,
Audiat ipse licet, majus Jove: videt, & audit,
Et sibi præferri se gaudet, & oscula jungit,
Nec moderata satis, nec sic à virgine danda.
Qua venata foret sylva narrare parantem
Impedit amplexu, nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contrà, quantum modò fœmina posset,
(Aspiceres utinam Saturnia, mitior esses)
Illa quidem pugnat: sed quæ superare puellæ,
Quíve Jovem possent? superûm petit æthera victor
Jupiter: huic odio nemus est, & conscia sylva.
Indè pedem referens, prope est oblita pharetram
Tollere cum telis, & quem suspenderat arcum.
Ecce suo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde superba ferarum,
Aspicit hanc, visámq; vocat, clamata refugit,
Et timuit primò, ne Jupiter esset in illa.
Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos, numerúmq; accessit ad hanc.
Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu?
Vix oculos attollit humo: nec, ut antè solebat,
Juncta Deæ lateri, nec toto est agmine prima:

Sed

Sed silet, & læsi dat signa rubore pudoris.
Et nisi quòd virgo est, poterat sentire Diana
Mille notis culpam, Nymphæ sensisse feruntur:
Orbe resurgebant lunaria cornua nono,
Cùm Dea venatrix fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas versabat rivus arenas.
Ut loca laudavit, summas pede contigit undas:
His quoq; laudatis, procul est, ait, arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit: cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit: dubitanti vestis adempta est:
Qua posita, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibus q; uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia: déq; suo jussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis,
Distulerátq; graves in idonea tempora pœnas:
Causa mora nulla est: & jam puer Arcas (id ipsum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus:
Quòd simul obvertit sævam cum lumine mentem,
Scilicet hoc etiam restabat, adultera, dixit,
Ut fœcunda fores, fierétq; injuria partu
Nota, Jovísq; mei testamur dedecus esses.
Haud impunè feres: adimam tibi namq; figuram,
Quæ tibi, quæ q; places nostro importuna marito.
Dixit, & arreptam prensis à fronte capillis
Stravit humi pronam: Tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
Curvaríq; manus, & aduncos crescere in ungues,
Officióq; pedum fungi, laudatáq; quondam
Ora Jovi, lato fieri deformia ritu.
Néve preces animos, & verba precantia flectant;
Posse loqui eripitur: vox iracunda minaxque,
Plenáq; terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoq; mansit in ursa,
Assiduóq; suos gemitu testata dolores,

Vitta coërcuerat neglectos alba capillos,
Et modò læve manu jaculum, modo sumpserat arcum,
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit ulla
Gratior hac Triviæ. Sed nulla potentia longa est.
Ulterius medio spatium Sol altus habebat,
Cùm subit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hic humero pharetram, lentósq; retendit
Arcus, ínq; solo, quod texerat herba, jacebat:
Et pictam positâ pharetram cervice premebat.
Jupiter ut vidit fessam, & custode vacantem,
Hoc certè furtum conjux mea nesciet, inquit:
Aut si rescierit, sunt, ô sunt jurgia tanti?
Protinus induitur faciem, cultúmq; Dianæ,
Atq; ait, ô comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? De cespite virgo
Se levat, & salve numen, me judice, dixit,
Audiat ipse licet, majus Jove: ridet, & audit,
Et sibi præferri se gaudet, & oscula jungit,
Nec moderata satis, nec sic à virgine danda.
Qua venata foret sylva narrare parantem
Impedit amplexu, nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contrà, quantum modò fœmina posset,
(Aspiceres utinam Saturnia, mitior esses)
Illa quidem pugnat: sed quæ superare puella,
Quí sve Jovem poterat? superûm petit æthera victor
Jupiter: huic odio nemus est, & conscia sylva.
Indè pedem referens, pene est oblita pharetram
Tollere cum telis, & quem suspenderat arcum.
Ecce suo comitata choro Dictyuna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde superba ferarum,
Aspicit hanc, visúmq; vocat, clamata refugit,
Et timuit primò, ne Jupiter esset in illa.
Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos, numerúmq; accessit ad harum.
Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu?
Vix oculos attollit humo: nec, ut antè solebat,
Juncta Deæ lateri, nec toto est agmine prima:

Sed

Sed silet, & læsi dat signa rubore pudoris.
Et nisi quòd virgo est, poterat sentire Diana
Mille notis culpam, Nymphæ sensisse feruntur:
Orbe resurgebant lunaria cornua nono,
Cùm Dea venatrix fraterni languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas versabat rivus arenas.
Ut loca laudavit, summas pede contigit undas:
His quoq; laudatis, procul est, ait, arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit: cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit: dubitanti vestis adempta est:
Qua posita, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibusq; uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia: deq; suo jussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis,
Distulerátq; graves in idonea tempora pœnas:
Causa moræ nulla est: & jam puer Arcas (id ipsum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quò simul obvertit sævam cum lumine mentem,
Scilicet hoc etiam restabat, adultera, dixit,
Ut fœcunda fores, fierétq; injuria partu
Nota, Jovísq; mei testamur dedecus esses.
Haud impune feres: adimam tibi namq; figuram,
Quæ tibi, quâ q; places nostro importuna marito.
Dixit, & arreptam prensis à fronte capillis
Stravit humi pronam: Tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
Curvaríq; manus, & adunccos crescere in ungues,
Officióq; pedum fungi, laudatáq; quondam
Ora Jovi, lato fieri deformia rictu.
Néve preces animos, & verba precantia flectant:
Posse loqui eripitur: vox iracunda minaxque,
Plenaq; terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoq; mansit in ursa,
Assiduóq; suos gemitu testata dolores,

Qualescunq; manus ad cælum & sidera tollit:
Ingratúmq; Jovem nequeat cum dicere sentit.
Ah quoties sola non ausa quiescere sylva,
Ante domum, quondámq; suis erravit in agris;
Ah quoties per saxa canum latratibus acta est
Venatrixq; meæ venantum territa fugit?
Sæpe feris latuit visis, oblita quid esset,
Visáq; conspectos in montibus horruit ursos:
Pertimuitq; lupos, quamvis pater esset in illis.
Ecce, Lycaoniæ proles ignara parentis
Arcas adest, ter quinq; ferens natalibus annos.
Dúmq; feras sequitur, dum saltus eligit aptos,
Nexilibúsq; plagis sylvas Erymanthidas ambit,
Incidit in matrem: quæ restitit Arcade viso,
Et cognoscenti similis fuit: ille refugit:
Immotósq; oculos in se sine fine tenentem,
Nescius extimuit: propiúsq; accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: paritérq; ipsósq; nefásq;
Sustulit: & celeri raptos per inania vento,
Imposuit cælo, vicinaq; sidera fecit.
Intumuit Juno, postquam inter sidera pellex
Fulsit: & ad canam descendit in æquora Tethym,
Oceanúmq; senem, quorum reverentia movit
Sæpe Deos, causámq; viæ scitantibus, inquit:
Quæritis, æthereis quare regina Deorum
Sedibus hic adsim? pro me tenet altera cælum.
Mentiar, obscurum nisi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas, summo mea vulnera cælo,
Videritis stellas illic, ubi circulus axem
Ultimus extremum, spatioq; brevissimus ambit;
Est verò, cur quis Junonem lædere nolit,
Offensámq; iremat: quæ prosum sola nocendo?
O Ego quantum egi! quàm vastæ potentia nostræ est!
Esse hominem vetui, facta est Dea! sic ego pœnas
Sontibus impono: sic est mea magna potestas.
Vindicet antiquam faciem, vultúsq; ferinos

Detra-

Detrahat, Argolica quod in ante Phoronide fecit,
Cur non expulsa ducit Junone, meóq;
Collocat in thalamo, socerumq; Lycaona sumit?
At vos, si læsa tangit contemptus alumnæ,
Gurgite cæruleo septem prohibete Triones,
Sideráq; in cœlum stupri mercede recepta
Pellite, nè puro tingatur in æquore pellex.
Dii maris annuerant: habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aëra pictis:
Tam nuper pictis cæso pavonibus Argo,
Quàm tu nuper eras, cum candidus ante fuisses,
Corve loquax, subitò nigrantes versus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas sine labe columbas,
Nec servaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina cycno;
Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.
Pulchrior in tota, quàm Larissæa Coronis,
Non fuit Æmonia: placuit tibi Delphice certè,
Dum vel casta fuit, vel inobservata: sed ales
Sensit adulterium Phœbeius: utq; latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Consequitur pennis, scitetur ut omnia, cornix:
Auditaq; viæ causa: non utile carpis,
Inquit, iter: nè sperne meæ præsagia linguæ.
Quid fuerim, quid sim q; vide, meritúmq; require:
Invenies nocuisse fidem: nam tempore quodam
Pallas Erictbonium, prolem sine matre creatam
Clauserat Actæo texta de vimine cista,
Virginibúsq; tribus gemino de Cecrope natis
Servandam dederat; sed enim inconfessa quod esset,
Et legem dederat sua nè secreta viderent.
Abdita fronde levi densa speculabar ab ulmo,
Quid facerent: commissa duæ sine fraude tuentur
Pandrosos, atq; Herse: timidas vocat una sorores

Aglauros,

Aglauros, nodósq; manu diducit: & intus
Infantémq; vident, apporrectúmq; draconem.
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulsa Minervæ,
Et ponar post noctis avem. MEA pœna volucres
Admonuisse potest, nè voce pericula quærant.
At puto, non ultro, nec quicquam tale rogantem
Me petiit: licet hoc ex ipsa Pallade quæras:
Quamvìs irata est, non hoc irata negabit.
Nam me Phoeaïca clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit, fuerámq; ego regia virgo,
Divitibúsq; procis (nè me contemne) petebar.
FORMA mihi nocuit: nam, cùm per littora lentis
Passibus, ut soleo, summa spatiarer arena,
Vidit, & incaluit pelagi Deus, utq; precando
Tempora cum blandis absumpsit inania verbis,
Vim parat, & sequitur: fugio, densúmq; relinquo
Littus, & in molli nequicquam lassor arena.
Indè Deos, hominésq; voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem: mota est pro virgine virgo,
Auxiliúmq; tulit. Tendebam brachia cœlo:
Brachia cœperunt levibus nigrescere pennis.
Rejicere ex humeris vestem molibar: at illa
Pluma erat, ínq; cutem radices fixerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis;
Sed neq; jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam; nec, ut antè, pedes retinebat arena,
Sed summa tollebar humo: mox acta per auras
Evehor, & data sum comes inculpata Minervæ.
Quid tamen hoc prodest, si diro facta volucris
Crimine Nyctemene nostro successit honori?
An, quæ per totam res est notissima Lesbon,
Non audita tibi est, Patrium temerâsse cubile
Nyctimenen? Avis illa quidem; sed conscia culpæ
Conspectum, lucémq; fugit, tenebrísq; pudorem
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,

Sint

Sint precor iſta malo: nos vanum ſpernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominóq; iacentem
Cum iuvenis Æmonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt audito crimine amantis,
Et pariter vultúſq; Deo pectúſque, colorque,
Excidit: utq; animus tumida ſervebat ab ira,
Arma aſſueta capit, flexúmq; à corpore arcum
Tendit, & illa ſuo tetigit cum pectore iuncta
Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractóq; à vulnere ferro,
Candida pauiceo perfudit membra cruore:
Et dixit, potui pœnas tibi, Phœbe, dediſſe,
Sed peperiſſe prius: duo nunc moriemur in una.
Hactenus: & pariter vitam cum ſanguine fudit.
Corpus inane anima frigus letbale ſecutum eſt.
POENITET (heu!) ſerò pœnæ crudelis amantem,
Séq; quòd audierit, quòd ſit exarſerit, edit:
Odit avem, per quam crimen, cauſámq; dolendi
Scire coactus erat: nec non arcúmque, manúmq;
Odit, cúmq; manu temeraria tela ſagittas:
Collapſámq; fovet: ſeráq; ope vincere fata
Nititur: & medicas exercet inaniter artes.
Quæ poſtquam fruſtra tentata, rogúmq; paravit
Vidit, & arſuros ſupremis ignibus artus:
Tum verò gemitus (neq; enim cœleſtia tingit
Ora licet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit: haud aliter quàm cum, ſpectante iuvenco,
Lactentis vituli dextra libratus ab auxe
Tempora diſcuſſit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, injuſtáq; juſta petegit:
Non tulit in cineres labi ſua Phœbus eoſdem
Semina, ſed natum flammis, matréq; parentis
Eripuit, geminíq; tulit Chironis in antrum.
Sperantémq; ſibi non falſa præmia linguæ,
Inter aves albas vetuit conſiſtere corvum.
Semifer interea divina ſtirpis alumno

Latus

Lætus erat, miſtóq; oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutulis humeros proiecta capillis
Filia Centauri, quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroën; non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat,
Ergo ubi vaticinos concepit mente furores,
Incaluítq; Deo, quem clauſum pectore habebat,
Aſpicit infantem, totſq; ſalutifer orbi,
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
Fas erit: ídq; ſemel Diis indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flammâ prohibebere avita,
Eque Deo corpus fies exangue, Deúſq;
Qui modò corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoq; chare pater non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus,
Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere dira
Sanguíne ſerpentis per ſaucia membra recepto:
Tèq; ex æterno patientem numina mortis
Efficient, triplicéſq; Dea tua fila reſolvent.
Reſtabat fatis aliquid, ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrymæq; genis labuntur abortæ:
Atq; ità prævertunt, inquit, me fata: vetórq;
Plura loqui: vocéſq; meæ præcluditur uſus.
Non fuerant artes tantæ, quæ numinis iram
Contraxere mihi: mallem naſciſſe futura.
Jam mihi ſubduci facies humana videtur:
Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt; in equam, cognatáq; pectora vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.

Talia dicentis pars eſt extrema querelæ
Intellecta parum: confuſúq; verba fuerunt.
Mox nè verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur.
Sed ſimulantis equam: parvóq; in tempore certos
Edidit hinnitus, & brachia movit in herbas.
Tum digiti cœunt, & equinos alligat ungues

Per-

Perpetuo cornu levis ungula: creſcit & oris,
Et colli ſpatium: longæ pars maxima pallæ
Cauda fit: utq; vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiêre jubas: paritérq; novata eſt
Et vox, & facies: nomen quoq; monſtra dederunt.
Flebat, opémq; tuam fruſtra Philyrëius heros,
Delphice, poſcebat: nam nec reſcindere magni
Juſſa Jovis poteras, nec ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas: Elim, Meſſeniáq; arva colebas.
Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit: onúſq; fuit baculus ſylveſtris oliva;
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dúmq; amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet,
Incuſtoditæ Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boves. Videt has Atlantide Maia
Natus: & arte ſua ſylvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi natus ius illo
Rure ſenex; Battum vicinia tota vocabat.
Divitis hic ſaltus, herboſíq; paſcua Nelei,
Nobiliúmq; greges cuſtos ſervabat equarum.
Hunc timuit: blandáq; manu ſeduxit: & illi,
Quiſquis es hoſpes, ait, ſi fortè armenta requires
Hac aliquis, vidiſſe nega: ſeu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit: accepta, voces has reddidit hoſpes:
Tutus eas: lapis iſte prius tua furta loquetur:
Et lapidem oſtendit: ſimulat Jove natus abire.
Mox redit: & verſa pariter cum voce figura,
Ruſtice, vidiſti ſi quas hoc limite, dixit,
Ire boves, fer opem: furtóq; ſilentia deme:
Juncta ſuo pariter dabitur tibi fœmina tauro.
At ſenior, poſtquam eſt merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erant: & erant ſub montibus illis.
Riſit Atlantiades: & me mihi perfide prodis?
Me mihi prodis? ait: perjurdq; pectora vertit
In durum ſilicem, qui nunc quoq; dicitur index:
Inq; nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.

Hinc

Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis,
Munychiósq; volans agros, gratámq; Minerva
Despiciebat humum, cultíq; arbusta Lycei.
Illa fortè die casta de more puellæ,
Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Indè revertentes Deus aspicit ales, itétq;
Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem.
Ut volucris visis rapidissima milvius extis,
Dum timet, & densi circumstant sacra ministri,
Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,
Spémq; suam motis avidus circumvolat alis:
Sic super Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat cursus, & easdem circinat auras.
Quanto splendidior, quàm cætera sidera, fulget
Lucifer, & quanto quàm Lucifer, aurea Phœbe;
Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat erátq; decus pompæ, comitúmq; suarum.
Obstupuit formâ Jove natus: & æthere pendens,
Non secus exarsit, quàm cum Balearica plumbum
Funda jacit: volat illud, & incandescit eundo:
Et, quos non habuit, sub nubibus invenit ignes,
Vertit iter, cœlóq; petit diversa relicto:
Nec se dissimulat: tanta est fiducia formæ.
Quæ quanquam justa est, curâ tamen adjuvat illam:
Permulcétq; comas: chlamydémq; ut pendeat aptè,
Collocat: ut limbus, totúmq; appareat aurum:
Ut teres in dextra, qua somnos ducit, & arces,
Virga sit: ut tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domus, ebore, & testudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu Pandrose dextrum,
Aglauros lævum, medium possederat Herse.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium, noménq; Dei scitarier ausa est,
Et causam adventus: cui sic respondet Atlantis
Pleionésq; nepos: Ego sum, qui jussa per auras
Verba patris porto, pater est mihi Juppiter ipse.

Nec

Nec fingam causas: tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisq; meæ matertera dici.
Herse causa viæ est, faveas oramus amanti.
Aspicit hunc oculis iisdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ secreta Minervæ:
Proq; ministerio, magni sibi ponderis aurum
Postulat: interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbes,
Et tanto penitus traxit suspiria motu,
Ut pariter pectus, positamq; in pectore forti
Ægida concuteret: subit, hanc arcana profana
Detexisse manu, tum cum sine matre creatam
Lemniacam stirpem contra data fœdera vidit:
Ingratámq; Deo fore jam, ingratámq; sorori,
Et ditem sumpto, quod avara poposcerat, auro.
Protinus Invidiæ nigro squallentia tabo
Tecta petit. Domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non ulli pervia vento:
Tristis, & ignavi plenissima frigoris, & quæ
Igne vacet semper, caliginè semper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago,
Constitit ante domum (neque enim succedere tectis
Fas habet) & postes extremâ cuspide pulsat.
Concussæ patuêre fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam: visáq; oculos avertit: at illa
Surgit humo pigrè, semesarúmq; reliquit
Corpora serpentum, passúq; incedit inerti.
Utq; Deam vidit formâque, armísq; decoram,
Ingemuit; vultúmq; Deæ ad suspiria duxit.
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno:
Risus abest; nisi quem visi movêre dolores:
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitq; videndo,
Successus hominum; carpitque, & carpitur unâ;

Sup-

Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis,
Munychiósq; volans agros, gratámq; Minerva
Despiciebat humum, cultéq; arbusta Lycei.
Illa fortè die casta de more puellæ,
Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Indè revertentes Deus aspicit ales, itérq;
Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem.
Ut volucris visis rapidissima milvius extis,
Dum timet, & densi circumstant sacra ministri,
Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,
Spémq; suam motis avidus circumvolat alis;
Sic super Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat cursus, & easdem circinat auras.
Quanto splendidior, quàm cætera sidera, fulget
Lucifer, & quanto quàm Lucifer, aurea Phœbe;
Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat, erátq; decus pompæ, comitúmq; suarum.
Obstupuit formâ Jove natus: & æthere pendens,
Non secus exarsit, quàm cum Balearica plumbum
Funda jacit: volat illud, & incandescit eundo:
Et, quos non habuit, sub nubibus invenit ignes,
Vertit iter, cœlóq; petit diversa relicto:
Nec se dissimulat: tanta est fiducia formæ.
Quæ quanquam justa est, curâ tamen adjuvat illam:
Permulcétq; comas: chlamydémq; ut pendeat aptè,
Collocat: ut limbus, totúmq; appareat aurum:
Ut teres in dextra, quæ somnos ducit, & arces,
Virga sit: ut tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domus, ebore, & testudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu Pandrose dextrum,
Aglauros lævum, medium possederat Herse.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium, noménq; Dei scitarier ausa est,
Et causam adventus: cui sic respondet Atlantis
Pleionésq; nepos: Ego sum, qui jussa per auras
Verba patris porto, pater est mihi Juppiter ipse.

Nec

Nec fingam causas: tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisq; meæ matertera dici.
Herse causa via est, faveas oramus amanti.
Aspicit hanc oculis iisdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flava secreta Minerva:
Proq; ministerio, magni sibi ponderis aurum
Postulat: interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbes,
Et tanto penitus traxit suspiria motu,
Ut pariter pectus, positamq; in pectore fortè
Ægida concuterit: subito, hanc arcana profana
Detexisse manu, tum cum sine matre creatam
Lemniacam stirpem contra duxa fœdera vidit:
Ingratámq; Deo fore jam, ingratámq; sorori,
Et ditem sumpto, quod avarus posceras, auro.
Protinus invidiæ nigro squallentia tabo
Tecta petit. Domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non ulli pervia vento:
Tristis, & ignavi plenissima frigoris, & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago,
Constitit ante domum (neque enim fuc cedere tectis
Fas habet) & postes extrema à cuspide pulsat.
Concussæ patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam: visis; oculis avertit; at illa
Surgit humo pigrè, semesarúmq; reliquit
Corpora serpentum, passúq; incedit inerti.
Utq; Deam vidit formosáque, armísq; decoram,
Ingemuit; vultúmq; Dea ad suspiria duxit.
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno:
Risus abest; nisi quem vidit movere dolores:
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitq; videndo,
Successus hominum carpitque, & carpitur una;

Sup-

Suppliciúmq; suum est: quamvis tamen oderat illam,
Talibus affata est breviter Tritonia dictis.
Infice tabe tua natarum Cecropis unam:
Sic opus est: Aglauros ea est: haud plura locuta
Fugit, & impressa tellurem reppulit hasta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit, successibus atq; Minervæ
Indoluit: baculúmq; capit, quem spinea tortum
Vincula cingebant: adopertáq; nubibus atris,
Quacunq; ingreditur, florentia proterit arva,
Exurítq; herbas, & summa papavera carpit:
Afflatúq; suo populósque, urbésque, domósq;
Polluit: & tandem Tritonida conspicit arcem,
Ingeniísque, opibúsq; & festá pace virentem.
Víxq; tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.
Sed postquam thalamos intravit Cecrope natæ,
Jussa facit: pectúsq; manu ferrugine tincta
Tangit, & hamatis præcordia sentibus implet:
Inspirátq; nocens virus, piceúmq; per ossa
Dissipat, & medio spargit pulmone venenum.
Néve mali causæ spatium per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatúmq; sororis
Conjugium, pulchráq; Deum sub imagine ponit,
Cunctáq; magna facit: quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur, & anxia nocte,
Anxia luce gemit: lentáq; miserrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto saucia Sole:
Fælicísq; bonis aliter non uritur Herses,
Quàm cùm spinosis ignis supponitur herbis,
Quæ neq; dant flammas, leníq; tepore cremantur.
Sæpe mori voluit, nè quicquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti:
Deniq; in adverso venientem limine sedit
Exclusura Deum: cui blandimenta, precésq;
Verbáq; jactanti mitissima, Desine, dixit,
Hinc ego me non sum nisi te motura repulso.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, isto:

Cælat

Cælatáſq; fores virga patefecit: at illi
Surgere conanti partes, quaſcunq; ſedendo
Fleétitur, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem pugnat rectò ſe tollere trunco:
Sed genuum junctura riget, frigúſq; per unguis
Labitur; & pallent amiſſo ſanguine venæ.
Utq; malum latè ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes:
Sic lethalis hyems, paulatim in pectora venit,
Vitaléſq; vias, & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt: nec, ſi conata fuiſſet,
Vocis habebat iter: jaxum jam colla tenebat,
Oráq; duruerant, ſignúmq; exangue ſedebat.
Nec lapis albus erat: ſua mens infecerat illam.
Has ubi verborum pœnas mentiſq; profanæ
Cepit Atlantiades, dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Se vocat hunc genitor, nec cauſam faſſus amorûm
Fide miniſter, ait, luſorum nata meorum,
Pelle moram, ſubitóq; cele delubra curſu:
Quæq; tuam matrem tellus à parte ſiniſtra
Suſpicit, (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete, quodq; procul montano gramine paſci
Armentum regale vides, ad littora verte.
Dixit: & expulſi jamdudum monte juvenci,
Littora juſſa petunt, ubi magni filia regis,
Ludere virginibus Tyriis comitata ſolebat.
NON bene conveniunt, nec in una ſede morantur
Majeſtas & amor. Sceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorq; Deûm, cui dextrâ triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem,
Induitur facies tauri, miſtúſq; juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis:
Quippe color nivis eſt, quam nec veſtigia duxi
Calcavêre pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris exſtant, armis palearia pendent.
Cornua parva quidem; ſed quæ contendere poſſes

Facta manu, parāq; magis pellucida gemma.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quòd tam formosus, quòd præliæ nulla minetur.
Sed quamvis mitem, tamen tetigisse timuit:
Mox adit, & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans: & dum veniæ sperata voluptas,
Oscula dat manibus, (vix, ah! vix cætera differt)
Et nunc alludit, viridiq; exultat in herba:
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis:
Paulatimq; metu dempto, modò pectora præbet
Virginea palpanda manu, modò cornua primis
Impedienda novis. Ausa est quoq; regia virgo,
Nescia quem premeret, tergo considere tauri.
Tum Deus à terra, siccoq; à littore sensim
Falsa pedum primò vestigia ponit in undis:
Indè abit ulterius, mediisq; per æquora ponti
Fert prædam. Pavet haec, litusq; abscessa relictum
Respicit: & dextra cornum tenet, altera dorso
Imposita est: tenues sinuantur flamine vestes.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoseon

LIBER III.

Jamq; Deus, posita fallacis imagine tauri,
Se confessus erat. Dictæq; rura tenebat:
Cùm pater ignarus natam perquirere Cadmo

Imperat

Imperat, & pœnam, si non inuenerit, addit
Exilium, facto pius, & sceleratus eodem
Orbe pererrato (quis enim deprendere posset
Furta Jovis?) profugus patriamq; iramq; parentis
Vitat Agenorides, Phœbiq; oracula supplex
Consulit: & quæ sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa jugum, curviq; immunis aratri:
Hac duce carpe viam: & qua requieverit herba,
Mœnia fac condas, Bœotiiq; illa vocato.
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lentè videt ire juvencam,
Nullum servitii signum cervice gerentem:
Subsequitur, pressoq; legit vestigia gressu,
Autorémq; viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephisi, Panopésq; evaserat arva:
Bos stetit: & tollens speciosam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atq; ita respiciens comites sua terga sequentes
Procubuit, teneriq; latus submisit in herbas.
Cadmus agit grates, peregrinæq; oscula terræ
Figit, & ignotos montes agrosq; salutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire ministros,
Et petere è vivis libandas fontibus undas.
Sylva vetus stabat, nulla violata securi,
Et specus in medio virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Uberibus fœcundum aquis: ubi conditus antro
Martius anguis erat cristis præsignis & auro;
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno;
Tréq; micant linguæ; triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyrii lucum de gente profecti
Infausto tetigêre gradu, demissaq; in undas
Urna dedit sonitum: longo caput extulit antro
Cæruleus serpens, horrendaq; sibila misit.
Effluxêre undæ manibus: sanguísq; reliquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus,

Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, & immenso saltu sinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras,
Despicit omne nemus; tantoq; est corpore, quanto,
Si totum spectes, geminas qui separat arctos.
Nec mora: Phœnicas, sive illi tela parabant,
Sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrumque:
Occupat hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funesta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas jam Sol altissimus umbras:
Quæ mora sit sociis, miratur Agenore natus,
Vestigatq; viros. Tegimen direpta leoni
Pellis erat; telum splendenti lancea ferro,
Et jaculum: telóq; animum præstantior omni.
Ut nemus intravit, lethataq; corpora vidit,
Victorémq; supra spatiosi corporis hostem,
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua:
Aut ultor vestra, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit: dextráq; molarem
Sustulit, & magnum magno conamine misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Mœnia mota forent: Serpens sine vulnere mansit,
Loricæq; modo squamis defensus, & æra
Duritie pellis, validos cute repulit ictus.
At non duritia jaculum quoq; vicit eadem:
Quod medio lentæ spinæ curvamine fixum
Constitit, & totum descendit in ilia ferrum.
Ille dolore ferox caput in sua terga retorsit,
Vulneráq; aspexit, fixúmq; hastile momordit.
Idq; ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus hæsit.
Tum verò postquam solitas accessit ad iras
Causa recens, plenis tumuerunt guttura venis,
Spumáq; pestiferos circumfluit albida rictus,
Terráq; rasa sonat squamis, quíq; halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit herbas.
Ipse modò immensum spiris facientibus orbem

Cingi-

Cingitur, interdum longa trabe rectior exstat:
Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obstantes perturbat pectore sylvas.
Cedit Agenorides paulùm, spolioq; leonis
Sustinet incursus, instantiq; ora retardat
Cuspide præcenta: Furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figitq; in acumine dentes.
Jámq; venenifero sanguis manare palato
Cœperat, & virides aspergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat; quia se retrahebat ab ictu,
Læsáq; colla dabat retro, plagámq; sedere
Cedendo arcebat, nec longiùs ire sinebat:
Donec Agenorides conjectum in guttura ferrum
Usq; sequens pressit: dum retro quercus eunti
Obstitit, & fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est arbor, & ima
Parte flagellari gemuit sua robora caudæ.
Dum spatium victor victi considerat hostis,
Vox subitò audita est, neq; erat cognoscere promptum
Unde, sed audita est: Quid Agenore nate peremptum
Serpentem spectas? & tu spectabere serpens.
Ille dies pavidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidóq; comæ terrore rigebant.
Ecce! viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest, motæq; jubet supponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: & impresso sulcum patefecit aratro.
Spargit humi jussos, mortalia semina, dentes:
Inde (fide majus) glebæ cœpere moveri,
Primáq; de sulcis acies apparuit hastæ:
Tegmina mox capitum picto nutantia cono,
Mox humeri, pectúsque, onustaq; brachia telis
Existunt, crescitq; seges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis aulæa theatris,
Surgere signa solent, primúmq; ostendere vultus:
Cætera paulatim; placidóq; educta tenore
Tota patent, imóq; pedes in margine ponunt.

Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat.
Nè cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat, nec te civilibus insere bellis.
Atq; ità terrigenis rigidè de fratribus unum
Cominus ense ferit: jaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque, qui dederat letho, non longius illo
Vivit, & expirat, modò quas acceperat, auras:
Exemplóq; pari furit omnis turba, suóq;
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Jámq; brevis vitæ spatium sortita juventus
Sanguineam tepido plangebant pectore matrem,
Quinq; superstitibus: quorum fuit unus Echion:
Is sua jecit humi monitu Tritonidis arma,
Fraterq; fidem pacis petiitq; dedítque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes,
Cùm posuit jussam Phœbi sortibus urbem.

Jam stabant Thebæ: poteras jam Cadme videri
Exilio felix. Soceri tibi Mársq; Venúsq;
Contigerant: huc adde genus de conjuge tanta,
Tot natos, natásque, & pignora chara nepotes:
Hos quoq; jam juvenes. Sed scilicet ultima semper
Expectanda dies homini est: dicíq; beatus
Ante obitum nemo, supremoq; funera debet.

Prima nepos inter res tot tibi, Cadme, secundas
Causa fuit luctus: alienaq; cornua fronti
Addita, vósq; canes satiati sanguine herili.
At bene si quæras, fortunæ crimen in illo,
Non scelus invenias: Quod enim scelus error habebat?
Mons erat infectus variorum cæde ferarum:
Jámq; dies medius rerum contraxerat umbras,
Et sol ex æquo meta distabat utraque,
Cùm juvenis placide per devia lustra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore,
Lina madent, comites ferrúmq; cruore ferarum,
Fortunaq; dies habuit satis: altera lucem
Cùm croceis invecta rotis Aurora reducet,
Propositum repetemus opus. Nunc Phœbus utraq;

Distat

Diſtat idem terra, findítq; vaporibus arva:
Siſtite opus præſens, nodoſáq; tollite lina.
Fuſſa viri faciunt, intermittúntq; laborem.
Vallis erat piceis, & acuta denſa cupreſſu,
Nomine Gargaphie, ſuccinctæ cura Dianæ,
Cujus in extremo eſt antrum memorale receſſu,
Arte laboratum nulla, ſimulaverat artem
Ingenio natura ſuo: nam punice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum;
Fons ſonat à dextra, tenui perlucidus unda,
Margine gramineo patulos ſuccinctus hiatus.
Hîc Dea ſylvarum venatu feſſa, ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quò poſtquam ſubii, Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetrámque, arcúſq; remotos;
Altera depoſitæ ſubjecit brachia pallæ;
Vincla duæ pedibus demunt: nam doctior illis
Iſmenis Crocale ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum, quamvis erat ipſa ſolutis.
Excipiunt laticem Nypháque, Hyaléque, Rhanísque,
Et Pſecas, & Phiale, fundúntq; capacibus urnis:
Dúmq; ibi perluitur ſolita Titania lympha,
Ecce! Nepos Cadmi, dilato parte laborum,
Per nemus ignotum non certis paſſibus errans
Perveniit in lucum: ſic illum fata ferebant.
Qui ſimul introvit rorantia fontibus antra,
Sicut erant nudæ, viſo ſua pectora Nymphæ
Percuſsêre viro, ſubitíſq; ululatibus omne
Implevêre nemus, circumfuſæq; Dianam
Corporibus texêre ſuis: tamen altior illis
Ipſa Dea eſt, colloq; tenus ſupereminet omnes.
Qui color infectis adverſi ſolis ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureæ Auroræ,
Is fuit in vultu viſæ ſine veſte Dianæ:
Quæ, quanquam comitum turbâ eſt ſtipata ſuarum,
In latus obliquum tamen aſtitit, oráq; retro
Flexit, & ut vellet promptas habuiſſe ſagittas,

Quas habuit, ſic hauſit aquas, vultúmq; virilem
Perfudit, ſpargénſq; comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis præſaga verba futuræ:
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. nec plura minata,
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi,
Dat ſpatium collo, ſummáſq; cacuminat aures,
Cum pedibú ſq; manus, cum longis brachia mutat
Cruribus, & velat maculoſo vellere corpus.
Additus & pavor eſt: fugit Autoneïus heros,
Et ſe tam celerem cur ſu miratur in ipſo.
Ut verò vultus, & cornua vidit in unda,
Me miſerum! dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt.
Ingemuit; vox illa fuit, lacrymæq; per ora
Non ſuæ fluxerunt; mens tantùm priſtina manſit.
Quid faciat? Repetatne domum, & regalia tecta?
An lateat ſylvis? Timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, vidêre canes, primúſq; Melampus,
Ichnobatéſq; ſagax latratu ſigna dedêre;
Gnoſius Ichnobates, Spartana gente Melampus,
Indè ruunt alii rapida velociùs aura,
Pamphagus, & Dorceus, & Oribaſus, Arcades omnes,
Nebrophonóſq; valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylæúſq; ferox nuper percuſſus ab apro,
Déq; lupo concepta Nape, pecudéſq; ſecuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Lagon,
Et Dromas, & Canache, Stictéque, & Tigris, & Alce,
Et niveis Leucon & villis Asbolus atris,
Prævalidúſq; Lacon, & cui ſu fortis Aëllo,
Et Thoüs, & Cyprio velox cum fratre Lyciſca,
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalos, & Melaneus, hirſutáq; corpore Lachne,
Et patre Dictæo, ſed matre Laconide nati
Labros, & Aglaodos, & acutæ vocis Hylactor,
Quóſq; referre mora eſt. Ea turba cupidine prædæ

Per

Per rupes, ſcopulóſque, adítúq; carentia ſaxa,
Quáq; eſt difficilis, quáq; eſt via nulla ſequuntur:
Ille fugit, per quæ fuerat loca ſæpe ſecutus;
Heu! famulos fugit ille ſuos: clamare libebat,
ACTÆON ego ſum, dominum cognoſcite veſtrum:
Verba animo deſunt, reſonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit,
Proxima Theridamas, Oreſitrophus hæſit in armo:
Tardiùs exierant, ſed per compendia montis
Præcipitata via eſt, dominum retinentibus illis
Cætera turba coït, conférq; in corpore dentes.
Jam loca vulneribus deſunt: gemit ille, ſonúmque,
Etſi non hominis, quem non tamen edere poſſit
Cervus, habet, mœſtíſq; replet juga nota querelis;
Et genibus pronis ſupplex ſimilíſq; roganti,
Circumfert tacitos, tanquam ſua brachia, vultus.
At comites rapidum ſolitis hortatibus agmen
Ignari inſtigant, oculíſq; Actæona quærunt,
Et velut abſentem certatim Actæona clamant,
(Ad nomen caput ille refert) & abeſſe queruntur,
Nec capere oblatæ ſegnem ſpectacula prædæ.
Vellet abeſſe quidem, ſed adeſt; vellétq; videre,
Non etiam ſentire, canum fera facta ſuorum.
Undiq; circumſtant, merſíſq; in corpore roſtris,
Dilacerant falſi dominum ſub imagine cervi.
Nec, niſi finitâ per plurima vulnera vita,
Ira pharetratæ fertur ſatiata Dianæ.

Rumor in ambiguo eſt: aliis violentior æquo
Viſa Dea eſt; alii laudant, diguámq; ſevera
Virginitate vocant: pars invenit utraq; cauſas.
Sola Jovis conjux non tam culpétne probétne
Eloquitur, quàm clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet: & à Tyria collectum pellice tranſfert
In generis ſocios odium. Subit (ecce!) priori
Cauſa recens: gravidámq; dolet de ſanguine magni
Eſſe Jovi Semelen: tum linguam ad jurgia ſolvit.
Profeci quid enim toties per jurgia? dixit:

Ipſa

Ipſa petenda mihi eſt; ipſam, ſi maxima Iuno
Ritè vocer, perdam: ſi me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet: ſi ſum regina, Jovíſq;
Et ſoror, & conjux: certè ſoror. At puto furto eſt
Contenta, & thalami brevis eſt injuria noſtri.
Concipit; id deerat: manifeſtáq; crimina plena
Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri. Tanta eſt fiducia formæ.
Fallat eam faxo: nec ſim Saturnia, ſi non
Ab Jove merſa ſuo Stygias penetrabit ad undas.
Surgit ab his ſolio, fulvóq; recondita nube
Limen adit Semeles: nec nubes antè removit,
Quàm ſimulavit anum, poſuítq; ad tempora canos,
Sulcavítq; cutem rugis, & curva trementi
Membra tulit greſſu; vocem quoq; fecit anilem.
Ipſáq; erat Beroë Semeles Epidaurius nutrix.
Ergo ubi captato ſermone, diúq; loquendo
Ad nomen venêre Jovis, ſuſpirat; & opto
Jupiter ut ſit, ait: metuo tamen omnia, multi
Nomine divorum thalamos inière pudicos.
Nec tamen eſſe Jovem ſatis eſt: det pignus amoris,
Si modò verus is eſt; quantúſque, & qualis ab alta
Junone excipitur, tantus, taliſq; rogatos
Det tibi complexus, ſuáq; antè inſignia ſumat.
Talibus ignaram Juno Cadmeïda dictis
Formárat. Rogat illa Jovem ſine nomine munus:
Cui Deus, elige, ait, nullam patière repulſam.
Quoq; magis credas, Stygii quoq; conſcia ſunto
Numina torrentis: timor, & Deus ille Deorum eſt.
Læta malo, nimiúmq; potens, peritúrq; amantis
Obſequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cùm fœdus initis,
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
Opprimere: exierat jam vox properata ſub auras.
Ingemuit: neq; enim non hæc optáſſe, neq; ille
Non jurâſſe poteſt. Ergo mœſtiſſimus altum
Æthera conſcendit, vultúmq; ſequentia traxit

Nubila

Nubila; queis nimbos, immiſſáq; fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Quòd tamen uſq; poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhoëa,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo eſt.
Eſt aliud levius fulmen, cui dextra Cyclopum
Sæviti æ flammaq; minus, minus addidit iræ,
Tela ſecunda vocant ſuperi: capit illa, domúmq;
Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos, doniſq; jugalibus arſit.
Imperfectus adhuc infans genetricis ab alvo
Eripitur, patrióq; tener (ſi credere dignum eſt)
Inſuitur femori, maternaq; tempora complet.
Furtim illum primis Ino mater tera cunis
Educat; indè datum Nymphæ Nyſeides antris
Occuluêre ſuis, lactiſq; alimenta dedêre.
Dúmq; ea per terras fatali lege geruntur,
Tutáq; bis geniti ſunt incunabula Bacchi;
Fortè Jovem memorant diffuſum nectare curas
Sepoſuiſſe graves, vacuáq; agitáſſe remiſſos
Cum Junone jocos; & major veſtra profectò eſt,
Quàm quæ contingit maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat: placuit, quæ ſit ſententia docti
Quærere Tireſiæ: Venus huic erat utraq; nota.
Nam duo magnarum viridi coëuntia ſylva
Corpora ſerpentum baculi violaverat ictu:
Déq; viro factus (mirabile) fœmina, ſeptem
Egerat autumnos; octavo rurſus eoſdem
Vidit; & "eſt veſtræ ſi tanta potentia plagæ,
Dixit, "ut autoris ſortem in contraria mutet,
Nunc quoq; vos feriam. Percuſſis anguibus iiſdem,
Forma prior rediit, genitiváq; venit imago.
Arbiter hic igitur ſumptus de lite jocoſa,
Dicta Jovis firmat. Gravius Saturnia juſto,
Nec pro materia fertur doluiſſe: ſuíq;
Judicis æterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neq; enim licet irrita cuiquam

Facta

Facta Dei feciſſe Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit, pœnamq; levavit honore.
Ille per Aoniàs fama celeberrimus urbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti.
Prima fidem vatis rataæ tentamina ſumpſit
Cærula Liriope: quam quondam flumine curvo
Implicuit, clauſæq; ſuis Cephiſus in undis
Vim tulit. Emixa eſt utero pulcherrima pleno
Infantem Nymphe, jam tunc qui poſſet amari,
Narciſſúmq; vocat: de quo conſultus, an eſſet
Tempora maturæ viſurus longa ſenectæ,
Fatidicus vates, Si ſe non noverit, inquit.
Vana diu viſa eſt vox augurijs; exitus illam,
Réſq; probat, lethíq; genus, novitáſq; furoris.
Nam quater ad quinos annum Cephiſius annos
Addiderat, poterátq; puer, juvenísq; videri:
Multi illum juvenes, multæ petière puellæ:
Sed fuit in tenera tam dura ſuperbia forma,
Nulli illum juvenes, nullæ tetigère puellæ.
Aſpicit hunc trepidos agitantem in retia cervos
Vocalis Nymphe, quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipſa loqui didicit, reſonabilis Echo:
Corpus adhuc Echo, non vox erat; & tamen uſum
Garrula non alium, quàm nunc habet, oris habebat,
Reddere de multis ut verba noviſſima poſſet.
Fecerat hoc Juno, quia, cùm deprendere poſſet
Sub Jove ſæpe ſuo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prædens ſermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. Poſtquam hæc Saturnia ſenſit,
Hujus, ait, linguæ, qua ſum deluſa, poteſtas
Parvatibi dabitur, vocíſq; breviſſimus uſus:
Réq; minas firmat. Tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces, auditáq; verba reportat.
Ergo ubi Narciſſum per devia rura vagantem
Vidit, & incaluit, ſequitur veſtigia furtim.
Quòq; magìs ſequitur, flamma propiore caleſcit:
Non aliter, quàm cùm ſummis circumlita tedis

Admotas

Admotas rapiunt vivacia sulphura flammas.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! Natura repugnat,
Nec sinit incipiat: sed quod finis, illa parata est
Expectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Fortè puer comitum seductus ab agmine fido
Dixerat, hic quis adest? Et, adest, responderat Echo:
Hic stupet, utq; aciem partes dimisit in omnes,
Voce, veni, magna clamat: vocat illa vocantem.
Respicit, & rursus nullo veniente, quid, inquit,
Me fugis? Et totidem, quot dixit verba, recepit.
Perstat, & alternæ deceptus imagine vocis,
Hunc coëamus, ait: Nullíq; libentius unquam
Responsura sono, coëamus, rettulit Echo:
Et verbis favet ipsa suis, egressáq; sylva
Ibat, ut injiceret sperato brachia collo.
Ille fugit, fugiénsq; manus complexibus aufert,
Antè, ait, emoriar, quàm sit tibi copia nostri:
Rettulit ille nihil, nisi, sit tibi copia nostri.
Spreta latet sylvis pudibundáq; frondibus ora
Protegit, & solis ex illo vivit in antris:
Sed tamen hæret amor, crescítq; dolore repulsæ,
Et tenuant vigiles corpus miserabile curæ,
Adducítq; cutem macies, & in aëra succus
Corporis omnis abit; vox tantùm, atq; ossa supersunt.
Vox manet: ossa ferunt lapidis traxisse figuram.
Indè latet sylvis: nullóq; in monte videtur;
Omnibus auditur: sonus est, qui vivit in illa.
Sic hanc, sic alias undis, aut montibus ortas
Luserat hic Nymphas, sic cœtus ante viriles.
Indè manus aliquis despectus ad æthera tollens;
Sic amet ipse licet, sic non potiatur amato.
Dixerat: assensit precibus Rhamnusia justis.
Fons erat illimis nitidis argenteus undis,
Quem neq; pastores, neq; pastæ monte capellæ
Contigerant, aliúd ve pecus; quem nulla volucris,
Nec fera turbárat, nec lapsus ab arbore ramus;

Gramen

Gramen erat circà, quod proximus humor alebat;
Silvásque, sole locum passura tepescere nullo.
Hic puer & studio venandi lassus, & æstu,
Procubuit, faciémq; loci, fontémq; secutus:
Dúmq; sitim sedare cupit, sitis altera crevit.
Dúmq; bibit, visæ correptus imagine formæ
Spem sine corpore amat: corpus putat esse quod umbra est.
Ac stupet ipse sibi, vultúq; immotus eodem
Hæret: ut è Pario formatum marmore signum.
Spectat humi positus, geminum cen lumina sidus,
Et dignos Baccho digitos, & Apolline crines,
Impubésq; genas, & eburnea colla, decúsq;
Oris, & in niveo mistum candore ruborem:
Cunctáq; miratur, quibus est mirabilis ipse.
Se cupit imprudens; & qui probat, ipse probatur:
Dúmq; petit, petitur; pariterq; accendit, & ardet.
Irrita falluci quoties dedit oscula fonti!
In medios quoties visum captantia collum
Brachia mersit aquis, nec se deprendit in illis!
Quid videat nescit; sed, quod videt, uritur illo:
Atq; oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustrà simulacra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam: quod amas, avertere, perdes.
Ista repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est:
Nil habet ista sui; tecum venit, tecumq; manetque,
Tecum discedet, si tu discedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abstrahere inde potest: sed opaca supinus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam,
Pérq; oculos perit ipse suos; paulúmq; levatus,
Ad circumstantes tendens sua brachia silvas,
Ecquis, Io silvæ, crudelius, inquit, amavit?
(Scitis enim; & multis latebræ opportuna fuistis)
Ecquem, cùm vestra tot agantur sæcula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meministis in ævo?
Et placet; & video; sed, quod videóq; placetque,
Non tamen invenio: tantus tenet error amantem.

Quóq;

Quóq; magis doleam, non nos mare separat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis:
Exigua prohibemur aqua. Cupit ipse teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis,
Hic toties ad me resupino nititur ore.
Posse putes tangi: minimum est, quod amantibus obstat.
Quisquis es, huc exi: quid me puer unice fallis?
Quóve petitus abis? CERTE nec forma, nec ætas
Est mea, quam fugias: & amárunt me quoq; Nymphæ.
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico,
Cúmq; ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro;
Cùm risi, arrides: lacrymas quoq; sæpe notavi
Me lacrymante tuas, nutu quoq; signa remittis;
Et quantùm motu formosi suspicor oris,
Verba refers aures non pervenientia nostras.
Ille ego sum: sensi; nec me mea fallit imago.
Uror amore mei: flammas moveóque, feróque.
Quid faciam? Roger, anne rogem? Quid deinde rogabo?
Quod cupio, mecum est: INOPEM me copia fecit.
O utinam à nostro secedere corpore possem!
Votũ in amante novum est: vellem quod amamus abesset.
Jámq; dolor vires adimit, nec tempora vitæ
Longa meæ superant, primóq; extinguor in ævo:
NEC mihi mors gravis est posituro morte dolores,
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior esset:
Nunc duo concordes anima moriemur in una.
Dixit, & ad faciem rediit malè sanus eandem,
Et lacrymis turbavit aquas, obscurdq; moto
Reddita forma lacu est: quam cùm vidisset abire,
Quò refugis? Remane; nec me, crudelis, amantem
Desere, clamavit; liceat, quod tangere non est,
Aspicere, & misero præbere alimenta furori.
Dúmq; dolet, summo vestem diduxit ab ore,
Nudáq; marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem,
Non aliter, quàm poma solent, quæ candida parte,
Parte rubent; aut ut variis solet uva racemis

Ducere

Ducere purpureum nondum matura colorem
Quæ simul aspexit liquefacta rursus in unda,
Non tulit ulterius: Sed, ut intabescere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæq; pruinæ
Sole tepente solent; sic attenuatus amore
Liquitur, & tecto paulatim carpitur igni.
Et neq; jam color est mistò candore rubori,
Nec vigor, & vires, & quæ modò visa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata, memorque,
Indoluit, quotiesq; puer miserabilis, Eheu!
Dixerat, hæc resonis iterabat vocibus, Eheu!
Cúmq; suos manibus percusserat ille lacertos,
Hæc quoq; reddebat sonitum plangoris eundem.
Ultima vox solidam fuit hæc spectantis in undam,
Heu frustra dilecte puer! Totidémq; remisit
Verba locus; dictóq; vale, vale, inquit, & Echo.
Ille caput viridi fessum submisit in herba:
Lumina mors clausit domini mirantia formam.
Tum quoq; se, postquam est inferna sede receptus,
In Stygia spectabat aqua: planxêre sorores
Naïdes, & sectos fratri imposuêre capillos.
Planxerunt Dryades: plangentibus assonat Echo.
Fúnq; rogum, quassásq; faces, pharetrúmq; parabant:
Nusquam corpus erat. Croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Cognita res vati meritam per Achaidas urbes
Contulerat famam: nomenq; erat augure ingens,
Sperrit Echionides tamen hunc ex omnibus unus,
Contemptor superûm Pentheus, præsagáq; ridet
Verba senis, tenebrásque, & cladem lucis adempta
Objicit: Ille movens albentia tempora canis,
Quàm felix esses, si tu quoq; luminis hujus
Orbus, ait, fieres, nec Bacchica sacra videres!
Namq; dies aderit, (quam nos procul augurer esse,)
Qua novus huc veniet proles Semeleïa Liber:
Quem nisi templorum fueris dignatus honore:

Mœq;

Mille locis spargere locis, & sanguine sylvas
Fœdabit, matrisq; simul, matrisq; sororis.
Eveniet: neq; enim dignabere numinis honore:
Neq; subire tenebrosa nimium vidisse querêris.
Talia dicentem perturbat Echione natus.
Dicta fides sequitur: respondetq; voratus agnitur.
Liber adest; Thyadesq; frementes ululatibus agri:
Turba ruit, matresq; viri matresque, nurusque,
Et vulgus procerêsq; ignota ad sacra feruntur.
Quis furor Aonigenæ proles Mavortia vestras
Attollit mentes? Pentheïs ait: Ærane tantum
Æra repulsa valent, & adunco tibia corno?
Et magicæ fraudes? aut quos non bellicus ensis,
Non tuba terruerit, non strictis agmina telis,
Fœmineæ voces, & motus ineptus vino,
Obscœnique greges, & inania cymbala vincant?
Vósne, senes, moror? qui longa per æquora vecti
A Tyro, hac profugos posuistis sede penates,
Nunc sumitis sub Marte capi? Vósne, acrior ætas,
O juvenes, propiúsq; meæ? quos arma tenere,
Non thyrsos galeâq; tegi, non fronde decebat.
Este, precor, memores, quâ stirpe creati,
Illiúsq; animos, qui mulcos perdidit unus,
Sumite serpentes: pro fontibus ille, lacúsq;
Interiit: At vos pro fama vincite vestra.
Ille dolo telum fortes: Vos vincite molles,
Et patrium retinete decus. Si fata vetabunt
Stare diu Thebas; ultimam tormenta, viriq;
Mœnia diruerint, ferrúmque, igniq; sonarent:
Essemus miseri sine crimine, forsq; querenda,
Non celanda foret, lacrymæq; pudore carerent.
At nunc à puero Thebæ capiuntur inermi:
Quem neq; bella juvant, nec tela, nec assis equorum;
Sed madidi myrrha crines, mollesq; coronæ,
Purpuráque, & pictis intextum vestibus aurum.
Quem quidem ego ultrò (modò vos absistite) cogam
Assumptumq; patrium, commentaq; sacra fateri.

An satis Acrisio est animi contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas.
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducémq;
Attrahite huc vinctum: jussis mora segnis abesto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cætera turba suorum
Corripiunt dictis, frustráq; inhibere laborant.
Acrior admonitu est: irritatúrq; retenta,
Et crescit rabies, moderamináq; ipsa nocebant,
Sic ego torrentem, quà nil obstabat eunti,
Leniùs, & modico strepitu decurrere vidi:
At, quacunq; trabes, obstructáq; saxa jacebant,
Spumeus, & fervens, & ab obice sævior ibat.
Ecce! cruentati redeunt, &, Bacchus ubi esset,
Quærenti domino, Bacchum vidisse negárunt.
Hunc, dixère, tamen comitem, famulúmq; sacrorum,
Cepimus: & tradunt manibus post terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhena gente secutum.
Aspicit hunc Pentheus oculis, quos ira tremendos
Fecerat, & quanquam pœnæ vix tempora differt,
O peritúre, tuáq; aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, noménq; parentum,
Et patriam, morísq; novi cur sacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit Acœtes:
Patria Mæonia est, humili de plebe parentes;
Non mihi, quæ duri colerent, pater arva, juvenci,
Lanigerósq; greges, non ulla armenta reliquit,
Pauper & ipse fuit: linóq; solebat & hamis
Decipere, & calamo salientes ducere pisces.
ARS illi sua census erat: cùm traderet artem,
Accipe quas habeo, studii successor, & hæres,
Dixit, opes: moriénsq; mihi nihil ille reliquit
Præter aquas; unum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, nè scopulis hærerem semper in iisdem,
Addidici regimen dextra moderante carinæ,
Flectere; & Oleniæ sidus pluviale capellæ,
Taygeténque, Hyadásq; oculis, Arctónq; notavi,

Vete-

Ventorúmq; domos, & portus puppibus aptos
Fortè petens Delon, Chiæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor littora remis:
Dóq; leves saltus, udaq; immittor arenæ.
Nox ubi consumpta est, aurora rubescere primò
Cœperat: exurgo laticésq; inferre recentes
Admoneo, monstróq; viam quæ ducit ad undas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio: comitésq; voco, repetóq; carinam.
Adsumus (en!) inquit sociorum primus Ophelles:
Utq; putat, prædam deserto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per littora forma.
Ille mero, somnóq; gravis titubare videtur,
Víxq; sequi, spectò cultum, faciémq; gradúmque:
Nil ibi, quod credi posset mortale, videbam.
Et sensi, & dixi sociis: quod numen in isto
Corpore sit dubito; sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, ô faveas, nostrósq; laboribus adsis:
Hic quoq; des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait, quæ non alius conscendere summas
Ocyor antennas, prensóq; rudente relabi:
Hoc Libys, hoc flavus prora tutela Melanthus,
Hoc probat Alcimedon, & qui requiémq; modúmq;
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus;
Hoc omnes alii: prædæ tam cæca cupido est.
Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hîc mihi maxima juris;
Inq; aditu obsisto. Furit audacissimus omni
De numero Lycabas: qui Thusca pulsus ab urbe,
Exilium, dira pœnam pro cæde luebat.
Is mihi, dum resto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excussum misisset in æquora, si non
Hæsissem, quamvis amens, in fune retentus.
Impia turba probat factum, tum denique Bacchus
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, aq; mero redeant in pectora sensus,
Quid facitis? quis clamor? ait: quæ, dicite nautæ,

Huc ope perveni? quò me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus,
Ede, velis, dixit: terra sistère petita,
Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros:
Illa mihi domus est, vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, pérq; omnia numina jurant,
Sic fore, méq; jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat, dextra mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor? inquit Opheltes.
Pro se quisq; timet: lævam pete, maxima nutu
Pars mihi significat; pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui: capidtq; aliquis moderamina, dixi:
Méq; ministerio scelerísq; artísq; removi.
Increpor à cunctis: totúmq; immurmurat agmen.
E quibus Ethalion, TE scilicet omnis in uno
Nostra salus posita est, ait: & subit ipse, meúmq;
Explet opus, Naxóq; petit diversa relicta.
Tum deus illudens, tanquam modò deniq; fraudem
Senserit, è puppi pontum prospectat adunca,
Et flenti similis: Non hæc mihi littora nautæ,
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est,
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum?
Jamdudum flebam: lacrymas manus impia nostras
Ridet, & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipsum (neq; enim præsentior illi
Est Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quàm veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quàm si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant,
Veláq; deducunt, geminâq; ope currere tentant.
Impediunt hederæ remos, nexúq; recurvo
Serpunt, & gravidis distinguunt vela corymbis.
Ipse racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frontibus hastam.
Quem circa tigres, simulacráq; inania lyncum
Pictarúmq; jacent fera corpora pantherarum.

Exilière

Exilière viri: (sive hoc insania fecit,
Sive timor) primúsq; Medon nigrescere pinnis,
Corpore depresso, & spinæ curvamine flecti
Incipit. Huic Lycabas, Quæ tanta miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & spumantia loquenti
Naris erat, squamæq; rigor durata trahebat.
At Libys, obstantes dum vult obvertere remos,
In spatium resilire manu breve vidit: & illas
Jam non esse manus, jam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit, truncoq; repandus in undas
Corpore desiluit: Falcata nigerrima cauda est.
Qualia dimidiæ sinuantur cornua Lunæ.
Undiq; dant saltus, multoq; aspergine rorant.
Emergúntq; iterum, redeuntq; sub æquora rursus:
Inq; chori ludunt speciem, lasciváq; jactant
Corpora, & acceptum pascuis mare naribus efflant.
De modò viginti (tot enim fuêre) feroces
Restabam solus: pavidum, gelidúmque tremebam.
Corpore vix; animum firmat Deus: Excute, dixit,
Corde metum, Diamnæe. Dolatis ensibus ictum
Accessi sacris, Bacchéasq; facta frequentes.
Præbuimus longis Pentheus ululatibus aures,
Inquit, ne ira mera vires absumere possit.
Præcipitem famuli rapiunt huic, cruciabile, dirum
Corpora tenuanti Syrtis demittite morti.
Protinus abstractus saltu Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: & dum crudelia jussæ
Instrumenta necis, ferrúmque, igné; parantur,
Sponte sua patuisse fores, lapsósq; lacertis,
Sponte sua, fama est, nullo solvente, catenas.
Perstat Echionides, nec jam jubet ire, sed ipse
Vadit, ubi festus facienda ad sacra Cithæron
Cantibus: & clara bacchantum voce sonabat.
Ut fremit acer equus, cùm bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnaq; assumit amorem:
Penthea sic ictus longis ululatibus æther

Movit, & audito clamore recauduit ira.
Monte ferè medio est, cingentibus ultima sylvis,
Pucus ab arboribus spectabilis undiq; campus:
Hic oculis illum cernentem sacra profanis
Prima videt, prima est insano concita cursu,
Prima suum misso violavit Penthea thyrso
Mater: & ô gemina, clamavit, adeste sorores:
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens: cunctæ coëunt, trepidúmq; sequuntur:
Jam trepidum, jam verba minùs violenta loquentem,
Jam se damnantem, jam se peccâsse fatentem,
Saucius ille tamen, Fer opem matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos Actæonis umbræ.
Illa quis Actæon nescit: dextrámq; precantis
Abstulit; Ineo lacerata est altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens dejectis vulnera membris,
Aspice, mater, ait. Visis ululavit Agave,
Colláq; jactavit, crinémq; per aëra movit:
Avulsúmq; caput digitis complexa cruentis,
Clamat, Io comites! Opus hoc victoria nostra est.
Non citiùs frondes autumni frigore tactas,
Jámq; malè hærentes, alta rapit arbore ventus:
Quàm sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monita nova sacra frequentant,
Thuráq; dant, sanctúsq; colunt Ismenides aras.

PUB.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoseon

LIBER IV.

ATnon Alcithoë Minetas Orgia censet
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Jovis; sociásq; sorores
Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,
Immunésq; operum famulas, dominásq; suorum,
Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas;
Serta comis. manibus frondentes sumere thyrsos
Jusserat: &, sævam læsi fore numinis iram,
Vaticinatus erat. Parent matrésq; nurúsque,
Telas & calathos, infectáq; pensa reponunt,
Thurdq; dant, Bacchúmq; vocant, Bromiúmq; Lyæúmque,
Ignigenámq; satúmq; iterum, solúmq; bimatrem:
Additur his Nyseúsque, indetonsúsq; Thyoneus,
Et cum Lenæo, genialis consitor uvæ,
Nyctileúsq; Eleleúsq; parens, & Iacchus, & Euan:
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconsumpta juventa est,
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cælo: tibi, cùm sine cornibus astas,
Virgineum caput est. Oriens tibi victus, adúsq;
Decolor extremo quà cingitur India Gange.
Penthea, tu venerande, bipenniferúmq; Lycurgum
Sacrilegos mactas, Tyrrhenáq; mittis in æquor
Corpora. Tu bijugum pictis insignia frænis

Colla premis lyncum: Bacchæ, Satyríq; sequuntur,
Quíq; senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet, & pando non fortiter hæret asello.
Quacunq; ingrederis, clamor juvenilis, & una
Fœmineæ voces, impulsáq; tympana palmis,
Concavíq; æra sonant, longóq; foramine buxus.
Placatus miríq; rogant Ismenides, adsis:
Jussáq; sacra colunt. Solæ Mineïdes intus
Intempestiva turbantes festa Minerva,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulásq; laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum,
Dum cessant aliæ, commentáq; sacra frequentant:
Nos quoq; quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario sermone levemus,
Pérq; vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primámq; jubent narrare sorores.
Illa, quid è multis referat (nam plurima nôrat)
Cogitat: & dubia est, de te Babylonia narret
Derceti, quam versa squamis velantibus artus:
Stagna Palæstini credunt coluisse figura;
An magis ut sumptis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos;
Nais an ut cantu, nimiúmq; potentibus herbis
Verterit in tacitos juvenilia corpora pisces,
Donec idem passa est; an, quæ poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Hæc placet, hæc quoniam vulgaris fabula non est.
Talibus orsa modis, lana sua fila sequente.
Pyramus & Thysbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas habuêre domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.
Notitiam, primósq; gradus vicinia fecit;
Tempore crevit amor: tedæ quoq; jure coïssent,
Sed vetuêre patres, quod non potuêre vetare.

Ex

Ex æquo captis ardebant mentibus ambo,
Conscius omnis abest; nutu, signisq; loquuntur;
Quóq; magis tegitur, tantò magis æstuat ignis.
Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cùm fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per sæcula longa notatum
(Quid non sentit amor?) primi vidistis amantes,
Et vocis fecistis iter, tutæq; per illud
Murmure blanditiæ minima transire solebant.
Sæpe ubi constiterant hinc Thisbe, Pyramus illinc,
Inq; vices fuerat captatus anhelitus oris,
Invida, dicebant, paries quid amantibus obstas?
Quantum erat, ut sineres toto nos corpore jungi?
Aut, hoc si nimium est, vel ad oscula danda pateres?
Nec sumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quòd datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diversa nequicquam sede locuti
Sub noctem dixere Vale: partéq; dedere
Oscula quisq; suæ non pervenientia contra.
Postera nocturnos aurora removerat ignes,
Sólq; pruinosas radiis siccaverat herbas:
Ad solitum cuere locum. Tum murmure parvo
Multa priùs questi, statuunt, in nocte silenti
Fallere custodes, foribúsq; excedere tentent,
Cúmq; domo exierint, urbis quoq; tecta relinquant:
Néve sit errandum lato spatiantibus arvo,
Conveniant ad busta Nini, lateántq; sub umbra
Arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti,
Pacta placent: & lux tardè discedere visa
Præcipitatur aquis, & aquis nox exit ab iisdem.
Callida per tenebras versato cardine Thisbe
Egreditur, fallétq; suos, adopertáq; vultum
Pervenit ad tumulum, dictáq; sub arbore sedit.
AUDACEM faciebat amor. Venit (ecce!) recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda:

Quam

Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit, & obscurum timido pede fugit in antrum,
Dúmq; fugit, vergo velamina lapsa relinquit,
Ut lea sæva sitim multa compescuit unda,
Dum redit in sylvas, inventos fortè sine ipsa
Ore cruentato tenuit laniavit amictus.
Seriùs egressus vestigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totóq; expalluit ore
Pyramus; ut verò vestem quoq; sanguine tinctam
Repperit: UNA duos, inquit, nox perdet amantes,
E quibus illa fuit longa dignissima vita.
Nostra nocens anima est: ego te miseranda peremi,
In loca plena metus qui jussi nocte venires;
Nec prior huc veni. Nostrum divellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicunq; sub hac habitatis rupe leones.
Sed TIMIDI est optare necem: velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ se confert arboris umbram.
Utq; dedit notæ lacrymas, dedit oscula vesti,
Accipe nunc, inquit, nostri quoq; sanguinis haustus;
Quóq; erat accinctus, demisit in ilia ferrum.
Nec mora: ferventi moriens è vulnere traxit,
Et jacuit resupinus humo: cruor emicat altè,
Non aliter, quàm, cùm vitiato fistula plumbo
Scinditur, & tenui stridente foramine longas,
Ejaculatur aquas, atq; ictibus aëra rumpit;
Arborei fœtus aspergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactáq; sanguine radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce! metu nondum posito, nè fallat amantem,
Illa redit: juvenémq; oculis, animóq; requirit,
Quantáq; vitarit narrare pericula gestit.
Utq; locum, & visam cognoscit in arbore formam,
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc sit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
Membra solum, retróq; pedem tulit; oróq; buxo
Pallidiora gerens, exhorruit aquoris instar,

Quod

Quod fremit, exigua cùm summum stringitur aura.
Sed postquam remorata suos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaq; corpus amantis,
Vulnera supplevit lacrymis, fletúmq; cruori
Miscuit, & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame respondit, tua te charissima Thisbe
Nominat, exaudit vultúsq; attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos in morte gravatos
Pyramus erexit, visúq; recondidit illa.
Quæ postquam vestémq; suam cognovit, & ense
Vidit ebur vacuum, TUA te manus, inquit, amórq;
Perdidit infelix: Est & mihi fortis in unum
Hæc manus, est & amor; dabit hic in vulnera vires.
Persequar extinctum, lethéq; miserrima dicar
Causa, sola poterat, poteris nec morte revelli.
(Heu!) comésq; tui: quiq; à me morte revelli
His tamen amborum verbis estote rogati,
O multùm miseríq; mei, illiúsq; parentes,
Ut quos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cædis: pullósq; & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
Dixit, & aptato pectus mucrone sub imum
Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigère Deos, tetigère parentes:
Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater;
Quódq; rogis superest, una requiescit in urna.
Desierat; nec dixímq; fuit breve tempus, & ersa est,
Dicere Leucothoë: vocem tenuêre sorores.
Hunc quoque, siderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem: Solis referamus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidisse Deus: videt hic Deus omnia primus.

Indoluit

Indoluit facto, Junonigenaq; marito
Furta tori, furtíq; locum monstrauit: at illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex ære catenas,
Retiáque, & laqueos, quæ lumina fallere possent,
Elimat: non illud opus tenuissima vincant
Stamina, nec summo quæ pendet aranea tigno.
Vtq; leves tactus, momentáq; parva sequantur,
Efficit, & lecto circumdata collocat apte.
Vt venêre torum conjux & adulter in unum:
Arte viri, vinclísq; nova ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
Admisítq; Deos: illi jacuêre ligati
Turpiter, atq; aliquis de Diis non tristibus, optat
Sic fieri turpis. Superi risêre: diúq;
Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo.
Exigit iudicii memorem Cytherea pœnam,
Inq; vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. Quid nunc, Hypetigne nate,
Forma, colórq; tibi, radiatáq; lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quíq; omnia cernere debes,
Leucothoên spectas; & virgine figis in una.
Quos mundo debes, oculos. Modò surgis Eoo
Temporius cœlo, modò serius incidis undis,
Spectandíq; mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum, vitiúmq; in lumina mentis
Transit, & obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quòd Lunæ terris propioris imago
Obstiterit, palles: facit hunc amor ipse colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymenéq; Rhodósque,
Nec tenet Ææ genitrix pulcherrima: Circes,
Quæq; tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus, ipsóq; illo grave vulnus habebat
Tempore. LEVCOTHOE multarum oblivia fecit,
Gentis odoriferæ quam formosissima partu

Edidit

Edidit Eurynome: sed postquam filia crevit,
Quàm mater cunctas, tam matrem filia vicit:
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus, ísq;
Septimus à prisco numeratur origine Belo:
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum,
Ambrosiam pro gramine habent: ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparátq; labori.
Dúmq; ibi quadrupedes cœlestia pabula carpunt,
Nóxq; vicem peragit: thalamos Deus intrat amatos,
Versus in Eurynomes faciem genitricis, & inter
Bis sex Leucothoën famulas ad lumina cernit,
Lævia versato ducentem stamina fuso:
Ergo ubi, ceu mater, charæ dedit oscula natæ,
Res, ait, arcana est: famulæ discedite, néve
Eripite arbitrium matri secreta loquendi:
Paruerant: Thalamóq; Deus sine teste relictus,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus,
Mundi oculus: mihi, crede, places: Pavet illa: metúq;
Et colus, & fusus digitis cecidêre remissis.
Ipse timor decuit: nec longius ille moratus,
In veram rediit speciem, solitúmq; nitorem.
At virgo quamvis inopino territa visu,
Victa nitore Dei, posita vim passa querela est:
Invidit Clytie: (neq; enim moderatus in illam
Solis amor fuerat) stimulatáq; pellicis ira
Vulgat adulterium, diffamatúmq; parenti
Indicat. Ille ferox immansuetúsq; precantem,
Tendentémq; manus ad lumina Solis, &, Ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo: tumulúmq; super gravis addit arenæ.
Dissipat hunc radiis Hyperione natus, itérq;
Dat tibi, quo possis defossos promere vultus:
Nec tu jam poteras enectum pondere terræ
Tollere nympha caput; corpúsq; exangue jacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Post Phaëthonteos vidisse dolentius ignes.

Illo

Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat revocare calorem:
Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
Nectare odorato sparsit corpúsque, locúmque,
Multáq; præquestus, tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cœlesti nectare corpus
Delicuit, terrámq; suo madefecit odore:
Virgáq; per glebas sensim radicibus actis
Thurea surrexit, tumulúmq; cacumine rupit.
At Clytien, quamvìs amor excusare dolorem,
Indiciúmq; dolor poterat, non ampliùs autor
Lucis adit, Venerísq; modum sibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementor amoribus usa
Nympharum impatiens; & sub Jove nocte diéq;
Sedit humo nuda madidis incompta capillis,
Pérq; novem luces expers undæq; cibíque,
Rore mero, lacrymísq; suis jejunia pavit:
Nec se movit humo; tantùm spectabat euntis
Ora Dei, vultúsq; suos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæsisse solo; partémq; coloris
Luridus exangues pallor convertit in herbas:
Est in parte rubor, violæq; simillimus ora
Flos tegit. Illa suum, quamvìs radice tenetur,
Vertitur ad solem, mutatáq; servat amorem.
Dixerat: & factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuisse negant: pars omnia veros
Posse Deos memorant: sed non est Bacchus in illis.
Poscitur Alcithoë, postquam silvere sorores:
Quæ radio stantis per currens stamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, pastoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphæ pellicis iræ
Contulit in saxum. Tantus dolor urit amantes.
Nec loquar ut quondam naturæ jure novato
Ambiguus fuerit modò vir, modò fœmina Scython.
Te quoque, nunc adamas, quondam fidissime parvo
Celme Jovi, largóq; satos Curetas ab imbri:
Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores,

Præ-

Prætereo, dulcéq; animos novitate tenebo.
Unde sit infamis, quare malè fortibus undis
Salmacis enervet, tactósq; remollitat artus,
Discite: causa latet; vis est notissima fontis.
Mercurio puerum diva Cytheroide natum
Naiades Idàis enutrivêre sub antris;
Cujus ERAT facies, in qua matérq; patérq;
Cognosci possent; nomen quoq; traxit ab illis.
Is tria cùm primùm fecit quinquennia, montes
Deseruit patrios: Idâq; altrice relicta,
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat, studio minuente laborem,
Ille etiam Lycias urbes, Lyciaq; propinquos
Caras adit; videt hîc stagnum lucentis ad imum
Usq; solum lymphæ: non illic canna palustris,
Nec steriles ulvæ, nec acuta cuspide junci,
Perspicuus liquor est; stagni tamen ultima vivo
Cespite cinguntur, sempérq; virentibus herbis.
Nympha colit: sed nec venatibus apta, nec arcus,
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu,
Soláq; Naïadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe suas illi fama est dixisse sorores,
Salmaci, vel jaculum, vel pictas sume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia misce.
Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
Nec sua cum duris venatibus otia miscet.
Sed modò fonte suo formosos perluit artus,
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines,
Et, quid se deceat, spectatas consulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis:
Sæpe legit flores, & nunc quoq; fortè legebat,
Cùm puerum vidit, visúmq; optavit habere.
Nec tamen antè adiit, etsi properabat adire,
Quàm se composuit, quàm circumspexit amictus,
Et finxit vultum, & meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui: Puer ô dignissime credi.

Esse

Esse Deus! seu tu Deus es; potes esse Cupido:
Sive es mortalis; qui te genuêre beati,
Et mater felix, & fortunata profectò
Si qua tibi soror est, & quæ dedit ubera nutrix:
Sed longè cunctis, longéq; beatior illa est,
Si qua tibi sponsa est, si quam dignabere teda:
Nunc tibi sive aliqua est; mea sit furtiva voluptas:
Seu nulla est; ego sim: thalamúmq; ineamus eundem;
Nais ab his tacuit. Pueri rubor ora notavit;
Nescit, quid sit amor: sed & erubuisse decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore malis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
Cùm frustra resonant æra auxiliaria Lunæ.
Poscenti Nymphæ sine fine sororia saltem
Oscula, jámq; manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis? Aut fugio, tecúmque, ait, ista relinquo.
Salmacis extimuit, locáq; hæc tibi libera trado
Hospes, ait, simulátq; gradu discedere verso:
Tum quoq; respiciens, fruticúmq; recondita sylva
Delituit, flexúmq; genu summisit: at ille,
Ut puer, & vacuus, & inobservatus in herbis
Huc it, & hinc illuc, & in alludentibus undis
Summa pedum, taloq; tenus vestigia tingit.
Nec mora: temperie blandarum captus aquarum;
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum verò stupuit, nudæq; cupidine formæ.
Salmacis exarsit: flagrant quoq; lumina Nymphæ;
Non aliter, quàm cùm puro nitidissimus orbe
Opposita speculi referitur imagine Phœbus.
Vixq; moram patitur; vix jam sua gaudia differt:
Jam cupit amplecti; jam se malè continet amens.
Ille cavis velox applauso corpore palmis
Desilit in latices, alternáq; brachia jactans
In liquidis translucet aquis: ut eburnea si quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, & meus est, exclamat Nais: & omni
Veste procul jacta, mediis immittitur undis,

Pugnan-

Pugnantémq; tenet, luctantiáq; oscula carpit,
Subjectátq; manus, invitáq; pectora tangit:
Et nunc hàc juveni, nunc circumfunditur illae.
Deniq; nitentem contrà, elabíq; volentem
Implicat ut serpens, quem regia sustinet ales,
Sublimémq; rapit: pendens caput illa, pedésq;
Alligat, & cauda spatiantes implicat alas.
Utq; solent hederæ longos intexere truncos,
Utve sub æquoribus deprensum Polypus hostem
Continet, ex omni demissis parte flagellis.
Perstat Atlantiades, speratáq; gaudia Nympha
Denegat: Illa premit, demissáq; corpore toto
Sicut inhærebat, Pugnes licèt, improbe, dixit,
Non tamen effugies. Ità Dii jubeatis, & istum
Nulla dies à me, nec me diducat ab isto!
Vota suos habuêre Deos: nam mista duorum
Corpora junguntur, faciésq; inducitur illis
Una: velut si quis conducat cortice ramos,
Crescendo jungi, paritérq; adolescere cernat.
Sic ubi complexu coïerunt membra tenaci,
Nec duo sunt, sed forma duplex; nec fœmina dici,
Nec puer ut possit: neutrúmq; & utrúmq; videtur.
Ergò ubi se liquidas, quò vir descenderat, undas
Semimarem fecisse videt, mollitáq; in illis
Membra, manus tendens, sed non jam voce virili
Hermaphroditus ait, Nato date munera vestro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti:
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat indè
Semivir, & tactis subitò mollescat in undis.
Motus uterq; parens nati rata verba biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.
Finis erat dictis: Et adhuc Mineïa proles
Urgit opus, spernítq; Deum festúmq; profanat.
Tympana cùm subitò non apparentia raucis
Obstrepuêre sonis, & adunco tibia cornu,
Tinnuláq; æra sonant, & olent myrrhæq; crocíque:
Rêsq; fide major, cœpere virescere tela,

Inq; hederæ faciem pendens frondescere vestis.
Pars abit in vites, & quæ modò fila fuerunt,
Palmite mutantur, de stamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Jámq; dies exactus erat, tempúsq; subibat,
Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucem,
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repentè quati, pinguésq; ardere videntur
Lampades, & rutilis collucent ignibus ædes,
Falsáq; sævarum simulacra ululare ferarum.
Fumida jamdudum latitant per tecta sorores,
Diversæq; locis ignes ac lumina vitant:
Dúmq; petunt tenebras, parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuésq; includunt brachia pennæ.
Nec, quâ perdiderint veterem ratione figuram,
Scire sinunt tenebræ: Non illas pluma levavit,
Sustinuêre tamen se perlucentibus alis.
Conataq; loqui, minimum pro corpore vocem
Emittunt, peragúntq; leves stridore querelas;
Tectáque, non sylvas celebrant, lucémq; perosæ
Nocte volant, seróq; tenent à vespere nomen.
Tum verò totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnásq; novi matertera vires
Narrat ubiq; Dei: de tótq; sororibus expers
Una doloris erat, nisi quem fecêre sorores.
Aspicit hanc, natis thalamóq; Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumni numine, Juno.
Non tulit: & secum, Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios pelagóq; immergere nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri,
Et triplices operire novis Mineïdas alis?
NIL poterit Juno, nisi inultos flere dolores?
Idq; mihi satis est? Hac una potentia nostra est?
Ipse docet, quid agam: FAS est & ab hoste doceri.
Quídq; furor valeat, Penthea cade satísq;
Ac super ostendit. Cur non stimuletur, eátq;
Per cognata suis exempla sororibus Ino?

Est via declivis funesta nubila taxo,
Ducit ad infernas per multa silentia sedes:
Styx nebulas exhalat iners, umbraq; recentes
Descendunt illac, simulacraq; functa sepulcris.
Pallor hyémsq; tenent latè loca senta: novíque,
Quà sit iter, manes, Stygiam quod ducat ad urbem,
Ignorant; ubi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undiq; portas
Urbs habet: útq; fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo est, turbámve accedere sentit.
Errant exsangues sine corpore & ossibus umbræ:
Pársq; forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ
Exercent; aliam partem sua pœna coërcet.
Sustinet ire illuc, cœlesti sede relicta,
(TANTUM odiis iraq; dabat) Saturnia Juno,
Quò simul intravit, sacróq; à corpore pressum
Intremuit limen, tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus simul edidit: illa sorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clausas adamante sedebant,
Déq; suis atros pectebant crinibus angues:
Quam simul agnôrunt inter caliginis umbras,
Surrexêre Deæ. Sedes scelerata vocatur.
Viscera præbebat Tityon lanianda, novémq;
Jugeribus distractus erat. Tibi, Tantale, nulla
Deprenduntur aquæ: quaq; imminet, effugit arbor:
Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxum.
Volvitur Ixion: & se sequitúrq; fugítque.
Moliríq; suis lethum patruelibus ausa,
ASSIDUE repetunt, quas perdunt Belides, undas.
Quos omnes facie postquam Saturnia torva
Vidit, & ante omnes Ixiona: rursus ab illo
Sisyphon aspiciens: Cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia dives habet, qui me cum conjuge semper

Sprevit? & exponit causas odiíq; viæque,
Quídq; velit: quod vellet, erat, nè regia Cadmi
Staret, & in facinus traherent Athamanta furores.
IMPERIUM, promissa, preces, confundit in unum;
Sollicitátq; Deas. Sic hæc Junone locuta,
Tisiphone canos, ut erat turbata, capillos
Movit, & extantes dejecit ab ore colubros.
Atque ita, Non longis opus est ambagibus, inquit,
FACTA puta, quæcunq; jubes: inamabile regnum
Desere, téq; refer cœli melioris ad auras.
Lata redit Juno, quam cœlum intrare parantem
Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora: Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem, fluidóq; cruore rubentem
Induitur pallam, tortóq; incingitur angue;
Egreditúrq; domo: Luctus comitatur euntem,
Et Pavor, & Terror, trepidóq; Insania vultu.
Limine constiterat: postes tremuisse feruntur
Æolii, pallórq; fores infecit acernas,
Sólq; locum fugit: monstris exterrita conjux:
Territus est Athamas, tectóq; exire parabant.
Obstitit infelix, aditúmq; obsedit Erinnys,
Nexáq; vipereis distendens brachia nodis
Cæsariem excussit: motæ sonuêre colubræ,
Pársq; jacent humeris, pars circum pectora lapsæ
Sibila dant, saniémq; vomunt, linguísq; coruscant.
Indè duos mediis abrupit crinibus angues,
Pestiferáq; manu raptos immisit. At illi
Inoósq; sinus Athamanteósq; pererrant,
Inspirántq; graves animos, nec vulnera membris
Ulla ferunt: mens est, quæ diros sentiat ictus.
Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
Oris Cerberei spumas, & virus Echidnæ,
Erroréſq; vagos, cæcæq; oblivia mentis,
Et scelus, & lacrymas, rabiémq; & cædis amorem;
Omnia trita simul: quæ sanguine mista recenti
Coxerat ære cavo viridi versata cicuta.

Dúmq;

Dúmq; pavent illi, vertit furiale venenum
Pectus in umborum, præcordiáq; intima movit.
Tum face jactata per eundem sæpius orbem,
Consequitur motis velociter ignibus ignes.
Sic victrix, jussiq; potens, ad tristia magni
Regna redit Ditis. sumptúmq; recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula
Clamat, Io comites, his retia tendite sylvis,
Hîc modò cum gemina visa est mihi prole leæna,
Utq; feræ sequitur vestigia conjugis amens,
Déq; sinu matris ridentem, & parva Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis térq; per auras
More rotat fundæ, rigidóq; infamia saxo
Discutit ora ferox: tum demiq; concita mater,
Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni,
Exululat sparsisq; fugit malè sana capillis,
Téq; ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evæ Bacche sonat. Bacchi sub nomine Junó
Risit, &, Hos usus præstet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus scopulus: pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas;
Summa rigent; frontémq; in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino,
Séq; super pontum nullo tardata timore
Mittit, onúsq; suum: percussa recanduit unda,
At Venus immerite cæptis miserata labores,
Sic patruo blandita suo est, O numen aquarum,
Proxima cui cælo cessit, Neptune, potestas,
Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
Jactari quos cernis in Ionio immenso,
Et Diis adde tuis. Aliqua & mihi gratia ponto est;
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, gratúmq; manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus: & abstulit illis
Quod mortale fuit, majestatémque verendam
Imposuit: nomémq; simul, faciémq; novavit;
Leucothoéq; Deum cum matre Palæmona dixit.

Sidoniæ comites, quantum valuêre, secutæ
Signa pedum, primo vidêre novissima saxo:
Nec dubium de morte rata, Cadmeida palmis
Deplanxêre domum, scissis cum veste capillis.
Utq; parum justæ, nimiúmq; in pellice sævæ
Invidiam fecêre Deæ, convitia Juno
Non tulit: & Faciam vos ipsas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. Res dicta secuta est.
Nam quæ præcipuè fuerat pia, Persequar, inquit
In freta reginam: saltúmq; datura, moveri
Haud usquam potuit, scopulóq; affixa cohæsit.
Altera, dum solito tentat plangere ferire
Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, manus ut fortè tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in easdem porrigit undas.
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subitò digitos in crine videres.
Quo quæq; in gestu deprensa est, hæsit in illo.
Pars volucres factæ, quæ nunc quoq; gurgite in illo
Æquora distringunt summis Cadmeides alis.
Nescit Agenorides natam, parvúmq; nepotem
Æquoris esse Deos. Luctu, seriéq; malorum
Victus & ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe sua, tanquam fortuna locorum,
Non sua se premeret: longísq; erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.
Jámq; malis annísq; graves, dum prima retractant
Fata domus, relegúntq; suos sermone labores:
Num sacer ille mea trajectus cuspide serpens,
Cadmus ait, fuerat tum, cùm Sidone profectus
Vipereos sparsi per humum nova semina dentes?
Quem si cura Deûm tam certa vindicat ira,
Ipse precor, serpens in longam porrigar alvum.
Dixit: &, ut serpens, in longam tenditur alvum,
Durataeq; cuti squamas increscere sentit,
Nigráq; cæruleis variari corpora guttis:
In pectúsq; cadit pronus, commistáq; in unum

Pau-

Paulatim tereti tenuantur acumina crura:
Brachia jam restant: quæ restant brachia trudit,
Et lacrymis per adhuc humanos fluentibus ora,
Accede, ô conjux, accede miserrima dixit,
Dúmq; aliquid superest de me, me tange, manúmq;
Accipe, dum manus est, dum non totum occupat unguis.
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua rupuit
In partes est fissa duas, nec verba loquenti
Sufficiunt, quotiésq; aliquos parat edere questus,
Sibilat: Hanc illis vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens, exclamat pectora conjux,
Cadme mane, teq; infelix his erue monstris:
Cadme quid hoc? ubi pes? ubi sunt humeri q; manúsq; usq;
Et color, & facies? & dum loquor, omnia? Cur non
Me quoq; cælestes in eundem vertitis anguem?
Dixerat: ille suæ lambebat conjugis ora,
Inq; sinus cháros, veluti cognoscere, ibat,
Et dabat amplexus, assuetaq; colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur: at illis
Lubrica perlucens cristati colla draconis,
Et subitò duo sunt, junctóq; volumine serpunt,
Donec in oppositi nemoris subière latebras.
Nunc quoq; nec fugiunt homines, nec vulnere lædunt:
Quidq; prius fuerint, placidi meminêre dracones.
Sed tamen ambobus versæ solatia formæ
Magna nepos dederat, quem debellata colebat
India, quem positis celebrabat Achaïa templis.
Solus Abantiades ob origine cretus eadem
Acrisius superest, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ, contrà q; Deum ferat arma, genúsq;
Non putat esse Deûm (neq; enim Jovis esse putabat
Persea: quem pluvio Danaë concepérat auro.
Mox tamen Acrisium (tanta est præsentia veri)
Tam violâsse Deum, quàm non agnôsse nefotem
Pœnitet: impositus jam cælo est alter; & alter
Viperei referens spolium memorabile monstri,
Aëra carpebat tenerum fratribus alis.

Cúmq; ſuper Lybicas victor penderet arenas,
Gorgoneæ capitis guttæ cecidêre cruentæ:
Quas humus acceptis variis animávit in angues.
Unde frequens illa eſt, infeſtáq; terra colubris.
Indè per immenſum ventis diſcordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſæ
Fertur: & ex alto ſeductas æthere longè
Deſpectat terras, totúmq; ſupervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe ſub occaſum, ſæpe eſt oblatus in ortus.
Jámq; cadente die, veritus ſe credere nocti,
Conſtitit Heſperio regnis Atlantis in orbe,
Exiguámq; petit requiem, dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ, currúſq; Aurora diurnos.
Hic hominum cunctis ingenti corpore præſtans
Iapetionides Atlas fuit: Ultima tellus
Rege ſub hoc, & pontus erat, quà ſolis anhelis
Æquora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidémq; armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Jupiter auctor:
Sive es mirator rerum, mirabere noſtras:
Hoſpitium, requiémq; peto. Memor ille vetuſtæ
Sortis erat: dederat Themis hanc Parnaſſia ſortem
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Jove natus habebit.
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Montibus, & vaſto dederat ſervanda draconi,
Arcebátq; ſuis externos finibus omnes.
Hinc quoq; vade procul, nè longè gloria rerum,
Quas mentiris ait, longè tibi Jupiter abſit:
Vímq; minis addit, manibúſq; expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis,
Viribus inferior. Quis enim par eſſet Atlantis

Viri-

Viribus? At quoniam parvi tibi gratia nostra est,
Accipe munus, ait: lævâque à parte Medusæ
Ipse retro versus squallentia protulit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas! nam barba, comæq;
In sylvas abeunt, juga sunt humeríq, manúsque,
Quod caput ante fuit summo est in monte cacumen,
Ossa lapis fiunt: tum partes altus in omnes
Crevit in immensum, (sic Dii statuistis) & omne
Cum tot syderibus cœlum requievit in illo
Clauserat Hippotades æterno carcere ventos:
Admonitórq; operum cœlo clarissimus alto
Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille resumptis
Parte ab utraq; pedes, telóq; accingitur unco,
Et liquidum motis talaribus aëra findit,
Gentibus innumeris circúmq; infráq; relictis,
Æthiopum populos, Cepheáq; conspicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedam pœnas injustus jusserat Ammon.
Quam simul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades, nisi quod levis aura capillos
Moverat, & tepido manabant lumina fletu,
Marmoreum ratus esset opus: trahit inscius ignes,
Et stupet: eximiæ correptus imagine formæ,
Penè suas quatere est oblitus in aëre pennas.
Ut stetit, O, dixit, non istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi junguntur amantes,
Pande requirenti nomen terræq; tuúmque,
Et cur vincla geras. Primò silet illa, nec audet
Appellare virum virgo; manibúsq; modestos
Celásset vultus, si non religata fuisset:
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis,
Sæpius instanti, sua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræq; suúmque,
Quantáq; maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat: &, nondum memoratis omnibus undæ
Insonuit, veniénsq; immenso bellua ponto
Imminet, & latum sub pectore possidet æquor.

Conclamat

Conclamat virgo: Genitor lugubris, & unà
Mater adest, ambo miseri, sed justius illa;
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangorémq; ferunt, vinctóq; in corpore adhærent.
Tum sic hospes ait, LACRIMARUM longa manere
Tempora vos poterunt; ad opem brevis hora ferenda est.
Hanc ego si peterem Perseus, Jove natus, & illa,
Quam clausam implevit fœcundo Jupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Persen superator, & alis
Ætheriis ausus jactatis ire per auras,
Præferrer cunctis certè gener: Addere tantis
Dotibus & meritum (favuerunt modò numina) tento.
Ut mea sit, servata mea virtute: paciscor.
Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittúntq; super regnum dotale parentes.
Ecce! velut navis præfixo concita rostro
Sulcat aquas, juvenum sudantibus acta lacertis:
Sic fera dimotis impulsu pectoris undis
Tantum aberat scopulis, quantum balearica torto
Funda potest plumbo medii transmittere cœli.
Cùm subitò juvenis pedibus tellure repulsa
Arduus in nubes abiit, & in æquore summo
Umbra viri visa est: visam fera sævit in umbram:
Utq; Jovis præpes, vacuo cum vidit in arvo,
Præbentem Phœbo liventia terga draconem
Occupat adversum; neu sæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri misso præceps per inane volatu
Terga feræ pressit, dextróq; frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læsa gravi, modò se sublimis in auras
Attollit, modò subdit aquis: modo more ferocis
Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
Ille avidos morsu velocibus effugit alis,
Quáq; patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc quà tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato vulnerat ense.

Bellua puniceis miſtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit: madnêre graves aſpergine pennæ,
Nec bibulis ultrà Perſeus talaribus auſus
Credere, conſpexit ſcopulum: qui vertice ſummo
Stantibus extat aquis, operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupiſq; tenens juga prima ſiniſtra,
Ter quater exegis repetita per ilia ferrum.
Littora cum plauſu clamor, ſuperaſq; Deorum
Implevêre domus. Gaudent, generúmq; ſalutant,
Auxiliúmq; domus, ſervatoremq; fatentur
Caſſiope, Cepheúſq; pater: Reſolutus catenis
Incedit virgo, pretiúmq; & cauſa laboris:
Ipſe manus hauſta victrices abluit unda,
Anguiferúmq; caput dura nè lædat arena,
Mollit humum foliis, natáſq; ſub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Meduſæ.
Virga recens, bibuláq; etiam nunc viva medulla
Vim rapuit monſtri, tactúq; induruit hujus,
Percepítq; novum ramis & fronde vigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tantum
Pluribus in virgis: & idem contingere gaudent,
Semindq; ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoq; coraliis eadem natura remanſit:
Duritiem tacto capiant ut ab aëre, quódq;
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.
Diis tribus ille focos viridem de cæſpite ponit,
Lævum Mercurio; dextrum tibi, bellica Virgo;
Ara Jovis media eſt: mactatur vacca Minervæ;
Alipedi vitulus; taurus tibi, ſumme Deorum.
Protenus Andromedon, & tanti præmia facti
Indotata rapit: tedas Hymenæus, amóreq;
Præcipiunt, largis ſatiantur odoribus ignes,
Sertáq; dependent tectis, & ubique; tyræq;
Tibiáque, & cantus, animi felicia læti
Argumenta ſonant: reſeratis aurea valvis
Atria tota patent, pulchroq; inſtructa paratu,
Cepheni proceres intrant convivia regis,

Poſt-

Poſtquam epulis functi, generoſi munera Bacchi
Diffudêre animos: cultúſque, genúſq; locorum
Quærit Abantiades. Quærenti protinus unus
Narrat Lyncides moréſque, habitúmq; virorum.
Quod ſimul edocuit. Nunc ô fortiſſime, dixit,
Eſto precor, Perſeu, quanta virtute, quibuſq;
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora,
Narrat Abantiades, gelido ſub Atlante iacentem
Eſſe locum ſolidæ tutum munimine molis,
Cujus in introitu geminas habitâſſe ſorores
Phorcidas, unius ſortitas luminis uſum:
Id ſe ſolerti, furtim dum traditur, aſtu
Suppoſita cepiſſe manu, pérq; abdita longè,
Deviaque, & ſylvis horrentia ſaxa fragoſis,
Gorgonias tetigiſſe domos, paſſimq; per agros,
Pérq; vias vidiſſe hominum ſimulacra, ferarúmq;
In ſilicem ex ipſa viſa converſa Meduſa.
Se tamen horrendæ, clypei quem læva gerebat
Ære repercuſſo formam aſpexiſſe Meduſæ;
Dumq; gravis ſomnus colubros, ipſámq; tenebat,
Eripuiſſe caput collo, pennîſq; fugacem
Pegaſon & fratrem, matris de ſanguine natos.
Addidit & longi non falſa pericula curſus,
Quæ freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto,
Et quæ jactatis tetigiſſet ſydera pennis.
Ante expectatum tacuit tamen: excipit unus
Ex numero procerum, quæreus, cur una ſororum
Geſſerit alternis immiſtas crinibus angues.
Hoſpes, ait, quoniam ſcitaris digna relatu,
Accipe quæſiti cauſſam: Clariſſima forma,
Multorúmq; fuit ſpes invidioſa procorum
Illa: nec in tota conſpectior ulla capillis
Pars fuit: inveni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi Rector templo vitâſſe Minervæ
Dicitur: averſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Jovis texit: ne hoc impune fuiſſet,
Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.

Nunc

Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in adverso, quos fecit, sustinet angues.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoseon

LIBER V.

DUmq; ea Cephenûm medio Danaeius heros
Agmine commemorat, fremitu regalia turba
Atria complentur: nec, conjugalia festa
Qui canat, est clamor, sed qui fera nuntiet arma.
Inq; repentinos convivia versa tumultus
Assimilare freto possis, quod sæva quietum
Ventorum rabies motis exasperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius autor,
Fraxineam quatiens æratæ cuspidis hastam,
En, ait, en! adsum præreptæ conjugis ultor:
Nec mihi te pennæ, nec falsum versus in aurum
Jupiter eripiet. Conanti mittere, Cepheus,
Quid facis? exclamat: Quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? merití sne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam servatam dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit,
Sed grave Nereidum numen, sed corniger Ammon,
Sed quæ visceribus veniebat bellua ponti
Exsaturanda meis: Illo tibi tempore rapta est,
Quo peritura fuit; nisi si crudelis id ipsum
Exigis ut pereat, luctúq; levabere nostro.

Scilicet

Scilicet haud satis est, quòd te spectante revincta est,
Et nullam quòd opem patruus, sponsúmque tulisti,
Insuper à quoquam quòd sit servata dolebis?
Præmiáq; eripies? Quæ, si tibi magna videntur,
Ex illis scopulis, ubi erant affixa, petisses:
Nunc sine qui petiit, per quem hæc non orba senectus,
Ferre, quod & meritis, & voce est pactus; eúmq;
Non tibi, sed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contrà: sed & hunc, & Perſea vultu
Alterno ſpectans, petat hunc ignorat, an illum;
Cunctatúſq; brevi contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea miſit:
Vt ſtetit illa toro, ſtratis tum demiq; Perſeus
Exiliit, telóq; ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet, niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: & (indignum!) ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhœti non irrita cuſpis adhæſit:
Qui poſtquam cecidit, ferrúmq; ex oſſe revulſum eſt,
Calcitrat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum verò indomitas ardeſcit vulgus in iras,
Telóq; conjiciunt; & ſunt, qui Cepheа dicam
Cum genero debere mori: ſed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus ja ſque, fidémque,
Hoſpitiáq; Deos, ea ſe prohibente moveri,
Bellica Pallas adeſt, & protegit ægida fratrem,
Dátq; animos. Erat Indus Atys, quem flumine Gange
Edita Limniace vitreis peperiſſe ſub undis
Creditur, egregius forma, quam diviſo cultu
Augebat, bis adhuc octenis integer annis,
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus ebibat
Aureus: ornabant auratæ monilia collum,
Et madidos myrrha curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvis diſtantia miſſo
Figere doctus erat, ſed tendere doctior arcus.
Tum quoq; lenta manu flectentem cornua Perſea
Stipite, qui medio poſitus fumabat in ara,
Perculit, & fractis confuſit in oſſibus æra.

Hunc

Hunc ubi fœdatos jactantem in sanguine vultus
Assyrius vidit Lycabas junctissimus illi,
Et comes, & veri non dissimulator amoris,
Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
Deploravit Atyn, quos ille tetenderat arcus
Arripit: Et, mecum tibi sint certamina, dixit,
Non longùm pueri fato latabere: quo plus
Invidiæ, quàm laudis habes. Hæc omnia nondum
Dixerat, emicuit nervo penetrabile telum,
Vitatúmq; tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen madefactam cæde Medusæ
Acrisioniades, adigítq; in pectus: at ille
Jam moriens, oculis sub nocte natantibus atra,
Circumspexit Atyn, sèq; acclinavit ad illum,
Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.
Ecce Suënites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo latè tellus madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius costis jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithum, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense, sed altis
Extantem signis, multaq; in pondere massæ
Ingentem manibus tollit cratera duabus,
Infligítq; viro. Rutilum vomit ille cruorem:
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Indè Semiramio Polydæmona sanguine cretum,
Caucaseúmq; Abarim, Sperchisiadémq; Lycetum,
Intonsúmq; comas Helicen, Phlegydmq; Clytúmq;
Sternit, & extructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus ausus concurrere comminus hosti,
Intorquet jaculum: quod detulit error in Idam
Expertem frustra belli, & neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abstrahor, accipe Phineu,
Quem fecisti hostem, pensáq; hoc vulnere vulnus.
Jámq; remissurus tractum de corpore telum,

San-

Sanguine defectos cecidit collapſus in arma.
Hîc quoq; Cephenûm poſt regem primus Odytes
Enſe jacet Clymeni; Protenora percutit Hypſeus;
Hypſea Lyncides; fuit & grandævus in illis
Emathion æqui cultor, timidúſq; Deorum:
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat, & inceſſit, ſceleratáq; devovet arma.
Huic Cromis amplexo tremulis altaria palmis
Decutit enſe caput: quod protinus incidit aræ;
Atq; ibi ſemianimis verba execrantia linguæ
Edidit, & medios animam expiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteáſq; & caſtibus Ammon
Invicti, vinci ſi poſſent caſtibus enſes,
Phineæ cecidêre manu: Cererîſq; Sacerdos
Amphitus, albenti velatus tempora vitta.
Tu quóque, Lampetide, non hos adhibendus ad uſus,
Sed qui pacis opus citharam tum voce moveres,
Juſſus eras celebrare dapes, feſtúmq; canendo.
Quem procul aſtantem, plectrúmq; imbelle tenentem
Pettalus irridens, Stygiis cane cætera, dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore fixit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: caſúq; fuit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox occidiſſe Lycormas:
Raptáq; de dextro robuſta repagula poſte
Oſſibus illiſit mediæ cervicis: at ille
Procubuit terræ, mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoq; roboræ poſtis
Cinipheus Palates: tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Mærmaridæ Goriti, lignóq; cohæſit.
Hærenti latus hauſit Abas: nec corruit ille,
Sed retinente manu moriens è poſte pependit.
Sternitur & Melaneus Perſeïa caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorilas ditiſſimus agri,
Dives agri Dorilas: quo non poſſederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum:

(Lethifer

(Letifer ille locus) quem postquam vulneris autor
Singultantem animam, & versantem limina vidit
Bactrius Halcyoneus, HOC quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpúsq; exangue reliquit.
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades: media quæ nare recepta
Cervice exacta est, in partésq; eminet ambas.
Dúmq; manum fortuna juvat, Clytiúmque, Danúmq;
Matre satos una, diverso vulnere fudit:
Nam Clytii per utrumq; gravi vibrata lacerto
Fraxinus acta femur; jaculum Danus ore momordit;
Occidit & Celadon Mindesius; occidit Astreus:
Matre Palæstina, dubio genitore creatus:
Echiónq; sagax quondam ventura videre,
Tunc ave deceptus falsa; regísq; Thoactes
Armiger, & cæso genitore infamis Agyrtes:
Plus tamen exhausto superest: námq; omnibus unum
Opprimere est animus. Conjurata undiq; pugnant
Agmina pro causa meritum impugnante fidémque:
Hac pro parte, socer frustra pius, & nova conjux
Cum genitrice favent, ululatúq; atria complent.
Sed sonus armorum superat, gemitúsq; cadentum:
Pollutósq; simul multo Bellona penates
Sanguine perfundit, renovatáq; prælia miscet:
Circumeunt unum Phineus, & mille secuti
Phinea: tela volant hyberna grandine plura
Præter utrumq; latus, prætérq; & lumen, & aures:
Applicat hic humeros ad magnæ saxa columnæ,
Tutáq; terga gerens, adversáq; in agmina versus
Sustinet instantes: instabat parte sinistra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon:
Tigris ut, auditis diversa valle duorum,
Extimulata fame, mugitibus armentorum,
Nescit utrò potiùs ruat, & ruere ardet utroque:
Sic dubius Perseus, dextra, lævâne, feratur,
Molpea trajecti summovit vulnere cruris,
Contentúsq; fuga est; neq; enim dat tempus Ethemon,

Sed furit, & cupiens alto dare vulnera collo
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit; in extrema percussæ parte columna
Lamina dissiluit, dominéq; in gutture fixa est:
Non tamen ad lethum causas satis illa valentes
Plaga dedit: trepidum Perseus, & inertia frustra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verùm ubi virtutem turbæ succumbere vidit,
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab hoste petam: vultus avertite vestros,
Si quis amicus adest; & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula dixit
Thessalus: útq; manu jaculum lethale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu:
Proximus huic Ampix animi plenissima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: ínq; petendo
Dextera diriguit, nec citrà mota, nec ultrà est.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoq; flumina septem
Argento partim, partim cælaverat auro:
Aspice-ait, Perseu, nostræ primordia gentis;
MAGNA feres tacitas solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro: Pars ultima vocis
In medio suppressa sono est, adapertáq; velle
Ora loqui credas, nec sum ea pervia verbis.
Increpat hos, vitióq; animi, non viribus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum,
Et prosternite humi juvenem magica arma moventem:
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus,
Immotúsq; silet, armatáq; mansit imago.
Hi tamen ex merito pœnas subiêre: sed unus
Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus
Gorgone conspecta saxo concrevit oborto.
Quem ratus Astyages etiam dum vivere, longo
Ense ferit; sonuit cinnitibus ensis acutis.
Dum stupet Astyages naturam traxit eandem,
Marmareóq; manet vultus mirantis in ore.

Nomina

Nomina longa mora est, media de plebe virorum
Dicere. Bis centum restabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum rigebant corpora visa.
Pœnitet injusti tunc demùm Phineus belli.
Sed quid agat? simulacra videt diversa figuris,
Agnoscítque suos & nomine quémque vocatum,
Poscit opem; credénsque parum, sibi proxima tangit.
Corpora: marmor erant. Avertitur, atque ita supplex,
Confússáque manus, obliquáque brachia tendens,
Vincis, ait, Perseu: remove tua monstra, tuaque
Saxifícos vultus, quácumque ea, tolle Medusa.
Tolle precor: non nos odium, regnúmque cupido
Compulit ad bellum. Pro conjuge movimus arma:
CAUSA fuit meritis melior tua, tempore nostra.
Non cessísse piget: Nihil ô fortíssime, práter
Hanc animam concede mihi: tua cætera sunto.
Talia dicenti, nieque eum quem voce rogabat
Respicere audenti, quod, ait, timidíssime Phineu
Et possum tribuísse, & magnum est munus inerti,
Pone metum, tibimet, nulle violabere ferro:
Quin etiam mansura dabo monumenta per ævum,
Inque domo soceri semper spectabere nostri,
Ut mea se sponsa solemni imagine conjux.
Dixit, & in partem Phorcynidis transtulit illam,
Ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
Tunc quoque conati sua flectere lumina, cervix
Diriguit, saxóque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultúsque in marmore supplex,
Summíssæque manus, faciésque obnoxia mansit.
Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & immeriti vindex, ulcíscque parentis
Aggreditur Prœtum, nam fratre per arma fugato
Acrisioneas Prœtus possederat arces,
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce,
Torva colubriferi superavit lumina monstri.
Te tamen, ô parvæ rector Polydecta Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot spectata labores,

Nec mala mollierant: ſed inexorabile durus
Exerces odium, nec iniqua finis in ira eſt.
Detractas etiam laudem, fictámq; Meduſæ
Arguis eſſe necem: dubimus tibi pignora veri,
Parcite luminibus, Perſeus ait: oráq; regis
Ore Meduſæo ſilicem fine ſanguine fecit.
Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit: indè cavâ circumdata nube Seriphon
Deſerit, à dextra, Cythnó Gyaróq; relictis.
Quâq; ſuper pontum via viſa brevíſſima, Thebas,
Virgineúmq; Helicona petit: quo monte potita
Conſtitit, & doctas ſic eſt affata ſorores:
Fama novi fontis noſtras pervenit ad aures,
Dura Meduſæi quem præpetis ungula rupit,
Is mihi cauſa viæ: volui mirabile factum
Cernere; vidi ipſum materno ſanguine naſci:
Excipit Uranie: Quæcunq; eſt cauſa videndi
Has tibi, Diva, domos, animo gratiſſima noſtro,
Vera tamen fama eſt: & Pegaſus hujus origo eſt
Fontis, & ad latices deduxit Pallada ſacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Sylvarum lucos circumſpicit antiquarum,
Antráque, & innumeris diſtinctas floribus herbas.
Felicè ſq; vocat pariter ſtudióque, locóq;
Mæonidas. Quam ſic affata eſt una ſororum:
O, NISI te virtus operæ ad majora tuliſſet,
In partem ventura chori Tritonia noſtri,
Vera refers; meritáq; probas artémque, locúmque:
Et gradum ſortem, tutæ modò ſimus, habemus.
Sed (vetitum eſt adeò ſceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes, dirúſque ante ora Pyrenes
Vertitur: & nondum mi tota mente recepi:
Daulia Threïcio Phocæáq; milite rura
Ceperat: ille ferox, injuſtáq; regna tenebat:
Templa petebamus Parnaſſia; vidit euntes,
Noſtráq; fallaci veneratus numina vultu,
Mæonides (agnôrat enim) conſiſtite dixit,

Nec dubitate, precor, tecto grave ſidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: SUBIERE minores
Sæpe caſas ſuperi: Dictis, & tempore motæ,
Annuimúſq; viro, primáſq; intravimus ædes.
Deſierant imbres, victóq; Aquilonibus Auſtro,
Fuſca repurgato fugiebant nubila cœlo:
Impetus ire fuit. Claudit ſua tecta Pyreneus,
Vimq; parat, quam nos ſumptis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce:
Quaq; via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eadem.
Séq; jacit vecors è ſummo culmine turris,
Et cadit in vultus, diſcuſſiſq; oſſibus oris
Tundit humum moriens ſceleratoſanguine tinctam.
Maſa loquebatur; pennæ ſonuêre per auras,
Vixq; ſalutantum ramis veniebat ab altis:
Suſpicit, & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde ſonent, hominémq; putat Jove nata locutum.
Ales erat: numeróq; novem ſua fata querentes
Luſtiterant ramis imitantes omnia picæ:
Mirantiſic orſa Deæ Dea: nuper & iſtæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
Pierus has genuit Pellæis dives in arvis:
Pæonis Euippe mater fuit; illa potentem
Lucinam novies, novies parituraevocavit:
Intumuit numero ſolidarum turba ſororum,
Perq; tot Æmonias, per tot Achaïdas urbes
Hoc venit, & tali commiſit prælia voce:
Deſinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere: Nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certate Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur; totidémq; ſumus. Vel cedite victæ
Fonte Meduſæo, & Hyantea Aganippe;
Vel nos Emathiis ad Pæonas uſq; nivoſos
Cedemus ſylvis: dirimant certamina Nymphæ.
TURPE quidem contendere erat; ſed cedere viſum
Turpius: electæ jurant per flumina Nymphæ;
Factáq; de vivo preſſêre ſedilia ſaxo.

Tunc ſua ſorte prior, quæ ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit ſuperûm, falſoq; in honore gigantes
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum:
Emiſſumq; imâ de ſede Typhoëa terræ
Cœleſtibus feciſſe metum, tantóſq; dediſſe
Terga fugæ: donec feſſos Ægyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus:
Huc quoq; terrigenam venîſſe Typhoëa narrat;
Et ſe mentitis ſuperos celâſſe figuris:
Dúxq; gregis, dixit, ſit Jupiter: unde recurvis
Nunc quoq; formatis Libys eſt cum corvibus Ammon,
Delius in corvo, proles Semeleia capro
Fele ſoror Phœbi, nivea Saturnia vacca,
Piſce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia moverat ora:
Poſcimur Aonides: ſed forſitan otia non ſunt,
Nec noſtris præbere vacat tibi cantibus aures.
Nè dubita, veſtrámq; mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemorí ſq; levi conſedit in umbra.
Muſa refert: DEDIMUS ſummam certaminis uni,
Surgit, & immenſos hedera collecta capillos
Calliope querulas prætentat pollice chordas:
Atq; hæc percuſſis ſubjungit carmina nervis.

Prima Ceres unco glebas dimouit aratro;
Prima dedit fruges alimentáq; mitia terris;
Prima dedit leges: Cereris ſunt omnia munus:
Illa canenda mihi eſt; utinam modo dicere poſſem
Carmina digna Dea! certè eſt Dea carmine digna.
Vaſta gigantæis injecta eſt inſula membris
Trinacris, & magnis ſubjectum molibus urget
Ætherias auſum ſperare Typhoëa ſedes.
Nititur ille quidem, tentatq; reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubjecta Pelori;
Læva, Pachyne, tibi; Lilybæo crura premuntur,
Degravat Ætna caput: ſub qua reſupinus arenas
Ejectat, flammámq; fero vomit ore Typhœus.
Sæpe remoliri luctatur ſondera terræ,

Oppi-

Oppidáque, & magnos devolvere corpore montes:
Indè tremit tellus, & rex pavet ipse silentum,
Nè pateat, latóq; solum retegatur hiatu,
Immissúsq; dies trepidantes terreat umbras:
Hanc metuens cladem, tenebrosa sede tyrannus
Exierat: currúque atrorum evectus equorum,
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Postquam exploratum satis est loca nulla labare,
Depositúsq; metus, videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens: natúmq; amplexa volucrem,
Arma manúsq; meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inq; Dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.
Tu superos, ipsúmq; Jovem, tu numina ponti
Victa domas, ipsúmq; regit qui numina terræ
Tartara quid cessant? cur non matrísque, tuúmq;
Imperium profers? agitur pars tertia mundi:
Et tamen in cælo, quæ jam patientia nostra est?
Spernimur, ac mecum vires minuuntur amoris.
Pallada nonne vides, jaculatricémq; Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoq; filia, virgo,
Si patiamur, erit: nam spes affectat easdem.
At tu pro socio, si qua est tibi gratia, regno
Junge Deam patruo. Dixit Venus. Ille pharetram
Solvit, & arbitrio matris de mille sagittis
Unam seposuit: sed qua nec acutior ulla,
Nec minus incerta est, nec quæ magis audiat arcum:
Oppositóq; genu curvavit flexile cornu,
Inq; cor hamata percussit arundine Ditem.
Haud procul Ætneis lacus est à mœnibus altus,
Nomine Pergusæ: non illo plura Cayster
Carmina cygnorum labentibus audit in undis,
Sylva coronat aquas cingens latus omne, suísq;
Frondibus, ut velo, Phœbeos summovet ignes:
Frigora dant rami, varios humus humida flores.
Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco

Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit,
Dumq; puellari studio calathósque, sinúmq;
Implet, & aquales certat superare legendo,
Penè simul visa est, dilectáq; raptáq; Diti:
Usq; adèò est properatus amor: Dea territa, mœsto
Et matrem, & comites, sed matrem sæpius, ore
Clamat, & ut summa vestem laniarat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidère remissis.
Tantáq; simplicitas puerilibus adfuit annis:
Hæc quoq; virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus, & nomine quemq; vocando
Exhortatur equos, quorum per colla jubásq;
Excutit obscura tinctas ferrugine habenas:
Pérq; lacus altos, & olentia sulphure fertur
Stagna Palicorum, rupta ferventia terra;
Et quà Bacchiadæ, bimari gens orta Corintho,
Inter inæquales posuerunt mœnia portus.
Est medium Cyanes, & Pisææ Arethusæ,
Quod cóit angustis inclusum cornibus æquor:
Hîc fuit, à cujus stagnum quoq; nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
Gurgite quæ medio summa tenus extitit alvo,
Agnovítq; Deam; Nec longius ibitis, inquit;
Non potes invitæ Cereris gener esse: roganda,
Non rapienda fuit. Quòd si componere magnis
Parva mihi fas est: & me dilexit Anapis;
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita, cessit.
Dixit: & in partes diversas brachia tendens
Obstitit: Haud ultrà tenuis Saturnius iram
Terribilésq; hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido sceptrum regale lacerto
Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit,
Et provos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptámq; Deam, contemptáq; fontis
Jura sui maretus, inconsolabile vulnus
Mente gerit tacita, lacrymísq; absumitur omnis:
Et quarum fuerat magnum modò numen, in illis

Exte-

Extenuatur aquas : molliri membra videres,
Ossa pati flexus, ungues posuisse rigorem.
Primáq; de tota tenuissima quæq; liquescunt :
Cærulei crines, digitíq; & crura, pedésque :
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Transitus est : post hæc humeri, tergúmque, latúsque,
Pectoráq; in tenues abeunt evanida rivos :
Deniq; pro vivo vitiatas sanguine venas
Lympha subit, restátq; nihil quod prendere possis.
Interea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus est terris, omni quæsita profundo.
Illam non udis veniens aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus : illa duabus
Flammiferas pinus manibus succendit ab Ætna,
Pérq; pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus ubi alma dies hebetárat sidera, natam
Solis ab occasu, Solis quærebat ad ortus.
Fessa labore sitim conceperat, oráq; nulli
Colluerant fontes : contectam stramine vidit
Fortè casam, parvásq; fores pulsavit. At indè
Prodit anus, Divámq; videt, lymphámq; roganti
Dulce dedit, testa quod coxerat antè, polenta.
Dum bibit illa datum, duri puer oris, & audax
Constitit ante Deam, risítque, avidámq; vocavit.
Offensa est; neq; adhuc epota parte, loquentem
Cum liquido mista perfudit Diva polenta.
Combibit os maculas, &, quæ modò brachia gessit,
Crura gerit : cauda est mutatis addita membris :
Inq; brevem formam, nè sit vis magna nocendi,
Contrahitur, parváq; minor mensura lacerta est.
Mirantem, flentémque, & tangere monstra parantem
Fugit anum, latebrámq; petit, aptúmq; colori
Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Dicere longa mora est : quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit ; dúmq; omnia lustrat eundo,
Venit & ad Cyanen ; ea, ni mutata fuisset,

Omnia

Omnia narrâsset; sed & os & lingua volenti
Dicere non aderant, nec, qua loqueretur, habebat;
Signa tamen manifesta dedit; notámq; parenti
Illo fortè loco dilapsam in gurgite sacro,
Persephones zonam summis ostendit in undis,
Quam simul agnovit, tanquam tum deniq; raptam
Scisset, inornatos laniavit dira capillos:
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nescit adhuc ubi sit: terras tamen increpat omnes,
Ingratásq; vocat, nec frugum munere dignas;
Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
Repperit. Ergo illic sæva vertentia glebas
Fregit aratra manu, parilíq; irata colonos
Ruricolásq; boves letho dedit, arváq; jussit
Fallere depositum, vitiatáq; semina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
Sparsa jacet; primis segetes moriuntur in herbis.
Et modò Sol nimius, nimius modò corripit imber;
Sidera, nunc ventíq; nocent: avidæq; volucres
Semina jacta legunt; lolium tribulíq; fatigant
Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.
Tum caput Eleis Alpheias extulit undis:
Rorantésq; comas à fronte removit ad aures,
Atq; ait, O toto quæsitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix, immensos siste labores,
Neve tibi fidæ violenta irascere terræ.
Terra nihil meruit, patuítq; invita rapinæ.
Nec sum pro patria supplex: huc hospita veni.
Pisa mihi patria est, & ab Elide ducimus ortus;
Sicaniam peregrina colo; sed gratior omni
Hæc mihi terra solo est; hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem; quam tu mitissima serva.
Mota loco cur sim, tantíq; per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempestiva meis, cùm tu curáq; levata,
Et vultus melioris eris: mihi servia tellus
Præbet iter, subtérq; imas ablata cavernas

Hîc caput attollo, desuetâq; fidera cernо:
Ergo dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visa tua est oculis illic Proserpina nostris:
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu,
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas stupuit ceu saxea, voces,
Attonitæq; diu similis fuit: ægq; dolore
Pulsa gravi gravis est amentia, curribus auras
Exit in æthereas. Ibi toto nubila vultu
Ante Jovem sparsis stetit invidiosa capillis,
Próq; meo veni supplex tibi, Jupiter, inquit,
Sanguine, próq; tuo: si nulla est gratia matris,
Nata patrem moveat: seu sit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quòd nostro est edita partu.
En? quæsita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas amittere certius; aut si,
Scire ubi sit, reperire vocas. Quòd rapta, feremus,
Dummodo reddat eam; neq; enim prædone marito
Filia digna tua est, si jam mea filia non est.
Jupiter excepit, Commune est pignus onus q;
Nata mihi tecum: sed, si modò nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria fallum,
Verùm amor est, neq; erit nobis gener ille pudori;
Tu modò diva velis. Ut desint cætera, quantum est
Esse Jovis fratrem? Quid, quòd non cætera desunt?
Nec cedit nisi sorte mihi? Sed tanta cupido
Si tibi dissidii est, repetet Proserpina cœlum,
Lege tamen certa, si nullos contigit illic
Ore cibos: nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ità fata sinunt: quoniam jejunia virgo
Solverat, &, cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curva decerpserat arbore pomum,
Sumptâq; pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo. Solâ sq; ex omnibus illâ
Ascalaphus vidit: quem quondam dicitur Orphne,

Inter

Inter Auernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furtiuis peperisse sub antris:
Vidit, & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, teſtémq; profanum
Fecit auem: ſparſúmq; caput Phlegethontide lympha
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille ſibi ablatas fulvis amicitur in alis,
Inq; caput creſcit, longóſq; reflectitur ungues;
Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas:
Fœdáq; fit volucris, venturi nuntia luctus,
Ignauus bubo, dirum mortalibus omen.

Hic tamen indicio pœnam, linguâq; videri
Commeruiſſe poteſt. Vobis, Achelóïdes, unde
Plumæ, pedéſq; auium, cùm virginis ora geratis?
An quia, cùm legeret flores Proſerpina vernos,
In comitum numero miſtæ Sirenes eratis?
Quam poſtquam toto fruſtra quæſitis in orbe,
Protinus, ut voſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optâſtis: faciléſq; Deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis voſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Nè tamen ille cauus mulcendas natus ad aures,
Tantáq; dos oris linguæ nè perderet uſum:
Virgineï vultus, & vox humana remanſit.

At medium fratríſq; ſui, mœſtæq; ſororis
Jupiter, ex æquo volventem diuidit annum:
Nunc Dea regnorum numen commune duorum,
Cum matre eſt totidem, totidem cum conjuge menſes.
Vertitur extemplo facies & mentis, & oris:
Nam modò quæ poterat Diti quoq; mœſta videri,
Læta Dea frons eſt: Vt Sol, qui tectus aquoſis
Nubibus antè fuit, victis è nubibus exit.
Exigit alma Ceres, nata ſecura recepta,
Quæ tibi cauſa fugæ; cur ſis, Arethuſa, ſacer fons?
Conticuêre undæ: quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput, viridéſq; manu ſiccata capillos,
Hunninis Alphëi veteres narravit amores.

Pars

Pars ego Nympharum quæ ſunt in Achaïde, dixit,
Una fui: nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſius altera caſſes.
Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram, formoſæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimium laudata juvabat,
Quâq; aliæ gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui, CRIMENQVE placere putavi.
Laſſa revertebar, memini, Stymphalide ſylva:
Æſtus erat, magnúſq; labor geminaverat æſtum:
Invenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuas ad humum: per quas numerabilis altè
Calculus omnis erat, quas tu vix ire putares.
Cana ſaliſta dabant, nutritáq; populus undæ,
Sponte ſua natas ripis declivibus umbras.
Acceſſi, primúmq; pedis veſtigia tinxi,
Poplite deinde tenus: neq; eo contenta recingor,
Molliáq; impono ſalici velamina curvæ,
Nadiq; mergor aquis, quas dum ferióque, trabóque,
Mille modis labens, excuſſáq; brachia jacto,
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur,
Territáq; inſiſto propioris margine fontis.
Quò properas Arethuſa? Suis Alpheus ab undis,
Quò properas? iterum rauco mihi dixerat ore:
Sicut eram fugio ſine veſtibus; altera veſtes
Ripa meas habuit: tamtò magis inſtat, & ardet;
Et, quia nuda fui, ſum viſa paratior illi:
Sic ego currebam ſic me fera illa premebat,
Ut fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Ut ſolet accipiter trepidas urgere columbas.
Uſq; ſub Orchomenon, Pſophidáque, Cyllenéque,
Maualióq; ſinus, gelidúmq; Erymanthon, & Elim
Currere ſuſtinui; nec me velocior ille:
Sed tolerare diu curſus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, & opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes, & quà via nulla, cucurri:

Sol

Sol erat à tergo, vidi præcedere longam
Ante pedes umbram, nisi si timor illa videbat:
Sed certè sonitúq; pedum terrebar, & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Fessa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ Dianæ tuæ? cui sæpe dedisti
Ferre tuos arcus, inclusáq; tela pharetra.
Mota Dea est, sparsi sq; ferens è nubibus undam
Me super injecit. Lustrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum cava nubila quærit:
Bis sq; locum, quo me Dea texerat, inscius ambit,
Et bis Io Arethusa, Io Arethusa vocavit.
Quid mihi tunc animi miseræ fuit? Anne quod agna,
Si qua lupos audit circum stabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
Ora canum, nullóq; audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit, neq; enim vestigia cernit
Longiùs ulla pedum: servat nubémque, locúmque.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,
Cæruleæq; cadunt toto de corpore guttæ,
Quodq; pedem movi, manat locus: éq; capillis
Ros cadit, & citiùs, quam nunc tibi fata revarro,
In latices mutor: sed enim cognovit amatas
Amnis aquas, positóq; viro, quod sumpserat, ore,
Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas.
Delia rupit humum: cæcis ego mersa cavernis
Advehor Ortygiam, quæ me cognomine diva
Grata mihi superas eduxit prima sub auras.

Hac Arethusa tenus Geminos Dea fertilis anguis
Curribus admovit, frenóq; coërcuit ora:
Et medium cæli terræq; per æra vecta est,
Atq; levem currum Tritonida misit in urbem
Triptolemo, partímq; rudi data semina jussit
Spargere humo, partim post tempora longa recultæ.
Jam super Europen sublimis, & Asida terram
Vectus erat juvenis, Scythicáq; adverterat oras
Rex ubi Lyncus erat: regis subit ille penates.

Quæ

Quâ veniat, cauſámq; viæ, quóménq; rogatus,
Et patriam: Patria eſt claræ mihi, dixit, Athenæ;
Triptolemus nomen; vesci nec puppe per undas,
Nec pedo per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris, latos quæ ſparſa per agros,
Frugiferas meſſes, alimentáq; mitia reddant.
Barbarus invidit, tantíq; ut muneris autor
Ipſe ſit, hoſpitio recipit, ſomnoq; gravatum
Aggreditur ferro: conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit, rurſúſq; per æthera juſſit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.
Finierat dictos è nobis maxima cantus:
At Nymphæ viciſſe Deas Helicona colentes
Concordi dixêre ſono. Convitia vitæ
Cum facerent: Quoniam, dixit, certamina vobis
Supplitium meruiſſe parum eſt, maledictáq; culpæ
Additis, & vem eſt patientia libera vobis:
Ibimus in pœnas, & quas vocat ira, ſequemur.
Rident Pœonides, ſpernúntq; minantia verba,
Conataq; loqui, & magno clamore proterunt.
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aſpexêre ſuos, aperiri & brachia plumis:
Alterdq; alterius rigido concreſcere roſtro
Ora vident, volucréſq; novas accedere ſylvis.
Plangere dúmq; volunt, per brachia more levatæ,
Aêre pendebant, memorum convitia, picæ.
Nunc quoq; in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucáq; garrulitas, ſtudiúmq; immane loquendi.

PUB.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoseon

LIBER VI.

PRAbuerat dictis Tritonia talibus aures:
Carminaq; Aonidum juſtámq; probaverat iram.
Tum ſecum: Laudare parum eſt, laudemur & ipſæ;
Numina nec ſperni ſine pœna noſtra ſinamus,
Mæoniæq; animum fatis intendit Arachnes.
Quam ſibi lanifica non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa loco, nec origine gentis
Clara, ſed arte fuit. Pater huic Colophonius Idmon,
Phocaico bibulas tingebat murice lanas:
Occiderat mater; ſed & hæc de plebe, ſubq;
Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes,
QUÆSIERAT ſtudio nomen memorabile: quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis:
Hujus ut aſpiceres opus admirabile, ſæpe
Deſeruêre ſui Nymphæ vineta Timoli:
Deſeruêre ſuas Nymphæ Pactolides undas:
Nec factas ſolum vestes ſpectare juvabat:
Tunc quoq; cùm fierent. Tantus decor affuit arti?
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes;
Seu digitis ſubigebat opus, repetitáq; longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu;
Sive levi teretem verſabat pollice fuſum;
Seu pingebat acu: SCIRES à Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: Tantáq; offenſa magiſtra,

Certet,

Certet, ait, mecum, nihil est quòd victa recusem.
Pallas anum simulat: falsosq; in tempora canos
Addit & infirmos baculo quoq; suſtinet artus.
Tunc sic orsa loqui: NON omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet. SERIS venit ipsa ab annis.
Consilium nè sperne meum; tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima telæ.
CEDE Deæ veniámq; tuis temeraria dictis
Supplice voce roga: veniam dabit illa rogauti.
Aspicit hanc torvis, inceptáq; fila reliquit:
Vixq; manus retinens, confessáq; vultibus iram,
Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
Mentis inops, longáq; venis confecta senecta,
Et NIMIUM vixisse diu noces. Audiat istas,
Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia voces:
CONSILII satis est in me mihi: nève movendo
Profecisse putes, eadem est sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum Dea Venit, ait: formámq; removit anilem,
Palladáq; exhibuit. Venerantur numina Nymphæ,
Mygdonidésq; nurus: sola est interrita virgo:
Sed tamen erubuit, subitúsq; invita notavit
Ora rubor, rursúsq; evanuit: ut solet aër
Purpureus fieri, cum primùm Aurora movetur,
Et breve post tempus candescit solis ab ortu.
Perstat in incepto, stolidæq; cupidine palmæ,
In sua fata ruit: neq; enim Jove nata recusat,
Nec monet ulterius, nec jam certamina differt.
Haud mora: consistunt diversis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela jugo juncta est, stamen secernit arundo:
Inseritur medium radiis subtemen acutis,
Quod digiti expediunt: atq; inter stamina ductum
Percusso feriunt inserti pectine dentes.
Utraq; festinat, cinctæq; ad pectora vestes
Brachia docta movent, studio fallente laborem.
Illic & Tyrium quæ purpura sensit abenum

Texitur, & tenues parvi discriminis umbræ:
Qualis ab imbre solet percussus solibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cælum;
In quo diversi visentur mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Usq; adeò quod tangit idem est, tamen ultima distant.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis sex cælestes medio Jove, sedibus altis,
Augusta gravitate sedent; sua quemq; Deorum
Inscribit facies: Jovis est regalis imago.
Stare Deum pelagi, longóq; ferire tridente
Aspera saxa facit: medioq; è vulnere saxi
Exiluisse fretum, quo pignore vendicet urbem.
At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam,
Dat galeam capiti, defenditur ægide pectus,
Percussámq; sua simulat de cuspide terram
Edere cum baccis fœtum cauentis olivæ;
Mirarique Deos: OPERIS victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat annula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
Quatuor in partes certamina quatuor addit,
Clara colore suo, brevibus discreta figillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus, & Æmum,
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,
Nomina summorum sibi qui tribuere Deorum.
Altera Pigmææ fatum miserabile matris
Pars habet: hanc Juno justit certamine vincam
Esse gruem, populisq; suis indicere bellum:
Pinxit & Antigonen ausam contendere quondam
Cum magni consorte Jovis, quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, sumptis quin candida pennis,
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Quis superest solus Cynaræa habet angulus orbem:

Isq;

Isq; gradus templi natarum membra suarum
Amplectens, saxóq; jacens lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est, operísq; sua facit arbore finem.
Mæonis elusam designat imagine tauri
Europam: verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas: tactúmq; vereri
Assilientis aquæ, timidásq; recondere plantas.
Fecit & Asterien aquila luctante tenere:
Fecit olorinis Ledam recubare sub alis.
Addidit, ut Satyri cœlatus imagine, pulchram
Jupiter implerit gemino Nycteïda fœtu:
Amphytrion fuerit, cùm te Tirynthia cepit:
Aureus ut Danaën; Asopida luserit ignis;
Mnemosynen pastor, variúsq; Deoïda serpens.
Te quoq; mutatum torvo, Neptune, juvenco
Virgine in Æolia posuit: tu visus Enipeus
Gignis Aloïdas; aries Bisaltida fallis:
Et te flava comas frugum mitissima mater
Sensit equum: te sensit equum crinita colubris
Mater equi volucris: sensit Delphina Melantho.
Omnibus his faciémq; suam, faciémq; locorum
Reddidit Est illîc agrestis imagine Phœbus:
Utq; modò accipitris pennas, modò terga leonis
Gesserit; ut pastor Macareïda luserit Issen.
Liber ut Erigonen falsa deceperat uva.
Ut Saturnus equo geminum Chirona creârit.
Ultima pars telæ tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
NON illud Pallas, non illud carpere Livor
Possit opus. Doluit successu flava virago,
Et rupit pictas, cœlestia crimina, vestes:
Utq; Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmonia frontem percussit Arachnes;
Non tulit infelix: laqueóq; animosa ligavit
Guttura. Pendentem Pallas miserata levavit,

Atq; ita, Vive quidem, pende tamen improba, dixit:
Léxq; eadem pœnæ, nè sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serísq; nepotibus esto.
Postea discedens succis Hecateïdos herbæ
Sparsit: & extemplo tristi medicamine tactæ
Defluxêre comæ; cum quîs & naris, & aures.
Fítq; caput minimum: toto quoq; corpore parva est,
In latere exiles digiti pro cruribus hærent:
Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet aranea telas.
Lydia tota fremit, Phrygiæq; per oppida facti
Rumor it, & magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cùm Mæoniam virgo Sipylúmq; colebat:
Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes
Cedere cœlitibus, verbísq; minoribus uti.
Multa dabant animos: sed enim nec conjugis arces,
Nec genus amborum, magníq; potentia regni,
Sic placuêre illi (quamvìs ea cuncta placerent)
Ut sua progenies. Et FELICISSIMA matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset,
Nam sata Tiresia venturi præscia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigenísq; duobus
Cum prece thura pia, lauróq; innectite crinem.
Ore meo Latona jubet: Paretur: & omnes
Thebaïdes jussis sua tempora frondibus ornant,
Thuráq; dant sanctis & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
Et, quantum ira sinit, formosa: movénsq; decoro
Cum capite immissos humerum per utrumq; capillos,
Constitit, útq; oculos circumtulit alta superbos,
Quis furor auditos, inquit, præponere visis
Cœlestes? aut, cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc sine thure meum est: Mihi Tantalus autor

Cui

Cui licuit ſoli ſuperorum tangere menſas;
Pleiadum ſoror eſt genitrix mea; maximus Atlas
Eſt avus, ætherium qui fert cervicibus axem;
Jupiter alter avus; ſocero quoq; glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ, me regia Cadmi
Sub domina eſt: fidibuſq; mei commiſſa mariti
Mœnia cum populis à méq; viróq; reguntur.
In quamcunq; domus adverti lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes: accedit eodem
Digna Dea facies: huc natas adjice ſeptem,
Et totidem juvenes, & mox generóſq; nurúſque.
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam.
Quoq; modo audetis genitam Titanida Cœo
Latonam præferre mihi, cui maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ terra negavit?
Nec cœlo, nec humo, nec aquis Dea veſtra recepta eſt:
Exulerat mundo, donec miſerata vagantem,
Hoſpita tu terris erras, Ego, dixit, in undis;
Inſtabilémq; locum Delos dedit. Illa duorum
Facta parens: uteri pars hæc eſt ſeptima noſtri.
Sum felix: Quis enim negat hoc? felíxq; manebo.
Hoc quoq; quis dubitet? TUTAM me copia fecit.
MAJOR ſum, quàm cui poſſit fortuna nocere:
Multáq; ut eripiat, multò mihi plura relinquet.
EXCESSERE metum mea jam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum:
Non tamen ad numerum redigar ſpoliata duorum.
Ite ſatis propere ſacris: laurúmq; capillis
Ponite. Deponunt, & ſacra infecta relinquunt.
Quodq; licet, tacito veneratur murmure numen
Latonæ. Turba quantùm diſtabat ab orbe,
Tantùm animoſa ſui furiis agitata doloris
Indignata Dea eſt, ſummóq; in vertice Cynthi
Talibus eſt dictis gemina cum prole locuta:
En! Ego veſtra parens, vobis animoſa creatis,
Et, niſi Junoni, nulli ceſſura Dearum,
An Dea ſim, dubitor: pérq; omnia ſecula cultis

Arceor, ô nati viſ vos ſuccurritis, aris.
Nec dolor hic ſolus: diro convitia facto
Tantalis adjecit, vóſq; eſt poſtponere natis
Anſa ſuis: & me (quod in ipſam recidat!) orbam,
Dixit, & exhibuit linguam ſcelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Deſine, Phœbus ait. POENÆ mora longa querelæ eſt.
Dixit idem Phœbe, celeríq; per aëra lapſu
Contigerat tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat, latéq; patens prope mœnia campus.
Aſſiduis pulſatus equis: ubi turba rotarum,
Duráq; mollirat ſubjectas ungula glebas.
Pars ubi de ſeptem genitis Amphione fortes
Conſcendunt in equos, Tyrióq; rubentia ſucco
Terga premunt: auro gravidis moderantur habenis:
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flexit in orbem
Quadrupedis curſum ſpumantiſq; ora coërcet,
(Hei mihi!) conclamat: medióq; in pectore fixa
Tela gerit: frenó ſq; manu moriente remiſſis,
In latus à dextro paulatim deſluit armo.
Proximus audito ſonitu per inane pharetræ
Frena dabat Sipylus: veluti cùm præſcius imbres
Nube fugit viſa, pendentiq; undiq; rector
Carbaſa deducit, nè quà levis effluat aura.
Frena tamen dantem non evitabile telum
Conſequitur: ſummóq; tremens cervice ſagitta
Hæſit, & extabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per crura admiſſa, jubáſq;
Volvitur, & calido telluren ſanguine fœdat.
Phœdimas infeliX, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut ſolito finem impoſuêre labori,
Tranſierant ad opus nitidæ juvenilis palæſtræ:
Et jam conſulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cùm tenta comita nervo,
Sicut erant junctis, trajecit utrumq; ſagitta.
Ingemuêre ſimul; ſimul incurvata dolore

Membra

Membra ſolo poſuêre: ſimul ſuprema jacentes
Lumina verſârunt; animam ſimul exhalârunt.
Aſpicit Alphenor, laniatâq; pectora plangens
Evolat, ut gelidos complexibus allevet artus,
Inq; pio cadit officio: nam Delius illi
Intima fatifero rupit præcordia ferro.
Quod ſimul eductum eſt, pars eſt pulmonis in hamis
Eruta: cúmq; anima cruor eſt effuſus in auras.
At non inconſumpſimplex Damaſichthona vulnus
Aſſicit: iſtus erat quâ crus eſſe incipit, & quâ
Mollia nodoſus facit intermodia poples:
Dúmq; manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta ſagitta eſt:
Expulit hanc ſanguis, ſéq; ejulatus in altum
Emicat, & longè terebrata proſilit aura.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat: Dii q; ô communiter omnes,
Dixerat, ignarus non omnes eſſe rogandos,
Parcite. Motus erat, cùm jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens: minimo tamen occidit ille
Vulnere, non altè percuſſo corde ſagitta
Fama mali, populíq; dolor, lacrymæq; ſuorum,
Tam ſubitæ matrem certam fecêre ruinæ,
Mirantem potuiſſe, iraſcentémq; quòd auſi
Hoc eſſent ſuperi, quòd tantùm juris haberent:
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
HEV! Quantum hæc Niobe Niobe diſtabat ab illa!
Quæ modò Latois populum ſummoverat aris,
Et medium tuleras greſſus reſupina per urbem
Invidioſa ſuis: at nunc miſeranda vel hoſti,
Corporibus gelidis incumbit, & ordine nullo
Oſcula deſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cœlum tiventia brachia tollens,
PASCERE crudelis noſtro Latona dolore,
Paſcere, ait, ſatiâq; meo tua pectora luctu,
Córq; ferum ſatia, dixit per funera ſeptem

Efferor? exulta, victríxq; inimica triumpha.
Cur autem victrix? MISERÆ mihi plura supersunt
Quàm tibi felici: post tot quoq; funera vinco:
Dixerat: & sonuit contento nervus ab arcu,
Qui præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo est audax: stabant cum vestibus atris
Ante toros fratrum demisso crine sorores:
E quibus una trahens hærentia viscere tela,
Impositò fratri moribunda relanguit ore:
Altera solari miseram conata parentem,
Conticuit subito, duplicatáq; vulnere cæco est,
Orágq; compressit, nisi postquam spiritus ibat.
Hæc frustra fugiens collabitur: illa sorori
Immoritur: latet hæc: illam trepidare videres.
Séxq; datis letho, diversáq; vulnera passis,
Vltima restabat, quam toto corpore mater.
Tota veste tegens, Vnam, minimámq; relinquo,
De multis minimam posco, clamavit, & unam:
Dúmq; rogat, pro qua rogat, occidit. Orba resedit
Exanimes inter natos, natásq; virúmque,
Diriguítq; malis: nullos movet aura capillos:
In vultu color est sine sanguine: lumina mœstis
Stant immota genis: nihil est in imagine vivum.
Ipsa quoq; lateritijs cum duro lingua palato
Congelat, & venæ desistunt posse moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere gestus,
Nec pes ire potest: intra quoq; viscera saxum est:
Flet tamen, & validi circundata turbine venti
In patriam rapta est, ubi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.

Tunc verò cuncti manifestam numinis iram
Fœmina vírq; timent: cultúq; impensius omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina divæ.
Vtq; fit, à facto propiore priora reparrant.
E quibus unus ait: Lycia quoq; fertilis agris
Non impunè Deam veteres sprevêre coloni.
RES obscura quidem est ignobilitate virorum,

Mira

Mira tamen: vidi præsens stagnúmq; locúmq;
Prodigio motum. Nam me jam grandior ævo,
Impatiénsq; viæ genitor, deducere lectos
Fusserat indè boves, gentísq; illius eunti
Ipse ducem dederat: cum quo dum pascua lustro,
(Ecce!) lacu medio, sacrorum nigra favilla
Ara vetus stabat, tremulis circumdata canis,
Restitit; & parvo, faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & simili, faveas mihi, murmure dixi.
Naïadum, Faunúsve foret tamen ara rogabam,
Indigenæve Dei: cùm talia rettulit hospes:
Non hæc, ô juvenis, montanum numen in ara est:
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia conjux
Orbem inter dixit, quam vix errantia Delos
Errantem accepit, tunc cum levi in insula natat.
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invita geminos Latona noverca:
Hinc quoq; Junonem fugisse puerpera fertur,
Inq; suo portâsse sinu duo numina nates.
Famq; Chimæriferæ, cùm Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo Dea fessa labore,
Sydereo siccata sitim collegerat æstu,
Uberáq; ebiberant avidi lactantia nati.
Fortè lacum medio cris aquæ prospexit in imis
Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
Vimina cum juncis, gratámq; paludibus silvam.
Accessit, positóq; genu Titania terram
Pressit, ut hauriret gelidos potura liquores:
Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes,
QUID prohibetis aquas? usu communis aquarum est,
Nec solem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas: ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis, supplex peto. Non ego nostros
Abluere hic artus, lassatáq; membra parabam;
Sed relevare sitim: caret os humore loquentis,
Et fauces arent, víxq; est via vocis in illis.
HAUSTUS aquæ mihi Nectar eris, vitámq; fatebor

Accepisse

Accepisse: simul vitam dederêtis in undis.
Hi quoq; vos moveant, qui nostro brachia tendunt
Parva sinu: & casu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuissent verba movere?
Hi tamen orantem perstant prohibere, minásque,
Ni procul abscedat, convitiáq; insuper addunt.
Nec satìs est: ipsos etiam pedibúsq; manúque,
Turbavêre lacus, imóq; è gurgite mollem
Huc illûc limum saltu movêre maligno.
Distulit ira sitim: neq; enim jam filia Cœi
Supplicat indignis, nec dicere sustinet ultrà
Verba minora Dea; tollénsq; ad sydera palmas,
Æternùm stagno, dixit, vivatis in isto.
Eveniunt optata Deæ. Juvat esse sub undis,
Et modò tota cava summergere membra palude,
Nunc proferre caput, summo modò gurgite nare;
Sæpe super ripam stagni consistere; sæpe
In gelidos resilire lacus: sed nunc quoq; turpes
Litibus exercent linguas, pulsóq; pudore,
Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoq; jam rauca est, inflatáq; colla tumescunt,
Ipsáq; dilatant patulos convitia rictus,
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur:
Spina viret; venter, pars maxima corporis, albet,
Limosóq; novæ saliunt in gurgite ranæ:
Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
Rettulit; exitium Satyri reminiscitur alter,
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna. Quid me mihi detrahis? inquit:
AH! piget: ah! non est, clamabat, tibia tanti.
Clamanti cutis est summos direpta per artus,
Nec quicquam nisi vulnus erat: cruor undiq; manat,
Detectíq; patent nervi, trepidæq; sine ulla
Pelle micant venæ. Salientia viscera posses,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ sylvarum numina Fauni.
Et Satyri fratres, & tunc quoq; clarus Olympus,

Et Nymphæ flèrunt, & quisquis montibus illis
Lanigeròsq; greges, armenidq; bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactáq; terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis:
Quas ubi fecit aquas, vacuas immisit in auras.
Indè petens rabidum ripis declivibus æquos,
Marsya nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis:
Talibus exemplis redit ad præsentia dictis
Vulgus: & extinctum cum stirpe Amphiona luget:
Mater in invidia est: hanc tunc quoq; dicitur unus
Flèsse Pelops, humeróq; suas à pectore postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor huic humerus nascendi tempore dextro,
Corporeúsq; fui: manibus mox cæsa paternis
Membra ferunt, junxisse Deos: aliísq; repertis,
Qui locus est juguli medius, summíq; lacerti,
Defuit: impositum est non comparentis in usum
Partis ebur, factóq; Pelops fuit integer illo:
Finitimi Proceres coëunt: urbésq; propinquæ
Oravère suos ire ad solatia reges,
Argósq; & Sparte, Pelopëiadésq; Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydωn invisa Dianæ,
Orchomenósq; ferox, & nobilis ære Corynthos,
Messenéq; ferox, Patræq; humilésq; Cleonæ,
Et Nelea Pylos, nec adhuc Pittheïa Trœzen,
Quæq; urbes aliæ bimari clauduntur ab Isthmo,
Exteriúsq; sitæ bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis posset? Solæ cessastis Athenæ.
Obstitit officio bellum: subjectáq; ponto
Barbara Cecropios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat, & clarum vincendo nomen habebat:
Quem sibi Pandion opibúsq; virísq; potentem,
Et genus à magno ducentem fortè Gradivo,
Connubiò Prognes junxit: Non pronuba Juno,
Non Hymenæus adest, non illi Gratia lecto:
Eumenides tenuêre faces de funere raptas,

Eumenides

Eumenides ſtravêre torum, tectóq; profanus
Incubuit bubo, thalamíq; in culmine ſedit.
Hac ave conjuncti Progne Tereúſque, parentes
Hac ave ſunt facti: gratata eſt ſcilicet illis
Thracia, Diíſq; ipſis grates egêre; dícmque,
Quoq; data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quoq; erat ortus Itys, feſtum juſſêre vocari.
Uſq; adeò latet utilitas. Jam tempora Titan
Quinq; per autumnos repetitis duxerat annis,
Cùm blandita viro Progne. Si gratia, dixit,
Ulla mea eſt; vel me viſendam mitte ſorori,
Vel ſoror huc veniat; redituram tempore parvo,
Promittes ſocero: MAGNI mihi muneris inſtar
Germanam vidiſſe dabis. Jubet ille carinas
In freta deduci, velóq; & remige portus
Cecropias intrat, Pirædq; littora tangit.
Ut primùm ſoceri data copia, dextera dextræ
Jungitur, infauſto committitur omine ſermo:
Cœperat adventus cauſas, mandata referre
Conjugis, & celeris miſſæ ſpondere recurſus.
Ecce! venit dives magno Philomela parato,
Divitior formæ: quales audire ſolemus
Naiadas, & Dryadas mediis incedere ſylvis;
Si modò des illis cultus, ſimilémq; paratus.
Non ſecus exarſit conſpecta virgine Tereus,
Quam ſi quis canis ignem ſupponat ariſtis,
Aut frondem, poſitáq; cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies; ſed & hunc innata libido
Extimulat, pronúmq; genus regionibus illis
In Venerem: flagrat vitio gentíq; ſuóque.
Impetus eſt illi comitum corrumpere curam,
Nutricíq; fidem, nec non ingentibus ipſam
Sollicitare datis, totúmq; impendere regnum:
Aut rapere, eſt ſævo raptam defendere bello:
Et nihil eſt, quod non effræno captus amore
Auſit; nec capiunt inclúſas pectora flammas:
Famq; moras malè fert, cupidóq; revertitur ore

Man-

Mandata ad Prognes, & agit sua vota sub illa.
FAQVNDVM faciebat amor: quotiésq; rogabat
Vlteriùs justo, Prognen ita velle ferebat.
Addidit & lachrymas, tanquam mandãsset & illas.
PROH Superi! Quantum mortalia pectora cæca
Noctis habent? Ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius, laudémq; à crimine sumit.
Quid quòd idem Philomela cupit? patriósq; lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
Pérq; suam, contrectatq; suam, petit illa salutem?
Spectat eam Tereus, præcontrectatq; videndo,
Osculáque, & collo circumdata brachia cerneus,
Omnia pro stimulis, facibúsque, cibóq; furoris
Accipit, & quoties amplectitur illa parentem,
Esse parens vellet; neq; enim minus impius esset.
Vincitur amborum genitor prece; gaudet, agitq;
Illa patri grates, & successisse duabus
Id putat infelix, quod erat lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phœbo restabat, equíq;
Pulsabant pedibus spatium declivis Olympi:
Regales epulæ mensis, & Bacchus in auro
Ponitur; hinc placido tradunt sua corpora somno.
At rex Odrysius quamvis successit ab illa
Æstuat: & repetens faciem, motúmque, manúsque,
Qualia vult fingit, quæ nondum vidit, & ignes
Ipse suos nutrit, cura removente sororem.
Lux erat, & generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lacrymis commendat obortis:
Ut volucre ambæ, voluisti tu quoq; Tereu,
Hanc ego, chare gener, quoniam pia causa coëgit,
Do tibi: pérq; fidem, cognatáq; pectora supplex,
Per superos oro, patrio ut tuearis amore,
Et mihi sollicito lenimen dulce senectæ,
Quamprimum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoq; quamprimum (satis est procul esse sororem)
Si pietas ulla est, ad me Philomela redito.
Mandabat, paritérq; suæ dabat oscula natæ:

Et

Et lacrymæ mites inter mandata cadebant:
Ut pignus fidei dextras utrasq; poposcit,
Inter séq; datas junxit, natámque, nepotémq;
Absentes pro se memori, rogat, ore salutent:
Supremúmq; vale pleno singultibus ore
Vix dixit, timuítq; suæ præsagia mentis.
Ut simul imposita est pictæ Philomela carinæ,
Admotúmq; fretum remis, tellúsq; repulsa est:
Vicimus, exclamat, mecum mea vota feruntur,
Exultátque, & vix animo sua gaudia differt
Barbarus, & nusquam lumen detorquet ab illa:
Non aliter, quàm cùm pedibus prædator aduncis
Deposuit nido leporem Jovis ales ab alto:
Nulla fuga est capto; spectat sua præmia raptor.
Jámq; iter effectum est, jamq; in sua littora fessis
Puppibus exierant: cùm rex Pandione natam
In stabula alta trahit sylvis obscura vetustis.
Atq; ibi pallentem, trepidámque, & cuncta timentem,
Et jam cum lacrymis ubi sit germana rogantem
Includit: fassúsq; nefas, & virginem, & unam
Vi superat, frustra clamato sæpe parente,
Sæpe sorore sua, magnis super omnia divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quæ saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur;
Utq; columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, avidósq; timet, quibus hæserat, ungues:
Mox ubi mens rediit, passos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,
Intendens palmas, O diris Barbare factis,
O crudelis! ait: nec te mandata parentis
Cum lacrymis movêre piis, nec cura sororis,
Nec me virginitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbâsti; pellex ego facta sororis,
Tu geminus conjux, hostis mihi, debita pœna.
Quin animam hanc (nè quod facinus tibi, perfide, restet)
Eripis? Atq; utinam fecisses ante nefandos
Concubitus! VACUAS habuissem criminis umbras.

Si

Si tamen hoc superi cernunt, si numina divûm
Sunt aliquid, si non perierunt omnia mecum,
Quandocunq; mihi pœnas dabis, ipsa pudore
Projecto tua facta loquar: si copia detur,
In populos veniam; si sylvis clausa tenebor,
Implebo sylvas, & conscia saxa movebo.
Audiet hoc æther, & si Deus alius in illo est.
Talibus ira feri postquam commota tyranni,
Nec minor hac metus est, causa stimulatus utraque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat ensem:
Arrepiámq; comæ, flexis post terga lacertis,
Vincla pati cogit: jugulum Philomela parabat,
Spémq; suæ mortis viso conceperat ense.
Ille indignantem, & nomen patris usq; vocantem,
Luctantémq; loqui, comprensam forcipe linguam
Abstulit ense ferox: radix micat ultimo linguæ.
Ipsa jacet, terræq; tremens immurmurat atræ:
Utq; salire solet mutilata cauda colubræ,
Palpitat, & moriens dominæ vestigia quærit.
Hoc quoq; post factum (vix ausim credere) fertur
Sæpe sua lacerum repetisse libidine corpus.
Sustinet ad Prognen post talia facta reverti,
Conjuge quæ viso germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaq; funera narrat.
Et lacrymæ fecere fidem: velamina Progne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato,
Induitúrq; atras vestes, & inane sepulcrum
Constituit, falsis q; piacula manibus infert,
Et luget non sic lugendæ fata sororis.
Signa Deus bis sex acto lustraverat anno.
Quid faciat Philomela? Fugam custodia claudit,
Structa rigens solido stabulorum mœnia saxo:
Os mutum facti caret indice. GRANDE doloris
Ingenium est, miserisq; venit solertia rebus.
Stamina barbarico suspendit candida telæ,
Purpureásq; notas filis intexuit albis,
Indicium sceleris, perfectáq; munera misit uni,

Utq;

Vtq; ferat domina, gestu rogat: illa rogata
Pertulit ad Progven, nec scit quid tradat in illis,
Evolvit vestes sævi matrona tyranni,
Fortunæq; suæ carmen miserabile legit,
Et (mirum potuisse) silet: dolor ora repressit,
Verbáq; quærenti satis indignantia linguæ
Defuerant; nec flere vacat, sed fásq; nefásq;
Confusura ruit, pœnæq; in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare mvrvs: nox conscia sacris,
Nocte sonat Rhodope tinnitibus ære acutis,
Nocte sua est egressa domo regina, Deíq;
Ritibus instruitur, furialiq; accipit arma,
Vite caput tegitur, lateri cervina sinistro
Vellera dependent, humero levis incubat hasta:
Concita per sylvas, turba comitante suarum,
Terribilis Progne, furiisq; agitata doloris,
Bacche tuas simulat. Venit ad stabula avia tandem,
Exululátque, evæq; sonat, portásq; refringit,
Germanámq; rapit raptæq; insignia Bacchi
Induit, & vultus hederarum frondibus abdit,
Attonitámq; trahens intra sua mœnia ducit.
Vt sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
Horruit infelix, totóq; expalluit ore.
Nacta locum Progne, sacrorum pignora demit,
Oráq; devulat miseræ pudibunda sororis.
Amplexúmq; petit. Sed non attollere contrà
Sustinet hæc oculos, gellex sibi visa sororis:
Dejectóq; in humum vultu jurare volenti,
Testaríq; Deos, per vim sibi dedecus illud
Illatum: pro voce manus fuit: ardet, & iram
Non capit ipsa suam Progne, fletúmq; sororis,
Corripiens, NON est lacrymis hoc, inquit, agendum,
Sed ferro; seu, si quid habes, quod vincere ferrum
Possit. IN omne nefas ego me germana paravi,
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo,
Artifícem medijs immittam terea flammis:

Aut

Aut linguam, aut oculos, & quæ tibi membra pudorem
Abstulerant, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontem animam expellam: magnum est, quodcumq; paravis
Quid sit adhuc dubito. Peragit dum talia Progne,
At matrem veniebat Itys; quid possit ab illo
Admonita est, oculisq; truci immitibus, Ah! Quàm
Es similis patri! dixit: nec plura locuta,
Triste parat facinus, tacitâq; exæstuat irâ.
Ut tamen accessit natus, matríq; salutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Mistâq; blanditiis puerilibus oscula junxit:
Mota quidem est genitrix, infractâq; constitit ira,
Invitíq; oculi lacrymis maduêre coactis,
Sed simul ex nimia mentem pietate labare
Sensit, ab hoc iterum est ad vultus versa sororis:
Inq; vicem spectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias? rapta silas altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide Pandione nata marito:
Degeneras; scelus est pietas in conjuge Tereo.
Nec mora, traxit Itym, veluti Gangetica cervæ
Lactantem fœtum per silvas tigris opacas.
Utq; domus altæ partem tenuêre remotam,
Tendentémq; manus, & jam sua fata videntem,
Et, MATER, MATER, clamantem, & colla petentem
Ense ferit Progne, lateri quâ pectus adhæret.
Nec vultum vertit; satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat, jugulum ferro Philomela resolvit.
Vivâq; adhuc, animaq; aliquid retinentia membra
Dilaniat. Pars inde cavis exultat ahenis;
Pars verubus stridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea mensis,
Et patrii mortis sacrum mentita, quod uni
Fas est adire viro, comites famulosq; removit.
Ipse sedens solio Tereus sublimis avito,
Vescitur, & natæ suam sua viscera congerit alvum:
Tantáq; nox animi est, Ityn huc accersite, dixit:

Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne,
Jamq; suæ cupiens existere nuntia cladis,
Intus habes, quod poscis, ait: circumspicit ille,
Atq; ubi sit, quærit. Quærenti iterúmq; vocanti,
Sicut erat sparsis furiali æde capillis,
Prosiluit, Itjósq; caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Posse loqui, & meritis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensas clamore repellit,
Vipereásq; ciet Stygia de valle sorores:
Et modò, si posset, reserato pectore, diras
Egerere indè dapes, demersáq; viscera, gestit;
Flet modò, séq; vocat bustum miserabile nati;
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro:
Corpora Cecropidum pennis pendere putares,
Pendebant pennis: quarum petit altera sylvas,
Altera tecta subit, neq; adhuc de pectore cædis
Excessère notæ, signatáq; sanguine pluma est.
Ille dolore suo, pœnæq; cupidine velox,
Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristæ,
Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum:
Nomen Epops volucri; facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longæq; extrema senectæ
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.
Scepera loci, rerúmq; capit moderamen Erichtheus:
Justitia dubium est, validí sue potentior armis.
Quatuor ille quidem juvenes, totidémq; creârat
Fœmineæ sortis: sed erat par forma duarum:
E qnibus Æolides Cephalus te conjuge felix
Procri fuit: Boreæ Tereus Thracésq; nocebant,
Dilectáq; diu caruit Deus Orithyia,
Dum rogat, & precibus mavult quàm viribus uti.
Ast ubi blanditiis agitur nihil; horridus ira
Quæ solita est illi, nimiúmq; domestica, vento,
Et merito, dixit: Quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam, & vires, irámq; animósq; minaces,
Admoviq; preces, quarum me dedecet usus?

Ap

Apta mihi vis est: hac tristia nubila pello,
Hac freta concutio, nodosáq; robora verto,
Indurόq; nives, & terras grandine pulso,
Idem ego cùm fratres cœlo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor,
Ut medius nostris concursibus insonet æther,
Exiliántq; cavis elisi nubibus ignes:
Idem ego, cum subii convexa foramina terræ,
Supposuíq; ferox imis mea terga cavernis,
Sollicito manes, totúmq; tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiisse: socérq;
NON orandus eras mihi, sed faciendus Erichtheus,
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excussit pennas, quarum jactatibus omnis
Afflata est tellus, latúmq; perhorruit æquor:
Pulvereámq; trahens per summa cacumina pallam
Verrit humum, pavidámq; metu caligine tectus
Orithyiam adamans fulvis complectitur alis.
Dum volat, arserunt agitati fortiùs ignes:
Nec prius aërii cursus suppressit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos & mœnia raptor:
Illic & gelidi conjux Actæa tyranni,
Et genitrix facta est, partúq; enixa gemellos,
Cætera qui matris, pennas genitoris habebant:
Non tamen has memorant unà cum corpore natas.
Barbáq; dum rutilis aberat subnixa capillis
Implumes Calaísq; puer Zethésq; fuerunt:
Mox pariter pennæ ritu cœpêre volucrum
Cingere utrumq; latus, pariter flavescere malæ:
Ergo ubi concessit tempus puerile juventæ,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non notum primâ petière carina

PUB. OVIDII NASONIS

Metamorphoseon

LIBER VII.

JAmq; fretum Minyæ Pegasæa puppe secabant,
Perpetuúq; trahens inopem sub nocte senectam,
Visa erat Phineus: juvenisq; Aquilone creati
Virgineas volucres miseri senis ora fugârant,
Multáq; perpessi claro sub Jasone, tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos undas.
Dúmq; adeunt regem, Phryxæáq; vellera poscunt,
Vóxq; datur Minyis magnorum horrenda laborum:
Concipit interea validos Æëtias ignes,
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat. Frustra Medea repugnas,
Nescio quis Deus obstat, ait, mirúmq; quid hoc est,
Aut aliquid certè simile huic, quod AMARE vocatur.
Nam cur justa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoq; dura nimis. Cur, quem modò deniq; vidi,
Nè pereat, timeo? quæ tanti causa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas:
Si potes, infelix. Si possem, sanior essem;
Sed TRAHIT invitam nova vis: aliúdq; Cupido,
Mens aliud suadet. VIDEO meliora, probóque:
Deteriora sequor. Quid in hospite regia virgo
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoq; terra potest quod ames dare. Vivat, an ille
Occidat, in diis est; vivat tamen! idq; precari

Vel

Vel ſine amore licet: quid enim commiſit Iaſon?
QVEM, niſi crudelem, non tangat Iaſonis ætas,
Et genus, & virtus? quem non, ut cætera deſint,
Forma movere poteſt? Certè mea pectora movit.
At, niſi opem tulero, taurorum aſſiabitur ore,
Concurrétq; ſua ſegeti, tellure creatis
Hoſtibus, aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego ſi patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum, & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem? oculóſq; videndo
Conſcelero? cur non tauros exhortor in illum?
Terrigenáſq; feras, inſopitúmq; draconem?
Dii meliora velint! Quanquam NON iſta precanda,
Sed facienda mihi: prodamne ego regna parentis?
Atq; ope veſcio quis ſervabitur advena noſtra?
Vt, per me ſoſpes, ſine me det lintea ventis?
Vírq; ſit alterius? pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, alidve poteſt præponere nobis;
Occidat ingratus: SED non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formæ,
Vt timeam fraudem, meritiq; oblivia noſtri.
Et dabit antè fidem, cogámq; in fœdera teſtes
Eſſe Deos. QVID tuta times? accingere, & omnem
Pelle moram. TIBI ſe ſemper debebit Iaſon.
Te face ſolemni junget ſibi, pérq; Pelaſgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratrémque, patrémq; Deoſque,
Et natale ſolum ventis ablata relinquam?
Nempe pater ſævus, nempe eſt mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: ſtant mecum vota ſororis.
Maximus intra me Deus eſt. NON magna relinquam,
Magna ſequar. Titulum ſervatæ puppis Achivæ,
Notitiámq; loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoq; fama viget, cultúſq; artéſq; virorum.
Quemq; ego cum rebus, quas totus poſſidet orbis,
Aſonidem mutáſſe velim; quo conjuge felix,
Et Diis chara ferar, & verbice ſydera tangam.

Quid, quòd nescio qui mediis occurrere in undis
Dicuntur montes? ratibúsq; inimica Charybdis
Nunc sorbere fretum, nunc reddere; cinctóq; saevis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe veneno quod amo, gremióq; in Jasonis hæremus,
Per freta longa ferar: NIHIL illum amplexa timebo;
Aut si quid metuam, metuam de conjuge solo.
Conjugiúmne putas? SPECIOSAQUE nomina culpæ
Imponis, Medea, tuæ? Quin aspice quantum
Aggrediare nefas; & dum licet, effuge crimen.
Dixit; & ante oculos rectum, pietásq; pudórq;
Constiterant, & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Persæidos aras,
Quas ubi umbrosum, secretóq; silva tegebat:
Et jam fructus erat; pulsú sq; resederat ardor:
Cùm videt Æsoniden, extinctúq; flamma reluxit,
Erubuére genæ, totóq; recanduit ore.
Ut solet à ventis alimenta resumere, quæq;
Parva subinducta latuit scintilla favilla,
Crescere, & in veteres agitata resurgere vires:
Sic jam lenis amor, quem jam languere putares,
Ut vidit juvenem, specie præsentis inarsit.
Et casu, solita formosior Æsone natus
Illa luce fuit. Posses ignoscere amanti.
Spectat & in vultu, vultui tum denique viso,
Lumina fixa tenet, nec se mortalia demens
Ora videre putat, nec se declinat ab illo.
Ut verò cœpit; loqui, dextrámq; prehendit
Hospes, & auxilium summissa voce rogavit,
Promisitq; torum; lacrymis ait illa profusis:
Quid faciam video, nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor; servabere munere nostro,
Servatus; promissa dato. Per sacra triformis
Illa Dea, lucóq; foret quod numen in illo,
Pérq; patrem soceri cœruentem cuncta futuri,
Eventúsq; suos, & tanta pericula jurat.
Creditus accepit cantatas protinus herbas.

Edi-

Edidicítq; usum, latúsq; in tecta recessit:
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conveniant populi sacrum Mavortis in arvum,
Consistúntq; jugis: medio rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptróq; insignis eburno:
Ecce! adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripides tauri, tactæq; vaporibus herbæ
Ardent; útq; solent pleni resonare camini,
Aut ubi terrená silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum;
Pectora sic intus clausas volventia flammas,
Gutturáq; usta sonant. Tamen illis Æsone natus
Obvius it: vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixáq; cornua ferro,
Pulvereúmq; solum pede pulsavêre bisulco,
Fumificísq; locum mugitibus implevêre:
Diriguêre metu subito Minyæ: ille nec ullos
Sensit anhelatus (tantum medicamina possunt)
Penduláq; audaci mulcet palearia dextra,
Suppositósq; jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & insuetum ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi; Minyæ clamoribus augent,
Adjiciúntq; animos: galea tum sumit ahena
Vipereos dentes, & aratos spargit in agros.
Semina mollis humus valido prætincta veneno,
Et crescunt, fiúntq; sati nova corpora dentes:
Utq; hominis speciem materna sumit in alvo,
Pérq; suos intus numeros componitur infans,
Nec nisi maturus communes exit in auras:
Sic ubi visceribus gravidæ telluris imago
Effecta est hominis, fœto consurgit in arvo:
Quódq; magìs mirum est, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt peracutæ cuspidis hastas
In caput Æmonii juvenis torquere parantes,
Demisêre metu vultúmq; animúmq; Pelasgi:
Ipsa quoq; extimuit, quæ tutum fecerat illum;
Utq; peti vidit juvenem tot ab hostibus unum,

Palluit: & subito sine sanguine frigida sedit.
Nève parum valeant à se data gramina, carmen
Auxiliare canit, secretáq; advocat artes:
Ille gravem medios silicem jaculatus in hostes,
A se depulsum Martem convertit in ipsos.
TERRIGENÆ pereunt per mutua vulnera fratres,
Civiliq; cadunt acie. Gratantur Achivi,
Victorémq; tenent, avidéq; amplexibus hærent:
Tu quoq; victorem complecti barbara velles:
Obstitit incepto pudor. At complexa fuisses:
Sed te ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet: affectu tacito lætaris, agisq;
Carminibus grates, & Diis autoribus horum.
Pervigilem superest herbis sopire draconem,
Qui crista, linguisq; tribus præsignis, & uncis
Dentibus horrendus, custos erat arboris aureæ.
Hunc postquam sparsit Lethæi gramine succi,
Verbáq; ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistunt;
Somnus in ignotos oculos ubi venit, & auro
Heros Æsonius potitur, spoliógq; superbus,
Muneris auctorem secum spolia altera portans,
Victor Iolchiacos tetigit cum conjuge portus.
Æmoniæ matres pro natis dona receptis,
Grandævíq; ferunt patres, congestáq; flamma
Thura liquefaciunt, indutáq; cornibus aurum
Victima vota facit: sed abest gratantibus Æson,
Jam propior letho, fossúsq; senilibus annis.
Tunc sic Æsonides, O cui debere salutem
Confiteor conjux, quamquam mihi cuncta dedisti,
Excessitq; fidem meritorum summa tuorum:
Si tamen hoc possunt (quid enim non carmina possunt?)
DEME meis annis, & demptos adde parentis.
Nec tenuit lacrymas. Mota est pietate rogantis,
Dissimilémq; animum subiit pater Æsta relictum.
Non tamen affectus tales confessa. Quod inquit,
Excidit ore tuo, conjux, scelus? Ergo ego cuiquam

Posse

Posse tuæ videor ſpatium tranſcribere vitæ?
Non ſinat hoc Hecate, nec tu petis æqua: ſed iſto,
Quod petis, experiar majus dare munus Iaſon.
Aſte mea ſoceri longum tentabimus ævum.
Nox annis revocare tuis: modò diva triformis
Adjuvet, & præſens ingentibus annuat auſis,
Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent,
Efficerétq; orbem: poſtquam pleniſſima fulſit,
Et ſolida terras ſpectavit imagine Luna;
Egreditur tectis, veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos:
Fértq; vagos mediæ per muta ſilentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucréſq; feráſq;
Solverat alta quies: nullo cum murmure ſerpens
Sopito ſimilis, nullo cum murmure ſerpit,
Immotæq; ſilent frondes, ſilet humidus aër,
Sydera ſola micant; ad quæ ſua brachia tendens,
Ter ſe convertit, ter ſumptis flumine crinem
Irroravit aquis; ternis & hiatibus ora
Solvit, & in duram ſummiſſo poplite terram,
Nox, ait, arcanis fidiſſima, quæq; diurnis
Aurea cum Luna ſuccedunt ignibus aſtra,
Túq; triceps Hecate, quæ cœptis conſcia noſtris,
Adjutríxq; venis, cantúſq; artéſq; magorum:
Quæq; magos tellus pollentibus inſtruis herbis:
Auræque, & venti, montéſq; amnéſq; lacúſque,
Diſq; omnes nemorum, Diſq; omnes noctis adeſte,
Quorum ope, cùm volui, ripis mirantibus amnes
In fontes redière ſuos, concuſſáq; ſiſto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubiláq; induco, ventos abigóque, vocóque,
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces,
Viváq; ſaxa, ſuâ convulſáq; robora terrâ,
Et ſylvas moveo, jubeóq; tremiſcere montes,
Et mugire ſolum, manéſq; exire ſepulchris.
Te quoq; Luna traho; quamvis temerata labores
Æra tuos minuant: currus quoq; carmine noſtro

Pallent

Pallent, ac pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetaſtis, & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis,
Caſtodémq; rudem ſomno ſopiſtis, & aurum
Vindice decepto Graias miſiſtis in urbes:
Nunc opus eſt ſuctis, per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primóſq; recolligat annos.
Et dabitis: neq; enim micuerunt ſydera fruſtra,
Nec fruſtra volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt: aderat demiſſus ab æthere currus.
Quò ſimul aſcendit, frænatáq; colla draconum
Permulſit, manibúſq; leves agitavit habenas;
Sublimis rapitur, ſubjectâq; Theſſala Tempe
Deſpicit, & cretis regionibus applicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quaſq; altus Pelion herbas,
Othryſque, & Pindus, & Pindo major Olympus,
Perſpicit; & placitas partim radice revellit,
Partim ſuccidit curvamine falcis aheneæ.
Multa quoq; Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoq; Amphryſi; nec eras immunis Enipeus;
Nec non Penéus, nec non Sperchiades unda
Contribuêre aliquid, juncoſáq; littora Babes.
Carpſit & Euboica vivax Anthedona gramen,
Nondum vulgatum mutato corpore Glauci.
Nona dies illam curru, pennáſq; draconum,
Nonáq; nox omnes luſtrantem viderat agros,
Cum rediit: nec erant tacti niſi odore dracones,
Et tamen annoſæ pellem poſuêre ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra liménq; forésque,
Et tantùm cælo tegitur, refugítq; virilis
Contactus, ſtatuítq; aras de cæſpite binas,
Dexteriore Hecates, at lævâ parte Juventæ:
Has ubi verbenis, ſylváq; inciuxit agreſti,
Haud procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultróſq; in guttura velleris atri
Conjicit, & patulas perfundit ſanguine foſſas.

Tum

Tum super invergens tepidi carchesia lactis,
Alterâq; invergens liquidi carchesia mellis,
Verba simul fundit, terrenâq; numina poscit,
Umbrarúmq; rogat raptæ cum conjuge regem,
Nè properent artus animæ fraudare senili:
Quos ubi placavit precibúsq; & murmure longo,
Æsonis effœtum proferri corpus ad aras
Jussit, & in plenos resolutum carmine somnos
Exanimi similem stratis porrexit in herbis:
Hinc procul Æsonidem, procul hinc jubet ire ministros,
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt jussi: sparsis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras.
Multifidâsq; faces in fossa sanguinis ardua
Tingit, & infectas geminis accendit in aris,
Terq; senem flamma, ter aqua, ter sulphure lustrat.
Interea calido positum medicamen aheno
Fervet, & exultat, spumísq; tumentibus albet.
Illic Æmonia radices valle resectas,
Seminaque, & flores, & succos incoquit atros.
Adjicit extremo lapides oriente petitos,
Et quas Oceani refluum mare lavit arenas:
Addidit exceptas Lunæ de nocte pruinas,
Et Stygis infames ipsis cum cornibus alas,
Inq; virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui prosecta lupi; nec defuit illi
Squamea Chrysophii tenuis membrana chelydri,
Vivacísq; jecur cervi; quibus insuper addit
Ora caputq; novem cornicis secula passa.
His, & mille aliis postquam fine nomine rebus
Propositum instruxit mortali barbara munus:
Arenti ramo jampridem mixis olivæ
Omnia confudit, summísq; immiscuit ima.
Ecce! vetus calido versatus stipes aheno
Vit viridis primò, nec longo tempore frondes
Induit, & subitò gravidis onerantur olivis.
At quacunq; cavo spumas ejecit aheno

Ignis

Ignis, & in terram guttæ cecidêre calentes:
Vernat humus, floréſq; & mollia pabula ſurgunt.
Quæ ſimul ac vidit, ſtricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum, veterémq; exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis: quos poſtquam combibit Æſon,
Aut ore exceptos, aut vulnere; barba, comaq;
Canitie poſita, nigrum rapuêre colorem.
Pulſa fugit macies; abeunt pallórque, ſitúſque,
Adjectóq; cavæ ſupplentur corpore rugæ,
Membráq; luxuriant: Æſon miratur, & olim
Ante quater denos hunc ſe reminiſcitur annos,
Diſſimilémq; animum ſubiit, ætate relicta.
Viderat ex alto tanti miracula monſtri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos,
Poſſe ſuis reddi, capit hoc à Colchide munus.
Néve doli ceſſent, odium cum conjuge falſum
Phaſias aſſimulat, Peliæq; ad limina ſupplex
Confugit, atq; illam (quoniam gravis ipſa ſenecta)
Excipiunt natæ: quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ fallacis imagine cepit.
Dúmq; refert inter meritorum maxima, demptos
Æſonis eſſe ſitus, atq; hac in parte moratur:
Spes eſt virginibus Pelia ſubjecta creatis,
Arte ſuum parili revireſcere poſſe parentem;
Idq; petunt juvenes, pretium ſine fine paciſci.
Illa brevi ſpatio ſilet, & dubitare videtur,
Suſpendítq; animos, ficta gravitate, rogantum,
Mox ubi pollicita eſt, quò ſit fiducia major
Muneris hujus, ait: Qui veſtrî maximus ævo eſt
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu;
Cujus & Æmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum,
Membra ſimul pecudis, validóſq; venefica ſuccos
Mergit in ære cavo: minuunt ea corporis artus,
Cornuáq; exurunt, nec non cum cornibus annos,

Et tener auditur medio balatus aheno.
Nec mora: balatum miranibus, exilit agnus:
Lasciviq; fuga, lactantiq; ubera quærit.
Obstupuêre fatæ Pelia: promissáq; postquam
Exhibuêre fidem, tum vero impcusius instant.
Iam juga Phœbus equis in Ibero flumine mersis
Dempserat, & quarta radiantia nocte micabant
Sydera, cùm rapido fallax Æetias igni
Imponit parvum laticem, & sine viribus herbas.
Tamq; necis similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suos custodes somnus habebat.
Quem dederat cautus, magicæq; potentia linguæ.
Intrârant jussæ cum Colchide limina natæ,
Ambierántq; torum: Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios, veterémq; hauarite cruorem,
Ut repleam vacuas juvenili sanguine venas:
IN manibus vestris vita est, atáq; parentis:
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri, telásq; senectam
Exigite, & saniem conjecto immittite ferro.
HIS, ut quaq; pia est, hortatibus, impia prima est,
Et, nè sit sceleratæ, facit scelus: haud tamen ictus
Vlla suos spectare potest, oculósq; reflectunt,
Cæcáq; dant sævis aversa vulnera dextris.
Ille cruore fluens subitò tamen allevat artus,
Semilacérq; toro tentat consurgere, & inter
Tot medios gladios pallentia brachia tendens.
Quid facitis nata? quis vos in fata parentis
Armat, ait? Cecidêre illis animíque, manúsque
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidi laniatum mersit in undis.
Quæ nisi pennatis serpentibus ìsset in auras,
Non exempta foret pœnæ: fugit alta, supérq;
Pelion umbrosum, Philyraq; tecta, supérq;
Othryn & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope nympharum sublatus in æëra pennis,
Cum gravis infuso tellus foret obruta ponto,

Deu-

Deucalioneas effugit inobrutus undas.
Æoliam Pitanen à læva parte reliquit,
Factáq; de saxo longi simulacra draconis:
Idæúmq; nemus, quo nati furta, juvencum
Occuluit Liber falsi sub imagine cervi:
Quáq; pater Coryti parva tumulatus arena est,
Et quos Mæra novo latratu terruit agros:
Eurypylíq; urbem, qua Coæ cornua matres
Gesserunt, tunc cum discederet Herculis agmen;
Phœbeámq; Rhodon: & Jalysios Telchinas,
Quorum oculos ipso mutantes omnia visu
Jupiter exosus, fraternis subdidit undis.
Transit & antiquæ Cartheïa mœnia Cœæ,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.
Indè lacus Hyries videt, & Cycneïa Tempe,
Quæ subitus celebravit olor: nam Phyllius illic
Imperio pueri, volucrésq; ferúmq; leonem
Tradiderat domitos; taurum quoq; vincere jussus
Vicerat, & stricto toties iratus amori,
Præmia poscenti taurum suprema negavit.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit, & alto
Desiluit saxo; cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëre pennis:
Et genitrix Hyrie servatum nescia, flendo
Delicuit: stagnúmq; suo de nomine fecit.
Adjacet his Pleurœn: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Indè Calaureæ Latoidos aspicit arva,
In volucrem versi cum conjuge conscia regis.
Dextera Cyllene est, in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, sævarum more ferarum.
Cephison procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in timidam phocen ab Apolline versi,
Eumelíq; domum lugentis in aëre natam.
Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit: hic veteres ævo mortalia primo

Corpo-

Corpora vulgārunt pluvialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit nova nupta venenis,
Flagrantémq; domum regis malè vidit: utroq;
Sanguine natorum perfunditur impius ensis,
Ultiq; se malè mater Iasonis effugit arma.
Hinc Titanidis ablata Draconibus intrat
Palladias arces, quæ te justissime Phineu,
Téq; senex Peripha, pariter vidère volantes,
Invexámq; novis neptem Polyphemonis alis.

Excipit hanc Ægeus facto domandus in uno;
Nec satis hospitium est, thalami quoq; fœdere jungi
Famq; aderat Theseus proles ignota parenti,
Qui virtute sua bimarem pacaverat Isthmon.
Hujus in exitium misset Medea quod olim
Attulerat secum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidnææ memorant è dentibus ortum
Esse canis. Specus est tenebroso cæcus hiatu,
Et via declivis, per quam Tirynthius heros
Restantem, contráq; diem, radiósq; micantes
Obliquantem oculos, nexis adamanta catenis
Cerberon attraxit: rabida qui concitus ira
Implevit pariter vernis latrantibus auras.
Et sparsit virides spumis alventibus agros.
Has concrēsse putant, nullásq; alimenta feracis
Fœcundáq; soli vires cepisse nocendi:
Quæ quia nascuntur dura vivacia caute
Agrestes aconita vocant. Ea conjugis astu
Ipse parens Ægeus nato porrexit, ut hosti:
Sumpserat ignarā Theseus data pocula dextra:
Cùm pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa sui generis, facinúsq; excussit ab ore:
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis:

At genitor, quanquam lætatur sospite nato,
Attonitus cæsum est ingens discrimine parvo
Committi potuisse nefas: fovet ignibus aram,
Muneribúsq; Deos implet; feriúntq; secures
Colla torosa boum victorum cornua vittis:

NULLUS

NULLUS Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxisse dies: agitant convivia patres,
Et usedium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Thesèu,
Mirata est Marathon Cretaï sanguine tauri;
Quódq; suam securus arat Cremyona colonus,
Munus opúsq; tuum est: tellus Epidauria per te,
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem:
Vidit & immitem Cephisias ora Procrustren:
Sponsi lethum vidit Cerealis Eleusis.
QUID IT ille Scinis, magnis malè viribus usus:
Quercus erat curvare trabes, & agebat ab alto
Ad terram latè sparsuras corpora pinus.
Tutus erat Alcathoën Lelegeia mœnia limes
Composito Scirone patet; sparsisq; latronis
Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
Quæ jactata diu fertur dura ésse vetustas
In scopulos: scopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos annósq; tuos numerare velimus,
Facta prement annos. Proze, fortissime, vota
Publica suscipimus; Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi, precibúq; faventum
Regia: nec tota tristis locus ullus in urbe est.
Nec tamen (usq; adeò NULLA est sincera voluptas,
Sollicitúmq; aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto.
Bella parat Minos: qui quanquam milite, quanquam
Classe valet; patria tamen est firmissimus ira,
Androgeoq; necem justis ulciscitur armis.
Ante tamen bello vires acquirit amicas:
Quámq; patens aditus volucri freta classe pererrat,
Hinc Anaphen, sibi jungit, & Astypalæa regna.
Promissis Anaphen, regna Astypalæa bello:
Hinc humilem Myconen, certoséq; rura Cimoli,
Florentem Cythnon, Scyron, plandmq; Seriphon,
Marmoreámq; Paron, quamq; impia prodidit Arne
Sithonis, accepto, quod avara popposcerat, auro.

Mutata

Mutata eſt in avem, quæ nunc quoq; diligit aurum,
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymèque, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæq; ferox Peparethos oliva,
Gnoſſiacos juvêre rates: latere indè ſiniſtro
Oenopiam Minos petit. Æacidèa regna.
Oenopiam veteres appellavêre: ſed ipſe
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantaq; virum cognoſcere famæ
Expetit: occurrunt illi, Telamónque, minórq;
Quàm Telamon Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipſe quoq; egreditur tardus gravitate ſenili
Æacus, & quæ ſit veniendi cauſa, requirit.
Admonitus patrii luctus ſuſpirat: & illi
Dicta refert rector populorum talia centum.
Arma jubes oro pro nato ſumpta; piaq;
Pars ſis militiæ: tumulo ſolatia poſco.
Huic Aſopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Non faciendа meæ: neq; enim conjunctior ulla
Cecropidis hac eſt tellus. Ea fœdera nobis,
Triſtis abit; ſtabúntq; tibi tua fœdera magno,
Dixit: & utilius bellum putat eſſe minari,
Quàm gerere, atq; ſuas ibi præconſumere vires:
Claſſis ab Oenopiis etiam nunc Lyctia muris
Spectari poterat: cùm pleno concita velo
Attica puppis adeſt, & portus intrat amicos,
Quæ Cephalum, patriæq; ſimul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes poſt tempore viſum
Agnovêre tamen Cephalum, dextrâſq; dedêre,
Iuq; patris duxêre domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiam nunc pignora formæ
Ingreditur, ramúmq; tenens popularis olivæ,
Et dextra, lævâq; duos ætate minores,
Major habet Clyton, & Boten Pallante creatos:
Poſtquam congreſſi, primi ſua verba tulerunt
Cecropidæ: Cephalus peragit mandata, rogâsq;
Auxilium, fœdúſq; refert, & jura parentum,

Imperiúmq; peti totius Achaïdos addit:
Sic ubi mandatam juvit facundia causam:
Æacus, in capulo regni nitente sinistra;
NE petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ,
Nec dubiæ vires: quas hæc habet insula, vestras
Ducite, & omnis eat rerum status iste mearum.
Robora non desunt; superat mihi miles, & hosti,
Gratia Diis felix & inexcusabile tempus.
Imò ità sit Cephalus: crescat tua civibus opto
Urbs, ait: adveniens equidem modò gaudia cepi,
Cùm tam pulchra mihi, tam par ætate juventus,
Obvia processit: multos tamen indè requiro,
Quos quondam vidi vestra priùs urbe receptus.
Æacus ingemuit tristíq; ita voce locutus,
FLEBILE principium melior fortuna secuta est.
Hanc utinam vobis possem memorare! Sine ullo
Ordine nunc repetam: neu longa ambage morer vos,
Ossa cinísq; jacent, memori quos mente requiris,
Et quota pars illi rerum periêre mearum!
Dira lues populis ira Junonis iniquæ
Incidit exosæ dictas à pellice terras.
DUM visum est mortale malum, tantæq; latebat
Causa nocens cladis: PUGNATUM est arte medendi!
EXITIUM superabat opem, quæ victa jacebat.
Principio cœlum spissa caligine terras
Pressit, & ignavos inclusit nubibus æstus:
Dúmq; quater plenis explevit cornibus orbem,
Luna quater plenum tenuata retexuit orbem,
Lethiferis calidi spirârunt æstibus Austri.
Constat & in fontes vitium venisse, lacúsque,
Milliáq; incultos serpentum multa per agros
Errâsse, atq; suis fluvios temerâsse venenis.
Strage canum primò, volucrúmque, oviúmq; boúmq;
Inq; feris subiti deprensa potentia morbi est.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medióq; recumbere sulco,
Lanigeris gregibus, balatus dantibus ægros,

Sponte

Sponte ſua lanæq; cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæq; in pulvere famæ,
Degenerat: palmæ veterumq; oblitus honorum,
Ad præſepe gemit morbo moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit, nec fidere curſu
Cerva, nec armentis incurrere fortibus urſi.
OMNIA languor habet: ſylvis, agriſq; viſq;
Corpora fœda jacent; vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor. Non illa canes, avidæq; volucres,
Non cani tetigêre lupi: dilapſa liqueſcunt,
Afflatuq; nocent, & agunt contagia latè:
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viſcera torrentur primò, flammiſq; fatiſcunt:
Indicium rubor eſt, & dulcis anhelitus igni:
Aſpera lingua tumet, tepidiſq; arentia ventis
Ora patent, auraq; graves captantur hiatu.
NON ſtratum, non ulla pati velamina poſſunt,
Dura ſed in terra ponunt præcordia: nec ſit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt: inq; ipſos ſæva medentes
Erumpit clades, obſunt q; autoribus artes.
Quò propior quiſq; eſt, ſervitq; fidelibus ægro,
In partem lethi citius venit: atq; SALUTIS
Spes abiit, finémq; vident in funere morbi.
Indulgent animis; & nulla, quid utile, cura eſt:
Utile enim nihil eſt. Paſſim, poſitóq; pudore,
Fontibus, & fluviis, putei ſq; capacibus hærent:
NEC ſitis eſt extincta prius, quàm vita, bibendo.
Indè graves morbo nequeunt conſurgere, & ipſis
Immoriuntur aquis: aliquis tamen haurit & illas:
Tantáq; ſunt miſeris inviſi tædia lecti:
Proſiliunt, aut, ſi prohibent conſiſtere vires,
Corpora devolvunt in humum, fugiúntq; penates
Quiſq; ſuos; ſua cuiq; domus funeſta videtur;
Et, quia cauſa latet, locus eſt in crimine notus.
Semianimes errare vias, dum ſtare valebant,

Aſpiceres, flentes alios, terrâq; jacentes,
Laſſâq; verſantes ſupremo lumina motu:
Membrâq; pendentis teudant ad ſydera cœli:
Hîc, illîc, ubi mors deprenderat, exhalantes:
Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debuit eſſe?
Ni vitam odiſſem, & cuperem pars eſſe meorum.
Quo ſe cunq; acies oculorum flexerat, illîc
Vulgus erat ſtratum: veluti cùm putria motis
Poma cadunt ramis, agitatáq; ilice glandes:
Templa vides contra gradibus ſublimia longis:
Jupiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita thura dedit? quoties pro conjuge conjux,
Pro nato genitor, dum verba precantia dixit,
Non exoratis animam finivit in aris?
Inq; manu thuris pars inconſumpta reperta eſt?
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri?
Ipſe ego ſacra Jovi pro me, patriâque, tribúſq;
Cùm facerem natus: mugitus victima dirus
Edidit, & ſubito collaſpa ſine ictibus ullis
Exiguo tinxit ſubjectos ſanguine cultros.
Fibra quoq; ægra notas veri, monitúſq; Deorum
Perdiderat: triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi projecta cadavera poſtes:
Ante ipſas, quò mors foret invidioſior, aras.
Pars animam laqueo claudunt, mortíſq; timorem
Morte fugant, ultroq; vocant venientia fata.
Corpora nulla neci nullis de more feruntur
Funeribus: neq; enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras, aut dantur in altos
Indotata rogos, & jam reverentia nulla eſt:
Déq; rogis pugnant, alienáq; ignibus ardent.
Qui lacrymet, deſunt; indefletaq; vagantur
Natorum, matrúmq; anima, juvenúmque, ſenúmque:
NEC locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,

Jupiter

Jupiter ô, dixi, si te non falsa loquuntur
Isse sub amplexus Æginæ Asopidos olim,
Nec te, magne pater, nostrî pudet esse parentem:
AUT mihi redde meos, aut me quoq; conde sepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitrúq; secundo:
Accipio, sintq; ista precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi, quæ das mihi pignoris omen.
Fortè fuit juxta patulis rarissima ramis
Sacra Jovi quercus de semine Dodonæo.
Hîc nos frugilegas aspeximus agmine longo
GRANDE onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugosóq; suum servantes cortice callem.
Dum numerum miror, totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives, & inania mœnia supple.
Intremuit, ramísq; sonum sine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, stabántq; comæ; tamen oscula terræ,
Roboribúsq; dedi: nec me sperare fatebar,
Sperabam tamen, atq; animo mea vota fovebam.
Nox subit, & curis exercita corpora somnus
Occupat: ante oculos eadem mihi quercus adesse,
Et rami totidem, totidémq; animalia ramis
Ferre suis visa est, paritérq; tremiscere motu.
Graniferúmq; agmen subjectis spargere in arvis;
Crescere quod subitò majus majúsq; videtur,
Ac se tollere humo, rectóq; assistere trunco,
Et maciem, numerúmq; pedum, nigrúmq; colorem
Ponere, & humanam membris inducere formam.
Somnus abit, damno vigilans mea visa, querórq;
In superis opis esse nihil; sed in ædibus ingens
Murmur erat, vocésq; hominum exaudire videbar
Jam mihi desuetas. Dum suspicor has quoq; somni
Esse, venit Telamon properus, foribúsq; reclusis,
Spéque, fidéque, pater, dixit, majora videbis.
Egredere: Egredior, qualésq; in imagine somni
Visus eram vidisse viros; ex ordine tales
Aspicio, noscóque. Adeunt, regémq; salutant.

Vota Jovi solvo, populísq; recentibus urbem
Partior, & vacuos priscis cultoribus agros:
Myrmidonásq; voco, nec origine nomina fraudo.
Corpora vidisti: mores, quos antè gerebant,
Nunc quoq; habent. Parcum genus est, patiénsq; laborum,
Quæsitíq; tenax, & quod quæsita reservet.
Hi te ad bella pares annis animísq; sequentur:
Cùm primùm, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.
Talibus, atq; aliis longum sermonibus illi
Implevêre diem. Lucis pars optima mensæ
Est data: nox somnis. Jubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus, redituráq; vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior ætas;
Ad regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conveniunt: sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon fratérq; viros ad bella parabant.
Phocus in interius spatium, pulchrósq; recessus
Cecropidas duxit, cum quîs simul ipse resedit.
Aspicit Æoliden, ignota ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuspis.
Pauca priùs mediis sermonibus ille locutus,
Sum nemorum studiosus, ait, cædísq; ferinæ.
Qua tamen è sylva teneas hastile recisum,
Jamdudum dubito: certè si fraxinus esset,
Fulva colore foret; si cornus, nodus inesset.
Unde sit ignoro: sed non formosius isto
Viderunt oculi telum jaculabile nostri.
Excipit Actæis è fratribus alter, & Usum
Majorem specie mirabere, dixit, in isto:
CONSEQUITUR quodcunq; petit: fortunáq; missum
Non regit, & revolat nullo referente cruentum.
Tum verò juvenis Nereïus omnia quærit:
Cur sit, & unde datum, quis tanti muneris autor.
Quæ petit ille refert, & cætera nota pudore,
Qua tulerit mercede, silet; tactúsq; dolore

Con-

Conjugis amiſſæ, lacrymis ita fatur obortis:
Hoc me, nate Dea, (quis poſſet credere?) telum
Flere facit, faciétq; diu, ſi vivere nobis
Fata diu dederint; hoc me cum conjuge chara
Perdidit; hoc utinam caruiſſem munere ſemper!
Procris erat, ſi fortè magìs pervenit ad aures
Orithyia tuas, magnæ ſoror Orithyiæ:
Si faciem, morèſq; velis conferre duarum,
Dignior iſta rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus:
Hanc mihi junxit amor. Felix dicebar, erâmque.
Non ita Diis viſam eſt: at nunc quoq; forſitan eſſem.
Alter agebatur poſt ſacra jugalia menſis,
Cùm me cornigeris tendentem retia cervis,
Vertice de ſummo ſemper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulſis Aurora tenebris,
Invitúmq; rapit. Liceat mihi vera referre,
Pace Deæ, quod ſit roſeo ſpectabilis ore,
Quòd teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quòd alatur aquis. Ego Procrin amabam.
Pectore Procris erat, Procris mihi ſemper in ore:
Sacra tori, coitúſq; novos, thalamóſq; recentes,
Primdq; deſerti referebam fœdera lecti.
Mota Dea eſt; & 'ſiſte tuas, ingrate, querelas,
PROCRIN habe, dixit: quòd ſi mea provida mens eſt,
Non habuiſſe voles; méq; illi irata remiſit:
Dum redeo mecúmq; Deæ memorata retracto,
Eſſe metus cæpit, nè jura jugalia conjux
Non bene ſervâſſet: FACIES, ætáſq; jubebant
Credere adulterium, prohibebant credere mores.
Sed tamen adfueram; ſed & hæc erat, unde redibam;
Criminis exemplum: ſed cuncta timemus amantes.
Quærere quod doleam ſtatuo, doníſq; pudicam
Sollicitare fidem: favet huic Aurora timori,
Immutátq; meam (videor ſenſiſſe) figuram.
Palladiáſq; inco non cognoſcendus Athenas,
Ingrediórq; domum. Culpa domus ipſa carebat,
Caſtáq; ſigna dabat, dominóq; erat anxia rapto.

Vix aditus, per mille dolos, ad Erechthida factus,
VT vidi, obstupui, meditatáq; penè reliqui
Tentamenta fidè: malè me, quin vera faterer,
Continui; malè quin, ut oportuit, oscula ferrem.
Tristis erat: sed nulla tamen formosior illa
Esse potest tristi; desiderióq; dolebat
Conjugis erepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam, quoties tentamina nostra pudici
Reppulerint mores? quoties, Ego, dixerit, UNI
Servor, ubicunq; est? uni mea gaudia servo?
Cui non ista fidè satìs experientia sano
Magna foret? Non sum contentus, & in mea pugno
Vulnera: dum census dare me promitto; loquendo,
Muneráq; augendo, tandem dubitare coégi.
Exclamo, Mala! Pectora detego; tectus adulter
Verus eram conjux: me, perfida, teste teneris:
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore,
Insidiosa malo cum conjuge limina fugit,
Offensáq; mei genus omne perosa virorum,
Montibus errabat, studiis operata Dianæ.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Pervenit: orabam veniam, & peccâsse fatebar,
Et potuisse datis simili succumbere culpæ
Me quoq; muneribus, si munera tanta darentur.
Hæc mihi confesso læsum priùs ulta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos,
Dat mihi præterea, tanquam si parva dedisset
Dona, canem munus; quem cùm sua traderet illi
Cynthia, currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul & jaculum, manibus quod cernis habere.
Muneris alterius quæ sit fortuna requiris?
Accipe mirandum: novitate movebere facti.
Carmina Naïades non intellecta priorum
Solvunt ingeniis; & præcipitata jacebat,
Immemor ambagum vates obscura suarum,
Scilicet alma Themis; nec talia liquit inulta.

Protinus

Protinus Aoniis immissa est bellua Thebis,
Cessit & exitio multis, pecorúmq; suóque:
Ruricolæ pavêre feram. Vicina juventus
Venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu:
Summáq; transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus: quos illa sequentes
Effugit, & cœtum non segnior alite ludit.
Poscor & ipse meum consensu Lælapa magno:
(Muneris hoc nomen) Famulum vincula pugnæ
Exuere ipse sibi, collóq; morantia tendit.
Vix bene missus erat, nec jam poteramus, ubi esset,
Scire, pedum calidus vestigia pulvis habebat:
Ipse oculis ereptus erat. Non ocyor illo
Hasta, nec exutæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii subjectis imminet arvis:
Tollor in hunc, capióq; novi spectacula cursus.
Quo modo deprendi, modò se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est: nec limine callida recto,
In spatiúmq; fugit, sed decipit ora sequentis,
Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequitúrq; parem: similí sq; tenentis
Non tenet, & vanos exercet in aëre morsus.
Ad jaculi vertebar opem, quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis addere tento,
Lumina deflexi, revocatáq; cursu eodem
Retuleram: & medio (mirum) duo marmora campo
Aspicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambos certamine cursus
Esse Deus voluit, si quis Deus affuit illis.
Hactenus: & tacuit. Faculo quod crimen in ipso est?
Phocus ait. Faculi sic crimina reddidit ille.
GAUDIA principium nostri sunt, Phoce, doloris:
Illa prius referam. Juvat ô meminisse beati
Temporis, Æacide: quo primos vitè per annos
Conjuge eram felix, felix erat illa marito.

Mutuo

Mutua cura duos, & amor ſocialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori,
Nec me quæ caperet, non ſi Venus ipſa veniret,
Ulla erat: æquales urebant pectora flammæ.
Sole ferè radiis feriente cacumina primis,
Venatum in ſylvas juvenaliter ire ſolebam:
Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres
Ire canes, nec lina ſequi modoſa ſolebant:
Tutus eram jaculo: ſed cum ſatiata ferinæ
Dextera cædis eras, repetebam frigus, & umbram,
Et, quæ de gelidis exibat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æſtu;
Auram expectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare ſolebam;
Mœq; juves, intréſq; ſinus gratiſſima noſtros,
Utq; facis, relevare velis, quibus urimur, æſtus.
Forſitan addideram (ſic me mea fata trahebant)
Blanditias plures, & Tu mihi magna voluptas,
Dicere ſum ſolitus, Tu me reficiſque, fovéſque,
Tu facis, ut ſylvas, ut amem loca ſola, meoq;
Spiritus iſte tuus ſemper capiatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Neſcio quis, nomenq; auræ tam ſæpe vocatum
Eſſe putat Nymphæ. Nymphæm mihi credit amari.
Criminis extemplo fidi temerarius index
Procrin adit, linguáq; refert audita ſuſurra.
CREDULA res amor eſt. Subito collapſa dolore,
Ut mihi narratur, cecidit; longóq; refecta
Tempore, ſe miſeram, ſe fati dixit iniqui:
Déq; fide queſta eſt, & crimine concita vano.
QUOD nihil eſt metuit, metuit ſine corpore nomen,
Et dolet infelix, veluti de pellice vera:
Sæpe tamen dubitat, metuitq; miſerrima falli;
Indicióq; fidem negat: & niſi videris ipſa,
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.
Poſtera depulerant Auroræ lumina noctem:
Egredior, ſylvóſq; peto, viridíq; per herbas,

Aura

Aura veni, dixi, nostróq; medere labori.
Et subitò gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audîsse; veni tamen, optima, dicens,
Fronde levem rursus, strepitum faciente caduca
Sum ratus esse feram, telúmq; volatile misi.
Procris erat, medióq; tenens in pectore vulnus,
Hei mihi! conclamat. Vox est ubi cognita fidæ
Conjugis; ad vocem præceps, améusq; cucurri.
Semianimem, & sparsas fœdantem sanguine vestes,
Et sua (me miserum!) de vulnere dona trahentem
Invenio, corpúsq; meo mihi charius ulnis
Mollibus attollo, scissáq; à pectore veste
Vulnera sæva ligo, conórq; inhibere cruorem.
Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda, coëgit
Hæc se pauca loqui: Per nostri fœdera lecti,
Pérq; Deos supplex oro, superósque, meósque,
Per si quid merui de te bene, pérq; manentem
Nunc quoque, cum pereo, causam mihi mortis, amorem;
Nè thalamis Auram patiare incumbere nostris.
Dixit: & errorem tum deniq; nominis esse
Et sensi, & docui. Sed quid docuisse juvabat?
Labitur, & parvæ fugiunt cum sanguine vires.
Dúmq; aliquid spectare potest, me spectat. & in me
Infelicem animam, nostróq; exhalat in ore:
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat: & (ecce!)
Æacus ingreditur duplici cum prole, novóq;
Milite, quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

PUB.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoseon

LIBER VIII.

JAm nitidum retegente diem, noctísq; fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus, & humida surgunt
Nubila. dant placidi cursum redeuntibus Austri
Æacidis, Cephalóque; quibus feliciter acti
Ante expectatum portus tenuêre petitos:
Interea Minos Lelegeïa littora vastat,
Prætentátq; sui vires Mavortis in urbe.
Alcathoë, quam Nisus habet: cui splendidus ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua Lunæ:
Et pendebat adhuc belli fortuna, diúq;
INTER utrumq; volat dubiis victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris,
In quibus auratam proles Latonia fertur
Deposuisse lyram: saxo sonus ejus inhæsit,
Sæpe illuc solita est ascendere filia Nisi,
Et petere exiguo resonantia saxa lapillo,
Tunc cùm pax esset: bello quoq; sæpe solebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Jamq; mora belli procerum quoq; nomina nôrat,
Armáque, equósque, habitúsque, Cydonedsq; pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europæi;
Plùs etiam quàm nôsse sat est. Hac judice, Minos,

Seu

Seu caput abdiderat crista cassidis pennis,
In galea formosus erat; seu sumpserat ære
Fulgentem clypeum, clypeum sumpsisse decebat;
Torserat adductis hastilia lenta lacertis,
Laudabat virgo junctam cum viribus artem;
Impositis calamis paulos sinuaverat arcus,
Sic Phœbum sumptis jurabat stare sagittis,
Cùm verò faciem dempto nudaverat ære,
Purpureúsq; albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiúq; ora regebat,
Vix sua, vix sanè virgo Nisëia compos
Mentis erat: felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæq; manus premeret, felicia frœna vocabat:
Impetus est illi (liceat modò) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi
Turribus è summis in Gnossia mittere corpus
Castra, vel æratas hosti recludere portas,
Vel si quid Minos aliud velit. Utq; sedebat
Candida Dictæi spectans tentoria regis,
Læter ait, doleámne geri lacrymabile bellum,
An dubio est. Doleo, quòd Minos hostis amanti est;
Sed nisi bella forent, nunquam mihi cognitus esses:
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obside, me comitem, me pacis pignus haberet.
Si quæ te peperit talis, pulcherrime regum
Qualis es ipse, fuit: meritò Deus arsit in illa:
O ego ter felix! Si pennis lapsa per auras
Gnossiaci possem castris insistere regis,
Fassáq; me, flammásq; meas, Quadote, rogarem,
Vellet emi; tantùm patrias nè posceret arces:
Nam PEREANT potiùs sperata cubilia, quàm sim
Proditione potens; quamvis SÆPE utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Justa gerit certè pro nato bella perempto:
Et CAUSA QUE valet, causámq; tuentibus armis.
Ut puto, vincemur. Quòsi manet exitus urbem:
Cur suus hæc illi reseret mea mœnia Mavors?

Ea

Et non noſter amor? MELIUS ſine cæde, meráque
Impenſáq; ſui poterit ſuperare cruoris.
Nam metuo certè, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens: quin enim tam durus, ut in te
Dirigere immitem non inſcius audeat haſtam?
Cœpta placent: & ſtat ſententia tradere motum
Dotalem patriam, finémq; imponere bello.
Verum VELLE parum eſt, aditus cuſtodia ſervat,
Clauſtráq; portarum genitor tenet: hunc ego ſolum
Infelix timeo, ſolus mea vota moratur.
Dii fecerint ſine patre forem! SIBI quiſq; profectò
Eſt Deus: IGNAVIS precibus fortuna repugnat.
Altera jamdudum, ſuccenſa Cupidine tanto,
Perdere gauderet quodcunq; obſtaret amori:
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Et gladios auſim; nec in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus eſt: opus eſt mihi crine paterno.
Ille mihi eſt auro pretioſior: illa beatam
Purpura me, votíq; mei factura potentem.
Talia dicenti CURARUM maxima nutrix
Nox intervenit, tenebríſq; audacia crevit.
Prima quies aderat, qua curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat, & (ben facinus!) fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat, prædáq; potita nefanda
Fert ſecum ſpolium ſceleris, progreſſáq; porta
Per medios hoſtes (meriti fiducia tanti eſt)
Pervenit ad regem, quem ſic affata parentem eſt:
Suaſit amor facinus, proles ego regia Niſi
Scylla, tibi trado patriámq; deóſq; penates:
PRÆMIA nulla peto, niſi te. Capo pignus amoris
Purpureum crinem, nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi, crede, caput: ſceleratáq; dextra
Munera porrexit, Minos porrecta refugit,
Turbatúſq; novi reſpondit imagine falti:
Dii te ſummoveant, ô noſtri infamia ſecli!
Orbe ſuo, tellúſq; tibi, pontúſq; negetur!

Certè

Certè ego non patiar Jovis incunabula Cretem,
Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit: & ut leges captis justissimus autor
Hostibus imposuit, classis retinacula solvi
Jussit, & æratas impleri remige puppes:
Scylla, freto postquam deductas nare carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit,
Consumptis precibus violentam transit in iram,
Intendēnsq; manus passis furibunda capillis,
Quò fugis? exclamat, meritorum autore relicta?
O patriæ prælate meæ, prælate parenti!
Quo fugis, immitis? cujus victoria nostrum
Et scelus, & meritum est. Nec te data munera, nec te
Noster amor movit? nec, quod spes omnis in unum
Te mea congesta est? nam quò deserta revertar?
In patriam? Superata jacet. Sed finge manere:
Proditione mea clausa est mihi. Patris ad ora,
Quæ tibi donavi? Cives odêre merentem,
Finitimi exemplum metuunt, obstruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete sola pateret:
Hanc quoq; si prohibes, & nos, ingrate, relinquis,
Non genitrix Europa tibi est, sed inhospita Syrtis,
Armeniæq; tigres, Austróq; agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus, nec mater imagine tauri
Lusa tua est; generis falsa est ea fabula: verùm
Et ferus, & captus nullius amore juvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige pœnas
Nisi pater: gaudete malis modò prodita nostris
Mœnia: nam, fateor, MERUI, & sum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat: cur, qui vicisti crimine nostro,
Insequeris crimen? SCELUS hoc patriæque, patrí q̄
Officium tibi sit. Te vero conjuge digna est,
Qua torvum ligno decepit adultera taurum,
Discordēmq; utero fœtum tulit. Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt, iidemq; tuas, ingrate, carinas?

Jam

Jam jam Paſiphaën non eſt mirabile taurum
Præpoſuiſſe tibi: plus tu feritatis habebas.
Me miſeram! properare juvat, divulſaq; remis
Unda ſonat, mecumq; ſimul mea terra recedit:
Nil agis, ô fruſtra meritorum oblite meorum!
Inſequar invitum, puppimq; amplexa recurvam
Per freta longa trahar. Vix dixerat: inſilit undis,
Conſequiturq; ratem, facientе Cupidine vires,
Gnoſſiacæq; haret comes invidioſa carinæ,
Quam pater ut vidit, (nam jam pendebat in auras;
Et modò fallux avis fulvis Haliætus in alis)
Ibat, ut harentem roſtro lacerаret adunco.
Illa metu puppim dimiſit: & aura cadentem
Suſtinuiſſe levis, nè tangeret æquora, viſa eſt.
Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatur
Ciris, & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

Vota Jovi Minos taurorum ſanguine centum
Solvit, & egreſſus ratibus Curetida terram
Contigit, & ſpoliis dicorata eſt regia fixis.
Creverat opprobrium generis, fœdumq; patebat
Matris adulterium, monſtri novitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalami removere pudorem,
Multiplicіq; domo cæcis inſudere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus, turbatq; notas, & limina flexus
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidis Phrygius Mæander in undis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitq; fluitque,
Occurrenſq; ſibi venturas aſpicit undas,
Et nunc ad fontes, nunc ad mare verſus apertum
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixq; ipſe reverti
Ad limen potuit. Tanta eſt fallacia tecti.
Quo poſtquam geminam tauri juvenіſq; figuram
Clauſit, & Actæo bis paſtum ſanguine monſtrum,
Tertia ſors annis domuit repetita novenis,
Utq; ope virginea nullis iterata priorum

Fanum

Janua difficilis filo est inventa relicto.
Protinus Ægides rapta Minoide Diam
Vela dedit: comitémq; suam crudelis in illo
Littore destituit: desertæ, & multa querenti,
Amplexúsq; & opem Liber tulit, útq; perenni
Sidere claræ foret, sumptam de fronte coronam
Immisit cœlo: tenues volat illa per auras:
Dumq; volat, gemmæ nitidos vertuntur in ignes:
Consistúntq; loco, specie remanente coronæ,
Qui medius nixíq; genu est, anguémq; tenentis.
Dædalus interea Creten, longúmq; perosus
Exilium, tactúsq; loci natalis amore,
Clausus erat pelago: terras licet, inquit, & undas
Obstruat: at cœlum certè patet: ibimus illac.
Omnia possidet, non possidet æra Minos
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturámq; novat: nam ponit in ordine pennas
A minima cœptas, longam breviore sequente,
Ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
Tunc lino medias, & ceris alligat imas,
Atq; ita compositas parvo curvamine flectit,
Ut veras imitetur aves, puer Icarus unà
Stabat: & ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modò pollice ceram
Mollibat: lusúq; suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus ultima cœpto
Imposita est, geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus, motáq; pependit in aura.
Instruit & natum: medióq; ut limite curras,
Icare, ait, moneo, ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas; si celsior, ignis adurat.
Inter utrumq; vola, nec te spectare Booten,
Aut Helicen jubeo, strictúmq; Orionis ensem:
Me duce carpe viam: pariter præcepta volandi
Tradit, & ignotas humeris accommodat alas.

Inter opus, monitúsque, genæ maduêre seniles:
Et patriæ gemuêre manus, dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo: pennísq; levatus,
Antè volat, comitíq; timet (velut alcs, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido)
Hortatúrq; sequi, damnosásq; erudit artes:
Et movet ipse suas, & nati respicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo, stivaq; innixus arator,
Vidit, & obstupuit: quiq; æthera carpere possent,
Credidit esse Deos, & jam Junonia læva
Parte Samos fuerat, Delósque, Parósq; relictæ.
Dextra Lebynthos erat: fœcundáq; melle Calymna:
Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deseruítq; ducem: cœlíq; cupidine tactus
Altius egit iter: rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras:
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigióq; carens non ullas concipit auras:
Oráq; cæruleâ patrium clamantia nomen
Excipiuntur aquâ: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater, Icare dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram,
Icare? dicebat: pennas conspexit in undis:
Devovítq; suas artes, corpusq; sepulcro
Condidit: & tellus à nomine dicta sepulti est.
Hunc miseri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosa prospexit ab ilice perdix:
Et plausit pennis: testatáq; gaudia cantu est,
Unica tum volucris, nec visa prioribus annis,
Factáq; nuper avis, longum tibi Dædale crimen.
Namq; huic tradiderat fatorum ignara docendam
Progeniem germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum: ferróq; incidit acuto
Perpetuos dentes: & serrâ repperit usum

Primus

Primus: & ex uno duo ferrea brachia nodo
Junxit, ut æquali ſpatio diſtantibus illis
Altera pars ſtaret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit: ſacrâq; ex arce Minervæ
Præcipitem miſit, lapſum mentitus: at illum,
Quæ favet ingeniis excepit Pallas, avémq;
Reddidit; & medio volavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inq; pedes abiit, nomen, quod & ante remanſit.
Non tamen hæc altè volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoq; cacumine nidos,
Propter humum volitat: ponítq; in ſepibus ova:
Antiquíq; memor metuit ſublimia caſus.

Famq; fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon: & ſumptis pro ſupplice Cocalus armis
Minis habebatur. Fam lauentabile Athenæ
Pendere deſierant Theſeïn laude tributum.
Templa coronantur: bellatricémq; Minervam
Cum Jove, Diíſq; vocant aliis, quos ſanguine voto
Muneribúſq; datis, & acervis thuris honorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Theſeos: & populi, quos dives Achaïa cepit.
Hujus opem magnis implorávere periclis,
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagros haberet;
Sollicita ſupplex petiit prece. Cauſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus vindéxq; Dianæ.
Oenea namq; ferunt plenis ſuccéſſibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libaſſe Minervæ.
Cœtus ab agricolis ſuperos pervenit ad omnes
Ambitioſus honor: ſolas ſine thure relictas,
Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoïdos aras.
Tangit & iræ deos: at non impune feremus,
Quæq; inhonoratæ non & dicemur iniultæ,
Inquit: & Oeneïos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epirus: ſed habent Sicula arva minores

Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix,
Et setæ densis similes hastilibus horrent;
Stántq; velut vallum, velut alta hastilia setæ.
Fervida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis:
Fulmen ab ore venit; frondes afflatibus ardent.
Is modò crescentes segetes procuicat in herba:
Nunc matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in spicis intercipit: area frustra,
Et frustra expectant promissas horrea messes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccáq; cum ramis semper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes, non has pastórve, caní sve,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec sese in mœnibus urbis
Esse putant tutos: donec Meleagros, & una
Lecta manus juvenum caluêre cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini præstantes, cæstibus alter,
Alter equo, primæq; ratis molitor Jason,
Et cum Pirithoo felix concordia Theseus,
Et duo Thestiadæ, & proles Aphareia Lynceus.
Leucippúsq; ferox, jaculóq; insignis Acastus.
Et velox Idas, & jam non fœmina Cæneus,
Hippothoúsque, Drydsque, & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæq; pares, & missus ab Elide Phileus.
Nec Telamon aberat, magníq; creator Achillis,
Cumq; Pheretiade, & Hyantæo Jolao
Impiger Eurytion: cursúq; invictus Echion,
Neritiúsq; Lelex, Panopeus, Hyleúsq; feróxq;
Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis,
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis,
Penelopésq; socer; cum Parrhasio Ancæo,
Ampycidésq; sagax; & adhuc à conjuge tutus
Oeclides, nemorísq; decus Tegeæa Lycæi
Venit Atlantiade Schœnci pulcherrima virgo.
Rasilis huic summam mordebat fibula vestem;
Crinis erat simplex, nodum collectus in unum;

Ex

Ex humero pendens resonabat eburnea lævo
Telorum tectos : arcum quoq; læva tenebat :
Talis erat cultu facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine possis.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit venuente deo, flammásq; latentes
Hausit : & ô felix, si quem dignabitur, inquit,
Ista virum : nec plura sinit tempúsq; pudórq;
Dicere ; majus opus magni certaminis urget.
Sylva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
Incipit à plano, devexáq; prospicit arva :
Quò postquam venêre viri, pars retia tendunt :
Vincula pars adimunt canibus : pars pressa sequuntur
Signa pedum, cupiúntq; suum reperire periclum.
Concava vallis erat, quo se demittere rivi
Assueranr pluvialis aquæ : tenet ima lacunæ
Lenta salix, ulvæq; leves, juncáq; palustres :
Viminaque, & longa parva sub arundine canna.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, ut excussis elisus nubibus ignis.
Sternitur in cursu nemus: & propulsa fragorem
Sylva dat : exclamant juvenes, protentáq; forti
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit : sparsíq; canes, ut quisq; furenti
Obstat : & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit, truncóq; dedit leve vulnus acerno.
Proxima, si nimiis mittentis viribus usa
Non foret, in tergo visa est hæsura petito.
Longiùs it : auctor teli Pegaseius Iasou.
Phœbe, ait Ampycides, si te coluíq; colóque,
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quæ potuit precibus deus annuit ; ictus ab illo est,
Sed sine vulnere aper : ferrúmq; Diana volanti
Abstulerat jaculo : lignum sine acumine venit.
Ira feri mota est : nec fulmine lenius arsit,
Emicat ex oculis ; spirat quoq; pectore flammas.

Vtq; volat moles adducto concita nervo ;
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres :
In juvenes certo sic impete vulnificus sus
Fertur : & Eupalamon, Pelagonq; dextra tuentes
Cornua prosternit: socii rapuere jacentes.
At non lethiferos effugit Enæsimus ictus
Hippocoonte satus : trepidantem, & terga parantem
Vertere, succisa liquerunt poplite nervi.
Forsitan & Pylius citra Trojana perisset
Tempora : sed, sumpto posita conamine ab hasta,
Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis :
Despexitq; loco tutus, quem fugerat, hostem,
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
Imminet exitio, fidénsq; recentibus armis
Orithyæ magni rostro femur hausit adunco.
At gemini, nondum cœlestia sidera, fratres,
Ambo conspicui, nive candidioribus ambo
Vectabantur equis : ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent, nisi setiger inter opacas,
Nec jaculis isset, nec equo loca pervia, sylvas.
Persequitur Telamon, studiósq; incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegæa sagittam
Imposuit nervo, sinuatóq; expulit arcu.
Fixa sub aure fera summum distrinxit arunda
Corpus, & exiguo rubefecit sanguine setas :
Nec tamen illa sui successu latior ictus,
Quàm Meleager erat. Primus vidisse putatur,
Et primus sociis visum ostendisse cruorem ;
Et meritum, dixisse, feres virtutis honorem.
Erubuêre viri, seq; exhortantur : & addunt
Cum clamore animos: jaciúntq; sine ordine tela.
Turba nocet jactis : & quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,
Discite fœmineis quid tela virilia præstent,
O juvenes, operíq; meo concedite, dixit:

Ipsa

Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis,
Invita tamen hunc perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
Ancipitémq; manu tollens utraq; ſecurim;
Inſtiterat digitis primos ſuſpenſus in artus.
Occupat audentem, quáq; eſt via proxima letho,
Summa ferus geminos direxit ad inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomeratáq; ſanguine multo
Viſcera lapſa fluunt: madefactáq; terra cruore eſt.
Ibat in adverſum proles Ixionis hoſtem
Piritheus, valida quatiens venabula dextra.
Cui procul Ægides, O me mihi charior, inquit,
Pars animæ conſiſte meæ: licet eminus eſſe
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & ærata torſit grave cuſpide cornu:
Cui bene librato, votíq; potente futuro
Obſtitit æſculea frondoſus ab arbore ramus.
Miſit & Æſonides jaculum: quod caſus ab illo
Vertit: & in mentum figit latrantis: & inter
Ilia conjectum tellure per ilia fixum eſt.
At manus Oenidæ variat: miſſiſq; duabus,
Haſta prior terra, medio ſtetit altera tergo.
Nec mora, dum ſævit, dum corpora verſat in orbem,
Stridentémq; novo ſpumam cum ſanguine fundit,
Vulneris autor adeſt: hoſtémq; irritat ad iram,
Splendiddq; adverſos venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocii clamore ſecundo,
Victricémq; petunt dextra conjungere dextram:
Immanémq; feram multa tellure jacentem
Mirantes ſpectant: neq; adhuc contingere tutum
Eſſe putant; ſed tela tamen ſua quiſq; cruentat.
Ipſe pede impoſito, caput exitiabile preſſit.
Atq; ita: Sume mei ſpolium Nonacria juris,
Dixit: & in partem veniet mea gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia ſetis
Terga dat, & magnis inſignia dentibus ora.
Illi lætitiæ eſt cum munere muneris autor.

Invidere alii, totóq; erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, fœmina, nostros,
Thestiadæ clamant; nec te fiducia formæ
Decipiat, ne sit longe tibi captus amore
Auctor: & huic adimunt munus, ius muneris illi.
Non tulit, & tumida frendens Mavortius ira,
Discite, raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent, haustiq; nefando
Pectora Plexippi nil tale timentia ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, paritérq; volentem
Vlcisci fratrem, fraternæq; fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidúmq; prioris
Cæde recalfecit consorti sanguine telum.
Dona Deum templis nato victore ferebat,
Cùm videt extinctos fratres Althæa referri:
Quæ, plangore dato, mœstis clamoribus urbem
Implet: & auratas mutavit vestibus atris.
At simul est auctor necis editus, excidit omnis
Luctus: & à lacrymis in pœnæ versus amorem est.
Stipes erat, quem cùm partus enixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuêre sorores:
Staminaq; impresso fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignóq; tibíque,
O modò nate, damus. Quò postquam carmine dicto
Excessere deæ: flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum, sparsitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Servatúsq; tuos, juvenis, servaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tedásque, & fragmina poni
Imperat, & positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit: pugnat matérque, sorórque;
Et diversa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri:
Sæpe suum fervens oculis dabat ira rubórem:
Et modò nescio quid simili crudele minanti

Vultus

Vultus erat: modò quem miſereri credere poſſes,
Cumq; ferus lacrymas animi ſiccaverat ardor,
Inveniebantur lacrymæ tamen: usq; carina,
Quam ventus ventóq; rapit contrarius æſtus,
Vim geminam ſentit, paréq; incerta duobus,
Theſtias haud aliter dubiis affectibus errat:
Inq; vices ponit, poſitámq; reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana pareſte:
Et conſanguineas ut ſanguine leniat umbras,
Impietate pia eſt. Nam poſtquam peſtifer ignis
Convaluit: Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Utq; manu dira lignum fatale tenebat,
Ante ſepulcrales infelix aſtitit aras:
Pœnarúmq; deæ triplices, furialibus, inquit,
Eumenides, ſacris vultus advertite veſtros.
Ulciſcor, facióq; nefas. Mors morte pianda eſt:
In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus:
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur?
Theſtius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modò fraterni manes, animæq; recentes,
Officium ſentite meum, magnóq; parata
Accipite inferias, uteri mala pignora noſtri.
Hei mihi: quò rapior? fratres, ignoſcite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: meruiſſe fatemur
Illum cur pereat: mortis mihi diſplicet auctor.
Ergo impune feret? vivúſq; & victor, & ipſo
Succeſſu tumidus, regnum Calydonis habebit:
Vos cinis exiguus, gelidæq; jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar: pereat ſceleratus: & ille
Spémq; patris, regnúmq; trahat, patriæq; ruinam.
Mens ubi materna eſt? ubi ſunt pia vota parentum?
Et quos ſuſtinui bis menſùm quinq; labores?
O utinam primis arſiſſes ignibus infans;
Idq; ego paſſa forem? Vixiſti munere noſtro:
Nunc merito morière tuo. Cape præmia facti;
Biſq; datam, primùm partu, mox ſtipite rapto,

Redde

Redde animam, vel me fraternis adde sepulcris.
Et cupio: & sequeor. Quid agam? modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi sunt, & tanta cædis imago:
Nunc animum pietas, materq; nomina frangunt.
Me miseram! malè vincetis, sed vincite, fratres.
Dummodo quæ dedero vobis solatia, vósq;
Ipsa sequar: dixit; dextráq; aversa trementi,
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus eß ille dedisse
Stipes: & invitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius, atq; absens flamma Meleagrus ab illa
Uritur: & cæcis torreri viscera sentit
Ignibus, ac magnos superat virtute dolores.
Quòd tamen ignavo cadat, & sine sanguine, leto,
Mœret: & Ancæi felicia vulnera dicit,
Grandævúmq; patrem, fratréſq; piáſq; sorores,
Cum gemitu, sociámq; tori vocat ore supremo:
Forsitan & matrem. Crescunt iguiſq; dolóreque,
Langueſcúntq; iterum. Simul eß extinctus uterque:
Inq; leves abiit paulatim spiritus auras,
Paulatim cana prunam velante favilla.
Alta jacet Calydon: lugent juvenéſq; senéſque:
Et vulgus, proceréſq; gemunt: sciſſæq; capillos
Plangunt ora simul matres Calydonides. Oeneus
Pulvere canitiem genitor, vultúſq; senilis
Fœdat humi fusos, spatioſúmq; increpat ævum:
Nam de matre manus diri sibi conſcia fati
Exegit pœnas, ačto per viscera ferro.
Non, mihi si centum Deus ora sonantia linguis,
Ingeniúmq; capax, totúmq; Helicona dediſſet,
Triſtia persequerer miseratum vota sororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dumq; manet corpus, corpus refovéntq; fovéntque:
Oſcula dant ipſi: ; poſito dant oſcula lecto.
Poſt cinerem, cineres hauſtos ad pectora preſſant:
Affuſæq; jacent tumulo: ſgenátáq; saxo
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt.

Quas

Quas, postquam Oeneæ tandem Latonia clade
Est satiata domus, præter Gorgenq; nurúmq;
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis
Allevat, & longas per brachia porrigit alas:
Cornéaq; ora facit: versásq; per æra mittit.
Interea Theseus sociati parte laboris
Functus, Erechtheias Tritonidos ibat ad arces:
Clausit iter, fecitq; moras Achelous euntí
Imbre tumens: succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropide: nec te committe rapacibus undis:
Ferre trabes solidas, obliquáq; volvere magno
Murmure saxa solent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus stabula alta trahi, nec fortibus illis
Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
Multa quoq; hic torrens nivibus de monte solutis
Corpora turbineo juvenilia vortice mersit.
Tutior est requies, solito dum flumina currant
Limite: dum tenues capiat sua alveus undas.
Annuit Ægides, utórque, Acheloë, domóque,
Consilióq; tuo, respondit: & usus utroq; est.
Pumice multicavo, nec levibus atria tophis
Structa subit: molli tellus erat humida muscо:
Summa lacunabant alterno murice concha.
Jamq; duas lucis partes Hyperione mensо,
Discubuêre toris Theseus, comitésq; laborum,
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros
Parte Lelex, variis jam sparsus tempora canis:
Quosq; alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætissimus hospite tanto.
Protinus oppositas nudæ vestigia Nymphæ
Instruxere epulis mensas: dapibúsq; remotis
In gemma posuêre merum. Tum maximus heros
Æquora prospiciens oculis subjecta, Quis, inquit,
Ille locus: (digitóq; ostendit) & insulæ nomen
Quod gerit illa, doce: quanquam non una videtur.
Amnis ad hæc, non est, inquit, quod cernimus unum.
Quinq; jacent terræ: spatii discrimina fallunt.

Quoq;

Quoq; minus ſpretæ factum mirère Dianæ:
Naiades hæ fuerant: quæ cum bis quinq; juvencos
Mactaſſent, rurſq; deos ad ſacra vocaſſent:
Immemores noſtri feſtas duxère choreas.
Intumui, quantúſq; feror, cum plurimus, unquam,
Tantus eram: paritérq; animis immanis & undis,
A ſylvis ſylvas, & ab arvis arva revulſi:
Cúmq; loco Nymphas mamores tum denique noſtri,
In freta provolvi: fluctus noſtérq; martſque
Continuam diduxit humum: paritérq; revulſæ
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.
Ut tamen ipſe vides, procul en procul, una receſſit
Inſula, grata mihi: Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægrè tulit, inq; profundum
Populis è ſcopulo peritura corpora natæ.
Excepi: nantémq; ferens, ô proxima terræ
Regna vagæ, dixi, ſortite Tridentifer unda,
In quo deſinimus, quòd ſacri currimus amnes,
Huc ades, atq; audi placidus Neptune precantem.
Huic ego, quam porro, nocui: ſis mitis, & æquus.
Si pater Hippodamas, aut ſi minus impius eſſet,
Debuit illius miſereri, ignoſcere nobis.
Cui quondam tellus clauſa eſt feritate paterna,
Aſſer opem: merſaq; precor feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel ſit locus ipſa licebit.
Hunc quoq; complectar: movit caput æquoreus rex,
Concuſſitq; ſuis omnes aſſenſibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen: ipſe natantis
Pectora tangebam trepido ſalientia motu:
Dumq; ea contrecto: totum dureſcere ſenſi
Corpus: & inducta condi præcordia terra.
Dum loquor: amplexa eſt artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis inſula membris.
Ammis ab his tacuit. Fatum mirabile cunctos
Moverat: irridet credentes, utq; deorum
Spretor erat, mentíſq; ferox Ixione natus,

Filia

Ficta refers, nimiúmq; putas, Acheloe, potentes
Esse deos, dixit, si dant adimúntq; figuras.
Obstupuêre omnes; nec talia dicta probârunt;
Antè omnésq; Lelax, animo maturus & ævo,
Sic ait: Immensa est, finémq; potentia cœlì
Non habet: & quicquid superi voluêre, peractum est.
Quoq; minus dubites: tiliæ contermina quercus
Collibus est Phrygiis, medio circumdata muro.
Ipse locum vidi. Nam me Pelopeïa Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata parenti,
Haud procul hinc stagnum est, tellus habitabilis olim.
Nunc celebres mergis fulicísq; palustribus undæ.
Jupiter huc specie mortalis, cùmq; parente
Venit Atlantiades positis caduceifer alis:
Mille domos adiêre, locum, requiémq; petentes.
Mille domos clausere seræ; tamen una recepit,
Parva quidem, stipulis & cannâ tecta palustri;
Sed pia Baucis anus, parilísq; ætate Philemon
Illâ sunt annis juncti juvenilibus, illâ
Consenuere casa; paupertatémq; ferendo
Effecêre levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert dominos illic famulósve requiras,
Tota domus duo sunt, iidem parentésq; jubentésque.
Ergo ubi cælicolæ parvos tetigêre penates,
Summissóq; humiles intrârunt vertice postes;
Membra senex posita jussit relevare sedili;
Quod super injecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit; & ignes
Suscitat hesternos: foliísq; & cortice sicco
Nutrit, & ad flammas animam perducit anili;
Multifidásq; faces, ramalíaq; arida tecto
Detulit, & minuit, parvóq; admovit aheno.
Quodq; suus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis: furca levat illa bicorni
Sordida terga suis nigro pendentia tigno;
Servatóq; diu resecat de tergore partem
Exiguam, sectámq; domat ferventibus undis.

Inter

Interea medias fallunt sermonibus horas :
Sentiq; moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, dura clavo suspensus ab ansa :
Is tepidis impletur aquis, artúsq; fovendos
Accipit : in medio torus est de mollibus ulvis
Impositus lecto, sponda, pedibúsq; saligneis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consueranr : sed & hæc vilísq; vetúsq;
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuêre dei : mensam, succincta, trementesque
Ponit anus : mensæ sed erat pes tertius impar :
Testa parem fecit : quæ postquam subdita clivum
Sustulit, æquatam mentha extersêre viremi :
Ponitur hîc bicolor sincera baccha Minervæ,
Conditaq; in liquida cornua autumnalia fæce,
Intubaque, & radix, & lactis massa concti,
Ovaque non atri leviter versata favilla.
Omnia fictilibus : post hæc cælatus eodem
Sistitur argento crater, fabricatáq; fago
Pocula, quæ cava sunt flaventibus illita cerís.
Parva mora est : epulasq; foci miscre calentes :
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ,
Dántq; locum mensis paulum seductæ secundis.
Hîc nux, hîc mista est rugosis carica palmis,
Prunáque, & in patulis rodolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est : super omnia vultus
Accessere boni, nec iners, pauperq; voluntas.
Interea quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seq; vident succrescere vina :
Attoniti novitate pavent : manibúsq; supinis
Concipiunt Bauci sq; preces timidáq; Philemon :
Et veniam dapibus, nullisq; parasitis orant.
Unicus anser erat minimæ custodia villæ :
Quem diis hospitibus domini mactare parabant.
Ille celer pennis tardos ætate fatigat,
Eluditq; diu : tandémq; est visus ad ipsos

Confugisse

Confugisse deos: superi vetuêre ne cari.
Diíq; sumus, meritósq; luet vicinia pœnas
Impia dixerunt: vobis immunibus hujus
Esse mali dabitur: modò vestra relinquite tecta:
Ac nostros comitate gradus: & in ardua montis
Ite simul: parent, & diis præeuntibus ambo
Membra levant baculis: tardíq; senilibus annis
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexêre oculos: & mersa palude
Cætera prospiciunt, tantum sua tecta manere.
Dumq; ea mirantur: dum deflent fata locorum,
Mersa vident, quærúntq; suæ pia culmina villæ.
Sola loca stabant, dum deflent fata locorum,
Illa vetus, dominis & jam casa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas subiêre columnæ:
Stramina flavescunt, auratáq; tecta videntur,
Cælataq; fores, adopertáq; marmore tellus.
Concipiunt Baucísq; preces timidúsq; Philemon:
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juste senex, & fœmina conjuge justo
Digna, quid optetis? cum Baucide pauca locutus,
Judicium Superis aperit commune Philemon:
Esse sacerdotes, delubráq; vestra tueri
Poscimus: &, quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem: nec conjugis unquam
Busta meæ videam: neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur. Templi tutela fuêre,
Donec vita data est: Annis ævóq; soluti,
Ante gradus templi cùm starent fortè, locíq;
Narrarent casus, frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Jamq; super geminos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta: valéq;
O conjux, dixere simul: simul abdita texit
Ora frutex: Ostendit adhuc Tyaneius illic
Incola, de gemino vicinos corpore truncos,

Hæc

Hæc mihi non vani, nec erat cur fallere vellent,
Narravêre senes. Equidem pendentia vidi
Serta super ramos: ponénsq; recentia, dixi,
Cura deûm dii sint, & qui colucre, colantur.
Desierat: cunctôsq; & res, & moverat auctor,
Thesea præcipuè: quem facta audire volentem
Mira Deûan, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt ô fortissime, quorum
Forma semel mota est, & in hoc renovamine manſit,
Sunt quibus in plures jus est transire figuras:
Ut tibi complexi terram maris incola Proteus:
Nam modò te juvenem, modò te vidêre leonem:
Nunc vitulentus aper: nunc, quem tetigisse timerem,
Anguis eras, modò te faciebam cornua tauro,
Sæpe lapis poteras, arbor quoq; sæpe videri.
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras: interdum undis contraria ignis.
Nec minus Antolyci conjux Erisichthone nata
Juris habet: Pater hujus erat, qui numina divûm
Sperneret: & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violasse ſecuri
Dicitur, & lucos ferro temerasse vetustos,
Stabat in his ingens annoso robore quercus
Una: nemus vittæ medium, memoréſq; tabellæ,
Sertáq; cingebant, voti argumenta potentis.
Sæpe sub hac Dryades, ſoliti duxere choreas:
Sæpe etiam manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiêre modum mensúrq; roboris ulnas
Quinq; ter implebat: nec non & cætera tantum
Sylva sub hac omnis, quantum fuit herba sub illa.
Nec tamen idcirco ferrum Dryopeius illa
Abstinuit: famulóſq; jubet succidere ſacrum
Robur: & ut jussos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta sceleratus verba ſecuri:
Non dilecta deæ solùm sed & ipſa licebit,
Sit dea, jam tanget frondente cacumina terram.
Dixit: & obliquas dum telum librat in ictus,

Contremuit

Contremuit, gemitúmq; dedit Dodonia quercus,
Et pariter frondes, pariter palluêre glandes
Cœpere: ac longi pallorem ducere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit discusso cortice sanguis,
Quàm solet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor è cervice profundi.
Obstupuêre omnes: aliquisq; ex omnibus audet
Deterrere nefas, sævámq; inhibere bipennem.
Aspicit hunc, mentisq; piæ cape præmia dixit
Thessalus: isq; virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncátq; caput, repetitáq; robora cædit.
Editus è medio sonus est de robore talis:
Nympha sub hoc ego sum, Cereri gratissima, ligno:
Quæ tibi factorum pœnas instare tuorum
Vaticinor moriens, nostri solatia leti.
Persequitur scelus ille suum: labefactáq; tandem
Ictibus innumeris, multáq; fatigata ruinis
Corruit: & multum prostravit pondere sylvam.
Attonitæ Dryades damnis nemorúmque, suóque,
Omnes germanæ Cererem cum vestibus atris
Mœrentes adeunt, pœnámq; Erisichthonis orant.
Annuit his: capitisq; sui pulcherrima motu,
Concussit gravidis onerata messibus agros,
Molitúrq; genus pœnæ miserabile, si non
Ille suis esset nulli miserabilis actis,
Pestifera laceráre fame, quæ, quantenus ipsi
Non adeunda deæ (neq; enim Cererémq; Famémq;
Fata coire sinunt:) montani numinis unam
Talibus agressem compellat Oreada dictis
Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triste solum, sterile, sine fruge, sine arbore tellus:
Frigus inest: illic, habitant Pallórq; Tremórq;
Et jejuna Fames: ea se in præcordia condat
Sacrilegi scelerata jube: nec copia rerum
Vincat eam: superétq; meas certamine vires.
Néve viæ spatium te terreat, accipe currum:

Accipe quos frænis altè moderere dracones:
Et dedit. Illa dato subvecta per æthera curru,
Devenit in Scythiam, rigidáq; cacumina montis,
(Caucasón appellant) serpentum colla levavit:
Quæsitámq; Famem lapidoso vidit in agro,
Unguibus, & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina; pallor in ore,
Labra incana situ, scabri rubigine dentes:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub incurvis extabant arida lumbis:
Ventris erat, pro ventre, locus: pendere putares
Pectus, & à spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuúmq; tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali
Hanc procul ut vidit (neq; enim est accedere juxtà
Ausa) refert mandata deæ: pasúmq; morata,
Quanquam aberat longè, quanquam modo venerat
Visa tamen sensisse Famem, retróq; dracones (illa,
Egit in Æmoniam versis sublimis habenis.

Dicta Fames Cereris (quamvis contraria semper
Illius est operi) peragit: pérq; æthera vento
Ad jussam delata domum est: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoq; sopore solutum
(Noctis enim tempus) geminis amplectitur ulnis:
Séq; viro inspirat: faucésq; & pectus & ora
Afflat, & in vacuis peragit jejunia venis.
Functáq; mandato fœcundum deserit orbem:
Inq; domos inopes, assuetáq; vertitur antra.
Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona pomis
Mulcebat, petit ille dapes sub imagine somni:
Ordq; vana movet, dentémq; in dente fatigat:
Exercétq; cibo delusum guttur inani:
Próq; epulis tenues nequicquam devorat auras,
Ut vero est expulsa quies, furit ardor edendi:
Pérq; avidas fauces immensáq; viscera regnat.
Nec mora, quod pontus, quod terra, quod educat æther,
Poscit: & appositis queritur jejunia mensis;

Inq;

Inq; epulis epulas quærit: quodq; urbibus esse,
Quodq; satis poterat populo, non sufficit uni.
Plúsq; cupit, quò plura suam demittit in alvum;
Utq; fretum recipit de tota flumina terra,
Nec satiatur aquis, peregrinósq; ebibit amnes:
Utq; rapax ignis non unquam alimenta recusat:
Innumerásq; faces cremat, &, quo copia major
Est data, plura cupit, turbáq; voracior ipsa est:
Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt poscúntq; simul: cibus omnis in illo
Causa cibi est, semperq; locus fit inanis edendo.
Jamq; fame patrias altíq; voragine ventris
Attenuárat opes; sed inattenuata manebat
Tum quoq; dira fames: implacataeq; vigebat
Flamma gulæ; tandem demisso in viscera censu,
Filia restabat non illo digna parente.
Hanc quoq; vendit inops, dominum generosa recusat
Et vicina suas tendens super æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat:
Qui prece non spreta, quamvis modò visa sequenti
Esset hero; formâmq; novat, vultúmq; virilem
Induit, & vultus pisces capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo
Æra cibo celas moderator arundinis, inquit,
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
Credulus, & nullos nisi fixus sentiat hamos;
Quæ modo cum vili turbatis veste capillis
Littore in hoc steterat (nam stantem in littore vidi)
Dic ubi sit; neq; enim vestigia longius extant.
Ita dei munus bene cedere sensit; & à se
Te quæri gaudens, his est resecuta rogantem:
Quisquis es, ignoscas; in nullam lumina partem
Surgite ab hoc flexi, studióq; oneratus inhæsi.
Quoq; minus dubites, sic has deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum littore in isto,
(Me tamen excepto) nec fœmina constitit ulla;

Credidit: & verso dominum pede pressit asellam:
Elusúsq; abiit; illi sua reddita forma est.
Aſt ubi habere suam transformia corpora sensit,
Sæpe pater dominis Triopeida tradit; at illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat:
Præbebátq; avido non ſicta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali poſtquam conſumpſerat omnem
Materiam, dederátq; gravi nova pabula morbo,
Ipſe ſuos artus lacero divellere morſu
Cæpit; & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi ſæpe novandi
Corporis, ô juvenes, numero finita poteſtas.
Nam modò qui nunc ſum video: modo flectar in anguem
Armenti modò dux vires in cornua ſumo:
Cornua dum ſumpſi, nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipſe vides, gemitus ſunt verba ſecuti.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoſeon

LIBER IX.

QUa gemitus, truncoq; adeo Neptunius heros
Cauſa rogat frontis? cum ſic Calydonius amnis
Cæpit: inornatos redimitus arundine crines.
Triſte petis munus: Quis enim ſua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine: nec tam
Turpe fuit vinci, quàm contendiſſe decorum eſt:
Magnúq; dat nobis tantus ſolatia victor.
Nomine ſiqua ſuo tandem pervenit ad aures

Deianiræ

Deianira tuas: quondam pulcherrima virgo,
Multorúmq; fuit spes invidiosa procorum.
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti,
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit, & Alcides, alii cessere duobus.
Ille Jovem socerum dare se, famámq; laborum,
Et superata suæ referebat jussa novercæ.
Contrà ego, turpe deum mortali cedere dixi:
(Nondum erat ille deus) dominum me cernis aquarum
Cursibus obliquis inter tua regna fluentem.
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantùm ne noceat, quòd me nec regia Juno
Odit, & omnis abest jussorum pœna laborum.
Nam quòd te jactas Alcmena matre creatum,
Jupiter aut falsus pater est, aut crimine vertus,
Matris adulterio patrem petis: elige fictum
Esse Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat: & accensæ non fortiter imperat iræ;
Verbáq; tot reddit: melior mihi dextera linguâ est:
Dummodo pugnando superem, tu vince loquendo:
Congreditúrq; ferox: puduit modo magna locutum
Cedere: rejeci viridem de corpore vestem;
Brachiáq; opposui, tenuíq; à pectore varas
In statione manus, & puguæ membra paravi.
Ille cavis hausto sparsit me pulvere palmis:
Inq; vicem fulvæ tactu flavescit arenæ;
Et modò cervicem, modò crura micantia captat:
Aut captare putes: omníq; à parte lacessit.
Me mea defendit gravitas: frustráq; petebar;
Haud secus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant, manet illa, suóq; est pondere tuta.
Digredimur paulum: rursúsq; ad bella coimus,
Inq; gradu stetimus, certi non cedere: erátq;
Cum pede pes junctus: totóq; ego pectore pronus,
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.

Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur conjux: spectant armenta, pavéntque,
Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides à se mea pectora: quartò
Excutit amplexus, adductáq; brachia solvit,
Impulsúmq; manu (certum est mihi vera fateri)
Protinus avertit: tergóq; onerosus inhæsit.
Siqua fides (neq; enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) imposito pressus mihi monte videbar.
Vix tamen insersi sudore fluentia multo
Brachia, vix solvi duros à corpore nexus.
Instat anhelanti, prohibétq; resumere vires:
Et cervice mea ponitur. Tum deniq; tellus
Pressa genu nostro est: & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas diverto ad artes,
Elabórq; viro, longum formatus in anguem,
Qui, postquam flexos simuavi corpus in orbes,
Cumq; fero movi linguam strídere bisulcam,
Risit, & illudens nostras Tirynthius artes,
Cunarum labor est angues superare mearum,
Dixit: & ut vincas alios Acheloë dracones,
Pars quota Lernæa serpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda suis erat illa: nec ullum
De centum numero caput est impune recisum,
Quum gemino cervix hærede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis è cæde colubris,
Crescentémq; malo domui, domitámq; reduxi.
Quid fore te credis falsum qui versus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & summo digitorum vincula collo
Injicit: angebar ceu gutture forcipe presso,
Pollicibúsq; meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoq; devicto, restabat tertia tauri
Forma trucis: tauro mutatus membra, rebello.
Induit ille torùm à lævo parte lacertos,

Admissúmq;

Admiſſúmq; trahens ſequitur: depreſſáq; dura
Cornua figit humo, meq; alta ſtruit arena.
Nec ſatis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncóq; à fronte revellit.
Naiades hoc pomis, & odoro flore repletum
Sacrárunt: dive ſq; meo bona copia cornu eſt.
Dixerat, & Nymphe ritus ſuccincta Diane,
Una miniſtrarum fuſis utrinq; capillis
Inceſſit, totúmq; tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas fœlicia poma ſecundas.
Lux ſubit: & primo feriente cacumina Sole
Diſcedunt juvenes: neq; enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapſus, totaq; reſidant,
Opperiuntur, aquæ: Vultus Achelous agreſtes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.

Hunc tamen ablati domuit jactura decoris:
Cætera ſoſpes habet: capitis quoq; fronde ſaligná,
Aut ſuperimpoſitá celatur arundine damnum.
At te, Neſſe ferox, ejuſdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum tergа ſagitta.
Namq; nová repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Evenı rapidas Jove natus ad undas:
Uberior ſolito, nimbis hyemalibus auctus,
Vorticibúſq; frequens erat, atq; impervius amnis.
Intrepidum pro ſe, curam de conjuge agentem,
Neſſus adit, membrí ſq; valens ſolitíſq; vadorum,
Officióq; meo ripá ſpectatur in illa
Hac, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
Tradidit Aonium pavidam Calydonida Neſſo,
Pallentémq; metu, fluviúmque, ipſúmq; timentem.
Mox ut erat pharetráq; gravis, ſpolióq; leonis,
(Nam clavam, & curvos trans ripam jecerat arcus)
Quandoquidem cupi, ſuperentur flumina, dixit.
Nec dubitat: nec quâ ſit clementiſſimus amnis,
Quærit: & obſequio deferri ſpernit aquarum.
Famq; tenens ripam, miſſos cum tolleret arcus,
Conjugis agnovit votem: Neſſoq; paranti

Fallere depositum. Quò te fiducia, clamat,
Vana pedum violente rapit? tibi Nesse biformis
Dicimus: exaudi, nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit: at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
Vulnere, non pedibus te consequar: ultima dicta
Re probat: & missâ fugientia terga sagittâ
Trajicit: extabat ferrum de pectore adunco:
Quod simul evulsum est, sanguis per utrumque foramen
Exiluit, mistus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Nessus, nequ enim morietur inultus,
Secum ait, & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.
Longa fuit medii mora temporis; actáque magni
Herculis impleram terras, odiúmque moverca.
Victor ab Oechalia Cenæo sacra parabat
Vota Jovi, cum fama loquax pervenit ad aures
Deïanira tuas: quæ veris addere falsa
Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit:
Amphitryoniaden Iôles ardore teneri.
Credit amans, Veneri sque novæ perterrita fama,
Indulsit primò lacrymis: flendóque dolorem
Diffudit miseranda suum; mox deinde, quid autem
Flemus? ait, pellex lacrymis lætabitur istis. est,
Quæ quoniam advenit, properandū, aliquid que novandū
Dum licet, & thalamos nondum tenet altera nostros.
Conquerar, an fugam? repetam Calydona, morerne?
Excedam tectis? ac sic nihil amplius obstem?
Quid si me, Meleagre, tuam memorem esse sororem?
(Forte paro facinus) quantumque injuria possit,
Fœmineus que dolor, jugulata pellice sævit?
In cursus animus varios abit: omnibus illis
Præstulit imbutam Nessæo sanguine vestem
Mittere: quæ vires defecto reddat amori:
Ignaróque Lychæ quid tradat, nescia luctus
Ipsa suos tradit; blandíque miserrima verbis

Dona

Dona dat illa viro mandat: capit inscius heros:
Induitúrq; humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis & verba precantia flammis,
Vinóq; marmoreas patera fundebat in aras:
Inclaruit vis illa mali: resolutáq; flammis,
Herculeos abiit latè diffusa per artus.
Dum potuit, solitâ gemitum virtute repressit;
Victa malis postquam est patientia, reppulit aras;
Implevítq; suis nemorosam vocibus Oeten.
Nec mora, letiferam conatur scindere vestem,
Qua trahitur, trahit illa cutem (fœdúmq; relatu)
Aut hæret membris, frustra tentata revelli,
Aut lacerosartus, & grandia detegit ossa.
Ipse cruor, gelido seu quondam lamina candens
Tincta lacu, stridet, coquitúrq; ardente veneno.
Nec modus est, sorbent avida præcordia flammæ,
Cæruleúsq; fluit toto de corpore sudor,
Ambustíq; sonant nervi: cæcáq; medullis
Tabe liquefactis; tollens ad sydera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia pascere nostris:
Pascere, & hanc pestem spectа crudelis ab alto:
Córq; ferum satia: vel si miser audus & hosti,
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram
Invisámq; animam, natámq; laboribus aufer.
Mors mihi munus erit: decet hac dare dona novercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Busirim domui? sævóq; alimenta parentis
Antæo eripui? nec me pastoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Vósne manus validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stym halides undæ,
Partheniuḿq; nemus: vestra virtute relatus
Thermodoontiaco cælatus baltheus auro,
Pomáq; ab insomni non custodita dracone.
Nec mihi Centauri potuêre resistere, nec mî
Arcadiæ vastator aper: nec profuit Hydræ
Crescere per damnum, geminásq; resurgere vires?

Quid

Quid? quod Thracis equos humano sanguine pingues,
Plenáq; corporibus laceris præsepia vidi,
Visáq; dejecti, dominúmq; ipsósq; peremi?
His elisa jacet moles Nemeæa lacertis:
His Cacus horrendum Tyberino gurgite monstrum.
Hac cœlum cervice tuli: defessa jubendo est
Sæva Jovis conjux: ego sum indefessus agendo.
Sed nova pestis adest: cui nec virtute resisti,
Nec telis, armísq; potest: pulmonibus errat
Ignis edax imis, pérq; omnes pascitur artus.
At valet Eurystheus: & sunt, qui credere possint
Esse Deos, dixit: pérq; altum saucius Oetem
Haud aliter graditur, quàm si venabula taurus
Corpore fixa gerat, factáq; refugerit auctor.
Sæpe illum gemitus edentem, sæpe trementem,
Sæpe retentantem totas infringere vestes,
Sternentémq; trabes, irascentémq; videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lycham trepidum, & latitantem rupe cavata
Aspicit: utq; dolor rabiem collegerat omnem,
Túne, Lycha, dixit, feralia dona dedisti?
Túne mea nocte auctor eris? tremit ille, pavéntq;
Pallidus: & timidè verba excusantia dicit
Dicentem, genibúsq; manus admovere parantem
Corripit Alcides: & tércq; quatérq; rotatum
Mittit in Euboïcas tormento fortius undas.
Ille per aëreas pendens induruit auras.
Utq; ferunt imbres gelidis concrescere ventis,
Inde nives fieri; nivibus quoq; mole rotatis
Astringi, & spissa glomerari grandine corpus:
Sic illum validis jactum per inane lacertis,
Exanguémq; metu, nec quicquam humoris habentem
In rigidos versum silices prior edidit aura.
Nunc quoq; in Euboico scopulus brevis eminet altè
Gurgite, & humanæ servat vestigia formæ:
Quem quasi sensurum nautæ calcare verentur:
Appellántq; Lycham. At tu Jovis inclyta proles,

Arboribus

Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Oete,
Inq; pyram ſtructis, arcum pharetramq; capacem,
Regnáq; viſuras iterum Troiana ſagittas
Ferre jubes Paeante ſatum: quo flamma miniſtro eſt
Subdita: dumq; avidis comprenditur ignibus agger:
Congeriem ſylvæ Nemeæo vellere ſummam
Sternis, & impoſita clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu, quàm ſi conviva jaceres
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.
Famq; valens, & in omne latus diffuſa ſonabat,
Securóſq; artus, contemptorémq; petebat
Flamma ſuum: timuêre dei pro vindice terræ.
Quos ita (ſenſit enim) lato Saturnius ore
Jupiter alloquitur: Noſtra eſt, timor iſte, voluptas,
O ſuperi, totóq; libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectórq; patérque,
Et vaſa progenies veſtro quoq; tuta favore eſt,
Nam quanquam ipſius datis hoc immanibus actis,
Obligor ipſe tamen: ſed enim ne pectora vano
Fida metu paveant, Oetæas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet quos cernitis ignes:
Nec niſi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet: æternum eſt à me quod traxit, & expers
Atq; immune ævis, nullaq; domabile flamma.
Idq; ego defunctum terrâ, cæleſtibus oris
Accipiam, cunctiſq; meum lætabile factum
Diis fore confido: ſi quis tamen Hercule, ſi quis
Forte Deo doliturus erit, data præmia nollet:
Sed metuiſſe dari ſciet, invituſq; probabit.
Aſſenſêre dei: conjux quoq; regia viſa eſt
Cætera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Jovis, ſeq; indoluiſſe notatam.
Interea quodcunq; fuit populabile flamma,
Mulciber abſtuleras: nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies: nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet: tantúmq; Jovis veſtigia ſervat.
Utq; novus ſerpens poſita cum pelle ſenecta,

Luxuriare

Luxuriare solet, squammâq; nitere recenti,
Sic ubi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte sui meliore viget, majórq; videri
Cœpit, & augusta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit astris.
Sensit Atlas pondus: neq; adhuc Stheneleïus iras
Solverat Euristheus, odiúmq; in prole paternum
Exercebat atrox: at longis anxia curis
Argolis Alcmene questus ubi ponat aniles,
Cui referat nati testatos orbe labores,
Cuive suos casus Iolen habet. Herculis illam
Imperio, thalamóq; animóq; receperat Hyllus:
Implerátq; uterum generoso semine: cùm sic
Incipit Alcmene: faveant tibi numina saltem:
Corripiántq; moras tunc, cùm matura vocabis
Præpositam timidis parientibus Ilithyïam:
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namq; laboriferi cùm jam natalis adesset
Herculis, & decimum premeretur sydere signum:
Tendebat gravitas uterum mihi, quodq; ferebam
Tantum erat, ut posses auctorem dicere tanti
Ponderis esse Jovem: nec jam tolerare labores
Ulteriùs poteram: quin nunc quoq; frigidus artus,
Dum loquor, horror habet: pársq; est meminisse doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Fessa malis, tendénsq; ad cœlum brachia, magno
Lucinam ad nixos partus clamore vocabam.
Illa quidem venit, sed præcorrupta, meúmq;
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Utq; meos audit gemitus: subsedit in illa
Ante fores ara: dextróq; est poplite lævum
Pressa genu: digitísq; inter se pectine junctis
Sustinuit partus: tacita quoq; carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Jovi, cupióq; mori: moturáq; duros

Verba

Verba queror ſilices: matres Cadmeïdes adſunt:
Votáq; ſuſcipiunt: exhortantúrq; dolentem.
Una miniſtrarum media de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat faciendis ſtrenua juſſis,
Officiis dilecta ſuis: ea ſenſit iniqua
Neſcio quid Junone geri: dumq; exit, & intrat
Sæpe fores, Divam reſidentem vidit in ara,
Brachiáq; in genibus digitis connexa tenentem.
Et, quæcunq; es, ait, dominæ gratare: levata eſt
Argolis Alcmene, potiturq; puerpera voto.
Exiliit: junctáſq; manus pavefacta remiſit
Diva potens uteri, vinclis levor ipſa remiſſis.
Numine decepto riſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, preníámq; ipſis dea ſæva capillis
Traxit: & è terra corpus relevare volentem
Arcuit, inq; pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſêre ſuum: forma eſt diverſa priori,
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit: noſtráſq; domos, velut ante frequentat.
Dixit: & admonitu veteris commota miniſtræ
Ingemuit: quam ſic nurus eſt affata dolentem:
Te tamen, ô genitrix, alienâ à ſanguine veſtro
Rapta movet facies: quid ſibi mira ſororis
Fata meæ referam? quanquam lacrymaq; dolorq;
Impediunt, prohibéntq; loqui. Fuit unica matris
(Me pater ex alia genuit) notiſſima formâ
Oechalidum Dryope, quam virginitate carentem,
Vimq; dei paſſam Delphos Dolónq; tenentis,
Excipit Andræmon, & habetur conjuge felix.
Eſt latus acclivis, devexa margine formam
Littoris efficiens: ſummum myrteta coronant:
Venerat huc Dryope ſatorum neſcia: quoq;
Indignere magis, Nymphis latura coronas:
Inq; ſinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus, tepidáq; ope lactis alebat.
Haud procul à ſtagno, Tyrios imitata colores,

In spem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpserat hinc Dryope quos oblectamina nato
Porrigerat flores, & idem factura videbar:
(Namq; aderam) vidi guttas è flore cruentas
Decidere, & tremulo ramos horrore moveri,
Scilicet ut referunt tardi nunc deniq; agrestes,
Lotos in hanc Nimphe, fugiens obscœna Priapi,
Contulerat versos servato nomine vultus.
Nescierat soror hoc, quæ cùm perterrita retro
Iret, & oratis vellet discedere Nymphis:
Hæserunt radice pedes, convellere pugnat:
Nec quicquam, nisi summa, movet: fluxescit ab imo,
Totaq; paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit; conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit, frondes caput omne tenebant.
At puer Amphisus (namq; hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigescere sensit
Ubera, nec sequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis, utémq;
Non poteram tibi ferre soror; quantúmq; valebam
Crescentem truncum, ramósq; amplexa, morabar,
Et fateor, volui sub eadem cortice condi.
Ecce vir Adramon genitorq; miserrimus adsunt,
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis,
Ostendi Lotos: tepido dant oscula ligno:
Affusiq; suæ radicibus arboris hærent,
Nil nisi jam faciem, quod non foret arbor, habebat
Chara soror: lacrymæ misero de corpore factis
Irrorant foliis: ac dum licet, oráq; præstant
Vocis iter, tales effundit in aëra questus:
Siqua fides miseris, hoc me, per numina juro,
Non meruisse nefas: patior sine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: si mentior, arida perdam,
Quas habeo frondes, & cæsa securibus uror.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis
Et date nutrici: nostrúmq; sub arbore, sæpe
Lac facitote bibat, nostra q; sub arbore ludat.

Cumq;

Cumq; loqui poterit matrem facitote ſalutet:
Et triſtis, dicat: Latet hoc in ſtipite mater:
Stagna tamen timeat: nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet eſſe deorum.
Chare vale coniux, & tu germana, patérque,
Et ſiqua eſt pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morſu, frondes defendite noſtras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt,
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſum, parvúmq; attollite natum.
Plura loqui nequeo: nam jam per candida mollis
Colla liber ſerpit, ſummóq; cacumine condor.
Ex oculis removete manus: ſine muuere veſtro
Contegit inductus morientia lumina cortex.
Deſierat ſimul ore loqui, ſimul eſſe, diúq;
Corpore mutato rami caluêre recentes.
Dumq; refert Jole factum miſerabile, dumq;
Euritidos lacrymas admoto pollice ſiccat
Alemena: ſtet & ipſa tamen: compeſcuit omnem
Res nova triſtitiam: tam limine conſtitit alto
Pœne puer, dubiáq; tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iolaus in annos.
Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe,
Victa viri precibus, quæ cùm jurare pararet,
Dona tributurâm poſt hunc ſe talia nulli,
Non eſt paſſa Themis: nam jam diſcordia Thebæ
Bella movent, dixit: Capaneú ſq; niſi ab Jove vinci
Haud poterit: ſiétq; pares in vulnera fratres,
Subductâ q; ſuos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates, ultú ſq; parente parentem
Natus, erit facto pius, & ſceleratus eodem:
Attonitú ſq; malis, exul mentí ſq; domú ſq;
Vultibus Eumenidum, matrí ſq; agitabitur umbris,
Donec eum coniux fatale popoſcerit aurum,
Cognatúmque latus Phlegeius hauſerit enſis,
Tum demum magno petet hoc Acheloia ſupplex
Ab Jove Callirhoë: natis infantibus annos

Addat

Addat, neve necem sinat esse ultoris inultam.
Jupiter his motus, privigni dona nurúq;
Præcipiet, faciétq; viros impubibus annis.
Hæc ubi faticano venturi præscia dixit
Ore Themis: vario super sermone fremebant.
Et, cur non aliis, eadem dare dona liceret,
Murmur erat: queritur veteres Pallantias annos
Conjugis esse sui, queritur canescere mitem
Fasiona Ceres: repetitum Mulciber ævum
Poscit Erichthonio: Veterem quoq; cura futuri
Tangit, & Anchisæ renovare pacisci tur annos:
Cui studeat, Deus omnis habet: crescítq; favore
Turbida seditio: donec sua Jupiter ora
Solvit: O, O nostri siqua est reverentia, dixit,
Quo ruitis? & tantúmne aliquis sibi posse videtur
Fata quoq; ut superet? fatis Jolaus in annos,
Quos egit, rediit, fatis juvenescere debent
Callirhoe geniti, non ambitione nec armis.
Vos etiam quoq; hoc nimio meliore feratis,
Me quoq; fata regunt: quæ si mutare valerem,
Nec nostrum seri curvarent Æacon anni,
Perpetuúmq; ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoe meo: qui propter amara senectæ
Pondera despicitur: nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Jovis movêre deos: nec sustinet ullus,
Cum videat fessos Rhadamanthon & Æacon annis
Et Minoa queri: qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipso quoq; nomine gentes.
Tunc erat invalidus, Deioníden; juventæ
Robore Miletum, Rhœbóq; parente superbum
Pertimuit: credéns; suis insurgere regnis;
Haud tamen est patriis arcere penatibus ausus,
Sponte fugis, Milete, tua, celeríq; carina,
Ægæas metiris aquas: & in Aside terra
Mœnia constituis, positoris habentia nomen.
Hic tibi, dum sequitur patriæ curvamina ripæ
Filia Mæandri tenies redeuntis eodem,

Cognita

Cognita Cyanee præstanti corpore Nympha,
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellæ;
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non soror ut fratrem, nec quà debebat, amavit;
Illa quidem primò nullos intelligit ignes:
Nec peccare putat, quòd sæpius oscula jungat:
Quòd sua fraterno circumdet brachia collo:
Mendacíq; diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor; visuráq; fratrem
Culta venit: nimiúmq; cupit formosa videri;
Et, si qua est illa formosior, invidet illi.
Sed nondum manifesta sibi est: nullúmq; sub illo
Igne facit votum, veruntamen æstuat intus.
Jam dominum appellat; jam nomina sanguinis odit:
Byblida jam mavult, quàm se vocet illa sororem.
Spes tamen obscœnas animo demittere non est
Ausa suo vigilans: placidâ resoluta quiete
Sæpe videt quod amat: visa est quoq; jungere fratri
Corpus, & erubuit, quamvis sopita jaceret.
Somnus abit: silet illa diu: repetítq; quietis
Ipsa suæ speciem, dubiáq; ita mente profatur:
Me miseram! tacitæ quid vult sibi noctis imago?
Quàm nolim rata sit! cur hæc ego somnia vidi?
Ille quidem est oculis quamvis formosus iniquis;
Et placet, & possit, si non sit frater, amare;
Et me dignus erat, verùm nocet esse sororem:
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem;
Sæpe licet simili redeat sub imagine somnus.
Testis abest somno, nec abest imitata voluptas.
Proh Venus, & tenerâ volucer cum matre Cupido!
Gaudia quanta tuli! quàm me manifesta libido
Contigit? ut jacui totis resoluta medullis!
Ut meminisse juvat? quamvis brevis illa voluptas,
Nóxq; fuit præceps, & cœptis invida nostris.
O ego, si liceat mutato nomine jungi,
Quàm bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!

Quàm bene Canne meo poteras gener esse parenti?
Omnia dii facerent essent communia nobis,
Præter aves: tu me vellem generosior esses.
Nescio quam facies igitur pulcherrima matrem.
Hei mihi, quæ malè sum, quos tu sortita parentes:
Nil nisi frater eris: quod obest, id habebimus unum.
Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & somnia pondus?
Dii melius, dii nempe suas habuêre sorores.
Sic Saturnus Opim junctam sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethin, Junonem Rector Olympi.
Sunt superis sua jura: quid ad cœlestia ritus
Exigere humanos, diversâq; fœdera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc si nequeo, peream precor ipsa: toróq;
Mortua componar: positaq; det oscula frater.
Et tamen arbitrium quærit res iste deorum:
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuêre sororum:
Unde sed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quo feror? obscœnæ procul hinc descedite flammæ.
Nec, nisi quâ fas est germanæ, frater ametur,
Si tamen ipse mei captus prior esset amore:
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quæ fueram non rejectura petentem,
Ipsa petam? poterí sine loqui? poterí sine fateri?
Cogit amor: potero: vel, si pudor ora tenebit,
Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hoc placet: hæc dubiam vicit sententia mentem.
In latus erigitur: cubitóq; innixa sinistro,
Viderit, insanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi quo labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi,
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
Incipit: & dubitat: scribit: damnátq; tabellas:
Et notat: & delet: mutat, culpátque, probátque,
Inq; vicem sumptas ponit, positásq; resumit.

Quid

Quid velit, ignorat: quicquid factura videtur,
Displicet, in vultu est audacia mista pudori,
Scripta soror fuerat: visum est delere sororem,
Verbáq; correptis incidere talia ceris:
Quam nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ab ipsa edere nomen:
Et si quid cupiam, quaeris, sine nomine vellem
Posset agi mea causa meo: nec cognita Byblis
Ante forem, quàm spes votorum certa fuisset,
Esse quidem laesi poterat tibi pectoris index
Et color, & macies, & vultus, & humida saepe
Lumina, nec causa suspiria mota patenti,
Et crebri amplexus, & quae si forte notasti,
Oscula sentiri non esse sororia possent.
Ipsa tamen quamvis animi grave vulnus habebam:
Quamvis intus erat furor igneus: omnia feci,
(Sunt mihi Dii testes) ut tandem sanior essem:
Pugnavíq; diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; & plus quàm ferre puellam
Posse putes, ego dura tuli; superata fateri
Cogor, opémq; tuam timidis exposcere votis;
Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
Elige utrum facias; non hoc inimica precatur:
Sed quae, cum tibi sit junctissima, junctior esse
Expetit, & vincto tecum propiore ligari:
Jura senes nôrint, & quid liceatque, nefásque,
Fásq; sit, inquirant: legúmq; examina servent.
Conveniens Venus est annis temeraria nostris,
Quid liceat nescimus adhuc: & cuncta licere
Credimus: & sequimur magnorum exempla deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famae,
Aut timor impediet: tantum absit causa timendi.
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi;
Et damus amplexus; & jungimus oscula coram.
Quantum est quod desit? miserere fatentis amorem;
Et non fassura, nisi cogeret ultimus ardor.

Néve merère meo subscribi causa sepulchro.
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum: summóq; in margine versus adhæsit,
Protinus impressâ signat sua crimina gemmâ,
Quam tinxit lacrymis: linguæ defecerat humor.
Déq; suis unum famulis pudibunda vocavit:
Et paulum blandita, Fer has, fidissime, nostro,
Dixit, & adjecit longo post tempore, fratri.
Cum daret: elapsæ manibus cecidère tabellæ.
Omine turbata est: misit tamen: apta minister
Tempora nactus adit: tradítq; latentia verba.
Attonitus subitâ juvenis Mæandrius irâ,
Projicit acceptas, lectâ sibi parte, tabellas.
Víxq; manus retinens trepidantis ab ore ministri,
Dum licet, ô vetitæ scelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, si nostrum tua fata pudorem
Non traherent tecum, pœnas mihi morte dedisses,
Ille fugit pavidus: dominæq; ferocia Cauni
Dicta refert, palles auditâ, Bybli, repulsâ:
Et pavet obsessum glaciali frigore corpus.
Mens tamen ut rediit, pariter redière furores:
Linguâq; vix tales icto dedit aère voces.
Et meritò, quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid quæ celanda fuerunt,
Tam citò commissi properatis verba tabellis?
Antè erat ambiguis animi sententia dictis
Prætentanda mihi, ne non sequerentur enutem.
Parte aliqua veli, qualis foret aura, notare
Debueram, tutóq; mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Nunc feror in scopulos igitur; submersâq; toto
Obruor Oceano, nec habent mea vela recursus.
Quid? quòd & omnibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tunc cùm mihi ferre jubenti
Excidit: & fecit spes nostras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluptas,
Sed potius mutanda dies? deus ipse monebat,

Signáq; certa dabat, si non malè sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere cera
Debueram: præsénsq; meos aperire furores.
Vidisset lacrymas: vultus vidisset amantis.
Plura loqui poteram, quàm quæ cepêre tabellæ,
Invito potui circundare brachia collo:
Et si rejicerer, potui moritura videri:
Amplectíq; pedes, adfusáq; poscere vitam.
Omnia fecissem: quorum si singula duram
Flectere non poterant, potuissent omnia mentem.
Forsitan & missi sit quædam culpa ministri,
Non adiit aptè, nec legit idonea, credo,
Tempora: nec petiit horámque, animúmque vacantem;
Hæc nocuêre mihi: neq; enim de tigride natus,
Nec rigidos silices, solidúmve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit: nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur: repetendus erit, nec tædia cœpti
Ulla mei capiam, dum spiritus iste manebit:
Nam primum, si facta mihi revocare liceret,
Non cœpisse fuit: cœpta expugnare, secundum est.
Quippe nec ille potest, (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen ausorum semper memor esse meorum.
Et, quia desieram, leviter voluisse videbor;
Aut etiam tentasse illum, insidiísq; petîsse.
Vel certè non hoc, qui plurimus urget, & urit
Pectora nostra, deo; sed victa libidine credar.
Deniq; jam neque nil commisisse nefandum.
Et scripsi, & petii; temerata est nostra voluntas.
Ut nihil adjiciam; non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est in vota, in crimina parvum;
Dixit, & incertæ tanta est discordia mentis.
Dum pigeat tentasse, libet tentare; modúmq;
Exit, & infelix committit sæpe repelli.
Mox ubi finis abest, patriam fugit ille, nefásque,
Inq; peregrinâ ponit nova mœnia terrâ.
Tum vero mœstam totâ Miletida mente
Defecisse ferunt; tum verò à pectore vestem

Diripuit, planxítq; suos furibunda lacertos.
Jamq; palam est demens: inconcessámq; fatetur
Spem Veneris, sine qua patriam, invisósq; penates
Deserit, & profugi sequitur vestigia fratris.
Utq; tuo motæ, proles Semeleïa, thyrso
Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ:
Byblida non aliter latos ululasse per agros
Bubasides vidère nurus, quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lycidmq; pererrat.
Jam Cragon, & Lymiram, Xanthíq; reliquerat undas,
Quoq; Chimæra jugum, mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat.
Deficiunt sylvæ, cùm tu lassata sequendo
Concidis: &, dura positis tellure capillis,
Bybli jaces: frondésq; tuo premis ore caducas:
Sæpe illam Nymphæ teneris Lelegeïdes ulnis
Tollere conantur; sæpe ut medeatur amori
Præcipiunt; surdæq; adhibent solatia menti.
Muta jacet: viridésq; suis tenet unguibus herbas
Byblis, & humectat lacrymarum gramina rivo.
Naiadas his venam quæ nunquam arescere posset,
Supposuisse ferunt; quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut secto piceæ de cortice guttæ,
Utve tenax gravidâ manat tellure bitumen,
Utq; sub adventum spirantis lenè Favoni,
Sole remollescit quæ frigore constitit unda:
Sic lacrymis consumpta suis Phœbeïa Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoq; vallibus illis
Nomen habet domina, nigráq; sub ilice manat.
Fama novi centum Cretæas forsitan urbes
Implesset monstri: si non miracula nuper,
Iphide mutato, Crete propiora tulisset.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phæstia regno
Progenuit tellus ignotum nomine Lyctum,
Ingenua de plebe virum: nec census in illo
Nobilitate sua major: sed vita, fidésq;
Inculpata fuit: gravidæ qui conjugis aures

Vocib

Vocibus his monuit, cum jam prope partus adesset.
Quæ voveam duo sunt, minimo ut relevêre dolore,
Utq; marem parias. onerosior altera sors est,
Et vires fortuna negat: quod abominor ergo,
Edita forte tuo fuerit si fœmina partu,
(Invitus mando, pietas ignosce) necetur.
Dixerat, & lacrymis vultum lavere profusis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur:
Sed tamen usq; suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in arcto.
Certa sua est Lycto sententia: jamq; ferendo
Vexerat illa gravem maturo pondere ventrem:
Cum medio noctis spatio, sub imagine somni
Inachis ante torum, pompa comitata sacrorum,
Aut stetit, aut visa est: inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus: cum qua latrator Anubis,
Sanctáq; Bubastis, variisq; coloribus Apis,
Quiq; premit vocem, digitóq; silentia suadet:
Sistráq; erant, nunquámq; satis quæsitus Osiris,
Plenáq; somniferis serpens peregrina venenis.
Tum velut excussam somno, & manifesta videntem
Sic affata dea est: pars ô Telethusa mearum,
Pone graves curas, mandatáque falle mariti:
Nec dubita, eùm te partu Lucina levârit,
Tollere quicquid erit. Dea sum auxiliaris, opémq;
Exorata fero: nec te coluisse querêris
Ingratum numen: monuit: thalamóq; recessit.
Læta toro surgit, durásq; ad sydera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
Ut dolor increvit, séq; ipsum pondus in auras
Expulit, & nata est ignaro fœmina patri:
Jussit ali mater puerum, mentita: fidémq;
Res habuit, neq; erat facti nisi conscia nutrix.
Vota pater solvit, nomenq; imponit avitum:
Iphis avus fuerat: gavisa est nomine mater,
Quod commune foret, nec quicquam falleret illo:

Impercepta plā mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam sive puellæ,
Sive dares puero, fieret formosus uterque.
Tertius interea decimo successerat annus:
Cum pater, Iphi, tibi flavam despondet Ianthen:
Inter Phæstiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Theleste.
Par ætas: par forma fuit: primásque, magistris
Accepêre artes, elementa ætatis ab iisdem.
Hinc amor amborum tetigit rude pectus, & æquum
Vulnus uterq; dedit: sed erat fiducia dispar.
Conjugium, pactæq; expectant tempora tedæ,
Quemq; virum putat esse, suum fore credit Ianthe.
Iphis amat, quo posse frui desperat, & auget
Hoc ipsum flammas: ardétq; in virgine virgo:
Vixq; tenet lacrymas: quis me manet exitus? inquit:
Cognita quàm nulli, quàm prodigiosa novæq;
Cura tenet Veneris? si dii mihi parcere vellent,
Perdere debuerant: si non & perdere vellent,
Naturale malum saltem, & de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum,
Urit oves aries: sequitur sua fœmina cervum;
Sic & aves coeunt: intérq; animalia cuncta,
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem, ne non tamen omnia Crete
Monstra ferat, taurum dilexit filia Solis,
Fœmina nempe marem: meus est furosior illo,
Si verum profitemur amor: tamen illa secuta est
Spem Veneris: tamen illa dolis, & imagine vaccæ
Passa bovem est, & erat qui deciperetur, adulter.
Huc licet ex toto solertia confluat orbe:
Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis:
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum firmas? teq; ipsa recolligis Iphi?
Consiliíq; inopes, & stultos excutis ignes?
Quid sit nata, videt, nisi te quoq; decipis ipsam.

Et pete quod fas eſt, & ama, quod fœmina debes.
Spes eſt quæ capiat: ſpes eſt quæ paſcat amantem,
Hanc tibi res adimit: non te cuſtodia charo
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patriæ aſperitas: nec ſe negare ipſa roganti.
Nec tamen eſt potienda tibi: nec ſit omnia fiant,
Eſſe poteſi fœlix, ut diſq; hominiſq; laboreus:
Nunc quoq; votorum pars nulla eſt vana meorum:
Diſq; mihi faciles, quicquid valuêre, dederunt.
Quod volo, vult genitor, vult ipſa ſocerq; futurus:
At non vult natura, potentior omnibus iſtis:
Quæ mihi ſola nocet: venit ecce optabile tempus:
Luxq; jugalis adeſt: & jam mea fiet Iantbe,
Nec mihi continget: mediis ſtiemus in undis.
Pronuba quid Juno? quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra quibus, quid ducat, abeſt? ubi nubimus ambæ?
Preſſit ab his vocem: nec lenius altera virgo
Æſtuat: atq; refer veniæ Hymenæe, precatur.
Quod petis hæc, Telethuſa times modo tempora differt:
Nunc ficto languore moram trahit: omina ſæpe,
Viſaq; cauſatur: ſed jam conſumpſerat omnem
Materiam fiſti, dilatæq; tempora tedæ
Inſtiterant: imoſq; dies teſtabat: at illa
Crinalem capiti vittam nataque, ſibiq;
Detrahit: & paſſis aram complexa capillis,
Iſi, Paretonium, Mareoticaq; arva, Phariaq;
Quæ colis, & ſeptem digeſtum in cornua Nilum:
Fer precor (inquit) opem, noſtroq; medere timori.
Te, dea, te quondam, tuaq; hæc inſignia vidi:
Cunctaq; cognovi, ſonitum, comitemq; facemq;
Siſtrorum, memoriq; animo tua juſſa notavi.
Quòd vidit hæc lucem, quòd non ego punior ipſa,
Conſilium, monitumq; tuum eſt, miſerere tuarum.
Auxilioq; juva: lacrymæq; ſunt verba ſecutæ.
Viſa dea eſt movisſe ſuas (& moverat) aras:
Et templi tremuêre fores, imitataq; Lunam
Cornua fulſerunt: crepuitq; ſonabile ſiſtrum.

Non

Non secura quidem, fausto tamen omine læta
Mater abit templo; sequitur comes Iphis euntem
Quàm solita est majore gradu: nec candor in ore
Permanet: & vires sumuntur: & acrior ipse est
Vultus: & incomptis brevior mensura capillis;
Plúsq; vigoris adest, habuit quàm fœmina: nam qua
Fœmina nuper erat, puer est. date munera templis,
Nec timidâ gaudete fide: dant munera templis:
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat:
Vota puer solvit, quæ fœmina voverat, Iphis.
Postera lux radiis totum patefecerat orbem:
Cùm Venus, & Juno, sociísq; Hymenæus ad ignes
Convenêre, parátq; sua puer Iphis Iantho.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoseon.

Liber X.

INde per immensum, croceo velatus amictu
Æthera digreditur, Cicónúmq; Hymenæus ad oras
Tendit: & Orphæâ nequicquam voce vocatus,
Affuit illi quidem: sed nec solennia verba,
Nec lætos vultus: nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrymoso stridula fumo
Usq; fuit: malísq; invenit motibus ignes.
Exitus auspicio gravior: nam nupta per herbas
Dum nova Naïadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talum serpentis dente recepto.
Quam satis ad superas postquam Rhodopeïus auras

Defle-

Deflevit vates, ne non tentaret & umbras:
Ad Styga Tænariã est ausus descendere portã.
Pérq; leves populos, simulacraq; functa sepulchro,
Persephonen adiit, inamœnáq; regna tenentem
Umbrarum Dominum, pulsisq; ad carmina nervis
Sic ait: O póstii sub terra numina mundi,
In quem decidimus, quicquid mortale creamur,
Si licet, & falsi positis amabagibus oris,
Vera loqui sinitis: non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi: nec uti villosa colubris
Terna Medusæi vincirem guttura monstri:
Causa viæ est conjux, in quam calcata venenum
Vipera diffudit, crescentésq; abstulit annos.
Posse pati volui, nec me tentasse negabo:
Vicit Amor: superat deus hic bene notus in ora est.
An sit & hîc, dubito: sed & hîc tamen auguror esse:
Famáq; si veteris non est mentita rapinæ,
Vos quoq; junxit amor: per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vastíq; silentia regni,
Eurydices oro properata retexite fata.
Omnia debentur vobis: paulúmq; morati,
Serius aut citius sedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes: hæc est domus ultima: vósq;
Humani generis longissima regna tenetis.
Hæc quoq; cum justos matura peregerit annos,
Juris erit vestri: pro munere poscimus usum.
Quòd si fata negant veniam pro conjuge: certum est
Nolle redire mihi: leto gaudete duorum.
Talia dicentem, nervósq; ad verba moventem
Exangues flebant animæ: nec Tantalus undam
Captavit refugam: stupuêre; Ixionis orbis:
Nec carpsêre jecur volucres: urnísq; vacârunt
Belides, inq; tuo sedisti Sisyphe saxo.
Tum primùm lacrymis victarum carmine fama est
Eumenidum maduisse genas: nec regia conjux
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenq; vocant, umbras erat illa recentes

Inter

Inter, & incessit passu de vulnere tardo.
Hanc simul & legem Rhodopeius accipit Orpheus,
Ne flectat retro sua lumina, donec avernas
Exierit valles: aut irrita dona futura.
Carpitur acclivis per multa silentia trames
Arduus, obscurus, caligine densus opaca,
Nec procul abfuerant telluris margine summæ;
Hic, ne deficèret, metuens, avidúsq; videndi,
Flexit amans oculos, & protinus illa relapsa est.
Brachiáq; intendens, prendíq; & prendere captans,
Nil nisi cedentes infœlix arripit auras.
Jamq; iterum moriens non est de conjuge quicquam
Questa suo: quid enim nisi se quereretur amatam?
Supremúmq; vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit, revocatáq; rursus eodem est.
Non aliter stupuit geminâ nece conjugis Orpheus:
Quàm tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit, quem non pavor antè reliquit,
Quàm natura prior, saxo per corpus oborto:
Quiq; in se traxit crimen voluítq; videri
Olenus esse nocens: túq; ô confisa figuræ
Infelix Lethæa tuæ, junctissima quondam
Corpora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
Orantem frustráq; iterum transire volentem
Portitor arguerat: septem tamen ille diebus
Squalidus in ripa, Cereris sine munere, sedit,
Cura dolórq; animi, lacrymæq; alimenta fuêre.
Esse deos Erebi crudeles questus in altam
Se recipit Rhodopen, pulsúmq; Aquilonibus Æmum.
Tertius æquoreis inclusum piscibus annum
Finierat Titan: omnémq; refugerat Orpheus
Fœmineam Venerem: seu quòd male cesserat illi,
Sive fidem dederat; multas tamen ardor habebat
Jungere se vati; multæ doluêre repulsæ,
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares; citráq; juventam
Ætatis breve ver & primos carpere flores,

Collis

Collis erat, collémq; ſuper planiſſima campi
Area, quam viridem faciebant graminis herbæ:
Umbra loco decrat, qua poſquam parte reſedit,
Diis genitus vates, & fila ſonantia movit:
Umbra loco venit: non Chaonis abfuit arbor,
Non nemus Heliadum, non frondibus eſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus,
Et Coryli fragiles, & fraxinus utilis haſtis,
Enodiſq; abies, curvatáq; glandibus ilex,
Et platanus genialis, acérq; coloribus impar,
Amnicolaq; ſimul ſalices, & aquatica lotos,
Perpetuóq; virens buxus, tenuesq; myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula ficus.
Vos quoq; flexibiles hederæ veniſtis, & unà
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi,
Ornique, & piceæ, pomóq; onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ,
Et ſuccincta comas, hirſutáq; vertice pinus,
Grata deûm matri: ſiquidem Cybeleïus Attys
Exuit hac hominem, truncóq; induruit illo.
Adfuit huic turbæ metas imitata cupreſſus,
Nunc arbor, puer antè deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcum.
Namq; ſacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat: lateq; patentibus altas
Ipſe ſuo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demiſſáq; in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla ſuper frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur: pariliq; ætate vigebant
Auribus è geminis circum cava tempora bacæ:
Iſq; metu vacuus, naturaliq; pavore
Depoſito, celebrare domos, mulcendáq; colla.
Quamlibet ignotis manibus præbere ſolebat.
Sed tamen ante alios Cæa pulcherrime gentis
Gratus erat, Cypariſſe, tibi: tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undas:

Tu

Tu modo tenebas varios per cornua flores:
Nunc eques in tergo residens, huc lætus & illuc
Mollia purpureis frænabas ora capistris.
Æstus erat, medijq; dies: Soliq; vapore
Concava littorei fervebant brachia Cinyri.
Fessus in herbosa posuisti corpora terra
Cervus, & arborea frigus ducebat ab umbra.
Hunc puer imprudens parvulo Cyparissus acuto
Fixit: & ut sævo morientem vulnere vidit,
Velle mori statuit: quæ non solatia Phœbus
Dixit? & ut leviter, pro materiaq; doleret,
Admonuit: gemit ille tamen: munusq; supremum
Hoc petit à superis, ut tempore lugeat omni.
Famq; per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti cæperunt membra colorem:
Et modo qui niveæ pendebant fronte capilli,
Horrida cæsaries fieri: sumptoq; rigore
Sidereum gracilis spectare cacumine cælum.
Ingemuit: tristi q; deus, lugebere nobis,
Lugebisq; alios, aderisq; dolentibus, inquit.
Tale nemus vates attraxerat: inq; ferarum
Concilio medius, turba volucrumq; sedebat.
Ut satis impulsas tentavit pollice chordas,
Et sensit varios, quamvis aversa, sonares:
Concordare modos: hoc vocem carmine movit:
Ab Jove Musa parens (cedunt Jovis omnia regno)
Carmina nostra move: Jovis est mihi sæpe potestas
Dicta: prius cecini plectro graviore Gigantes,
Sparsaq; Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus est leviore lyra, puerosq; canamus
Dilectos superis: inconcessaq; puellas
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.
Rex superûm Phrygii quondam Ganymedis amore
Arsit: & inventum est aliquid, quod Jupiter esse,
Quàm quod erat, mallet: nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi quæ portat sua fulmina terra.
Nec mora, percussso mendacibus aëre pennis

Arripit

Arripit Iliaden, qui nunc quoq; pocula miscet:
Invitáq; Jovi nectar Junone ministrat.
Te quoq; Amyclide posuisset in æthere Phœbus:
Tristia si spatium ponendi fata dedissent.
Quà licet, æternus tamen es, quotiésq; repellit
Ver hyemem, Piscíq; Aries succedit aquoso;
Tu toties oreris, viridíq; in cespite flores.
Te meus ante omnes genitor dilexit: & orbe
In medio positi caruerunt præside Delphi:
Dum deus Eurotan, immunitamq; frequentat
Sparten: nec cithara, nec sunt in honore sagittæ.
Immemor ipse sui, non retia ferre recusat:
Non tenuisse canes, non per juga montis iniqui
Ire comes, longòq; alit assuetudine flammas,
Jamq; ferè medius Titan venientis, & acta
Noctis erat: spatióq; pari distabat utrinque:
Corpora veste levant: & succo pinguis olivæ
Splendescunt, latéq; ineunt certamina disci.
Quem prius aerias libratum Phœbus in auras
Misit: & opposita disjecit pondere nubes.
Decidit in solidam longo post tempore terram
Pondus, & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actúsq; cupidine lusus,
Tollere Lenarides orbem properabat: at illum
Dura repercusso subjecit in ac re tellus,
In vultus, Hyacinthe, tuos: expalluit æquè,
Quàm puer, ipse deus; collapsósq; excipit artus,
Et modò te refovet, modò tristia vulnera siccat:
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nil prosunt artes; erat immedicabile vulnus:
Ut si quis violas, riguóq; papavera in horto,
Liliáq; infringat fulvis hærentia virgis:
Marcida demittant subito caput illa gravatum,
Nec se sustineant, specténtq; cacumine terram:
Sic vultus moriens jacet: & defecta vigore
Ipsa sibi est oneri cervix, humeróq; recumbit,
Laberis Oebalide prima fraudate juventa,

Phœbus

Phœbus ait, videóq; tuum mea crimina vulnus.
Tu dolor es facinúsq; meum, mea dextera leto
Inscribenda tuo est: ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi, si lusisse, vocari
Culpa potest? nisi culpa potest, & amasse, vocari.
Atq; utinam pro te vitam, tecúmq; liceret
Reddere: quod quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memoriq; hærebis in ore.
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt:
Flósq; novus scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus & illud eris, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem, folióq; legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore:
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbas,
Desinit esse cruor, Tyrióq; nitentior ostro
Flos oritur, formámq; capit, quam lilia: si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est (is enim fuit auctor honoris)
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & ai ai
Flos habet inscriptum, funestáq; littera ducta est.
Nec gemuisse pudet Spartan Hyacinthon, honórq;
Durat in hoc ævi: celebrandáq; more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.
At si forte roges fœcundam Amathunta metallis,
An genuisse velit Propœtidas: annuus, æque
Atq; illos, gemina quondam quibus aspera cornu
Frons erat, unde etiam nomen traxêre Cerastæ.
Ante fores horum stabat Jovis hospitis ara,
Lugubris sceleris: quam si quis sanguine tinctam
Advena vidisset, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathusiacásq; bidentes.
Hospes erat cæsus: sacris offensa nefandis,
Ipsa suas urbes, Ophiusiáq; arva parabat
Deserere alma Venus. sed quid loca grata, quid urbes
Peccavêre meæ? quod, dixit, crimen in illis?
Exilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece, vel si quid medium est mortísq; fugæque.

Idq;

Idq; quid esse potest, nisi versæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos: ad cornua vultum
Flexit: & admonita est hæc illis posse relinqui,
Grandiq; in torvos transformat membra juvencos.
Sunt tamen obscœnæ Venerem Propœtides ausæ
Esse negare deam: pro qua sua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgâsse feruntur.
Utq; pudor cessit, sanguíq; induruit oris
In rigidum parvo silicem discrimine versa.
Quas quia Pygmalion ævum per crimina agentes
Viderat: offensus vitiis, quæ plurima mentis
Fœmineæ natura dedit, sine conjuge cœlebs
Vivebat, thalamíq; diu consorte carebat.
Interea niveum mira fœliciter arte
Sculpsit ebur, formámq; dedit, qua fœmina nasci
Nulla potest: operíq; sui concepit amorem.
Virginis est verè facies: quam vivere credas,
Et, si non obstet reverentia, velle moveri.
Ars adeò latet: arte sua miratur, & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec adhuc ebur esse fatetur.
Oscula dat, reddíq; putat: loquiturq; tenéque,
Et credit tactis digitos insidere membris:
Et metuit pressos veniat ne liver in artus:
Et modò blanditias adhibet, modò grata puellis
Munera fert illi conchas teretésq; lapillos,
Et parvas volucres, & flores, mille colorum,
Lilia, pervitæq; pilas, & ab arbore lapsas
Heliadum lacrymas, ornat quoq; vestibus artus:
Dat digitis gemmas, dat longa monilia collo:
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec unda minùs formosa videtur,
Collocat hanc stratis concha Sidonide tinctis,
Appellátq; tori sociam: acclinatáq; colla
Mollibus in plumis, tanquam sensura reponit.
Ista dies Veneris, tota celeberrima Cypro

Venerat: & blandis indutæ cornibus aurum
Conciderant ictæ nivea cervice juvencæ,
Thuráq; fumabant: cum munere functus ad aras
Constitit: & timide, si dii dare cuncta potestis,
Sit conjux opto, non ausus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, similis mea, dixit, eburnæ.
Sensit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis,
Vota quid illa velint: & amici numinis omen,
Flamma ter accensa est, apicémq; per aëra duxit.
Ut rediit, simulacra suæ petit ille puellæ:
Incumbénsq; toro dedit oscula: visa tepere est.
Admovet os iterum, manibus quoq; pectora tentat,
Tentatum mollescit ebur: positóq; rigore
Subsedit digitis, cedítque; ut Hymettia sole
Cera remollescit, tractatáq; pollice multas
Vertitur in facies, ipsóq; fit utilis usu.
Dum stupet, & dubiè gaudet, fallíq; veretur,
Rursus amans, rursúsq; manu sua vota retractat.
Corpus erat: saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò Paphius plenissima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agit, oráq; tandem
Ore suo non falsa premit, datáq; oscula virgo
Sensit & erubuit: timidúmq; ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cælo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adest dea: jamq; coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphum genuit, de quo tenet insula nomen.
Editus hac illi est: qui, si sine prole fuisset,
Inter felices Cinyras potuisset haberi.
Dira canam: procul hinc natæ, procul este parentes:
Aut, mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides: nec credite factum,
Vel, si credatis, facti quoq; credite pœnam:
Si tamen admissum sinit hoc natura videri:
Gentibus Ismariis, & nostro gratulor orbi;
Gratulor huic terræ, quòd abest regionibus illis,
Quæ tantum genuêre nefas. Sit dives amomo,

Cinna-

Cinnamáque, costúmq; suam, sudatáq; ligno
Thura ferat, storésq; alios Panchaïca tellus;
Dum ferat & Myrrham: tanti nova non fuit arbor.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido,
Myrrha, facésq; suas à crimine vindicat isto.
Stipite te Stygio, tumidísq; afflavit Echidnis
E tribus una soror: scelus est odisse parentem:
Hic amor est odio majus scelus. undiq; lecti
Te cupiunt proceres: totóq; Oriente juventus
Ad thalami certamen adest: ex omnibus unum
Elige Myrrha virum: dum non sit in omnibus unus;
Illa quidem sentit, fœdóq; repugnat amori:
Et secum: Quo mente feror? quid molior, inquit?
Dii precor, & pietas, sacratáq; jura parentum,
Hoc prohibete nefas, sceleriq; resistite nostro:
Si tamen hoc scelus est: sed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas: coeunt animalia nullo
Catera delecto: nec habetur turpe juvenca
Ferre patrem tergo: fit equo sua filia conjux:
Quasq; creavit init pecudes caper: ipsaq; cujus
Semine concepta est, ex illo concipit ales:
Felices quibus ista licent: humana malignas
Cura dedit leges: & quod natura remittit,
Invida jura negant: gentes tamen esse feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur, & pietas geminato crescit amore.
Me miseram, quòd non nasci mihi contigit illic.
Fortunáq; loci lædor! Quid in ista revolvor?
Spes interdicta discedite: dignus amari
Ille, sed ut pater, est: ergo si filia magni
Non essem Cinyræ, Cinyræ concumbere possem.
Nunc quia jam meus est, non est meus: ipsáq; damno
Est mihi proximitas: aliena, potentior essem
Ire libet procul hinc, patriæq; relinquere fines,
Dum scelus effugiam: retinet malus ardor amantem:
Ut præsens spectem Cinyram, tangámq; loquárque,
Osculáq; admoveam, si nil conceditur ultra.

Vltra autem sperare aliquid potes, impia virgo?
Nec quòd confundas & jura, & nomina sentis?
Túne eris & matris pellex, & adultera patris?
Túne soror nati? genetrísq; vocabere fratris?
Nec metues socro crinitas angue sorores?
Quas facibus sævis oculos atq; ora petentes
Noxia corda vident? at tu dum corpore non es
Passa nefas, animo ne concipe: neve parentis
Concubitu vetito naturæ pollue fœdus,
Velle puta: res ipsa vetat: pium ille, memórq;
Moris: & ô, vellem similis furor esset in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit: scitatur ab ipsa
Nominibus dictis, cujus velit esse mariti.
Illa silet primo: patrí sq; in vultibus hærens
Æstuat: & tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens esse timoris,
Flere vetat siccátq; genas atq; oscula jungit.
Myrrha datis nimium gaudes: consulisq; qualem
Optet habere virum? similem tibi, dixit: at ille
Non intellectam vocem collaudat: &, esto
Tam pia semper, ait, pietatis nomine dicto,
Demisit vultus, sceleris sibi conscia virgo.
Noctis erat medium curá sq; & corpora somnus
Solverat: at virgo Cinyreïa pervigil igne
Carpitur indomito: furiosáq; vota retractat.
Et modò desperat: modò vult tentare: pudéq;
Et cupit: & quid agat, non invenit: utq; secuti
Saucia vrabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Quò cadat in dubio est, omniq; à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere mutat
Hus levis, atq; illuc: momentáq; sumit utroque.
Nec modus, & requies, nisi mors reperitur amoris.
Mors placet, erigitur laqueóq; innectere fauces
Destinat, & zonâ summo de poste revincta,
Care vale Cinyra, causámq; intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo:

Murmu-

Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt limen ſervantis alumnæ.
Surgit anus, reſeraſq; fores; mortiſq; paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Seq; ferit, ſcindit q; ſinus, eripit q; capillo
Vincula dilaniat: tum demq; flere vacavit,
Tum dare complexus, laqueiq; requirere cauſſam.
Muta ſilet virgo, terrâq; immota tenetur.
Et deprenſa dolet tardæ conamina mortis.
Inſtat anus, canóſq; ſuos, & inania undans
Vbera, per cunas, alimoniq; prima precatur,
Ut ſibi committat quicquid dolet: illa rogantem
Averſata gemit: certa eſt exquirere matrix:
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit, opémq;
Me ſine ferre tibi: non eſt mea pigra ſenectus.
Seu furor eſt; habeo quod carmine ſanet, & herbis;
Sive aliquis nocuit, magico luſtrabere ritu:
Ira deûm ſive eſt, ſacris placabimus iram.
Quid vetat ulterius? certè fortuna, domuſq;
Oſpes ab incuſſa eſt: vivunt genitríxq; patérque.
Myrrha, patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Pectore: nec nutrix aliammum concipit ullum
Mente nefas: aliquémq; tamen præſentit amorem:
Propoſitíq; tenax, quodcunq; eſt, orat, ut ipſi
Indicet: & gremio lacrymantem tollit anili.
Atq; ita complectens ſenilis membra lacertis,
Senſimus (inquit) anus: & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi, nec ſentiat unquam
Hoc pater: exiliit gremio furibunda, torúmq;
Ore premens, diſcede, precor, miſerǽq; pudori
Parce, ait: inſtanti diſcedo, aut deſine, dixit,
Quærere quid doleam: ſcelus eſt, quod ſcire laboras.
Horret anus, tremuláq; manus annoſq; metúq;
Tendit, & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ,
Et modò blanditur, modò, ſi non cóncia fiat,
Terret, & indicium laqueí, cæptaq; minatur
Mortis, & officium commiſſo ſpondet amori.

Extulit illa caput, lacrymísq; implevit obortis
Pectora nutricis: conatáq; sæpe fateri,
Sæpe tenet vocem: pudibundáq; vestibus ora
Texit: & ô, dixit, felicem conjuge matrem!
Hactenus; & gemuit: gelidos nutricis in artus,
Ossáq; (sensit enim) penetrat tremor, albáq; toto
Vertice canicies rigidis stetit hirta capillis.
Multáq; ut excuteret diros, si posset, amores,
Addidit, at virgo scit se non falsa moneri;
Certa mori tamen est, si non potiatur amore.
Vive, ait hæc: potiêre tuo, non ausa, parente,
Dicere, conticuit: promissáq; numine firmat,
Festa piæ Cereris celebrabant annua matres,
Illa, quibus niveâ velata corpora veste
Primitias frugum dant spicea serta suarum;
Pérq; novem noctes Venerem, tactúsq; viriles
In vetitis numerant: turba Cinyreis in illa
Regis adest conjux, arcanáq; sacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus,
Nacta gravem vino Cinyram malè sedula nutrix,
Nomine mentito veros exponit amores,
Et faciem laudat; quæsitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhæ, quam postquam adducere jussa est
Utq; domum rediit; gaude mea, dixit, alumna;
Vicimus, infelix non toto pectore sensit
Lætitiam virgo, præsagáq; pectora mærent;
Sed tamen & gaudet; tanta est discordia mentis.
Tempus erat, quo cuncta silent: intérq; Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes;
Ad facinus venit illa suum; fugit aurea cælo
Luna, tegunt nigræ latitantia sydera nubes;
Nox caret igne suo: primus tegis Icare vultus,
Erigonéq; pio sacrata parentis amore.
Ter pedis offensi signo est revocata: ter omen
Funereus bubo lethali carmine fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, nóxq; atra pudorem,
Nutricísq; manum lævâ tenet: altera motu

Cæcum

Cacumiter explorat: thalami jam limina tangit:
Jamq; fores aperit: jam ducitur intus: at illi
Poplite succidüo genua intremuêre, fugitq;
Et color, & sanguis: animúsq; reliquit euntem,
Quoq; suo propior sceleri est, magis horret, & ausi
Pœnitet; & vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longæva manu deduxit: & alto
Admotam lecto cùm traderet, accipe, dixit,
Ista tua est Cinyra: devotáq; pectora junxit,
Accipit obscœno genitor sua viscera lecto:
Virgineósq; metus levat, hortatúrq; timentem.
Forsitan ætatis quoq; nomine, filia dixit:
Dixit & illa, pater: sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert utero, conceptáq; crimina portat.
Postera nox facinus geminat, nec finis in illa est:
Cùm tandem Cinyras avidus cognóscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, & natam: verbísq; dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina diripis ensem.
Myrrha fugit: tenebrísq; & cæcæ munere noctis
Intercepta neci est: latóq; vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæaq; rura reliquit:
Pérq; novem erravit redeuntis cornua Lunæ:
Cum tandem terra requievit fessa Sabæa:
Vixq; uteri portabat onus: tum nescia voti,
Atq; inter mortí sq; metus, & tædia vitæ,
Est tales complexa preces: O si qua patentis
Numina confessis, merui: nec triste precanti
Supplicium: sed ne violem vivósq; superstes,
Mortuáq; exstinctos: ambobus pellite regnis,
Mutataq; mihi vitámq; necémq; negate.
Numen confessi aliquod patet: ultima certè
Vota suos habuêre deos: nam plura loquenti
Terra supervenit: vultúsq; obliqua per umbras
Porrigitur radix, longi firmamina trunci,
Ossáq; robur agunt: medijq; manente medulla

Sanguis it in ſaccos: in magnos brachia ramos,
In parvos digiti: duratur cortice pellis.
Jamq; gravem creſcens uterum præcinxerat arbor:
Pectoraq; obtexerat, collúmq; operire parabat.
Non tulit illa moram: venientiq; obvia ligno
Subſedit: merſitq; ſuos in cortice vultus.
Quæ quamquam amiſit veteres cum corpore ſenſus:
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Eſt honor & lacrymis: ſtillatitiq; cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nullóq; tacebitur ævo.

At malè conceptum ſubrobore creverat infans:
Quærebátq; viam, qua ſe, genitrice relicta,
Exereret: media gravidus tumet arbore venter,
Tendit onus matrem: neq; habent ſua verba dolori,
Nec Lucina poteſt parientis voce vocari.
Nitenti tamen eſt ſimilis: curvatáq; crebros
Dat gemitus arbor: lacrymiſq; cadentibus humet.
Conſtitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
Admovítq; manus, & verba puerpera dixit:
Arbor agit rimas: & ſciſſo cortice, vivum
Reddit onus, vagitq; puer: quem mollibus herbis
Naiades impoſitum lacrymis unxêre parentis.
Laudaret faciem livor quoque: qualia namq;
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat. ſed ne faciat diſcrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè, fallitq; volatilis ætas:
Et nihil eſt annis velocius: ille ſorore
Natus, avóq; ſuo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus, modò formoſiſſimus infans,
Jam juvenis, jam vir, jam ſe formoſior ipſo eſt,
Jam placet & Veneri: matriſq; ulciſcitur ignes.
Namq; pharetratus dum dat puer oſcula matri,
Inſcius extanti diſtrinxit arundine pectus.
Læſa manu natum dea reppulit: altius actum
Vulnus erat ſpecie, primóq; fefellerat ipſa.
Capta viri forma, non jam Cytherea curat

Litora;

Litora: non alto repetit Paphon aquore cinctam,
Piscosámq; Cnidon, gravidámq; Amathunta metallis.
Abstinet & cœlo, cœlo præfertur Adonis.
Hunc tenet, huic comes est, assuetáq; semper in umbra
Indulgere sibi, formámq; augere colendo.
Per juga, per sylvas, dumos, & saxa vagatur,
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ:
Hortatúrq; canes, tutæq; animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua cervum,
Aut agitat damas. At fortibus abstinet apris:
Raptoréq; lupos, armatósq; unguibus ursos
Vitat, & armenti saturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas, si quid prodesse monendo
Posset, Adoni, monet: fortésq; fugacibus esto,
Inquit: in audaces non est audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius esse periclo:
Neve feras, quibus arma dedit natura, lacesse:
Stet tibi ne magno tua gloria: non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movêre, leones,
Setigerósque sues, oculósq; animósq; ferarum.
Fulmen habent ærres in aduncis dentibus apri;
Impetus est fulvis, & vasta leonibus ira:
Invisúmq; mihi genus est: quæ causa roganti,
Dicam, ait, & veteris monstrum mirabile culpæ.
Sed labor insolitus jam me lassavit: & ecce
Oppertuna sua blanditur populus umbra,
Dátq; torum cessus: libet hac requiescere tecum.
Et requievit humo, pressitq; & gramen, & ipsum
Inq; sinu juvenis posita cervice reclivis,
Sic ait: ac medias inter serit oscula verbis.
Forsitan audieras aliquam certamine cursus
Veloces superasse viros: non fabula rumor
Ille fuit: superabat enim nec dicere possis
Laude pedum, formæne bono præstantior esset.
Sciscanti deus huic de conjuge, conjuge, dixit,
Nil opus est Atalanta tibi: fuge conjugis usum,
Nec tamen effugies: teq; ipsa viva carebis,

Territa

Territa sorte dei per opacas innuba sylvas
Vivit, & instantem turbam violenta procorum
Conditione fugat, nec sum potienda nisi, inquit,
Victa prius cursu: pedibus contendite mecum,
Præmia veloci conjux thalamíq; dabuntur:
Mors pretium tardis, ea lex certaminis esto.
Illa quidem immitis, sed (tanta potentia formæ est)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui:
Et petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnārat amores.
Ut faciem, & posito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si fœmina fias:
Obstupuit: tollénsq; manus: ignoscite, dixit,
Quos modò culpavi: nondum mihi præmia nota,
Quæ peteretis, erant: laudando concipit ignes:
Et, ne quis juvenum currat velociùs, optat,
Invididmq; timet: sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipse juvat: dum talia secum
Exigit Hippomenes: passu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythica non segniùs ire sagitta
Aonio visa est juveni: tamen ille decoris
Mirator magis est, cursus facit ipse decorem.
Aura refert ablata citis talaria plantis:
Tergáq; jactantur crines per eburnea, quæq;
Poplitibus suberant picto genualia limbo:
Inq; puellari corpus candore ruborem
Traxerat: haud aliter, quàm cùm super atria velum
Candida purpureum similem dat, & inficit umbram.
Dum notat hæc hospes: decursa novissima meta est:
Et tegitur festa victrix Atalanta corona
Dant gemitum victi: pendúntq; ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum,
Constitit in medio: vultúq; in virgine fixo,
Quid facilem titulum superando quæris inertes?
Mecum confer, ait: seu me fortuna potentem

Fecerit,

Vicerit, à tanto non indignabere vinci.
Namq; mihi genitor Magareus, Onchestius illi,
Est Neptunus avus, pronepos ego regis aquarum,
Nec virtus citra genus est: sen vincar, habebis
Hippomenes victo magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneia vultu
Aspicit: & dubitat, superari, an vincere malit,
Atq; ita: Quis deus hunc formosum (dixit) iniquo
Perdere vult? caraq; jubet discrimine vitæ
Conjugium petere hoc? non sum me judice tanti:
Nec formâ tangor, poteram tamen hac quoq; tangi:
Sed quòd adhuc puer est: non me movet ipse, sed ætas.
Quid? quòd inest virtus, & mens interrita lethi?
Quid? quòd ab æquorea numeratur origine quartus?
Quid? quòd amat, tantíq; putat connubia nostra,
Ut pereat si me fors illi dura negarit?
Dum licet hospes, abi, thalamósq; relinque cruentos,
Conjugium crudele meum est: tibi nubere nulla
Nollet, & optari potes à sapiente puella.
Cur tamen ista mihi cura tui tot jam antè peremptis?
Viderit, intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non est: agitúrq; in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignâmq; necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria nostra ferendæ.
Sed non culpa mea est, utinam desistere velles.
Aut quoniam es demens, utinam velocior esses.
Ah quàm virgineus puerili vultus in ore est!
Ah miser Hippomene, vellem tibi visa fuissem.
Vivere dignos eras, quòd si felicior essem,
Nec mihi conjugium fata importuna negarent,
Unus eras, cum quo sociare cubilia vellem.
Dixerat, utq; rudis, primóq; cupidine tacta,
Quod facit ignorans, amat, & non sentit amorem.
Jam solitos posuere cursus, populúsq; paterque,
Cum me solicitâ proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes, Cytherēaq; comprecor, ausis

Adsit,

Adsit, ait, nostris, & quos dedit adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
Motáq; sum, fateor, nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenæ Damasenum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima: quam mihi prisci
Sacravêre senes, templíq; accedere dotem
Hanc jussêre meis: medio nitet arbor in arvo
Fulva comis, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu, nullíq; videnda nisi ipsi.
Hippomenen adii, docuíque, quis usus in illis.
Signa tubæ dederant: cum carcere pronus uterq;
Emicat, & summam celeri pede libat arenam.
Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adjiciunt animos juveni clamórq; favórque,
Verbáq; dicentûm, Nunc, nunc incumbere tempus:
Hippomene propera: Nunc viribus utere totis:
Pelle moram, vinces: dubium Megarëius heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneïa dictis.
O quoties cùm jam posset transire, morata est,
Spectatósq; diu vultus invita reliquit:
Aridus à lasso veniebat anhelitus ore:
Metáq; erat longe: tum denique de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo: nitidéq; cupidine pomi
Declinat cursus: aurúmq; volubile tollit.
Præteriit Hippomenes, resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri cessatáq; tempora cursu
Corrigit: atq; iterum juvenem post terga relinquit.
Et rursus pomi jactu remorata secundi
Consequitur, transitq; virum: pars ultima cursus
Restabat: nunc, inquit, ades dea muneris auctor;
Inq; latus campi, quo tardiùs illa rediret,
Fecit ab obliquo liquidum juveniliter aurum.
An peteret virgo visa est dubitare: colligi
Tollere, & adjeci sublato pondera malo;

Impe-

Impediq; oneris pariter gravitate, mordque,
Neve meus sermo cursu sit tardior ipso,
Praterita est virgo: duxit sua præmia victor.
Dignáne cui grates ageret: cui thuris honorem
Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit,
Nec mihi thura dedit; subitam convertor in iram:
Contemptúq; dolens, ne sim spernenda futuris,
Exemplo caveo, meq; ipsam exhortor in ambos.
Templa Deûm matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita sylvis,
Transibant; & iter longum requiescere suasit.
Illic concubitus intempestiva Cupido
Occupat Hippomenen, à numine concita nostro.
Liminis exigui fuerat prope templa, recessus
Speluncæ similis, nativo pumice tectus,
Religione sacer priscâ; quò multa sacerdos
Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.
Hunc init: & vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos; turritáq; mater,
An Stygiâ sontes, dubitavit, mergeret unda.
Pœna levis visa est, ergo modò lævia fulvæ
Colla jubæ velant: digiti curvantur in ungues,
Ex humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit: summa cauda verruntur arenæ,
Iram vultus habet, pro verbis murmura reddunt;
Pro thalamis celebrant sylvas: aliísq; timendi
Dente premunt domito Cybeleïa fræna Leones.
Hos tu care mihi, cumq; his genus omne ferarum,
Quod non terga fugæ, sed pugna pectora præbet,
Effuge, ne virtus tua sit damnosa duobus.
Illa quidem monuit: junctísq; per aëra Cygnis
Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Forte suem latebris vestigia certa secuti
Excivêre canes, sylvísq; exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreïus ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro,
Sanguine tincta suo: trepidúmq; & tuta petentem

Trux

Trux aper insequitur: totoſq; sub inguine dentes
Abdidit, & fulva moribundum stravit arena.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longè gemitum morientis, & albas
Flexit aves illuc: utq; æthere vidit ab alto
Exanimem, inq; suo jactantem sanguine corpus,
Desiliit: pariterq; sinum, pariterq; capillos
Rupit, & indignis percussit pectora palmis;
Questaq; cum fatis, Et non tamen omnia vestri
Juris erunt, dixit, luctus monimenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaq; mortis imago
Annua plangoris peraget simulamina nostri:
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Fœmineos artus in olentes vertere mentbas,
Perſephone, licuit? nobis Cinyreius heros
Invidiæ mutatus erit? sic fata cruorem
Nectare odorato ſparsit: qui tactus ab illo
Intumuit; sicut pluvio perlucida cælo
Surgere bulla ſolet: nec plena longior hora
Facta mora eſt, cum flos de ſanguine concolor ortus
Qualem, quæ lento celant sub cortice granum,
Punica ferre ſolent: brevis eſt tamen usus in illo:
Namq; male hærentem, & vimia levitate caducum
Excutiunt iidem, qui perflant omnia, venti.

PUB.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoseon

LIBER XI.

CArmine dum tali ſylvas, animóſq; ferarum
Threïcius vates, & ſaxa ſequentia traxit:
Ecce nurus Ciconum tecta lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, leves jactato crine per auras:
En, ait, en hic eſt noſtri contemptor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora:
Quæ foliis præſuta notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt, qui miſſus in ipſo
Aëre, concentu victus vocí ſq; lyræq; eſt:
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis
Ante pedes jacuit: ſed enim temeraria creſcunt
Bella, modú ſq; abiit, inſandq; regnat Erinnys.
Cunctáq; tela forent cantu mollita: ſed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympandq; & plauſus, & Bacchei ululatus
Obſtrepuêre ſono citharæ: tum demiq; ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine Vatis,
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguéſque, agméq; ferarum,
Mænades Orphëi titulum rapuêre theatri.
Inde cruentatis verſantur in Orphea dextris,
Et cœunt, ut avi, ſi quando luce vagantem

Noctis

Noctis avem cernunt: ſtructóq; utrinq; theatro,
Vt matutina cervus periturus arena
Præda canum eſt, vatémq; petunt, & fronde virentes
Conjiciunt thyrſos, non hæs in munera factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent ſilices: neu deſint tela furori:
Fortè boves preſſo ſubigebant vomere terram:
Nec procul hinc, multo fructum ſudore parantes,
Dura lacertoſi fodiebant arva coloni:
Agmine qui viſo fugiunt, operíſq; relinquunt
Arma ſui: vacuóſq; jacent diſperſa per agros
Sarculáque, raſtríq; graves, longíq; ligones.
Quæ poſtquam rapuere fera, cornúq; minaces
Diſſulſere boves: ad vatis fata recurrunt,
Tendentémq; manus, atq; illo tempore primùm
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem
Sacrilegæ perimunt: parq; os (prob Jupiter!) illud
Auditum ſaxis, intellectúmq; ferarum
Senſibus, in ventos anima exhalata receſſit.
Te mœſtæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi ſilices: tua carmina ſæpe ſecutæ
Fleverunt ſylvæ: poſitis de frondibus arbor
Tonſa comas, luxit, lacrymis quoq; flumina dicunt
Increviſſe ſuis: obſcuráq; carbaſa pullo
Naiades, & Dryades, paſſóſq; habuêre capillos.
Membra jacent diverſa locis: caput Hebre lyrámq;
Excipis: & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile meſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: reſpondet flebile ripa.
Jamq; mare invectæ flumen populare relinquunt,
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi.
Hic ferus expoſito peregrinis anguis arenis
Obſtitit: & ſparſos ſtillanti rore capillos
Lambit, & hymniferos inhiat divellere vultus:
Tandem Phœbus adeſt, morſúſq; inferre parantem
Arcet, & in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat: & patulos (ut erant) indurat hiatus.

Vmbra

Vmbra subit terras, & quæ loca vidrat ante
Cuncta recognoscit: quærénsq; per arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidéq; ample ctitur ulnis.
Hic modo conjunctis spatiantur passibus ambo:
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit,
Eurydicénq; suam jam tutò respicit Orpheus.
Non impune tamen scelus hoc sinit esse Lyæus,
Amissóq; dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in sylvis matres Edonidas omnes,
Quæ vidère nefas torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum est quæq; secuta
Traxit, & in solidam detrusit acumine terram.
Utiq; suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commisit volucris, sensitq; teneri,
Plangitur, ac trepidans astringis vincula motu:
Sic, quæcunq; solo defixa cohæserat harum,
Exterrata fugam frustra tentabat, at illam
Lenta tenet radix, exultantémq; coërcet.
Dumq; ubi sint digiti, dum pes ubi quærit, & unguis;
Aspicit in teretes lignum succedere suras.
Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Pectora percussit; pectus quoq; robora fiunt:
Robora sunt humeri: longos quoq; brachia vèra
Esse putes ramos: & non fallère putando.
Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoq; deserit agros:
Cumq; choro meliore, sui vinctæ Timoli,
Pactolónq; petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæq; frequentant:
At Silenus abest: titubantem annisq; meróque,
Ruricolæ cepère Phryges: vinctúmq; coronis
Ad regem duxère Midam: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat: cum Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnovit socium comitémq; sacrorum,
Hospitis adventu festum genialiter egit
Per bis quinq; dies, & junctas ordine noctes.
Et jam stellarum sublime coëgerat agmen

Lucifer undecimus, Lydos cum lætus in agros
Rex venit, & juveni Silenum reddit alumno:
Huic Deus optanti gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè usurus donis ait: Effice, quicquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis; nocituraq; munera solvit
Liber, & indoluit, quòd non meliora petisset:
Lætus abit: gaudetq; malo Berecynthius heros,
Pollicitiq; fidem tangendo singula tentat.
Vixq; sibi credens, non altæ fronde virentem
Ilice detraxit virgam, virga aurea facta est.
Tollit humo saxum: saxum quoq; palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Massa fit: arentes Cereris decerpsit aristas;
Aurea messis erat: demptum tenet arbore pomum;
Hesperidas donasse putes: si postibus altis
Admovit digitos, postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere possit.
Vix spes ipse suas animo capit: aurea fingens
Omnia: gaudenti mensas posuêre ministri
Extructos dapibus, nectoreæ frugis egentes:
Tum verò, sive ille sua Ceres alma dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant;
Sive dapes avido convellere dente parabat;
Lamina fulva dapes admoto dente videbat.
Miscuerat puris auctorem muneris undis,
Fusile per ritus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, divesq; miserque,
Effugere optat opes, & quæ modò voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: sitis arida guttur
Urit, & invisо meritus torquetur ab auro.
Ad cælúmq; manus, & splendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater, peccavimus, inquit:
Sed miserere, precor, speciosoq; eripe damno.
Mite Deûm numen, Bacchus peccasse fatentem

Restit

Restituit, factaq; fide data munera solvit.
Neve male optato maneat circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,
Perq; jugum ripæ labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad flumina ortus,
Spumigeroq; tuum fonti, quà plurimus exit,
Subde caput, corpúsq; simul, simul eluat crimen.
Rex jussæ succedit aquæ: vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore cessit in amnem,
Nunc quoq; jam veteris percepto semine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.
Ille perosus opes, sylvasq; & rura colebat,
Pandq; montanis habitantem semper in antris.
Pingue sed ingenium mansit: nociturâq; ut antè
Rursus erant domino stolidæ præcordia mentis.
Nam freta prospiciens late riget arduus alto
Tmolus in ascensu: clivoq; extensus utroq;
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat sua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen,
Ausus Apollineos præ se contemnere cantus,
Judice sub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte suo sextor judex consedit, & aures
Liberat arboribus. Quercu coma cærula tantum
Cingitur, & pendent circum cava tempora glandes,
Sq; deum pecoris spectans, In judice, dixit,
Nulla mora est: calamis agrestibus insonat ille:
Barbaricoq; Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine delinuit: post hunc sacer ora resolvit
Tmolus ad os Phœbi: vultum sua sylva secuta est.
Ille caput flavum lauro Parnasside vinctus,
Verrit humum Tyrio saturata murice palla:
Distinctâmq; lyram gemmis, & dentibus Indis
Sustinet à læva: tenuit manus altera plectrum,
Artificis status iste fuit. Tum flamina docto
Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus
Rana jubet Tmolus citharæ summittere cannas.

Judicium, sanctiq; placet sententia montis
Omnibus: arguitur tamen atq; injusta vocatur
Unius sermone Midæ: Nec Delius aures
Humanam solidas patitur retinere figuram:
Sed trahit in spatium, villisq; albentibus implet;
Instabilé sq; illas facit, & dat posse moveri.
Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam,
Induiturq; aures lentè gradientis asselli.
Ille quidem celare cupit, turpiq; pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed solitus longos ferro resecare capillos
Viderat hoc famulus: qui cùm nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen: secedit humumque
Effodit: & domini quales conspexerit aures,
Voce refert parva, terraq; immurmurat haustæ:
Indicium q; suæ vocis tellure regesta
Obruit, & scrobibus tacitus discedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cœpit: &, ut primùm pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: leni jam motus ab Austro
Obruta verba refert: dominiq; coarguit aures.
Ultus abit Tmolo, liquidámq; per æra victus,
Angustum citra pontum Nephelcidos Helles
Laomedonteis Latoïus astitit arvis
Dextera Sigæi, Rœtæi læva profundi
Ara Panomphæo vetus est sacrata Tonanti,
Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
Laomedonta vidit: susceptáq; magna labore
Crescere difficili, nec opes exposcere parvas.
Cumq; tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam, Phrygiæq; tyranno
Ædificat muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus, pretium rex inficiatur: & addit
Perfidiæ cumulum, falsis perjuria verbis
Non impune feres, rector maris inquit, & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ:

Inq;

Inq; freti formam terras convertit, opésq;
Abstulit agricolis, & fluctibus obruit agros.
Pœna neq; hæc satis est: regis quoq; filia monstro
Poscitur æquoreo: quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides, promissaq; munera dictos
Poscit equos, tamésq; operis mercéde negata,
Bis perjura capit superatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ Telamon sine honore recessit:
Hesionéq; data potitur; nam conjuge Peleus
Clarus erat diva: nec avi magis ille superbit
Nomine, quàm soceri, siquidem Jovis esse nepotem
Contigit haud uni, conjux dea conjugis uni.
Namq; senex Thetidi Proteus prædixerat uda,
Concipe, mater eris juvenis, qui fortibus armis
Acta patris vincet, majorq; vocabitur illo.
Ergo, ne quisquam mundus Jove major haberet,
Quamvis haud trepidos sub pectore senserat ignes
Jupiter, æquoreæ Thetidis connubia vitat:
Inq; sua Æacidem succedere vota nepotem
Jussit, & amplexus in virginis ire marinæ.
Est sinus Æmoniæ, curvos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt: ubi si foret altior unda,
Portus erat, summis inductum est æquor arenis:
Littus habet solidum, quod nec vestigia servet,
Nec remoretur iter, nec opertum pendeat alga.
Myrtea sylva subest bicoloribus obsita baccis,
Et specus in medio, natura factus, an arte,
Ambiguum, magis arte tamen quo sæpe venire
Frænato Delphine sedens, Thetis, nuda solebas.
Illic te Peleus, ut somno vincta jacebas,
Occupat, & quoniam precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quòd nisi venisses variatis sæpe figuris
Ad solitas artes, ausus foret ille potitus.
Sed modò tu volucris, volucrem tamen ille tenebat.
Nunc gravis arbor eras, hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosæ tigridis, illa

Territus Æacides à corpore brachia solvit.
Isq; deos pelagi vino super æquora fuso,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacide, dixit, thalamis potiêre petitis,
Tu modò, cum gelida sopita quiescit in antro,
Ignaram laqueis vincloq; innecte tenaci:
Nec se decipiat centum mentita figuras;
Sed preme quicquid erit, dum quod fuit antè, reformet,
Dixerat hæc Proteus, & condidit æquora vultum,
Admisitq; suos in verba novissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatóq; petebat
Hesperium temone fretum, cum pulchra relicto
Nereis ingreditur consueta cubilia fluctu.
Vix bene virgineos Peleus invaserat artus:
Illa novat formas, donec sua membra tenerè
Sensit, & in partes diversas brachia tendit.
Tum demum ingemuit: neq; ait, sine numine vincis,
Exhibita estq; Thetis. Confessam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentíq; implet Achille:
Felix & nato, felix & conjuge Peleus,
Et cui, si demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant: fraterno sanguine sontem
Expulsúmq; domo patria Trachinia tellus
Accipit: hic regnum sine vi, sine cæde regebat
Lucifero genitore satus, patriúmq; nitorem
Ore ferens Ceyx: illo qui tempore mœstus,
Dissimilísq; sui, fratrem lugebat ademptum.
Quò postquam Æacides fessus curáq; vidque,
Venit, & intravit paucis comitantibus urbem:
Quosq; greges pecorum, quæ secum armenta trahebat,
Haud procul à muris sub opaca valle reliquit:
Copia cum facta est adeundi tecta tyranni,
Velamenta manu prætendens supplice, quis sit,
Quoq; satis memorat: tantum sua crimina celat,
Mentitúrq; fugæ causam: petit urbe, vel agro
Se juvet, hunc contra placido Trachinius ore

Talibus

Talibus alloquitur: Media quoq; commoda plebi
Noſtra patent, Peleu, nec inhoſpita regna tenemus.
Adjicis huic animo monumenta potentia, clarum
Nomen, auúmq; Jovem: nec tempora perde precando:
Quod petis omne feres: tuáq; hæc pro parte vocato,
Qualiacunq; vides: utinam meliora videres.
Et ſlebat: moverat tantos quæ cauſa dolores,
Et Peleus, comitéſq; rogant: quibus ille profatur:
Forſitan hanc volucrem, rapta quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putatis.
Vir fuit: & cauſa eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat, bellóq; ferox, ad túmq; paratus.
Nomine Dædalion, illo genitore creatus,
Qui vocat aſtraram, cœlóq; noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt: pacis mihi cura tuendæ
Conjugiíq; fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus gentes, regeſq; ſubegit:
Quæ nunc Thisbaas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione, quæ dotatiſſima formæ
Mille procis placuit bis ſeptem nubilis annis.
Forte revertentes Phœbus, Majáq; creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Videre hanc pariter, pariter traxêre calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo.
Non fert ille moras, virgáq; movente ſopórem
Virginis os tangit: tactu jacet illa potenti,
Vímq; Dei patitur. Nox cœlum ſparſerat aſtris:
Phœbus anum ſimulat, præreptáq; gaudia ſumit.
Ut ſua maturus complevit tempora venter:
Alipedis de ſtirpe Dei verſuta propago
Naſcitur Autolycus, furtum ingenioſus ad omne,
Qui facere aſſuerat patriæ non degener artis
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Naſcitur è Phœbo (namq; ait mixta gemellos)
Carmine vocali clarus citharáq; Philammon.
Quid peperiſſe duos, & diis placuiſſe duobus,
Et forti genitore, & progenitore Tonante

Esse satam prodest? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certè, quæ se præferre Dianæ
Sustinuit, faciemque Deæ culpavit. at illi
Irâ ferox mota est, factîsque placebimus, inquit.
Nec mora, curvavit cornu: nervoque sagittam
Impulit: & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua jacet: nec vox, tentatæque verba sequuntur:
Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
Quàm miser (ô pietas) ego tunc, patriosque dolorem
Corde tuli, fratresque pio solatia dixi!
Quæ pater haud aliter, quam cautes murmura Ponti
Accipit, & natam delamentatur ademptam.
Ut verò ardentem vidit, quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus,
Concita membra fugæ mandat: similisque juvenco
Spicula crabronum pressa cervice gerenti,
Quà via nulla fugit: jamtum mihi currere visus
Plus homine est, alisque pedes sumpsisse putares.
Effugit ergo omnes, veloxque cupidine leti
Vertice Parnassi potitur: miseratus Apollo,
Cum se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit avem, & subitis pendentem sustulit alis:
Oris aduncæ dedit: curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter nulli satis æquus, in omnes
Sævit aves, aliisque dolens sit causa dolendi.

Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De consorte suo, cursu festinus anhelo,
Advolat armenti custos Phocæus Anetor,
Et, Peleu, Peleu, magnæ tibi nuncius adsum
Cladis, ait. Quodcunque ferat, jubet edere Peleus.
Pendet & ipse metu trepidi Trachinius oris.
Ille refert, Fessos ad littora curva juvencos
Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum superesse videret:
Pars quos boum fulvis genua inclinârat arenis,
Latarumque jacens campos spectabat aquarum;

Pars

Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nam alii, celsoq; extant super æquora collo.
Templa mari subsunt, nec marmore clara, nec auro,
Sed trabibus densis, lucoq; umbrosa vetusto.
Nereïdes, Nereaq; tenent: hos navita ponti
Edidit esse deos, dum retia littore siccat.
Juncta palus est huic densis obsessa salictis,
Quam restagnantis fecit marin unda paludem.
Inde fragore gravi strepitus loca proxima terret,
Bellua vasta, lupus, sylvaq; palustribus exit
Oblitus & spumis, & oraso sanguine victus
Fulmineos, rubra suffusa lumina flamma.
Qui quanquam sævit pariter rabieq; fameque,
Acrior est rabie: neq; enim jejunia curat
Cade boum, dirimq; famem finire, sed omne
Vulnerat armentum, sternitq; hostiliter omnes.
Pars quoq; de nobis funesto saucia morsu,
Dum defensamus, lecto est data: sanguine littus,
Undaq; prima rubet, demugitaq; paludes.
Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
Dum superest aliquid, cunctis coëamus ad arma:
Arma capessamus, conjunctaq; tela feramus.
Dixerat agrestis: nec Palea damna movebant,
Sed memor admissi, Nereïda colligit orbam
Damna sua inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaq; sumere tela
Rex jubet Oetæus, cum quem simul ipse parabat
Ire: sed Halcyone conjux excita tumultu
Prosilit, & nondum totos ornata capillos,
Dejicit hos ipsos, collóq; infusa mariti,
Mittat ut auxilium sine se, verbi sq; precatur
Et lacrymis, animaq; duas ut servet in una.
Æacides illi: Pulchros, Regina, piosq;
Pone metus: plena est promissi gratia vestri.
Non placet arma mihi contra nova monstra movere:
Numen adorandum pelagi est. Erat ardua turris,
Arce locum summa, fessis loca grata carinis.

Ascendunt

Aſcendunt illuc, ſtratóſq; in littore tauros
Cum gemitu aſpiciunt, vaſtatorémq; cruento
Ore ferum, longos infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Caruleam Peleus Pſamathen, ut ſiniat iram,
Orat, opémq; ferat: nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge ſupplex
Accepit veniam: ſed enim irrevocatus ab acri
Cæde, Lupus perſtat dulcedine ſanguinis aſper:
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit corpus, pariterq; colorem.
Omnia ſervavit: lapidis color indicat illam.
Jam non eſſe lupum: jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum conſiſtere Peleа terra
Fata ſinunt: Magnetas adit vagus exul, & illic
Sumit ab Æmonio purgamina cædis Acaſto.

Interea fratriſq; ſui, fratrémq; ſecutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Conſulat ut ſacras hominum oblectamina ſortes,
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Iuvia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Conſilii tamen ante ſui fidiſſima certam
Te facit Alcyone: cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt, buxóq; ſimillimus ora
Pallor obit, lacrymiſq; genæ maduêre profuſis:
Ter conata loqui, ter ſletibus ora rigavit:
Singultuq; pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, chariſſime, mentem
Vertit? ubi eſt, qua cura mei prior eſſe ſolebat?
Jam potes Alcyone ſecurus abeſſe relicta?
Jam via longa placet? jam ſum tibi charior abſens?
At puto per terras iter eſt? tamtúmq; dolebo,
Non etiam metuam? curæq; timore carebunt?
Æquora me terrent, & ponti triſtis imago.
Et laceras nuper tabulas in littore vidi:
Et ſæpe inanalis ſine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat,

Quòd

Quòd ſocer Hippodates tibi ſit qui carcere fortes
Contineat ventos: &, cum velis, aquora placet:
Cùm ſemel emiſſi tenuerunt æquora venti,
Nil illis vetitum eſt, incommendatáq; tellus
Omnis, & omne fretum eſt: cæli quoq; nubila vexant,
Excutiúntq; feris rutilos concurſibus ignes.
Quo magis hos novi, (nam novi, & ſæpe paterna
Parva domo vidi) magis hos reor eſſe timendos.
Quòd tua ſi flecti precibus ſententia nullis
Chare poteſt conjux, minimúmq; es certus eundi,
Me quoq; tolle ſimul, certe jactabimur unà:
Nec, niſi quæ patiar, metuam: paritérq; feremus
Quicquid erit: pariter ſuperi æquora lata feremur,
Talibus Æolidis dictis, lacrymáſq; movetur
Sidereus conjax; neq; enim minor ignis in ipſo eſt,
Sed neq; propoſitos pelagi dimittere curſus:
Nec vult Alcyonen in partem adhibere periclî.
Multáq; reſpondit timidum ſolantia pectus.
Non tamen idcirco cauſam probat: addidit illis
Hoc quoq; lenimen, quo ſolo flexit amantem.
Longa quidem eſt nobis amiſs mora: ſed tibi juro
Per patrios ignes, (ſi me modo fata remittunt)
Ante reverſurum, quàm Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recurſus:
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptaríq; ſuis navem jubet armamentis.
Qua rurſus viſa, veluti præſaga futuri,
Horruit Alcyone, lacrymáſq; emiſit obortas,
Amplexúmq; dedit, triſtíq; miſerrima tandem
Ore vale, dixit: collapſáq; corpore toto eſt.
At juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Æqualíq; ictu ſcindunt freta: ſuſtulit illa
Humentes oculos: ſtantémq; in puppe recurva,
Concuſſáq; manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima videt, reddítq; notas: ubi terra receſſit
Longius, atq; oculi nequeunt cognoſcere vultus:

Dum

Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Hac quoq; ut haud poterat spatio summota videri,
Vela tamen spectat summo fluitantia malo:
Vt nec vela videt, vacuum petit anxia lectum,
Seq; toro ponit: renovat lectúsq; locúsque
Alcyones lacrymas, & quæ pars admonet absit.
Portubus exierant, & moverat aura rudentes:
Obvertit lateri pendentes navita remos;
Cornuáq; in summa ponit arbore, totáq; malo
Carbasa deducit, venientésq; excipit auras.
Aut minus, aut certè medium non amplius æquor
Puppe secabatur, longéq; erat utraq; tellus:
Cum mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus, & præceps spirare valentius Eurus.
Ardua jamdudum demittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum subnectite velum.
Hic jubet: impediunt adversa jussa procellæ:
Nec sinit audiri vocem fragor æquoris ullam:
Sponte tamen properant, alii subducere remos,
Pars munire latus, pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, æquórq; refundit in æquor:
Hic rapit antennas, quæ dum sine lege geruntur,
Aspera crescit hyems, omníq; à parte feroces
Bella gerunt venti, fretáq; indignantia miscent.
Ipse pavet, nec se, quis sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector: nec quid jubeátve, velítve:
Tanta mali moles, tantóq; potentior arte est.
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
Undarum incursu gravis unda, tonitrubus æther.
Fluctibus erigitur, cœlúmq; æquare videtur
Pontus, & inductas aspergine tangere nubes.
Et modò cum fulvas ex imo vertit arenas,
Concolor est illis; Stygiã modo nigrior undã:
Sternitur interdum, spumísq; sonantibus albet.
Ipsa quoq; his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et nunc sublimis veluti de vertice montis
Despicere in valles, imúmq; Acheronta videtur:

Nunc

Nunc vbi demiſſam curvum circumſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec leuius pulſata ſonat, quàm ferreug olim
Cum lacerat aries, baliſtave concutit arces.
Vtq; ſolent, ſamptis in curſu viribus, ire
Pectore in arma feri protentáq; tela leones:
Sic vbi ſe ventis commiſerat vnda coortis,
Ibat in arma ratis, multóq; erat altior illis.
Famq; labant cunei, ſpoliatáq; tegmine cera
Rima patet, præbetq; viam letalibus vndis.
Ecce cadunt largi reſolutis nubibus imbres,
Inq; frenum credas totum deſcendere cœlum:
Inq; plagas cœli tumefactum ſcandere pontum.
Vela madent nimbis, & cum cœleſtibus vndis
Æquoreæ miſcentur aquæ, caret ignibus æther,
Cæcáq; nox premitur tenebris hyemíſq; ſuíſque.
Diſcutiunt tamen has, præbéntq; micantia lumen
Fulmina: fulminaſq; ardeſcunt ignibus vndæ.
Dat quoq; jam ſaltus intra cava texta carinæ
Fluctus, & vt miles numero præſtantior omni
Cum ſæpe aſſiliit defenſæ mœnibus vrbis,
Spe potitur tandem, laudíſq; accenſus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat vnus:
Sic, vbi pulſárunt celſi latera ardua fluctus,
Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus vndæ.
Nec prius abſtitit feſſam oppugnare carinam,
Quàm velut in captæ deſcendat mœnia navis:
Pars igitur tentabat adhuc inuadere pinum:
Pars maris intus erat: trepidant haud ſegnius omnes,
Quàm ſolet vrbs aliis murum fodientibus extra:
Atq; aliis murum trepidare tenentibus intùs.
Deficit ars: animíq; cadunt: totidémq; videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere, atq; irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas, ſtupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiáq; ad cœlum, quod non videt, irrita tollens

Poſcit

Poscit opem : subeunt illi fratérq; parénsque :
Huic cum pignoribus domus, & quod cuiq; relictum est,
Alcyone Ceyca movet : Ceycis in ore
Nulla nisi Alcyone est : &, cum desideret unam,
Gaudet abesse tamen : patriæ quoq; vellet ad oras
Respicere, inq; domum supremos vertere vultus :
Verum ubi sit nescit : tanta vertigine pontus
Fervet, & inducta piceis è nubibus umbra
Omne latet cœlum : duplicatáq; noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbor :
Frangitur & regimen, spoliísq; animosa superstes
Unda, velut victrix, sinuatáq; despicit undas.
Nec leviùs, quàm si quis Athon, Pindúmq; revulsos
Sede sua, totos in apertum verteret æquor,
Præcipitata cadit, paritérq; & pondere, & ictu
Mergit in ima ratem : cum qua pars magna virorum
Gurgite pressa gravi, neq; in aëra reddita, fato
Functa suo est : alii partes, & membra carinæ
Trunca tenent : tenet ipse manu, qua sceptra solebat,
Fragmina navigii Ceyx : socerúmq; patrémque
Invocat (heu) frustra : sed plurima nantis in ore
Alcyone conjux : illam meminítq; refértque :
Illius ante oculos ut agant sua corpora fluctus,
Optat, & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat, absentem, quoties sinit hiscere fluctus,
Nominat Alcyonen, ipsisq; immurmurat undis.
Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur, & rupta mersum caput obruit unda,
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit : quoniámq; excedere cœlo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes : & jam, quas induat ille,
Festinat vestes : jam quas, ubi venerit ille,
Ipsa gerat, reditúsq; sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem superis pia thura ferebat :
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat :

Proq;

Proq; viro, qui nullus erat, veniebat ad aras,
Utq; foret sospes conjux suus, utq; rediret,
Optabat, nullâmq; sibi præferret: at illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.
At dea non ultra pro functo morte rogari
Sustinet: utq; manus funestas arcerat aris,
Iri mea, dixit, fidissima nuncia voris,
Vise soporiferam Somni velociter aulam:
Extinctiq; jube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Alcyonen veros narrantia casus.
Dixerat: induitur velamine mille colorum
Iris, & arcuato cœlum curvamine signans
Tecta petit jussi sub nube latentia regis.
Est prope Cymmerios longo spelunca recessu
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni:
Quo nunquam radiis oriens, mediúsve, cadénsve
Phœbus adire potest: nebulæ caligine mistæ
Exhalantur humo, dubiæq; crepuscula lucis:
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat Auroram: nec voce silentia rumpunt
Sollicitíve canes, canibúsve sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convicia linguæ.
Tuta quies habitat: saxo tamen exit ab imo
Rivus aqua Lethes: per quem cum murmure labens
Invitat sommos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri facunda papavera florent,
Innumeræq; herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras.
Janua, ne verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota est: custos in limine nullus,
At medio torus est hebeno sublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipse Deus membris languore solutis,
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana jacent: totidem, quot messis aristas,
Silva gerit frondes, ejectas littus arenas.

Quo

Quo simul intravit, manibúsq; obstantia virgo
Somnia dimovit, vestis fulgore relúxit
Sacra domus: tardáq; Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens, iterúmq; iterúmq; relabens,
Summáq; percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se, cubitóq; levatus,
Quid veniat (cognovit enim) scitatur: at illa:
Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministeriis mulces, reparásq; labori:
Somnia, quæ veras æquant imitamine formas,
Herculeam Trachina jube, sub imagine regis,
Alcyonen adeant, simulacráq; naufraga fingant.
Imperat hoc Juno: postquam mandata peregit,
Iris abit; neq; enim ulterius tolerare soporis
Vim poterat: labíq; ut somnum sensit in artus,
Effugit: & remeat, per quos modò venerat arcus.
At pater è populo natorum mille suorum
Excitat artificem simulatorémq; figuræ
Morphea, non illo justos solertius alter
Exprimit incessus, vultúmq; sonúmq; loquendi.
Adjicit & vestes, & consuetissima quæq;
Verba: sed hic solos hominis imitatur: at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
Hunc Icelon superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat: est etiam diversa tertius artis
Phantasos: ille in humum, saxúmq; undámq; trabémq;
Quæq; vacant animæ fallaciter omnia transit.
Regibus hic, ducibúsq; suos ostendere vultus
Nocte solet: populos alii, plebémq; pererrant:
Præterit hos senior: cunctis è fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: & rursus molli languore solutus,
Depositoq; caput, stratóq; recondidit alto.
Ille volat, nullos strepitus facientibus alis,
Per tenebras, intráq; moræ breve tempus in urbem
Pervenit Æmoniam, positis q; è corpore pennis,

In

In faciem Ceycis abit: sumptáq; figurã
Luridus exanimi similis, sine vestibus ullis,
Conjugis ante torum miseræ stetit; uda videtur
Barba viri, madidísq; gravis fluere unda capillis:
Tum lecto incumbens, fletu super ora profuso,
Hæc ait: Agnoscis Ceyca, miserrima conjux:
An mea mutata est facies nece? respice, nosces:
Inveniésq; tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis Alcyone nobis tua vota tulerunt,
Occidimus: falsò tibi me promittere noli:
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navem
Auster, & ingenti jactatam flamine solvit,
Oráq; nostra tuum frustra clamantia nomen
Implêrunt fluctus: non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus, non ista vagis rumoribus audis,
Ipse ego fata tibi præsens mea naufragus edo.
Surge age: da lacrymas, lugubriáq; indue: nec me
Indeploratum sub inania tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet esse sui: stetus quoq; fundere veros
Visus erat, gestúmq; manus Ceycis habebat.
Ingemit Alcyone; lacrymas movet atq; lacertos
Per somnum: corpúsq; petens amplectitur auras.
Exclamátque, mane, quò te rapis? ibimus unà.
Voce suâ speciéq; viri turbata soporem
Excutit: & primò si sit, circumspicit, illic,
Qui modò visus erat: (nam moti voce, ministri
Intulerant lumen:) postquam non invenit usquam,
Percutit ora manu, laniátq; à pectore vestes:
Pectoráq; ipsa ferit: nec crines solvere curans
Scindit: & altrici, quæ luxus causa roganti,
Nulla est Alcyone, nulla est, ait: occidit unà,
Cum Ceyce suo: solantia tollite verba,
Naufragus interiit: vidi, agnovíque, manúsq;
Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi:
Umbra fuit: sed & umbra tamen manifesta, viríq;
Vera mei: non ille quidem, si quæris habebat

Assuetos vultus, nec quò prius, ore nitebat,
Pallentem, nudúmq; & adhuc humente capillo
Infelix vidi: stetit hoc miserabilis ipso
Ecce loco: & quærit vestigia si qua supersint.
Hoc erat, hoc, animo quod divinante timebam:
Et, ne me fugiens ventos sequerêre, rogabam:
At certè vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoq; duxisses: fuit, ah, fuit utile, tecum
Ire mihi: neq; enim vitæ de tempore quicquam
Non simul egissem, nec mors discreta fuisset.
Nunc absens perii: jactor quoq; fluctibus absens:
Et sine me te pontus habet: crudelior ipso
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longiùs, & tanto pugnem superesse dolori.
Sed neq; pugnabo: nec te miserande, relinquam;
Et tibi nunc saltem veniam comes: inq; sepulchro
Si non urna, tamen junget nos littera: si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet: verbóq; intervenit omni
Plangor: & attonito gemitus à corde trahuntur.
Manè erat, egreditur tectis ad littus, & illum
Mæsta locum repetit, de quo spectârat euntem.
Dumq; moratur ibi, dumq; hinc retinacula solvit,
Hoc mihi descedens dedit oscula littore, dixit:
Dumq; notata oculis reminiscitur acta, fretúmq;
Prospicit: in liquida, spatio distante, tuetur
Nescio quid quasi corpus aqua, primóq; quid illud
Esset, erat dubium: postquam paulum appulit undæ,
Et quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat.
Quis foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est:
Et tanquam ignoto lacrymas daret, heu miser inquit,
Quisquis es, & siqua est conjux tibi: fluctibus actum
Fit propius corpus, quod quò magis illa tuetur,
Hoc minus & minus est mentis, jam jamq; propinquat
Admotum terræ, jam quod cognoscere posset,
Cernit: erat conjux: ille est, exclamat, & una
Ora, comas, vestem lacerat: tendénsq; trementes

Ad

Ad Ceyca manus: ſic, ô chariſſima conjux,
Sic ad me miſerande redis? ait: adjacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris undas
Frangit, & incurſus quæ prædelaſſat aquarum.
Inſilit huc: mirúmq; fuit potuiſſe, volabat:
Percutiénſq; levem modò natis æra pennis,
Stringebat ſummas ales miſerábilis undas.
Dumq; volat mœſto ſimilem, pleniſq; querela
Ora dedêre ſonum tenui crepitantia roſtro.
Ut vero tetigit mutum, & ſine ſanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oſcula roſtro.
Senſerit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere ſi viſus, populus dubitabat: at ille
Senſerat: & tandem, ſuperis miſerantibus, ambo
Alite mutantur: ſatis obnoxius ipſe fidem:
Tunc quoq; manſit amor, nec conjugiale ſolutum eſt
Fœdus in alitibus, coëunt, fiúntq; parentes,
Perq; dies placidos hyberno tempore ſeptem
Incubat Alcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Æolus egreſſu: præſtátq; nepotibus æquor.

Hos aliquis ſenior circum fréta lata volantes
Spectat, & ad finem ſervatos laudat amores.
Proximus, aut idem, ſi fors tulit, hic quoq; dixit,
Quem mare carpentem, ſubſtrictáq; crura gerentem
Aſpicit, (oſtendens ſpatioſum in guttura mergum)
Regia progenies: & ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quæris, ſunt hujus origo
Ilus, & Aſſaracus, raptúſq; Jovi Ganymedes,
Laomedónq; ſenex, Priamúſq; noviſſima Troja
Tempora ſortitus: frater fuit Hectoris iſte:
Qui niſi ſenſiſſet primâ nova fata juventâ,
Forſitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis eſt illum proles innixa Dymantis.
Æſacon umbroſa furtim peperiſſe ſub Ida
Fertur Alyxothoë gracili conata bicorni.

Oderat hic urbes : nitidúmq; remotus ab aula,
Secretos montes, & inambitiosa colebat
Rura, nec Iliacos cætus, nisi rarus adibat.
Non agreste tamen, nec inexpugnabile amori
Pectus habens, sylvas captatum sæpe per omnes
Aspicit Hesperien patriæ Cebrenida ripæ,
Injectos humeris siccantem Sole capillos.
Visa fugit Nymphe, veluti pertenta fulvum
Cerva Lupum, longéq; lacus depressa relicto
Accipitrem fluvialis anas : quam Troïus heros
Insequitur : celerémq; metu, celer urget amore.
Ecce latens herba coluber, fugientis adunco
Dente pedem strinxit, virúsq; in corpore liquit.
Cum vita suppressa fuga est ; amplectitur amens
Exanimem : clamátque, piget, piget esse secutum :
Sed non hoc timui : nec erat mihi visenda tanti.
Perdidimus miseram nos te duo, vulnus ab angue,
A me causa data est ; ego sum sceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis solatia mittam.
Dixit, & è scopulo quem rauca subederat unda,
Decidit in pontum. Tethys miserata cadentem
Molliter excepit : nantemq; per æquora pennis
Texit : & optata non est data copia mortis,
Indignatur amans se invitum vivere cogi,
Obstantq; animæ misera de sede volenti
Exire ; usq; nova humeris assumpserat alas,
Subvolat, atq; iterum corpus super æquora mittit.
Pluma levat casus : furit Æsacus : inq; profundum
Pronus abit, letíq; viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem, longa intermedia cruorum,
Longa manent cervix : caput est à corpore longè.
Æquor amat, nomenq; manet, quia mergitur illo.

PUB.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoseon

LIBER XII.

NEscius assumptis Priamus pater Æsacon alis
Vivere lugebat: tumulo quoq; nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præsentia tristi:
Postmodò qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam, conjurataq; sequuntur
Mille rates, gentí sq; simul commune Pelasgæ.
Nec dilata foret vindicta, nisi æquora sævi
Invia fecissent venti, Bœotáq; tellus
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
Hic patrio de more Jovi cum sacra parassent,
Ut vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai vidêre draconem
In platanum, cæptis quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quattuor arbore summa:
Quas simul, & matrem circum sua damna volantem
Corripuit serpens, avidáq; recondidit alvo.
Obstupuêre omnes: at veri providus augur
Thestorides, vincemus, ait, gaudete Pelasgi,
Troja cadet: sed erit nostri mora longa laboris.
Atq; novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & servat serpentis imagine saxum.
Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,
Belláq; non transfert: & sunt, qui parcere Troja

Neptunum credant, quia mœnia fecerat urbis.
At non Thestorides: neq; enim nescítve, tacétve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Esse deæ: postquam pietatem publica causa,
Résq; patrem vicit: castúmq; datura cruorem
Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris,
Victa dea est: nubémq; oculis objecit, & inter
Officium, turbámq; sacri, vocésq; precantum,
Supposita fertur mutasse Mycenida cerva.
Ergo ubi, qua decuit, lenita est cæde Diana,
Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit:
Accipiunt ventos à tergo mille carinæ;
Multáq; perpessæ, Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio est inter terrásque, fretúmque,
Cœlestésq; plagas, triplicis confinia mundi:
Unde quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur, penetrátq; cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summáq; domum sibi legit in arce,
Innumerósq; aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis.
Nocte, diéq; patet: tota est ex ære sonanti:
Tota fremit: vocésq; refert, iterátq; quod audit;
Nulla quies intus, nulláq; silentia parte,
Nec tamen est clamor, sed parva murmura vocis:
Qualia de pelagi (si quis procul audiat) undis
Esse solent: qualémve sonum, cùm Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet: veniunt leve vulgus eúntque;
Mistáq; cum veris passim commenta vagantur
Millia rumorum: confusáq; verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:
Hi narrata ferunt alio, mensuráq; ficti
Crescit: & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanáq; Lætitia est, consternatíq; Timores,
Seditióq; recens, dubióq; auctore Susurri.
Ipsa quid in cœlo rerum, pelagóq; geratur

Et tellure videt, totúmq; inquirit in orbem.
Fecerat hæc notum, Graius cum milite forti
Adventare rates: neq; inexpectatus in armis
Hostis adest: prohibéntq; aditus, littúsq; tuentur
Troës; & Hectorea primus fataliter hasta,
Protesilaë, cadis: commissáq; prælia magno
Stant Danaïs: fortésq; animæ, nec cognitus Hector,
Nec Phryges exiguo, quid Achaïca dextera possis,
Sanguine senserunt: & jam Sigæa rubebant
Littora: jam leto proles Neptunia Cycnus
Mille viros dederat: jam curru stabat Achilles,
Totáq; Peliacæ sternebat cuspidis ictu
Agmina, perq; acies aut Cycnum, aut Hectora quærens,
Congreditur Cycno, decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla jugo canentia pressos
Exhortatus equos, currum direxit in hostem:
Concutiénsq; suis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, ô juvenis, dixit, solamen habeto
Mortis, ab Æmonio quòd sis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides: vocem gravis hasta secuta est.
Sed quanquam certa nullus fuit error in hasta,
Nil tamen emissi profecit acumine ferri.
Utq; hebeti pectus tantummodo contudit ictu,
Nate dea, (nam te fama prænovimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abesse?
(Mirabatur enim) non hæc, quam cernis, equinis
Fulva jubis cassis, nec onus cava parma sinistræ
Auxilio mihi sunt: decor est quæsitus ab istis.
Mars quoq; ob hoc capere arma solet: removebitur omne
Tegminis officium, tamen indistrictus abibo.
Est aliquid, non esse satum Nereïde, sed qui
Nereáq; & natas, & totum temperat æquor.
Dixit: & hæsurum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden, quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum, decimo tamen orbe moratum est.
Excipit hoc heros: rursúsq; trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus

Sincerúmq; fuit: nec tertia cuspis apertum,
Et se præbentem valuit distringere Cycnum.
Haud secus exarsit, quamcirco taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu
Phœniceas vestes, elusáq; vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum considerat hastæ,
Hærebat ligno. Manus est mea debilis ergo?
Quasque, ait, ante habuit vires, effudit in uno?
Nam certe valuit: vel cum Lyrnessia primùm
Mœnia disjecit: vel cum Tenedónque, suóque
Eëtioneas implevit sanguine Thebas:
Vel cum purpureus populari cæde Caycus
Fluxit, opúsq; meæ bis sentit Telephus hastæ.
Hic quoq; tot cæsis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valétque.
Dixit: & ante actis veluti malè crederet, hastam
Misit in adversum Lycia de plebe Meneten,
Loricámq; simul subjectáq; pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo pectore terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum,
Atq; ait: hæc manus est, hæc qua modò vicimus hasta;
Utar in hoc idemq; sit in hoc precor exitus idem.
Sic fatur: Cycnúmq; petit, nec fraxinus errat:
Inq; humero sonuit non evitata sinistro:
Inde velut muro, solidáq; à caute repulsa est.
Qua tamen ictus erat, signatum sanguine Cycnum
Viderat, & frustra fuerat gavisus Achilles.
Vulnus erat nullum: sanguis fuit ille Menetæ.
Tum vero præceps curru fremebundus ab alto
Desilit: & nitido securum comminus hostem
Ense petens, parmam gladio, galeámq; cavari
Cernit: & in duro lædi quoq; corpore ferrum.
Haud tulit ulteriùs: gladióq; adversa reducto
Ter quater ora viri capulo & cava tempora pulsat:
Cedentémq; sequens instat, turbátq; ruítque,
Attonitóq; negat requiem. Pavor occupat illum,
Ante oculósq; natant tenebræ, retróq; ferenti

Aversos

Aversos passus, medio lapis obstitit arvo:
Quem super impulsum resupino corpore Cycnum
Vi multa vertit, terræq; affixit Achillos.
Tum clypeo, genibúsq; premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ, quæ presso subdita mento
Elidunt fauces, & respiramen itérq;
Eripiunt animæ: victum spoliare parabat.
Arma relicta videt: corpus deus æquoris album
Contulit in volucrem, cujus modò nomen habebat.
Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit; & positis pars utraq; substitit armis.
Dumq; vigil Phrygios servat custodia muros:
Et vigil Argolicas servat custodia fossas:
Festa dies aderat, qua Cycni victor Achilles
Pallada mactatæ placabat sanguine vaccæ.
Cujus ut imposuit profecta calentibus aris,
Et diis acceptus penetravit ad æthera vidor:
Sacra tulere suam, pars est data cætera mensis.
Discubuêre toris proceres: & corpora tosta
Carne replent: vinóq; levant curásq; sitímque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longáq; multiferi delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone trahunt; virtúsq; loquendi
Materia est: pugnás referunt hostísq; suásque:
Inq; vices adita atq; exhausta pericula sæpe
Commemorare juvat: quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima præcipuè domito victoria Cycno
In sermone fuit: visum mirabile cunctis,
Quòd juvenis corpus nullo penetrabile telo,
Invictúmq; á vulnere erat, ferrúmq; terebat:
Hoc ipse Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cùm sic Nestor ait: Vestro fuit unicus ævo
Contemptor ferri, nulloq; forabilis ictu
Cycnus: at ipse olim patientem vulnera mille
Corpore non læso Perrhæbum Cænea vidi,
Cæneа Perrhæbum, qui factis inclytus, Othrys
Incoluit;

Incoluit: quoq; id mirum magis esset in illo,
Fœmina natus erat: monstri novitate moventur,
Quisquis adest: narrétq; rogant: quos inter Achilles,
Dic age, (nam cunctis eadem est audire voluntas)
O facunde senex, avi prudentia nostri,
Quis fuerit Cæneus: cur in contraria versus
Qua tibi militia, cujus certamine pugna
Cognitus: à quo sit victus, si victus ab ullo est.
Tum senior: Quamvis obstet mihi tarda vetustas,
Multáq; me fugiunt primis spectata sub annis:
Plura tamen memini: nec, quæ magis hæreat, ulla
Pectore res nostro est, inter bellíq; domúsq;
Acta tot: ac, si quem potuit spatiosa senectus
Spectatorem operum multorum reddere: vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit proles Elatoïa Cænis,
Thessalidum virgo pulcherrima, perq; propinquas,
Perq; tuas urbes (tibi enim popularis, Achille)
Multorum frustra votis optata procorum.
Tenta fuit Peleus thalamos quoq; forsitan illos:
Sed jam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa, tuæ: nec Cænis in ullos
Demisit thalamos, secretáq; littora carpens
Æquorei vim passa dei est, ita fama ferebat.
Utq; novæ Veneris Neptunus gaudia sensit,
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsæ,
Elige quid voveas: eadem quoq; fama ferebat:
Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum.
Tale pati jam posse nihil: da fœmina ne sim:
Omnia præstiteris: graviore novissima dixit
Verba sono: poterátq; viri vox illa videri,
Sicut erat, nam jam voto deus æquoris alti
Annuerat: dederátq; super, ne faucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere posset.
Munere lætus abit: studiis sq; virilibus ævum
Exigit Atracides, Penetáq; arva perérrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:

Nubige-

Nubigenásq; feros, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere jusserat antro.
Æmonii proceres aderant, aderamus & ipsi:
Festáq; confusa resonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon, & ignibus atria fumant,
Cinctáq; adest virgo matrum nuruúmq; caterva,
Præsignis facie: felicem diximus illa
Conjuge Pirithoum, quod penè fefellimus omen.
Nam tibi, sævorum sævissime Centaurorum
Euryte, quàm vino pectus, tam virgine visa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus eversa turbant convivia mensæ:
Raptatúrq; comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quisq; probabat,
Aut poterat, rapiunt: captæq; erat urbis imago.
Fœmineo clamore sonat domus: ocyus omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theseus,
Euryte, pulsat? ait, qui me vivente lacessas
Pirithoum: violásq; duos ignarus in uno:
Neve ea magnanimus frustra memoraverit heros,
Summovet instantes: raptámq; furentibus aufert.
Ille nihil contra: neq; enim defendere verbis
Talia facta potest: sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus, generosáq; pectora pulsat.
Forte fuit juxta signis extantibus asper
Antiquus crater: quem vastum vastior ipse
Sustulit Ægides, adversáq; misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrúmq; merúmque
Vulnere & ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat: ardescunt germani cæde bimembres:
Certatímq; omnes uno ore, arma, arma loquuntur.
Vina dabant animos, & primâ pocula pugnâ
Missa volant, fragilésq; cadi, curvíq; lebetes,
Res epulis quondam tam bello & cædibus aptæ.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis: & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:

Ella-

Elatúmq; altè, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrificâ molitur colla securi,
Illisit fronti Lapithæ Celadontis, & ossa
Non cognoscendo confusa reliquit in ore.
Exiliêre oculi, dissectíq; ossibus aris
Acta retrò maris, medioq; est fixa palato.
Hunc pede convulso mensa Pelæus acerna
Stravit humi Pelates, dejecto in pectora mento;
Cumq; atro mistos spumantem sanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato misit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, cur non, ait, utimur istis?
Cumq; suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen,
Oppressitq; duos, Broteam, & Orion: Orio
Mater erat Mycale, quam deduxisse canendo
Sæpe reluctantis constabat cornua Lunæ.
Non impune feres, teli modò copia detur,
Dixerat Exadius: telíq; habet instar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo,
Eruitúrq; oculos: quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam, concretáq; sanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextráq; à parte Charaxi
Tempora perfringit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flammæ
Arserunt crines, & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit, ut dare ferrum
Igne rubens plerúmq; solet, quod forcipe curva
Cùm faber eduxit, lacubus demittit: at illud
Stridet, & in tepida submersum sibilat unda.
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Excutit, inq; humeros limen tellure revulsum
Tollit, onus plaustri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas: socium quoq; saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometen.

Gaudia

Gaudia nec retinet Rhœtus: sic comprecor, inquit,
Cætera sit fortis cæstorum turbo iuorum,
Semicremóq; novat repetitum stipite vulnus:
Térq; quaterq; gravi iunctura verticis ictu
Rupit: & in liquido sedarunt ossa cerebro.
Victor ad Evagrum, Coritúmq; Dryantáq; transit,
E quibus ut primæ tectus lanugine malas,
Procubuit Coritus: Puero quæ gloria fuso
Parta tibi est? Evagrus ait: nec dicere Rhœtus
Plura finit: rutilásq; ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perq; os in pectora, flammas.
Te quoq; sæve Drya, circum caput igne rotato
Insequitur: sed non in te quoq; constitit idem
Exitus; assiduæ successu cædis ovantem,
Quà junctus est humero cervix, sude figis obusta.
Ingemuit, duróq; sudem vix ossa revellit
Rhœtus, & ipse suo maledictus sanguine fugit.
Fugit & Ornytum, Lycabásque, & saucius armo
Dexteriore Medon, & cum Pisendre Thaumas,
Quiq; pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto tum vulnere tardius ibat.
Et Pholus, & Menalcus, & Abas prædator aprorum:
Quiq; suis frustra bellum dissuaserat augur
Astylos: Ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge, ad Herculeos, inquit, servaberis arcus.
At non Eurymus, Lycidasque, & Aræus & Imbreus
Effugêre necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit adversos: adversum te quoque, quamvis
Terga fuga dederas, vulnus, Canee, tulisti.
Nam grave, respiciens, inter duo lumina ferrum
Quà naris fronti committitur, accipis, ima.
In tanto fremitu cunctis sine fine jacebat
Sopitus venis, & inexpertectus Aphidas,
Languentíq; manu carchesia missa tenebat,
Fusus in Ossæa villosis pellibus ursa.
Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
Inserit amento digitos, misendáque dixit,

Cum

Cum Styge vina bibes Phorbas: nec plura locutus,
In juvenem torsit jaculum: ferratáq; collo
Fraxinus, ut casu jacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu: plenóq; è gutture fluxit:
Inq; toros, inq; ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terra
Glandiferam quercum, quem dum complexibus ambit,
Et quatit huc illuc, labefactáq; robora pulsat,
Lancea Pirithoi costis immissa Petrai
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi cecidisse Lycum virtute ferebant:
Pirithoi virtute Chromin: sed uterq; minorem
Victori titulum, quàm Dictys, Helópsq; dederunt.
Fixus Helops jaculo est, quod pervia tempora fecit,
Et missum à dextra lævam penetravit ad aurem.
Dictys ab ancipiti dilapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit: sudáq; induit ilia fractæ.
Vltor adest Phareus, saxúmq; è monte revulsum
Mittere conatur: mittentem stipite querno
Occupat Ægides: cubitíq; ingentia fregit
Ossa: nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat: tergóq; Bianoris alti
Insilit, haud solito quemquam portare nisi ipsum;
Opposuítq; genu costis, prensámq; sinistra
Cæsariem retinens, vultum, minitantiáq; ora
Robore nodoso, prædurâq; tempora fregit.
Robore Nedymnum, jaculatorémq; Lycetum
Sternit, & immissa protectum pectora barba
Hippason, & summis extantem Ryphea sylvis,
Thereáq; Æmoniis qui prensos montibus ursos
Ferre domum vivos, indignantésq; solebat.
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultrà
Thesea Demoleon: solidóq; revellere dumo
Annosam pinum magno molimine tentat,
Quod quia non potuit præfractam misit in hostem.

Sed

Sed procul à telo Theseus veniente recessit
Palladis admonitu (credi sic ipse volebat)
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abscidit jugulo pectúsq; humerúmq; sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector bello superatus Amyntor
Æacidæ dederat pacis pignúsq; fidémque.
Hunc procul ut fædo dejectum vulnere Peleus
Viderat, inferias, juvenum gratissime Crantor
Accipe, ait: validóq; in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit, mentis quoq; viribus hastam,
Quæ laterum cratem perrupit, & ossibus hærens
Intremuit: trahit ille manu sine cuspide lignum,
Id quod vix sequitur: cuspis pulmone retenta est:
Ipse dolor vires animo dabat, æger in hostem
Erigitur: pedibúsq; virum conculcat equinis,
Excipit ille ictus galea clypeóq; sonantes,
Defensátq; humeros, prætentáq; sustinet arma.
Perq; armos uno duo pectora perforat ictu,
Ante tamen leto dederat Phlegræon & Hyleu
Eminus: Hiphinoum collato Marte, Glanimque.
Additur his Dorylus, qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sævíq; vicem præstantia teli
Cornua dura boum multo rubefacta cruore.
Huic ego (nam vires animus dabat) aspice, dixi,
Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
Et jaculum torsit: quod cum vitare nequiret,
Opposuit dextram passuræ vulnere fronti.
Affixa est cum fronte manus: fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum:
Prosiliit, terráq; ferox sua viscera traxit,
Tractáq; calcavit: calcatáq; rupit: & illis
Crura quoq; impediit: & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua Cyllare forma redemit.
Si modo naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbæ color aureus: aurea

Ex

Ex humeris medies cœna dependebat in armos:
Gratus in ore vigor, cervix humeríq; manúsque,
Pectorâq; artificum laudatis proxima signis:
Ex qua parte vir est, neq; equi mendosa sub illo,
Deteriórq; vivo facies: da colla, caputque
Castore dignus erit: sic tergum fossile, sic sunt
Pectora celsa toris, totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color est quoq; cruribus albus.
Multæ illum petiêre suæ de gente, sed una
Abstulit Hylonome: quæ nulla decentior inter
Semiferas alsis habitavit fœmina sylvis,
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron sua tenet: cultum quoq; quantus in illis
Esse potest membris, ut sit cœma pectine lævis,
Ut modò rore maris, modò se violâve, rosâve
Implicet, interdum canentia lilia gestet:
Bisq; die lapsis Pegaseæ vertice sylvæ
Fontibus ora lavet, bis flumina corpora tingat:
Nec nisi quæ deceant, electarúmq; ferarum
Aut humero, aut lateri, prætendat vellera lævo:
Par amor est illis, errant in montibus una:
Antra simul subeunt: & tum Lapithæa tecta
Intrârant pariter: pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est: jaculum de parte sinistra
Venit, & inferius, quâ collo pectora subsunt,
Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere læsum,
Corpore cum toto post tela ejecta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus
Impositáq; manu vulnus fovet, oráq; ad ora
Admovet, atq; animæ fugientí obsistere tentat.
Ut videt extinctum, dictis quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo quod inhæserat illi
Incubuit: moriénsq; suum complexa maritum est.
Aute oculos stat & ille meos, qui sæva Leonum
Vincxerat inter se connexis vellera nodis
Phæocomes, hominumq; simul protectus, equúmque,
Codice qui misso, quem vix juga bina moverent,

Fumida,

Juncta, Phonoleniden summo de vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima, perq; os,
Perq; cavas nares, oculósq; aurésq; cerebrum
Molle fluit, veluti concretum vimine querno
Lac solet: utve liquor rari sub pondere cribri
Manat, & exprimitur per densa foramina succus.
Ast ego, dum parat his armis nudare jacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium spoliantis in ima
Ilia demisi. Cthonius quoque, Telebeásq;
Ense jacent nostro: ramum prior ille bifurcum
Gesserat, hic jaculum: jaculo mihi vulnera fecit:
Signa vides: apparet adhuc vetus inde cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, si non superare, morari
Hectoris arma meis: illo sed tempore nullus,
Aut puer Hector erat: nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti,
Ampyca quid referam, qui quadrupedantis Oïcli
Fixit in adverso cornum sine cuspide vultu?
Vecte Pelethronius Macareus in pectus adacto
Stravit Erigdupum: memini & venabula condi
Inguine Nessæi, manibus conjecta Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Ampyciden Mopsum. Mopso jaculante, biformis
Occubuit, frustráq; loqui tentavit Odites,
Ad mentum lingua, mentéq; ad guttura fixo.
Quinq; neci Cæneus dederat, Stiphelúmq; Bromúmque
Antimachúmq; Helimúmq; securiferúmq; Pyracmon.
Vulnera non memini: numerum, noménq; notavi.
Provolat Æmathii spoliis armatus Alesi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus; huic ætas inter juvenémq; senémque:
Vis juvenilis erat; variabant tempora cani.
Qui clypeo, gladióque, Macedoniáq; sarissa
Conspicuus, faciémq; obversus in agmen utrumque,
Armáq; concussit, certúmq; equitavit in orbem:
Verbáq; tot fudit vacuas animosus in auras:

Et te, Cæni, feram? nam tu mihi fœmina ſemper,
Tu mihi Cænis eris. nec te natalis origo
Commonuit, mentémq; ſubit, quo præmia facto,
Quaq; viri falſam ſpeciem mercede parãris?
Quid ſis nata vide, vel quid ſis paſſa: colúmque,
I, cape cum calathis, & ſtamina pollice torque:
Bella relinque viris. Factanti talia Cæneus
Extentum curſu miſſa latus eruit haſta,
Qua vir equo commiſſus erat: furit ille dolore,
Nudáq; Phyllæi juvenis ferit ora ſariſſa.
Non ſecus hæc reſilit, quàm tecti à culmine grando:
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo,
Comminus aggreditur: lateríq; recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies, medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit: & in latus enſem
Obliquat, longáq; amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus ut corpore marmoris icto,
Fractáq; diſſiliit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illæſos miranti præbuit artus,
Nunc age, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus; capulóq; tenus demiſit in armos
Enſem fatiferum, cæcámq; in viſcera movit
Verſavítq; manum, vulnúſq; in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto trepidi clamore bimembres,
Teldq; in hunc omnes unum mittúntq; feránique:
Tela retuſa cadunt: manet imperfoſſus & omni
Inq; cruentatus Cæneus Elateïus ictu.
Fecerat attonitos nova res. heu dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus ſuperamur ab uno,
Vixq; viro: quanquam ille vir eſt, nos ſegnibus actis
Quod fuit ille, ſumus: quid membra immania proſunt?
Quid geminæ vires? & quid fortiſſima rerum,
In nobis duplex natura animalia junxit?
Nec nos matre dea, nec nos Ixione natos
Eſſe reor: qui tantus erat, Jovonis ut altæ
Spem caperet: nos ſemimari ſuperamur ab hoſte.

Sasa

Saxa trabésq; super, totósq; involvite montes,
Vivacémq; animam missis elidite sylvis.
Sylva premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & insani dejectam viribus Austri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hostem:
Exemplúmq; fuit. parvóq; in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo sub pondere Cæneus
Æstuat arboreo: conjectaq; robora duris;
Fert humeris. sed enim postquam super ora, caputque
Crevit onus, nec habet quas ducat spiritus auras,
Deficit interdum: modò se super æra frustra
Tollere conatur, jactásq; evolvere sylvas.
Interdúmq; movet, veluti, quam cernimus (ecce!)
Ardua si terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio est: alii sub inania corpus
Tartara detrusum sylvarum male ferebant:
Abnuit Ampycides, mediósq; ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire sub auras,
Quæ mihi tunc primum fuerat conspecta volatrix.
Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, & ingenti circumclamore sonantem
Aspexit, paritérq; animo est oculíq; secutus,
O salve, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, sed avis nunc unica, Cæneu.
Credita res auctore suo est: dolor addidit iram,
Oppressúmq; ægrè tulimus tot ab hostibus unum.
Nec prius abstitimus ferro exercere dolorem,
Quam data pars leto, partem fuga, nóxq; removit.
Hæc inter Lapithas, & semihomines Centauros
Prælia, Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
Praeteriti Alcidæ tacito non pertulit ore:
Atq; ait: Herculeæ mirum est oblivia laudis
Alla tibi, senior: certè mihi sæpe referre
Nubigenas domitos à se pater ipse solebat.
Tristis ad hæc Pylius: quid me meminisse malorum
Cogis? & obductos annis restringere luctus?

Inq; tuum genitorem odium, offenſáſq; fateri ?
Ille quidem majora fide quoq; geſſit : & orbem
Implevit meritis, quod mallem poſſe negare.
Sed neq; Deiphobum, nec Polydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus : quis enim laudaverit hoſtem ?
Ille tuus genitor Meſſenia mœnia quondam
Stravit, & immeritas urbes Elínque, Pylúmque
Diruit, inq; meos ferrum flammâſq; penates
Impulit : utq; alios taceam, quos ille peremit,
Bis ſex Nelidæ fuimus conſpecta juventus ;
Bis ſex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus : atq; alios vinci potuiſſe ferendum eſt :
Mira Periclymeni mors eſt : cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſúſq; reponere ſumptas,
Neptunus dederat, Neleï ſanguinis auctor.
Hic ubi nequicquam eſt formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quæ fulminis curvis
Ferre ſolet pedibus, divûm gratiſſima regi.
Viribus uſus avis, pennis, roſtróq; reducto,
Hamatíſq; viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hanc nimium certos Tirynthius arcus :
Atq; inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentémq; ferit, lateri qua jungitur ala.
Nec grave vulnus erat : ſed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motúmq; negant, virésq; volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis : & quæ levis hæſerat alæ,
Corporis affixi preſſa eſt gravitate ſagitta :
Perq; latus ſummum jugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis, ô Rhodiæ ductor pulcherrime claſſis ?
Ne tamen ulterius, quàm fortia facta ſilendo
Ulciſcar fratres, ſolida eſt mihi gratia tecum.
Hæc poſtquam dulci Neleius edidit ore,
A ſermone ſenis repetito munere Bacchi
Surrexere toris : nox eſt data cætera ſomno.
At deus, aquoreas qui cuſpide temperat undas,

In

In volucrem corpus nati Cycneida versum
Mente dolet patria: sævúmq; perosus Achillem,
Exercet memores, plus quàm civiliter, iras.
Jamq; ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonsum compellat Smynthea dictis:
O mihi de fratris longè charissime natis,
Irrita qui mecum posuisti mœnia Trojæ,
Ecquid, ubi has jamjam casuras aspicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæsa doles? ecquid (ne persequar omnes)
Hectoris umbra subit circum sua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, bellóq; cruentior ipso,
Vivit adhuc, operis nostri populator Achilles.
Det mihi se, faxo, triplici quid cuspide possem,
Sentiat: at quoniam concurrere comminus hosti
Non datur, occulta nec opinum perde sagitta.
Annuit atq; animo pariter patruíq; suóque
Delius indulgens, nebula velatus in agmen
Pervenit Iliacum: medidq; in cæde virorum,
Rara per ignotos spargentem cernit Achivos
Tela Parin, fassúsq; deum, quid spicula perdis
Sanguine plebis? ait: siqua est tibi cura tuorum,
Vertere in Æaciden, cæsósq; ulciscere fratres,
Dixit: & ostendens sternentem Troica ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum,
Certáq; letiferâ direxit spicula dextra.
Quo Priamus gaudere senex post Hectora posset,
Hoc fuit: ille igitur tantorum victor, Achille,
Victus es à timidi Graiæ raptore maritæ:
At si fœmineo fuerat tibi marte cadendum,
Thermodoontiaca malles cecidisse bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis Æacides, caput insuperabile bello
Arserat: armârat deus idem, idémq; cremârat.
Jam cinis est, & de tam magno restat Achille
Nescio quid, parvam quod non benè compleat urnam
At vivit, totum quæ gloria compleat orbem.

Hæc illi mensura viro respondet; & hac est
Par tibi Pelide: nec inanis tartara sentit.
Ipse etiam, ut cujus fuerit cognoscere possis,
Bella movet clypeus: deq; armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audax Oileus Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & avo,
Poscere, non alii: soli Telamone creato,
Lætiaq; fuit tantæ fiducia laudis.
A se Tantalides onus invidiosum q; removit:
Argolicósq; duces mediis considere castris
Jussit, & arbitrium litis trajecit in omnes.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoseon

LIBER XIII.

COnsedêre duces, & vulgi stante corona,
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Ajax;
Utq; erat impatiens iræ, Sigeïa torvo
Littora prospexit, classémq; in littore vultu:
Intendêns q; manus, Agimus, proh Jupiter, inquit,
Ante rates causam, & mecum confertur Ulysses?
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
Quas ego sustinui, quas hac à classe fugavi.
Tutius est igitur fictis contendere verbis,
Quam pugnare manu: sed nec mihi dicere promptum,
Nec facere est isti: quantúmq; ego Marte ferosi,
Inq; acie valeo, tantum valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,

Esse

Esse reor : (vidistis enim) sua narret Ulysses,
Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Præmia magna peti fateor, sed demit honorem
Æmulus Ajaci : non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens, quicquid speravit Ulysses :
Ipse tulit pretium jam nunc certaminis hujus :
Qui cum victus erit, mecum certasse feretur.
Atq; ego, si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, Telamone creatus :
Mœnia qui forti Trojana sub Hercule cepit :
Littoráq; intravit Pegasæa Colcha carinâ
Æacus huic pater est, qui jura silentibus illic
Reddit, ubi Æoliden saxum grave Sisyphon urget :
Æacon agnovit summus, prolémq; fatetur
Jupiter esse suam: sic à Jove tertius Ajax.
Nec tamen hæc series in causam profit Achivi,
Si mihi cum magno non sit commune Achille,
Frater erat : fraterna peto : quid sanguine cretus
Sisyphio, furtí sq; & fraude simillimus illi,
Inseris Æacidis alienæ nomina gentis ?
An quòd in arma prior, nullóq; sub indice veni,
Arma neganda mihi ? potiórq; videbitur ille,
Ultima qui cepit, detrectavítq; furore
Militiam ficto : donec solertior ipso,
Et sibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitandq; traxit ad arma ?
Optima nunc sumat, qui sumere noluit ulla :
Nos inhonorati, donis patruelibus orbi,
Obtulimus quia nos ad prima pericula, simus :
Atq; utinam, aut versus furor ille, aut creditus esset,
Nec comes hic Phrygias unquam venisset ad arces
Hortator scelerum : non te Pœantia proles
Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet :
Qui nunc (ut memorant) sylvestribus abditus antris,
Saxa moves gemitu : Lærtiadaq; precaris,
Quæ meruit : quæ (si dii sunt) non vana precaris,
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,

Heu ! pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis utuntur, fractum morbóq; fameque
Velatúrq; alitúrq; avibus: volucréſq; petendo
Debita Trojanis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen vivit quia non comitatur Ulyſſem.
Vellet & infelix Palemedes eſſe relictus:
Viveret, aut certè letum ſine crimine haberet.
Quem, malè conviſti mimiùm memor iſte furoris,
Prodere rem Danaûm finxit, fictúmq; probavit
Crimen, & oſtendit, quod jam præfoderat, aurum.
Ergo aut exilio vires ſubduxit Achivis,
Aut nece: ſic pugnat, ſic eſt metuendus Ulyſſes.
Quàlicet eloquio fidum quoq; Neſtora vincat?
Haud tamen efficiet diſertum ut Neſtora crimen
Eſſe reor nullum, qui cùm ploraret Ulyſſem
Vulnere tardus equi, feſſúſq; ſenilibus annis,
Proditus à ſocio eſt. non hæc mihi crimina fingi
Scit benè Tydides: qui nomine ſæpe vocatum
Corripuit: trepidóq; fugam exprobravit amico.
Aſpiciunt oculis ſuperi mortalia juſtis.
En! eget auxilio, qui non tulit: utq; reliquit,
Sic linquendus erat: legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios: adſum, videóq; trementem,
Pallentémq; metu, & trepidantem morte futura.
Oppoſui molem clypei, texíq; jacentem:
Servavíq; animam (minimum eſt hoc laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus ad illum:
Redde hoſtes, vulnúſq; tuum, ſolitúmq; timorem:
Poſt clypeúmq; late: & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui, cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adeſt, ſecúmq; deos in prælia ducit.
Quaq; ruit, non tu tantum terreris Ulyſſe,
Sed ſortes etiam: tantùm trahit ille timoris.
Hunc ego ſanguineæ ſucceſſu cædis ovantem
Eminùs ingenti reſupinum pondere fudi:
Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret unus,

Suſtinui:

Sustinui: sortémq; meam vovistis Achivi.
Et vestræ valuère preces: si quæritis hujus
Fortunam pugnæ, non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troës ferrúmq; igné sq; Jovémq;
In Danaas classes: ubi tunc facundus Ulysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus, date pro tot navibus arma.
Quòd si vera licet mihi dicere, quæritur istis,
Quàm mihi, major honos, conjunctáq; gloria nostra est,
Vtq; Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum, imbellémq; Dolona,
Priamidénq; Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum est, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma,
Dividite: & pars sit major Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit, & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet, manifestabitq; latentem.
Sed neq; Dulichius sub Achillis cassida vertex
Pondere tanta feret: nec non onerosa gravi quo
Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis.
Nec clypeus vasti cælatus imagine mundi
Conveniet timidæ nataq; ad furta sinistræ.
Debilis aturum quid te petis improbe munus?
Quod tibi si populi donaverat error Achivi,
Cur spolieris, erit: non, cur metuaris ab hoste.
Et fuga, quâ solâ cunctos, timidissime vincis,
Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.
Adde, quòd iste tuus tam raro prælia passus,
Integer est clypeus: nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Deniq; quid verbis opus est? spectemur agendo.
Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
Inde jubete peti, & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus, vulgóq; secutum
Vltima murmur erat: donec Lærtius heros

Astitit,

Astitit: atq; oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres, expectatóq; resolvit
Ora sono: neq; abest facundis gratia dictis.
Si mea cum vestris valuissent vota Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Inq; tuis armis, nos se potiremur Achille.
Quem quoniam non æqua mihi, vobíq; negarunt
Fata (manúq; simul veluti lacrymantia terfit
Lumina) quis magno melius succedet Achilli;
Quàm per quem magnus Danais successit Achilles?
Huic modò me profit, quod ut est, hebes esse videtur:
Neve mihi noceat, quod vobis semper Achivi
Profuit ingenium: médq; hæc facundia, siqua est,
Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
Invidia careat: bona nec sua quisq; recusset.
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco: sed enim quia retulit Ajax
Esse Jovis pronepos, nostri quoq; sanguinis auctor
Jupiter est, totidémq; gradus distamus ab illo:
Nam mihi Laërtes pater est, Arcesius illi:
Jupiter huic, neq; in his quisquam damnatus, & exul.
Est quoq; per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus est in utroq; parente.
Sed neq; materno quod sum generosior ortu,
Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons,
Proposita arma peto: meritis expendite causam.
Dummodo, quod fratres Telamon, Peleúsq; fuerunt,
Ajacis meritum non sit: nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honor spoliis quæratur in istis.
At si proximitas primúsq; requiritur hæres,
Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi:
Quis locus Ajaci? Phthiam hæc Scyrónve ferantur.
Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli:
Non petit ille tamen: num, si petat, auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur:
Plura quidem feci, quàm quæ comprendere dictis
In promptu mihi sit: rerum tamen ordine ducar.

Præscia

Præscia venturi genitrix Nereïa leti
Dissimulat cultu natum, & deceperat omnes,
In quibus Ajacem, sumptæ fallacia vestis.
Arma ego fœmineis, animum motura virilem
Mercibus inserui: neq; adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam hastámq; tenenti,
Nate dea, dixi, tibi se peritura reservant
Pergama: quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecíq; manum, fortémq; ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt: ego Telephon hasta
Pugnantem domui: victum, orantémq; refeci.
Quòd Thebæ cecidêre, meum est: me credite Lesbon
Me Tenedon, Chrysénque, & Cyllan Apollinis urbes,
Et Scyron cepisse: meâ concussa putate
Procubuisse solo Lyrnessia mœnia dextrâ.
Utq; alios taceam, qui sævum perdere posset
Hectora nempe dedi: per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, post fata reposco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidáq; Euboicam complêrunt mille carinæ:
Expectata diu, nulla, aut contraria classi
Flamina sunt: duraq; jubent Agamemnona sortes
Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, diví sq; iræscitur ipsis:
Atq; in rege tamen pater est: ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor: fassóq; ignoscat Atrides:
Difficilem tenui sub iniquo judice causam.
Hunc tamen utilitas populi, fratérq; datíque
Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset.
Mittor & ad matrem: quæ non hortanda, sed astu
Decipienda fuit: quò si Telamonius esset,
Orba suis essent etiam nunc linteæ ventis.
Mittor & Iliacos audax orator ad arces,
Visáq; & intrata est altæ mihi curia Trojæ:
Plenáq; adhuc erat illa viris: intervitus egi,

Quam

Aſtitit: atq; oculos paulum tellure moratos
Suſtulit ad proceres, expectatóq; reſolvit
Ora ſono: neq; abeſt facundis gratia dictis.
Si mea cum veſtris valuiſſent vota Pelaſgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Inq; tuis armis, nos ſe potiremur Achille.
Quem quoniam non æqua mihi, vobiſq; negarunt
Fata (manúq; ſimul veluti lacrymantia terſit
Lumina) quis magno melius ſuccedet Achilli:
Quàm per quem magnus Danais ſucceſſit Achilles?
Huic modò me profit, quod ut eſt, hebes eſſe videtur:
Neve mihi noceat, quod vobis ſemper Achivi
Profuit ingenium: meáq; hæc facundia, ſiqua eſt,
Quæ nunc pro domino, pro vobis ſæpe locuta eſt,
Invidia careat: bona nec ſua quiſq; recuſet.
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco: ſed enim quia rettulit Ajax
Eſſe Jovis pronepos, noſtri quoq; ſanguinis auctor
Jupiter eſt, totidémq; gradus diſtamus ab illo:
Nam mihi Laërtes pater eſt, Arceſius illi:
Jupiter huic, neq; in his quiſquam damnatus, & exul.
Eſt quoq; per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in utroq; parente.
Sed neq; materno quod ſum generoſior ortu,
Nec mihi quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
Propoſita arma peto: meritis expendite cauſam.
Dummodo, quod fratres Telamon, Peleúſq; fuerunt,
Ajacis meritum non ſit: nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honor ſpoliis queratur in iſtis.
At ſi proximitas primúſq; requiritur hæres,
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi:
Quis locus Ajaci? Phthiam hæc Scyróve ferantur.
Nec minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli:
Non petit ille tamen: num, ſi petat, auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur:
Plura quidem feci, quàm quæ comprendere dictis
In promptu mihi ſit: rerum tamen ordine ducar.

Præſcia

Præscia venturi genitrix Nereïa leti
Dissimulat cultu natum, & deceperat omnes,
In quibus Ajacem, sumptæ fallacia vestis.
Arma ego fœmineis, animum mutura virilem
Mercibus inserui: neq; adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam hastámq; tenenti,
Nate dea, dixi, tibi se peritura reservant
Pergama: quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecíq; manum, fortémq; ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt: ego Telephon hasta
Pugnantem domui: victum, orantémq; refeci.
Quòd Thebæ cecidêre, meum est: me credite Lesbon
Me Tenedon, Chryséngue, & Cyllan Apollinis urbes,
Et Scyron cepisse: meâ concussa putate
Procubuisse solo Lyrnessia mœnia dextrâ.
Utq; alios taceam, qui sævum perdere posset
Hectora nempe dedi: per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, post fata reposco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidáq; Euboicam complêrunt mille carinæ:
Expectata diu, nulla, aut contraria classi
Flamina sunt: duraq; jubent Agamemnona sortes
Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, divíq; iræscitur ipsis:
Atq; in rege tamen pater est: ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor: fassóq; ignoscat Atrides:
Difficilem tenuit sub iniquo judice causam.
Hunc tamen utilitas populi, fratérq; datique
Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset;
Mittor & ad matrem: quæ non hortanda, sed astu
Decipienda fuit: quò si Telamonius esset,
Orba suis essent etiam nunc linea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces,
Visáq; & intrata est altæ mihi curia Trojæ:
Plenáq; adhuc erat illa viris: interritus egi,

Quam

Quam mihi mandārat communis Græcia, causam:
Accuſóq; Parin: prædámq; Heleuámq; repoſco.
Et moveo Priamum, Priamóq; Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuêre ſub illo,
Vix tenuêre manus (ſcis hæc Menelae) nefandas,
Primáq; lux noſtri tecum fuit illa periclí.
Longa referre mora eſt, quæ conſilióq; manúque
Utiliter feci ſpatioſi tempore belli.
Poſt acies primas, urbis ſe mœnibus hoſtes
Continuêre diu: nec aperti copia Martis
Ulla fuit: decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil, niſi prælia noſti?
Quis tuus uſus erat? nam ſi mea facta requiris,
Hoſtibus inſidior: foſſas munimine cingo:
Conſolor ſocios, ut longi tædia belli
Mente ferant placidâ: doceo, quo ſimus alendi,
Armandíq; modo, mittor quo poſtulat uſus.
Ecce! Jovis monitu, deceptus imagine ſomni
Rex jubet incepti curam dimittere belli.
Ille poteſt auctore ſuam defendere vocem:
Non ſinat hoc Ajax: delendáq; Pergama poſcat,
Quodq; poteſt, pugnet. cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? det, quod vaga tuba ſequatur.
Non erat hoc nimium, nunquam niſi magna loquenti,
Quid, quod & ipſe fugit? vidi, paduítq; videre,
Cum tu terga dares, inhoneſtáq; vela parares:
Nec mora: Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat ô ſocii, captam dimittere Trojam?
Quídve domum fertis decimo, niſi dedecus, anno?
Talibus atq; aliis, in quo dolor ipſe diſertum
Fecerat averſos profuga de claſſe reduxi.
Convocat Atrides ſocios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc biſcere quicquam
Audet: & auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites, etiam per me haud impune protervus.
Erogor: & trepidos cives exhortor in hoſtes,
Amiſſámq; mea virtutem voce repoſco.

Tem-

Tempore ab hoc quodcunq; potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est, qui dantem terga retraxi,
Deniq; de Danais quis te laudavve, petivve?
At sua Tydides mecum communicat acta:
Me probat: & socio semper confidit Ulysse.
Est aliquid, de tot Graiorum millibus, unum
A Diomede legi: nec me sors ire jubebat:
Sed tamen & spreto noctis q; hostis q; periclo,
Ausum eadem quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo: non antè tamen, quàm cuncta coëgi
Prodere, & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognôram, nec quid speculare, habebam,
Et jam promissa poteram cum laude reverti.
Haud contentus eo, petii tentoria Rhesi:
Inq; suis ipsum castris, comitesq; peremi:
Atq; ita captivo victor, votisq; potitus,
Ingredior curru latos imitante triumphos:
Cujus equos pretium pro nocte poposcerat hostis,
Arma negate mihi: fuerit q; benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devastata meo? cum multo sanguine fudi
Cæranon, Iphitidenque, Alastoraque, Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytanimque:
Exitioq; dedi cum Pheridamante Thoona,
Et Charopen, fatisq; immitibus Eunomon actum;
Quiq; minus celebres nostra sub mœnibus urbis
Procubuêre manu: sunt & mihi vulnera, cives,
Ipso pulchra loco: nec vanis credite verbis:
Aspicite en! (vestemq; manu diduxit) & hæc sunt
Pectora semper, ait, vestris exercita rebus.
At nil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios: & habet sine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert, si se pro classe Pelasga
Arma tulisse refert, contra Troasq; Jovemque?
Confiteorq; tulit: neq; enim benefacta maligne
Detrectare meum est: modò ne communia solus
Occupet, atq; aliquem nobis quoq; reddat honorem.

Repulit

Reppulit Actorides sub imagine tutus Achillis
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
Ausum etiam Hectoreis solum concurrere telis
Se putat, oblitus regi sque, duci sque, mei que,
Nonus in officio, & prælatus munere sortis.
Sed tamen eventus vestræ, fortissime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miserum! quanto cogor meminisse dolore
Temporis illius, quo Graiûm murus Achilles
Precubuit: nec me lacrymæ, luctúsque, timórque
Tardárunt, quin corpus humo sublime referrem
His humeris; his, inquam, humeris ego corpus Achillis
Et simul arma tuli, quæ nunc quoq; ferre laboro.
Sunt mihi quæ valeant in talia pondera vires:
Est animus certè vestros sensurus honores.
Scilicet idcirco pro nato cærula mater
Ambitiosa suo fuit, ut cœlestia dona,
Artis opus tantæ, rudis & sine pectore miles
Indueret? neq; enim clypei cælamina novit,
Oceanum, & terras, cumq; alto sidera cœlo,
Pleïadásq; Hyadásq; immunémq; æquoris Arcton,
Diversásq; urbes, nitidúmq; Orionis ensem.
Postulat ut capiat, quæ non intelligit, arma.
Quid? quòd me duri fugientem munera belli
Arguit incepto servum accessisse labori?
Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
Si simulasse vocas crimen, simulavimus ambo.
Si mora pro culpa est: ego sum maturior illo.
Me pia detinuit conjux, pia mater Achillem:
Primáq; sunt illi data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, si jam nequeam defendere crimen
Cum tanto commune viro: deprensus Ulysses
Ingenio tamen ille; at non Ajacis Ulysses.
Neve in me stolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoq; digna pudore
Objicit, an falso Palamedes crimine turpe est
Accusasse mihi? vobis damnasse decorum?

Sed

Sed neq; Naupliades facinus defendere tantum,
Tãmq; patens valuit: nec vos audiſtis in illo
Crimina, vidiſtis, pretio quæ obiecta patebant.
Nec, Pœantiaden quòd habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus merui: crimen defendite veſtrum,
(Conſenſiſtis enim:) nec me ſuaſiſſe negabo,
Vt ſe ſubtraheret belli q; viæq; labori,
Tentaretq; feros requie lenire dolores.
Paruit & vivit: non hæc ſententia tantum eſt
Fida: ſed, & felix cum ſit, facit eſſe fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt,
Ne mandate mihi: melius Telamonius ibit,
Eloquioq; virum, morbiſq; iráq; furentem
Molliet, aut aliqua perducet callidus arte.
Ante retro Simois fluet: & ſine frondibus Ide
Stabit: & auxilium promittet Achaïa Troiæ,
Quàm ceſſante meo pro veſtris pectore rebus,
Ajacis ſtolidi Danais ſolertia profit.
Sis licet infeſtus ſociis, regíque, mihíque,
Dure Philoctete, licet exercere, meúmque
Devoveas ſine fine caput: cupidíſq; dolenti
Me tibi forte dari, noſtrúmq; haurire cruorem,
Vtq; tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri:
Te tamen aggrediar, mecúmq; reducere nitar;
Tãmq; tuis potiar (faveat fortuna) ſagittis,
Quàm ſum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
Quàm reſponſa Deûm Trojanáq; fata retexi:
Quàm rapui Phrygiæ ſignum penetrale Minervæ
Hoſtibus è mediis. Et ſe mihi comparat Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata ſine illo.
Fortis ubi eſt Ajax? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuit? cur audet Ulyſſes
Ire per excubias, & ſe committere nocti?
Perq; feros enſes, non tantùm mœnia Troiæ,
Verùm etiam ſummas arces intrare, ſuíque
Eripere ade deam, rapiámq; efferre per hoſtes?
Quæ niſi feciſſem, fruſtra Telamone creatus

Geſtaſſes

Gestasset lævâ taurorum tergora septem.
Illa nolle mihi Trojæ victoria parta est:
Pergama tunc vici, cùm vinci posse coëgi.
Desine Tydiden vultúq; & murmure nobis
Ostentare meum: pars est sua laudis in illo.
Nec tu, cùm socia clypeum pro classe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus,
Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem
Esse, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipse quoq; hoc peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypiluſq; ferox, claróq; Andremone natus,
Nec minus Idomeneus, patridq; creatus eadem
Meriones, peteret majoris frater Atridæ;
Quippe manu fortes, nec sunt tibi Marte secundi:
Consiliis cessere meis: tibi dextera bello
Utilis: ingenium est, quod eget moderamine nostro,
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri est:
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides: tu tantùm corpore prodes,
Nos animo: quantóq; ratem qui temperat anteis
Remigis officium: quanto est dux milite major;
Tantum ego te supero; nec non in corpore nostro
Pectora sunt potiora manu, vigor omnis in illis,
At vos, ô proceres, vigili date præmia vestro,
Proq; tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
Jam labor in fine est: obstantia fata removi,
Altáque, posse capi faciendo, Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casurásq; mœnia Troum,
Perq; deos, oro, quos hosti nuper ademi,
Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum,
Si quid adhuc audax, ex præcipitíq; petendum est,
Si Trojæ satis aliquid restare putatis,
Este mei memores: aut, si mihi non datis arma,
Huic date: & ostendit signum fatale Minervæ.
Mota manus procerum est: & quid facundia posset
Tum patuit: fortisq; viri tulit arma disertus.

Hectora

Hectora qui ſolas, qui ferrum, ignémq; Jovémque
Suſtinuit toties, unamnon ſuſtinet iram:
Invictúmq; virum vicit dolor: arripit enſem:
Et meus hic certè eſt: an & hunc ſibi poſcit Ulyſſes?
Hoc, aut, utendum eſt in me mihi: quiq; cruore
Sape Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit?
Ne qui ſquam Ajacem poſſet ſuperare, niſi Ajax.
Dixit, & in pectus tunc demum vulnera paſſum,
Qua patuit ferro, letalem condidit enſem.
Nec valuêre manus infixum educere telum.
Expulit ipſe cruor: rubefactáq; ſanguine tellus
Purpureum viridi gemuit de cæſpite florem:
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis puerôq; viróque
Inſcripta eſt foliis, hæc nominis, illa querelæ.
Victor ad Hyppipyles patriam, clariq; Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum
Tranſierat: tandem portu votóq; potitus
Vela dat, ut referat Tirynthia tela ſagittas.
Quæ poſtquam ad Graios domino comitante revexit,
Impoſita eſt ſero tandem manus ultima bello.
Troja ſimul, Priamúſq; cadunt. Priameia conjux
Perdidit infelix hominis poſt omnia formam.
Externáſq; novo latratu terruit auras
Longus in anguſtum quâ clauditur Helleſpontus,
Ilion ardebat, neq; adhuc conſederat ignis:
Exiguúmq; ſenis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat, tractúſq; comis antiſtita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidæ matres patriorum ſigna deorum,
Dum licet, amplexas ſuccenſáq; templa tenentes,
Invidioſa trahunt victores præmia Graii.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro ſe, proavúmq; regna tuentem
Sape videre patrem monſtratum à matre ſolebat.
Famq; viam ſuadet Boreas, flatúq; ſecundo
Carbaſa mota ſonant, jubet uti navita ventis.

Troja vale, rapimur, clamant: dant oscula terræ
Troades, & patriæ funaustia tollia relinquunt,
Ultima conscendit classem, miserabile visu,
In mediis Hecubæ natorum inventa sepulchris:
Prensantem tumulos, atq; ossibus oscula dantem
Dulichia traxêre manus, tamen unius hausit
Inq; sinu cineres secum tulit Hectoris hausto.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem, lacrymásq; reliquit.

Est, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistoniis habitata viris: Polymnestoris illic
Regia dives erat: cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiis sq; removit ab armis,
Consilium sapiens, scelerisq; mali præmia, magnas
Adjecisset opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum: jugulóq; sui demisit alumni:
Et tanquam tolli cum corpore crimina possent,
Examinem è sepulo subjectas misit in undas.

Littora Thracio classem vallgarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus mitior esset.
Hic subitò quantus cum viveret esse solebat,
Exit humo latè rupta similisq; minanti,
Temporis illius vultum, referebat Achilles,
Quo ferus injusto petiit Agamemnona ferro.
Immemorè sq; mei discedilis, inquit, Achivi?
Obrutáq; est mecum virtutis gratia nostra?
Nè facite: utq; meum non sit sine honore sepulchrum,
Placet Achilleos maclata Polyxena manes.

Dixit, & immiti sociis parentibus umbra
Rapta sinu matris, quam jam prope sola fovebat,
Fortis, & infelix, & plusquam femina, virgo,
Ducitur ad tumulum, divóq; fit hostia busta.
Qua memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est, sensitq; sibi fera sacra parari:
Utq; Neoptolemum stantem ferrumq; tenentem,
Utq; suo vidit figentem lumina vultu:

Vtrè

Utere jamdudum generoso sanguine, dixit:
Nulla mora est: aut tu jugulo, vel pectore telum
Conde meo: jugulúmq; simul pectúsq; retexit.
Scilicet haud ulli servire Polyxena vellem.
Haud per tale sacrum numen placabitis ullum.
Mors tantùm vellem matrem mea fallere posset:
Mater obest, minuítq; necis mihi gaudia, quamvis
Non mea mors illi, verùm sua vita gemenda est.
Vos modò ne Stygios aderam non libera manes,
Este procul, si justa peto: tactúq; viriles
Virgineo removete manus: acceptior illi,
Quisquis is est, quem cæde mea placare paratis,
Liber erat sanguis: si quos tamen ultima nostri
Verba movent oris, Priami vos filia regis
Nunc captiva rogat: genitrici corpus inemptum
Reddite: néve auro redimat jus triste sepulchri,
Sed lacrymis: tunc, cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat: at populus lacrymas, quas illa tenebat,
Non tenet: ipse etiam flens, invitusq; sacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa super terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata novissima vultus.
Tunc quoq; cura fuit partes velare tegendas,
Cùm caderet, castíq; decus servare pudoris.
Troades excipiunt: deploratósq; recensent
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris?
Teq; gemunt virgo, teq; ô modò regia conjux,
Regia dicta parens, Asiæ florentis imago,
Nunc etiam prædæ mala sors: quam victor Ulysses
Esse suam nollet nisi quòd tamen Hectora partu
Ediderat: dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natísq; viróque,
Huic quoq; dat lacrymas, lacrymas in vulnera fundit;
Osculáq; ore tegit, consuetáq; pectora plangit:
Canitiémq; suam concreto in sanguine verrens,
Plura quidem, sed & hæc laniato pectore dixit:

Nata tuæ (quid enim ſupereſt?) dolor ultime matris,
Nata jaces: videóq; meum tua vulnera pectus.
Et ne perdiderim quenquam ſine cæde meorum,
Tu quoq; vulnus habes. at te, quia fœmina, rebar,
A ferro tutam, cecidiſti & fœmina ferro.
Tótq; tuos idem fratres, te perdidit idem
Exitium Trojæ, noſtríq; orbator Achilles.
At poſtquam cecidit Paridis Phœbíq; ſagittis,
Nunc certè dixi, non eſt metuendus Achilles.
Nunc quoq; mî metuendus erit, cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſævit: tumulo quoq; ſenſimus hoſtem.
Æacidæ fœcunda fui: jacet Ilion ingens,
Eventúq; gravi finita eſt publica clades,
Sed finita tamen: ſolî mihi Pergama reſtant,
In curſúq; meus dolor eſt: modo maxima rerum,
Tot generis natíſq; potens, nuribúſq; viróque,
Nunc trahor exul, inops, tumulis avulſa meorum,
Penelope munus: quæ me data menſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis, hæc Hectoris illa eſt
Clara parens: hæc eſt, dicet, Priameia conjux.
Póſtq; tot amiſſos in nunc, quæ ſola levabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti.
Inferias hoſti peperi: quò ferrea reſto?
Quidve moror? quo me ſervas damnoſa ſeneſtus?
Quò dii crudeles, niſi uti nova funera cernam,
Vivacem differtis animum? quis poſſe putavit
Felicem Priamum poſt diruta Pergama dici?
Felix morte ſua eſt, nec te mea nata, peremptam
Aſpicit: & vitam pariter, regnúmq; reliquit.
At puto funeribus dotabere regia virgo,
Condetúrq; tuum monumentis corpus avitis.
Non hæc eſt fortuna domus: tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæq; hauſtus arenæ,
Omnia perdidimus: ſupereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
Hæc datus Ismario regi Polydorus in oras.

Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere? & sparsos immiti sanguine vultus?
Dixit: & ad littus passu procedit anili,
Albentes lacerata comas: date, Troades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas,
Aspicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factáq; Threïciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant, obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem, lacrymásq; introrsus obortas
Devorat ipse dolor: duróq; simillima saxo
Torpet, & adversâ figit modò lumina terrâ,
Interdum torvos extollit ad æthera vultus:
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati:
Vulnera præcipuè: seq; armat, & instruit ira,
Qua simul exarsit, tanquam regina maneret,
Vlcisci statuit: pœnaq; in imagine tota est.
Vtq; furit catulo lactante orbata leæna,
Signáq; nacta pedum, sequitur quem non videt hostem:
Sic Hecube, postquam cum luctu miscuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem diræ Polymnestora cædis,
Colloquiúmq; petit: nam se monstrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odrysius, prædaq; affluetus amori,
In secreta venit: tum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato:
Omne fore illius quod dat, quod & ante dedisti,
Per superos juro: spectat truculenta loquentem,
Falsáq; juromtem, timidáq; exæstuat irâ.
Atq; ita correpto, captivarum agmina matrum
Invocat, & digitos in perfida lumina condit,
Expellítq; genis oculos: facit ira valentem:
Immergítq; manus: fœdatáq; sanguine sonti
Non lumen (neq; enim superest) loca luminis hausit.
Clade sui Thracum gens irritata tyranni,
Troada telorum lapidúmq; incessere jactu
Cœpit: at hac missum rauco cum murmure saxum

Morsibus insequitur, rictúq; ad verba parato
Latravit conata loqui. locus extat, & ex re
Nomen habet: veterúmq; diu memor illa malorum,
Tum quoq; Sithonios ululavit mæsta per agros.
Illius, Trodsq; suos, hostésq; Pelasgos,
Illius fortuna deos quoq; moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipsa Jovis conjúxq; sorórque
Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.
Non vacat Auroræ, quanquam iisdem faverat armis,
Cladibus & casu Trojæq; Hecubæq; moveri.
Cura deam propior, luctúsq; domesticus angit
Memnonis amissi: Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achilleã pereuntem cuspide mater.
Vidit; & ille color, quo matutina rubescunt
Tempora, palluerat; latuítq; in nubibus æther.
At non impositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens; sed crine soluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Jovis, lacrymísq; hæc addere voces;
Omnibus inferior, quas sustinet aureus æther,
(Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem)
Diva tamen veni, non ut delubra, diésque
Des mihi sacrificos, caliturásq; ignibus aras.
Si tamen aspicias, quantum tibi fœmina præstem,
Tum cum luce nova noctis confinia servo,
Præmia dunda putes: sed non ea cura, neq; hic est
Nunc status Auroræ, meritos ut poscat honores.
Memnonis orba mei venio; qui fortia frustra
Pro patruo tulit arma suo; primísq; sub annis
Occidit à forti (sic dii voluistis) Achille.
Da precor huic aliquem solatia mortis honorem,
Summe deûm rector; maternáq; vulnera leni.
Jupiter annuerat; cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus; nigríq; volumina fumi
Infecêre diem, veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra favilla volat; glomeratáq; corpus in unum

Densatur,

Densatur, faciémq; capit, sumítq; colorem
Atq; animum ex igni: levitas sua præbuit alas.
Et primò similis volucri, mox vera volucris
Insonuit pennis: pariter sonuêre sorores
Innumeræ, quibus est eadem natalis origo:
Terq; rogum lustrant: & consonus exit in auras
Ter plangor: quarto seducunt castra volatu.
Tunc duo diversâ populi de parte feroces
Bella gerunt, rostrísq; & aduncis unguibus iras
Exercent, alásq; adversáq; pectora lassant:
Inferiæq; cadunt cineri cognata sepulto
Corpora: séq; viro forti meminere creatas.
Præpetibus subitis nomen facit auctor: ab illo
Memnonides dictæ, cùm Sol duodena peregit
Signa, parentali morituræ morte rebellant.
Ergo aliis latrasse Dymantida flebile visum est:
Luctibus est Aurora suis intenta, piásque
Nunc quoq; dat lacrymas, & toto rorat in orbe.
Non tamen eversam Trojæ cum mœnibus esse
Spem quoq; fata sinunt: sacra, & sacra altera partem
Fert humeris, venerabile onus, Cytherelus heros;
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Ascaniúmq; suum: profugáq; per æquora classe
Fertur ab Antandro: sceleratáq; littora Thracum,
Et Polydoreo manantem sanguine terram
Linquit, & utilibus ventis, æstúq; secundo
Intrat Apollineam sociis comitantibus urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antistite Phœbus
Ritè colebatur, templóq; domóq; recepit,
Urbémq; ostendit, delubráq; nota, duásq;
Latona quondam stirpes pariente retentas,
Thure dato flammis, vinóq; in thura profuso,
Cæsarúmq; boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: positísq; tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tunc pius Anchises: ô Phœbi lecte sacerdos,
Fallor? an & natum, cùm primùm hæc mœnia vidi,

Bisq; duas natas, quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius, niveis circundata tempora vittis
Concutiens, & tristis, ait, Non falleris, heros
Maxime: vidisti natorum quinq; parentem,
Quem nunc (tanta homines rerum inconstantia versat)
Pæne vides orbum. quod enim mihi filius absens
Auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locúmq; & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic, dedit altera Liber
Fœmineæ stirpi voto majora fidéq;
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, laticémq; meri, baccámq; Minervæ
Transformabantur: divésq; erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
Nos quoq; parte putes) armorum viribus usus
Abstrahit invitas gremio genitoris; alántq;
Imperat Argolicam cœlesti munere gentem.
Effugiunt quò quæq; potest. Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest: &, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas consortia corpora pœnæ
Reddidit: & timido posses ignoscere fratri.
Non hic Æneas, non qui defenderet Andron
Hector erat, per quos decimum durastis in annum.
Jamq; parabantur captivis vincla lacertis.
Illæ attollentes etiamnum libera cœlo
Brachia, Bacche pater fer opem, dixêre: tulítq;
Muneris auctor opem: (si miro perdere more
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possum.
Summa mali nota est: pennas sumpsêre, tuæq;
Conjugis in volucres niveas abiêre columbas.
Talibus atq; aliis postquam convivia dictis
Implêrunt, mensâ somnum petiêre remotâ,
Cumq; die surgunt, adeúntq; oracula Phœbi,
Qui petere antiquam matrem, cognatáq; jussit

Littora;

Littora: prosequitur rex, & dat munus ituris:
Anchisæ sceptrum, chlamydem pharetrámq; nepoti,
Craterem Æneæ, quem quondam miserat illi
Hospes ab Æmoniis Therses Ismenius oris.
Miserat hunc illi Therses: fabricaverat Alcon
Myleus, & longo cælaverat argumento.
Urbs erat, & septem posses ostendere portas:
Hæ pro nomine erant, & quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exequiæ, tumulíque, igníque, rogíque,
Effusæq; comæ, & apertæ pectora matres
Significant luctum: Nymphæ quoq; flere videntur,
Siccatóq; queri fontes: sine frondibus arbor
Nuda riget; lambunt arentia saxa capellæ.
Ecce! facit mediis natas ab Orione Thebis,
Hanc non fœmineum jugulo dare pectus aperto;
Illam, demisso per fortia pectora telo,
Pro populo cecidisse suo; pulchríque per urbem
Funeribus ferri, celebríq; in parte cremari:
Tum de virgineo geminos exire favilla,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo signis fulgentibus ære
Summus in aurato crater erat asper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt,
Dántq; sacerdoti custodem thuris acerram,
Dant pateram, claráque auro gemmíque coronam.
Inde recordati Teucros à sanguine Teucri
Ducere principium, Cretam tenuêre: locíque
Ferre diu nequiêre Jovem: contúmq; relictis
Urbibus, Ausonios optant contingere portus.
Savit hyems, jactátq; viros: Strophadúmq; receptos
Portubus infidis exterruit ales Aëllo.
Et jam Dulichios portus, Ithacámque, Samúmque,
Neritiúsq; domos regnum fallacis Ulyssi,
Prætereunt vecti: certatam lite deorum
Ambraciam, versíq; vident sub imagine saxum
Judicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline vota est;

Voca-

Vocalémq; ſua terram Dodonida quercu,
Chaoniósq; ſinus, ubi nati rege Moloſſo
Impia ſubjectis fugêre incendia pennis.
Proxima Phæacum fulcibus obſita pomis
Rura petunt: Epires ab his, regnatáq; vati
Buthrotos Phrygio ſimulatáq; Troja tenetur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam: tribus hac excurrit in æquora linguis,
E quibus imbriferos eſt verſa Pachynos ad Auſtros;
Mollibus expoſitum Zephyris Lilybæon ad Arctos
Æquoris expertes ſpectat, Boreámq; Peloros.
Hanc ſubeunt Teucri remis, aſtúq; ſecundo,
Sub noctem potiuntur Zancleâ claſſis arenâ.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infeſtat: voras hac rapias, revomísq; catinas:
Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum,
Virginis ora gerens, & (ſi non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoq; tempore virgo:
Hanc multi petiere proci: quibus illa repulſis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratiſſima Nymphis,
Ibat, & illuſos juvenum narrabat amores.
Cui dum pectendos præbet Galatea capillos,
Talibus alloquitur referens ſuſpiria dictis:
Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum
Expetit: utq; facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater eſt Nereus, quam cærula Doris
Enixa eſt, quæ ſum turba quoq; tota ſororum,
Non niſi per luctus licuit Cyclopis amorem
Effugere, & lacrymæ vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo deceſſit pollice virgo,
Et ſolâta deam eſt: refer, ô gratiſſima, dixit:
Neve tui cauſam rege, ſum tibi fida, doloris.
Nereïdi his contra reſecuta Crataïde natum eſt
Acis erat Fauno Nymphiq; Simethide creatus,
Magna quidem patrísq; fuit, matrísq; voluptas,
Noſtra tamen major: nam me ſibi junxerat unè

Pulcher,

Pulcher, & octonis iterum natalibus actis
Signárat teneras dubia lanugine malas:
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.
Nec, si quæsieris odium Cyclopis, amórve
Acidis in nobis fuerit præstantior, edam.
Par utrumq; fuit: proh! quanta potentia regni
Est, Venus alma, tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus sylvis, & visus ab hospite nullo
Impunè, & magni cum diis contemptor Olympi,
Quid sit amor, sentit; nostríq; cupidine captus
Vritur, oblitus pecorum, antrorúmq; suorum.
Jamq; tibi formæ, jamq; est tibi cura placendi,
Jam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
Et spectare feros in aqua, & componere vultus.
Cædis amor, feritásque sitísq; immensa cruoris
Cessant, & tutæ veniunt abeúntq; carinæ.
Telemus interea Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; Luménq; quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlysses.
Risit: &, ô vatum stolidissime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit: sic frustra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti littora passu
Degravat: aut fessus sub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrumq; latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus ascendit Cyclops, mediúsq; resedit:
Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ.
Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit usum,
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis,
Sumptáq; arundinibus compacta est fistula centum:
Senserunt toti pastoria sibila montes,
Senserunt undæ: latitans ego rupe, meíque
Acidis in gremio residens procul, auribus hausi
Talia dicta meis, auditáq; verba notavi:
Candidior folio nivei, Galatea, ligustri,

Flo-

Floridior prato, longa procerior alno,
Splendidior vitro, tenero lasciviior hædo,
Lævior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æstiva gratior umbra,
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior uva,
Mollior & cycni plumis, & lacte coacto,
Et, si non fugias, riguo formosior horto:
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annoso quercu, fallacior undis,
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis,
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pavone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, fœta truculentior ursa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro:
Et, (quod præcipuè, si possem, demere vellem)
Non tantum cervo claris latratibus alto,
Verùm etiam ventis, volucrique fugacior aura.
At, bene si nôris, pigeat fugisse, morâque
Ipsa tuas damnes, & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis vivo pendentia saxo
Antra, quibus nec Sol medio sentitur in æstu,
Nec sentitur hyems: sunt poma gravantia ramos:
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ,
Sunt & purpureæ: tibi & has servamus & illas.
Ipsa tuis manibus sylvestri nata sub umbra
Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
Prunaque; non solum nigro liventia succo,
Verum etiam generosa, novâque imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ, me conjuge, nux tibi deerunt
Arbuteique fœtus: omnis tibi serviet arbos.
Hoc pecus omne meum est: multa quoque vallibus errant:
Multas sylva tegit: multa stabulantur in antris.
Nec, si forte roges, possem tibi dicere, quot sint:
Pauperis est numerare pecus: de laudibus harum
Nil mihi credideris: præsens potes ipsa videre,
Ut vix sustineant distentum cruribus uber.

Sunt

Sunt fœturæ minor tepidis in ouilibus agni:
Sunt quoq; par ætas aliis in ouilibus hædi.
Lac mihi semper adest niveum: pars inde bibenda
Seruatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgatáq; tantum
Munera contingent, damæ, leporéſque capræque,
Pérq; columbarum, demptúſve cacumine nidus:
Inueni geminos, qui tecum ludere poſſint,
Inter ſe ſimiles, vix ut dignoſcere poſſis,
Villoſæ catulos in ſummis montibus urſæ.
Inueni: & dixi: domina ſeruabimus iſtos.
Iam modò cæruleo nitidum caput exere ponto:
Iam Galatea veni: nec munera deſpice noſtra.
Certe ego me noui, liquidæq; in imagine vidi
Nuper aquæ, placuítq; mihi mea forma videnti.
Aſpice ſim quantus, non eſt hoc corpore major
Iupiter in cœlo: (nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Iouem) coma plurima toruos
Prominet in vultus, humeróſq; ut lucus obumbrat.
Nec, mea quod duris horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta. turpis ſine frondibus arbor,
Turpis equus, niſi colla iuba ſtaventia velent.
Pluma tegit volucres: ouibus ſua lana decori eſt.
Barba viros; hirtæq; decent in corpore ſetæ.
Vnum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei: quid? non hæc omnia magno
Sol videt è cœlo? Solis tamen unicus orbis.
Adde, quod in veſtro genitor meus æquore regnat,
Hunc tibi do ſocerum: tantùm miſerere, precéſque
Supplicis exaudi: tibi enim ſuccumbimus uni.
Quiq; Iouem, & cœlum ſperno, & penetrabile fulmen
Nerei te veneror: tua fulmine ſævior ira eſt.
Atq; ego contemptus eſſem patientior hujus,
Si fugeres omnes: ſed cur, Cyclope repulſo,
Acin amas? præférq; meis amplexibus Acin?
Ille tamen placéatq; ſibi: placéatq; licebit,
Quod nollem, Galatea tibi: modò copia detur.

Sentiet

Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
Viscera viva traham, divulsáq; membra per agros.
Perq; tuas spargam, si se tibi misceat, undas.
Vror enim læsúsq; exæstuat acrior ignis:
Cumq; suis videor translatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: nec tu Galatea moveris.
Talia nequicquam questus (nam cuncta videbam)
Surget: &, ut taurus vacca furibundus adempta
Stare nequit, sylvásq; & notis saltibus errat:
Cùm ferus ignaros, nec quicquam tale timentes
Me videt atq; Acin: videóq; exclamat: & ista
Ultima sit, faciam, Veneris concordia vestræ.
Tantáq; vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit: clamore perhorruit Ætna,
Ast ego vicino pavefacta sub æquore mergor.
Terga fugæ dederat conversa Simethius heros:
Et fer opem Galatea, precor, mihi ferte parentes,
Dixerat: & vestris peritúrum admittite regnis.
Insequitur Cyclops: partémq; è monte revulsam
Mittit: & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus è saxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri solum per fata licebat,
Fecimus, ut vires assumeret Acis avitas:
Puniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum rubor evanescere cœpit.
Fítq; color primo turbati fluminis imbre,
Purgatúrq; mora: tum moles tecta dehiscit,
Viváq; per rimas, proceráq; surgit arundo:
Osq; canum saxi sonat exulantibus undis.
Miráq; res, subito media tenus extitit alvo.
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis,
Qui, nisi quòd major, quòd toto cærulus ore est,
Acis erat: & sic quoq; erat: tamen Acis in amnem
Versus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.
Desierat Galatea loqui, cœtúq; soluto
Discedunt: placidísq; natant Nereïdes undis.
Scylla redit: neq; enim medio se credere ponto

Audet:

Audet: & aut bibula sine vestibus errat arena,
Aut ubi lassata est, seductos nacta recessus
Gurgitis, inclusâ sua membra refrigerat undâ.
Ecce fretum scindens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboïca versis Anthedone membris
Glaucus adest: visæq; cupidine virginis ardet:
Et, quacunq; putat fugientem posse morari,
Verba refert, fugit illa tamen: velóxq; timore
Pervenit in summum positi prope littora montis.
Ante fretum est ingens apicem collectus in unum
Longa sub arboribus convexus ad æquora vertex.
Constitit hîc: & tuta loco, monstrumne, deusne
Ille sit ignorans, admiratúrq; colorem,
Cæsariémq; humeros subjectáq; terga tegentem,
Ultimáq; excipiat quod tortilis inguina piscis.
Sensit: & inuitans, quæ stabat proxima, moli,
Non ego prodigium, nec sum fera bellua, virgo.
Sed deus, inquit, aquæ, nec majus in æquore Proteus
Jus habet, & Triton, Athamantiadésq; Palæmon.
Ante tamen mortalis eram: sed scilicet altis
Deditus æquoribus, tantùm exercebar in illis,
Nam modo ducebam ducentia retia pisces:
Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis.
Quas neq; cornigeræ morsu læsere juvencæ:
Nec placidæ carpsistis oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos sedula flores:
Non data sunt capiti genialia serta: nec unquam
Falciferæ secuere manus: ego primus in illo
Cespite consedi, dum lina madentia sicco.
Utq; recenserem captivos ordine pisces,
Insuper exposui: quos aut in retia casus,
Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res similis ficta? sed quid mihi fingere prodest?
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et motare latus, terráq; ut in æquore niti;

Dumq;

Dúmq; morer, miróq; simul: fugit omnis in undas
Turba suas: dominúmq; novum, litúsq; relinquunt.
Obstupui: dubitóq; diu, causámq; requiro,
Num deus hæc aliquis, num succus fecerit herbæ.
Quæ tamen hæc, inquam, vires habet herba? manúq;
Pabula decerpsi, decerptáq; dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura succos:
Cùm subitò trepidare intus præcordia sensi:
Alteriúsq; rapi naturæ pectus amore.
Nec potui restare diu: repetendáq; nunquam
Terra vale dixi, corpúsq; sub æquore mersi:
Dii maris exceptam socio dignantur honore:
Utq; mihi, quæcunq; feram mortalia, demant,
Oceanum, Tethynq; rogant. ego lustror ab illis,
Et, pugnante nefas novies mihi carmine dicto,
Pectora fluminibus jubeor supponere centum.
Nec mora: diversis lapsi de partibus amnes,
Totáq; vertuntur supra caput æquora nostrum.
Quæ postquam redeunt, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cætera sensit.
Hanc ego tum primum viridem ferugine barbam,
Cæsariemq; meam quam longa per æquora verro,
Ingentésq; humeros, & cærula brachia vidi,
Crurdq; pinnigero curvata novissima pisce.
Quid tamen hæc species? quid diis placuisse marinis,
Quid juvat esse deum, si tu non tangeris istis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquis
Scylla deum: furit ille, irritatúsq; repulsa,
Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

PUB.

PUB. OVIDII NASONIS

Metamorphoseon

LIBER XIV.

Jamq; giganteis injectam faucibus Ætnam,
Arvaq; Cyclopum, quid rastra, quid usus aratri
Nescia, nec quicquam junctis debentia bobus,
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, diversaq; mœnia regi,
Navifragumq; fretum, gemino quid littore pressum
Ausoniæ Siculeq; tenet confinia terra.
Inde manu magna Tyrrhena per æquora vectus,
Herbiferos adiit colles, atq; atria Glaucus
Sole satæ Circes, variarum plena ferarum,
Quam simul aspexit, dictâ acceptâq; salute:
Diva dei miserere precor, nam sola levare
Tu potes hunc dixit (videor modò dignus) amorem,
Quanta sit herbarum, Titani, potentia nulli
Quàm mihi cognitius, qui sum mutatus ab illis:
Neve mei non nota tibi sit causa furoris,
Littore in Italico, Messenia mœnia contra,
Scylla mihi visa est, pudor est promissa, precesq;
Blanditiaq; meæ, contempticq; verba referre.
At tu, sive aliquid regnum est in carmine, carmen
Ore move sacro: sive repugnantior herba est,
Vtere tentatis operosæ viribus herbæ.
Nec medicare mihi, sanéq; hæc vulnera mando:
Finéq; nil opus est: partem ferat illa caloris.
At Circe (neq; enim flammis habet aptius ulla)

Talibus ingenium; seu causa est hujus in ipsa,
Seu Vatum indicio facit hoc offensa paterno)
Talia verba refert: melius sequerere volentem,
optantémq; eadem, parilíq; cupidine captam.
Dignus eras: ultrò poteras certéq; rogari:
Et, si spem dederis, mihi crede, rogabere ultrò.
Ne dubites: adsitq; tua fiducia formæ.
En egò cum dea sim, nitidi cum filia Solis,
Carmine cùm tantùm, tantùm quoq; gramine possim;
Ut tua sim, voveo, spernentem spernere: sequenti
Redde vices: unóq; duos ulcíscere facto.
Talia tentanti, prius, inquit, in æquore frondes,
Glaucus, & in summis ascendent montibus algæ,
Sospite quàm Scylla nostri mutentur amores,
Indignata dea est: & ladere quatenus ipsum
Non poterat, nec vellet amans: irascitur illi,
Quæ sibi prælata est: Venerísq; offensa repulsæ,
Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit: & tristis Hecateia carmina miscet,
Cærulaq; induitur velamina: perq; ferarum
Agmen ndulantum media procedit ab aula:
Oppositúmq; petens contra Zancleia saxa
Rhegion ingreditur, ferventésq; æstibus undas.
In quibus, ut solida ponit vestigia terra:
Summáq; decurrit pedibus super æquora siccis,
Parvus erat gurges curvos sinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quò se referebat ab æstu
Et maris, & cœli, medio cum plurimus orbe
Sol erat, & minimus à vertice fecerat umbras.
Hunc dea prævitiat: portentificisq; venenis
Inquinat: hic pressos latices radice nocenti
Spargit, & obscurum verborum ambage nouorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit: mediáq; tenus descenderat alvo:
Cum sua fœdari latrantibus inguina monstris
Aspicit: ac primò non credens corporis illas
Esse sui partes, refugitque abigitque, timétque

Ora

Ora proterva canum : sed quos fugit, attrahit unà.
Et corpus quærens femorum, crurumq; pedúmque,
Cerbereos rictus pro patribus invenit illis.
Státq; canum rabies: subjectáq; terga ferarum
Inguinibus truncis, uteróq; extante coërcet.
Flevit amans Glaucus : nimiúmq; hostiliter usa
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit : cumq; est data copia primùm,
In Circes odium sociis spoliavit Ulyssem.
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas,
Ni prius in scopulum, qui nunc quoq; saxeus extat,
Transformata foret : scopulum quoq; navita vitat.
Hunc tibi Trojanæ remis avidámq; Charybdim.
Evicêre rates, cùm jam prope littus adessent
Ausonium, Lybicas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animóq; domóque
Non bene disscidium Phrygii latura mariti
Sidonis, inq; pyra sacri sub imagine facta
Incubuit ferro, deceptáq; decipit omnes.
Rursus arenosa fugiens nova mœnia terræ
Ad sedes Erycis, fidúmq; relatus Acasten,
Sacrificat : tumulúmq; sui genitoris honorat.
Quasq; rates Iris Junonia pænè cremárat,
Solvit : & Hippotadæ regnum, terrásq; calenti
Sulphure fumantes, Acheloidúmq; relinquit
Sirenum scopulos : orbatáq; præside pinus,
Inarimen, Prochyténq; legit, sterilíq; locatas
Colle Pithecusas habitantûm nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem & perjuria quondam
Cecropum exosus, gentísq; admissa dolosa,
In deforme viros animal mutavit, ut iidem
Dissimiles homini possent, similésq; videri :
Membráq; contraxit : narésq; à fronte remissas
Contudit : & rugis peraravit anilibus ora :
Totáq; velatos flaventi corpora villo
Misit in has sedes : nec non prius abstulit usum
Verborum, & nata dira in perjuria lingua

Posse queri tantum raueo stridore reliquit.
Has vbi præterijt, & Parthenopeia dextra
Mœnia deseruit, læua de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta palustribus undis,
Littora Cumarum, vivacis{q;} antra Sibyllæ
Intrat, & vt manes adeat per Averna paternos,
Orat: at illa diu vultum tellure morantem
Erexit: tandém{q;} deo furibunda recepto,
Magna petis dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum est, pietas spectata per ignes:
Pone tamen Trojane metum: potiére petitis:
Elysiá{q;} domos, & regna novissima mundi,
Me duce cognosces simulacr{á;q;} cara parentis.
Invia virtuti nulla est via: dixit, & auro
Fulgentem ramum sylvæ Junonis Averna
Monstravit, jussitq; suo divellere trunco.
Parvit Æneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atavós{q;} suos, umbr{á;q;} senilem,
Magnanimi Anchisæ: didicit quoq; jura locorum
Quæq; novis essent adeunda pericula bellis.
Inde ferens lapsos adverso tramite passus
Cum duce Cumæa fallit sermone laborem:
Dumq; iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
Seu dea tu præsens, seu diis gratissima, dixit,
Numinis instar eris semper mihi, meq; fatebor
Muneris esse tui: quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me visæ voluisti evadere mortis.
Pro quibus ærias meritis evectus ad auras,
Templa tibi statuam: tribuam tibi thuris honores.
Respicit hanc vates, & suspiratibus haustis,
Nec dea sum, dixit, nec sacri thuris honore
Humanum dignare caput, neu nescius erres,
Lux æterna mihi, carituráq; fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo patuisset amanti.
Dum tamen hanc sperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit: elige, ait, virgo Cumæa, quid optas,
Optatis potiére tuis. Ego pulveris hausti,

Oſtendens cumulum, quod haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit, ut peterem juveues quoq; protinus annos:
Hos tamen ille mihi dabat, aternámq; juventam
Si Venerem paterer: contempto munere Phœbi
Innuba permaneo: ſed jam felicior ætas
Terga dedit, tremulóq; gradu venit ægra ſenectus,
Quæ patienda diu eſt: nam jam mihi ſecula ſeptem
Acta vides: ſuperest, numeros ut pulveris æquem.
Ter centum meſſes, ter centum muſta videre,
Tempus erit, cum de tanto me corpore parvam
Longa dies faciet: conſumptáq; membra ſenecta,
Ad minimum redigentur onus: nec amata videbor,
Nec placuiſſe dea: Phœbus quoq; forſitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Uſq; adeo mutata ferar, nulliq; videnda,
Voce tamen noſcar, vocem mihi fata relinquent.
Talia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboïcam Stygiis emerſit in urbem
Troïus Æneas, ſacriſq; ex more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoq; ſubſtiterat poſt tædia longa laborum
Naritius Macareus, comes experientis Ulyſſei.
Deſertum quondam mediis in rupibus Ætnæ
Noſcis Achæmenidem, improviſóq; repertum
Vivere miratus, Quis te caſúſve, Deúſve
Servat Achemenidem cur, inquit barbara Graium
Prora vehit? petitur veſtra quæ terra carina?
Talia quærenti jam non hirſutus amictu,
Jam ſuus, & ſpinis concreto tegmine nullis
Fatur Achæmenides: iterum Polyphemon, & illos
Aſpiciam fluidos humano ſanguine ritus,
Hæc mihi ni potior domus eſt, Ithacáq; carina:
Si minus Æneam venerer genitore, nec unquam
Eſſe ſatis potero (præſtem licet omnia) gratus,
Quod loquor, & ſpiro, cœlúmq; & lumina Solis
Aſpicio (poſſumne ingratus & immemor eſſe?)

Ille dedit: quòd non anima hæc Cyclopis in ora
Venit, & ut lumen jam nunc vitale relinquam,
Ut tumulo, aut certe non illa condar in alvo.
Quid mihi nunc animi, si non timor abstulit omnem
Sensum animumq; fuit cum vos petere alta relictus
Æquora conspexi? volui inclamare, sed hosti
Prodere me timui: vester quoq; clamor Ulyssis
Pænè rati nocuit: vidi, cum monte revulsum
Immanem scopulum medias permisit in undas.
Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
Vasta giganteo jaculantem saxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctúsve lapísve carinam,
Pertimui, jam me non esse oblitus in illa.
Ut verò fuga vos ab acerba morte reduxit:
Ille quidem totam gemebundus obambulat Ætnam:
Pertentátq; manu sylvas, & luminis orbis
Rupibus incursat: fœdatáq; brachia tabo
In mare protendens gentem execratur Achivam,
Atq; ait: O si quis referat mihi casus Ulyssem,
Aut aliquem ex sociis, in quem mea sæviat ira:
Viscera cujus edam: cujus viventia dextra
Membra mea laniem: cujus mihi sanguis inundet
Guttur, ut elisi trepident sub dentibus artus;
Quam nullum aut leve sit damnum mihi lucis adempta?
Hæc & plura ferox; me luridus occupat horror
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudelésq; manus & inanem luminis orbem,
Membráq; & humano concretam sanguine barbam.
Mors erat ante oculos, minimum tamen ipsa doloris;
Et jam prensurum, jam nunc mea viscera rebar
In sua mersurum; mentíq; hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater affligi sociorum corpora terræ.
Cum super ipse jacens hirsuti more leonis
Visceráq; & carnes, cumq; albis ossa medullis
Semianimésq; artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invasit, stabam sine sanguine mæstus,

Mam

Mandentémq; videns, ejectantémq; cruentas
Ore dapes, & fruſta mero glomerata vomentem,
Talia fingebam miſero mihi fata parari:
Perq; dies latitans multos, omnémq; tremiſcens
Aſtrepitum, mortémq; timens, cupidúſq; mori ri,
Glande famem pellens & miſta froudibus herba,
Solus, inopi, exſpes, leto pœnáq; relictus,
Hanc procul aſpexi longo poſt tempora navem,
Oraviq; fugam geſta, ad littúſq; cucurri,
Et movi, Graiúmq; ratis Trojana recepit.
Tu queq; pande tuos, comitum gratiſſime, caſus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum eſt credita ponto.

Æolon ille refert Thuſco regnare profundo:
Æolon Hippotaden cohibentem carcere ventos:
Quòs bovis incluſos tergo (memorabile munus)
Dulichium ſumpſiſſe ducem: ſtatúq; ſecundo
Lucibus iſſe novem, & terram aſpexiſſe petitam.
Proxima poſt nonam tum ſeſe Aurora moveret,
Invidia ſocios, prædaq; cupidine victos
Eſſe ratos aurum, dempſiſſe ligamina ventis.
Cum quibus iſſe retro per quæ modò venerat undas,
Æoliq; ratem portus repetiſſe tyranni:
Inde Lami veterem Læſtrygonis, inquit, in urbem
Venimus: Antiphates terra regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum:
Vixq; fugâ quæſitâ ſalus comitíque, mihíque:
Tertius è nobis Læſtrygonis impia ſtauit
Ora cruore ſuo: fugientibus inſtat, & agmen
Concitat Antiphates: coëunt, & ſaxa, trabéſque
Conjiciunt: mergúntq; viros, mergúntq; carinas.
Una tamen, quæ nos, ipſúmq; vehebat Ulyſſem,
Effugit: amiſſa ſociorum parte dolentes,
Multáq; conqueſti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis: procul hinc (mihi crede) vi-
Inſula viſa mihi: tuq; ô juſtiſſime Troum (denda
Nate dea (neq; enim finito Marte vocandus
Hoſtis es Æneа) moneo, fuge littora Circes.

Nos quoq; Circæo religata in littore pinu
Antiphatæ memores, immanesq; Cyclopis
Ire negabamus, vel tecta ignota subire.
Sorte fuimus lecti: sors me, fidumq; Polites,
Eurylochúmq; simul: nimiúmq; Elpenore vini,
Bisq; novem socios Circæa ad mœnia misit.
Quæ simul attigimus, stetimúsq; in limine tecti,
Mille lupi, misticq; lupis ursisq; leaque,
Occursu fecêre metum: sed nulla timenda,
Nullaq; erat nostro factura in corpore vulnus;
Quin etiam blandas movêre per æra caudas,
Nostrâq; adulantes comitantur vestigia, donec
Excipiunt famulæ: pcrq; atria marmore tecta
Ad dominam ducunt, pulchro sedet illa recessu,
Sublimi solio: pallâmq; induta nitentem:
Insuper aurato circumvelatur amicta.
Nereïdes Nymphæq; simul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt,
Gramina disponunt: sparsósq; sine ordine flores
Secernunt calathis, variásq; coloribus herbas.
Ipsa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipsa quis usus
Quoq; sit in folio, quæ sit concordia mistis
Novit, & adverteus pensas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dicta acceptâq; salute,
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora, visceri tosti jubet hordea grani,
Mellâque, vímq; meri, cum lacte coagula passo;
Quiq; sub hac lateant furtim dulcedine, succos
Adjicit, accipimus sacrâ data pocula dextrâ.
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit virgâ summos dea dira capillos,
Et pudet, & referam, setis horrescere cœpi:
Nec jam posse queri; pro verbis edere raucum
Mugmur, & in terram toto procumbere vultu,
Osq; meum sensi pando obtalleſcere rostro:
Colla tumere toris: & qua modo pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illa vestigia feci,

Cumq;

Cumq; eadem passis (tantum medicamina possunt)
Clauder in antra. Suis solum caruisse figura
Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit,
Quæ nisi vitasset, pecoris pars una maneret
Nunc quoq; setigeri: nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor venisset Vlysses.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
Moly vocant superi: nigra radice tenetur,
Tutus eo, monitísq; simul cœlestibus, intrat
Ille domum Circes: & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit: & stricto pavidam deterruit ense.
Inde fides: dextræq; datæ: thalamóq; receptus,
Conjugii dotem sociorum corpora poscit.
Spargimur ignotæ succis melioribus herbæ:
Percutimúrq; caput conversæ verbere virgæ,
Verbáq; dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur, setæq; cadunt: bifidósq; relinquit
Rima pedes: redeunt humeri, & subjuncta lacertis
Brachia sunt: flentem flentes complectimur illum,
Hæremúsq; ducis collo: nec verba loquuti
Vlla priora sumus, quàm nos testantia gratos,
Annua nos illic tenuit mora: multáq; præsens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hausi:
Hoc quoq; cum multis, quod clam mihi rettulit unà
Quatuor è famulis ad talia sacra paratis.
Cum duce namq; meo Circe dum sola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore signum
Ostendit juvenile, gerens in vertice picum,
Æde sacra positum, multísq; insigne coronis.
Quis foret, & quare sacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & scire volenti,
Accipe, ait, Macareu: dominaq; potentia quæ sit
Hinc quoq; disce meæ; tu dictis adjice mentem.
Picus in Ausoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.

Forma

Forma viro, quam cernis, erat: licet ipse decorum
Aspicias, fictáq; probes ab imagine veram.
Par animus formæ: nec adhuc spectasse tot annos
Quinquennem poterat Graios quater edere pugnam.
Ille suos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus: illam fontana petebant
Numina Naïades, quas Albula, quasq; Numici,
Quas Anienis aquæ, cursúq; brevissimus Almo,
Narve tulit præceps, & opacæ Farfarus undæ,
Quæq; colunt Scythicæ stagnum nemorale Dianæ,
Finitimósq; lacus: spretis tamen omnibus, unam
Ille colit Nympham, quam quondam in colle Palati
Dicitur ancipiti peperisse Venilia Jano.
Hac ubi nubilibus primùm maturuit annis,
Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est.
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
Unde Canens dicta est: sylvas, & saxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore suo, volucrésq; vagas retinere solebat.
Quæ dum fœmineâ modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros, tergúmq; premebat
Acris equi, lævâq; hastilia bina gerebat,
Phœniciam fulvo chlamydem comprensus ab auro.
Venerat in sylvas & filia Solis eâsdem,
Utq; novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta suo Circæa reliquerat arva.
Quæ simul ac juvenem virgultis abdita vidit,
Obstupuit: cecidère manu, quas legerat herbas:
Flammáq; per totas visa est errare medullas.
Ut primum valido mentem collegit ab æstu,
Quid cuperet, fassura fuit: ne posset adire,
Cursus equi fecit, circumfusúsq; satelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modò me novi, si non evanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit, & effigiem nullo cum corpore falsi

Finxit

Finxit apri, prætérq; oculos transcurrere regis
Jussit, & in densum trabibus nemus ire videri,
Plurima quæ sylva est, & equo loca pervia non sunt.
Haud mora: continuò prædæ petit insciùs umbram
Picus, equíq; celer spumantia terga reliquit.
Spémq; sequens vanam, sylvæ pedes errat in altæ.
Concipit illa preces, & verba precantia dixit,
Ignotósq; deos ignoto carmine adorat,
Quo soles & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas subiexere nubes.
Tunc quoq; cantato densatur carmine cœlum,
Et nebulas exhalat humus: vacíq; vagantur
Limitibus comites: & abest custodia regis.
Nacta locum, tempúsque, Per, ô, tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt, perq; hanc, pulcherrime, formam
Quæ facis, sit supplex tibi sim dea, consule nostris
Ignibus: & socerum, qui pervidet omnia Solem
Accipe: nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat; ille ferox ipsámq; precésq; repellit,
Et quæcunq; es, ait, non sum tuus: altera captum
Me tenet, & teneat per longum comprecor ævum.
Nec Venere externâ socialia fœdera lædam,
Dum mihi Faunigenam servabunt fata Canentem.
Sæpe retemptatis precibus Titania frustrà,
Non impune feres, neque, ait, reddere Cantui.
Læsáq; quid faciat, quid amans, quid fœmina, discet
Rebus ait: sed amans, & læsa, & fœmina, Circe est.
Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum,
Ter juvenem baculo tetigit, ter carmina dixit.
Ille fugit: sed se solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Séq; novam subitò Latiis accedere sylvis
Indignatus avem, duro fera robora rostro
Figit, & iratus longa dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxêre colorem:
Fibula quod fuerat, vestémq; momorderat, aurum
Pluma fit: & fulvo cervix præcingitur auro,

Nec

Nec quicquam antiquum Pico, niſi nomina, reſtat.
Interea comites clamato ſæpe per agros
Nequicquam Pico, nullâq; in parte reperto,
Inveniunt Circen: (nam jam tenuaverat auras,
Paſſâq; erat nebulas ventis ac ſole reſolvi)
Criminibúſq; premunt veris, regémq; repoſcunt:
Vimq; ferunt: ſævíſq; parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus ſuccóſq; venení:
Et noctem, noctíſq; deos, Erebóq; Chaóngue
Convocat: & longis Hecaten ululatibus orat.
Exiluêre loco (dictu mirabile) ſylvæ:
Ingemuítq; ſolum: vicinâq; palluit arbor:
Sparſâq; ſanguineis rubuerunt pabula guttis:
Et lapides viſi mugitus edere raucos:
Et latrare canes & humus ſerpentibus atris
Squallere: & tenues animæ volitare videntur:
Attonitum monſtris vulgus pavet, illa paventum
Ora venenata tetigit miranda virga:
Cujus ab attactu variarum monſtra ferarum
In juvenes veniunt: nulli ſua manſit imago.
Prèſſerat occiduum Tharthefia littora Phœbum,
Et fruſtra conjux oculis animóq; Canentis
Expectatus erat, famuli populúſq; per omnes
Diſcurrunt ſylvas, atq; obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphæ ſtero & lacerare capillos,
Et dare plangorem: facit hæc tamen omnia: ſeq;
Proripuit, ac latos errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt inopem ſomníq; cibíque,
Per juga, per valles, qua ſors ducebat eundem.
Ultimus aſpexit foſſam luctúq; viáque,
Lybris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrymis ipſos modulata dolores,
Verba ſono tenui mœrens fundebat: ut olim
Carmina jam moriens canit exequialia Cygnus.
Luctibus extremùm tenuis liquefacta medullas
Tabuit: inq; leves paulatim evanuit auras.

Fama

Fama tamen ſignata loco eſt : quem vitè Camentem
Nomine de Nympha veteres dixère coloni.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Viſáq; ſunt : reſides, & deſuetudine tardi,
Rurſus inire fretum, rurſus dare vela jubemur :
Ancipitéſq; vias, & iter Titania vaſtum
Dixerat, & ſævi reſtare pericula ponti.
Pertimui, fateor, nactúſq; hoc littus adhæſi.
Finierat Macareus : unáq; Æneïa nutrix
Condita, marmoreo tumulo breve carmen habebat :
Hic me Cajetam notæ pietatis alumnus,
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboſo religatus ab aggere funis :
Et procul inſidias, infamataq; relinquunt
Tecta Dea, lucóſq; petunt, ubi nubibus umbra
In mare cum fulva prorumpit Tybris arena :
Faunigenæq; domo potitur natáq; Latini.
Non ſine Marte tamen, bellum cum gente feroci
Suſcipitur : pactáq; furit pro conjuge Turnus :
Concurrit Latio Tyrrhenia tota, diúque
Ardua ſolicitis victoria quæritur armis :
Auget uterq; ſuas externo robore vires :
Et multi Rutilos, multi Trojana tuentur
Caſtra : neq; Æneas Evandri ad mœnia fruſtra :
At venulus fruſtra profugi Diomedis ad urbem
Venerat, ille quidem ſub Japyge maxima Dauno
Mœnia conſiderat, dotaliáq; arva tenebat.
Sed venulus Turni poſtquam mandata peregit,
Auxilium petiit : vires Ætolius heros
Excuſat : nec ſe, aut ſoceri committere pugnæ
Velle ſui populos : aut quos è gente ſuorum
Armet, habere ullos : neve hæc commenta putetis
(Admonitu quanquam luctus renoventur amari)
Perpetiar memorare tamen. Poſtquàm alta cremata
Ilios, & Danaas pavêrunt Pergama flammas,
Naritiúſq; heros à virgine, virgine rapta,
Quam meruit pœnam ſolus digeſſit in omnes :

Spar-

Sparguntur, & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, nocturnos imbres, iramq; cæliq; mariſque
Perpetimur Danai, cumulúmq; Caphareia cladis.
Neve morer referens triſtes ex ordine caſus;
Gracia tum potuit Priamo quoq; flenda videri.
Me tamen armiferæ ſervatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit patriis, ſed rurſus ab agris
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus, tantóſq; per alta labores
Æquora ſuſtinui: tantos terreſtribus armis,
Vt mihi felices ſunt illi ſæpe vocati,
Quos communis hyems, importunúſq; Caphareus
Merſit aquis: vellémq; horum pars una fuiſſe.
Vltima iam paſſi comites bellóq; fretóque
Deficiunt, finémq; rogant erroris, at Agmon
Fervidus ingenio, tum verò & cladibus aſper,
Quid ſupereſt, quod jam patientia noſtra recuſet
Ferre viri? dixit: quid habet Cytherea, quod ultrà
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur,
Eſt locus in voto: ſors autem ubi peſſima rerum eſt,
Sub pedibus timor eſt, ſecuráq; ſumma malorum.
Audiat ipſa, licet: & quod facit, oderit omneis
Sub Diomede viros: odium tamen illius omnes
Sperninus, & magno ſit ea magna potentia nobis.
Talibus iratam Venerem Pleuronius Agmon
Iuſtimulat verbis, veterémq; reſuſcitat iram.
Dicta placent paucis: numeri majoris amici
Agmona corripimus, cui reſpondere volenti,
Vox pariter, vocíſq; via eſt tenuata: comæque
In plumas abeunt: plumis quoq; colla teguntur,
Pectorag; & tergum: majores brachia pennas
Accipiunt: cubitíq; leves tenuantur in alas,
Magna pedis digitos pars occupat, oráq; cornu
Induruta rigent: finémq; in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas & cum Rhetemore Nyctæus,
Hunc miratur Abas: & dum miratur eundem
Accipiunt faciem: numeríſq; ex agmine major

Subvo-

Subvolat, & remos plausis circumvolat alis.
Si volucrum quæ sit dubiarum forma requiris:
Ut non cygnorum, sic albis proxima Cygnis.
Vix equidem hos sedes, & Iapygis aridus Daunî
Arva gener teneo minima cum parte meorum.
Hactenus Oenides. Vemulus Calydonia regna,
Peucetiósq; sinus, Messapiáq; arva reliquit:
In quibus antra videt: quæ multâ nubila sylvâ,
Et levibus gustis mananti semicaper Pan
Nunc tenet, at quondam tenuerunt tempore Nymphæ,
Appulus has illa pastor regione fugatas
Terruit: & primo subita formidine mœvit.
Mox ubi mens rediit, & contempsere sequentem,
Ad numerum motis pedibus duxere choreas:
Improbat has pastor: saltúq; imitatus agresti
Addidit obscœnis convicia rustica dictis:
Nec prius obticuit, quàm guttura condidit arbor;
(Arbor enim est) succóq; licet cognoscere mores,
Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet: asperitas verborum cessit in illas.
Hinc ubi legati redière negata ferentes
Arma Ætola sibi; Rutili sua viribus illis
Bella infausta gerunt: multúmq; ab utraq; cruoris
Parte datur: fert ecce avidas in pinea Turnus
Tæda faces: igneq; timens, quibus unda pepercit,
Famq; picem & ceras, alimentáq; cætera flammæ
Mulciber urebat, perq; altum ad corbasa malum
Ibat: & incurvæ fumabant transtra carinæ:
Cum memor has pinus Idæo vertice cæsas
Sancta deûm genitrix, tinnitibus æthera pulsa
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Pérq; leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita sacrilegâ jactat incendia dextrâ.
Turne, ait, eripiam, nec me patiente cremabis
Ignis edax nemorum partes, & membra meorum.
Intonuit dicente dea: tonitrúmq; secuti,
Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi,

Alterâque

Aëráque, & tumidum ſubitis concurſibus æquor
Aſtræi turbant, & eunt in prælia fratres.
E quibus alma parens unius viribus uſa,
Stuppea prærupit Phrygiæ retinacula puppis,
Féritq; rates pronas: medióq; ſub æquore mergit.
Robore mollito, ligniq; in corpora verſo,
In capitum facies puppes mutantur aduncæ,
In digitos abeunt, & crura natantia remi:
Quodq; ſinus fuerat, latus eſt: mediúſq; carina
Subdita navigiis, ſpinæ mutatur in uſum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus, ut fuerat, color eſt: quaſq; antè timebant
Illas virgineis exercent luſibus undas
Naïades æquoreæ, ſummis in montibus ortæ,
Molle fretum celebrant: nec eas ſua tangit origo.
Non tamen oblitæ quàm multa pericula ſæpe
Pertulerint Pelago, jactatis ſæpe carinis
Suppoſuêre manus, niſi ſiqua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores, odêre Pelaſgos,
Neritiaq; ratis viderunt fragmina lætis.
Vultibus, & lætis vidêre rigeſcere puppes
Vultibus Alcioni, ſaxúmq; increſcere ligno.
Spes erat, in Nymphis animata claſſe marinas,
Poſſe metu monſtri Rutulum deſiſtere bello.
Perſtat: babétq; deos pars utraque: quodq; deorum eſt
Inſtar, habent animos: nec jam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri, nec te Lavinia virgo,
Sed viciſſe petunt, deponendíq; pudore
Bella gerunt: tandémq; Veneris victricia nati
Arma vidêt, Turnúſq; cadit: cadit Ardea, Turno
Oſpite, dicta potens: quam poſtquam barbarus enſis
Abſtulit, & trepida pauerunt tecta favilla:
Congerie è media tum primùm cognita præpes
Subvolat: & cineres plauſis everberat alis:
Et ſonus, & maciès, & pallor, & omnia captam
Quæ decent urbem, nomen quoq; manſit in illa
Urbis: & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.

Famq;

Famq; deos omnes, ipſámq; Æneïa virtus
Junonem veteres finire coërcuit iras:
Cum bene fundatis opibus creſcentis Iuli,
Tempeſtivus erat Cœlo Cytherëius heros.
Ambierátq; Venus ſuperos: collóq; parentis
Circumfuſa ſui: Nunquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus opto:
Æneæq; meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen.
Dummodo des aliquod: ſatis eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel, Stygios ſemel iſſe per amnes.
Aſſenſere dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit, placatóq; annuit ore.
Tam pater, Eſt ſi, ait, cœleſti numine dignus:
Quæq; petis, pro quoq; petis, cape, nata, quod optas.
Fatus erat: gaudet, gratéſq; agit illa parenti:
Perq; leves auras junctis invecta columbis,
Littus adit Laurens: ubi tectus arundine ſerpit
In freta fluminalis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ quæcunq; obnoxia morti
Abluere, & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exequitur Veneris mandata, ſuíſque
Quicquid in Æneâ fuerat mortale, repurgat
Et reſperſit aquis: pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix divino corpus odore
Unxit: & Ambroſia dulci cum nectare miſta
Contigit os: feciq; deum, quem turba Quirini
Nuncupat indigetem, templóq; arſq; recepit.
Inde ſub Aſcanii ditione binominis Alba,
Réſq; Latina fuit: ſucceſſit Sylvius illi:
Quo ſatus antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro: clarus ſubit Alba Latino:
Epitus ex illo: poſt hunc Capetúſq; Capyſque.
Sed Capys antè fuit: regnum Tiberinus ab illis
Cepit: & in Thuſci demerſus fluminis undis
Nomina fecit aquæ: de quo Remulúſq; ferócque
Acrota ſunt geniti: Remulus maturior annis

Fulmineo periit imitator fulminis ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui, quo regnârat, eodem
Monte jacet poſitus, tribuítq; vocabula monti.
Famq; Palatinæ ſummam Proca gentis habebat,
Rege ſub hoc Pomana fuit: quæ nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos;
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus,
Unde tenet nomen, non ſylvas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis eſt, ſed aduncâ dextera falce:
Qua modò luxuriem premit, & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit; fiſſo modò cortice, lignum
Inſerit, & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec ſentire ſitim patitur: bibulaq; recurvas
Radicis fibris labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc ſtudium: Veneris quoq; nulla cupido eſt.
Vim tamen agreſtum metuens, pomaria claudit
Intus, & acceſſus prohibet refugítq; virilis.
Quid non & Satyri ſaltatibus apta juventus
Fecêre, & pinu præcincti cornua Panes,
Silenúſq; ſuis ſemper juvenilior annis,
Quiq; deus fures vel falce, vel inguine terret,
Ut potirentur ea? ſed enim ſuperabat amando
Hos quoq; Vertumnus: neq; erat felicior illis.
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit, veríq; fuit meſſoris imago!
Tempora ſæpe gerens fœno religata recenti,
Deſectum poterat gramen verſare videri.
Sæpe manu ſtimulos rigida portabat, ut illum
Jurâſſes feſſos modò diſjunxiſſe juvencos.
Falce data frondator erat, vitíſq; putator:
Induerat ſcalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piſcator arundine ſumpta.
Deniq; per multas aditum ſibi ſæpe figuras
Repperit, ut caperet ſpectata gaudia forma.
Ille etiam pictâ redimitus tempora mitrâ,

Innitens

Innitens baculo, positis per tempora canis,
Assimulavit anum, cultósq; intravit in hortos:
Pomáq; mirata est: tantóq; potentior, inquit,
Omnibus es Nymphis quas continet Albula ripis.
Salve virginei flos intemerate pudoris:
Paucáq; laudata dedit oscula, qualia nunquam
Vera dedisset anus: glebáq; incurva resedit
Suspiciens pandos Autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra speciosa nitentibus uvis,
Quam socia postquam pariter cum vite probavit,
At si staret, ait, cœlebs sine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoq; quæ juncta vitis requiescit in ulmo,
Si non juncta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus,
Concubitúsq; fugis, nec te conjungere curas.
Atq; utinam velles. Helene non pluribus esset
Sollicitata procis: nec quæ Lapithoïa movit
Prælia: nec conjux timidi, aut audacis Ulyssis.
Nunc quoq; cum fugias, aversérisq; petentes,
Mille viri cupiunt, & semideíq; deíque
Et quæcunq; tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si sapies, si te benè jungere, anúmq;
Hanc audire voles, quæ te plus omnibus illis,
Plus quàm credis amat, vulgares rejice tedas,
Vertumnúmq; tori socium tibi delige: pro quo
Me quoq; pignus habe: neq; enim tibi notior ille est,
Quàm mihi: nec toto passim vagus errat in orbe.
Hac loca magna colit: nec uti pars magna procorum,
Quam modò vidit, amat: tu primus & ultimus illi
Ardor eris: solíq; suos tibi devovet annos.
Adde, quod est juvenis: quod naturale decoris
Munus habet: formásq; aptè fingetur in omnes;
Et, quod erit jussus (jubeas licet omnia) fiet.
Quid quod amatis idem? quod, quæ tibi poma coluntur,
Primus habet? lætáq; tenet tua munera dextra?
Sed neq; jam fœtus desiderat arbore demptos?

Nec quas hortus alit, cum succis mitibus herbas,
Nec quicquam, nisi te: miserere ardentis: & ipsum
Quod petit ore meo præsentem crede precari:
Ulteréſq; deos, & pectora dura perosam
Idaliam, memorémq; time Rhamnusidis iram
Quoq; magis cavear, (cunctis mihi multa vetustas
Scire dedit) referam tota notissima Cypro
Facta, quibus flecti facilè, & mitescere possis.
Viderat à veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de stirpe creatus:
Viderat, & totis perceperat ossibus ignes:
Luctatúſq; diu, postquam ratione furorem
Vincere non potuit, supplex ad limina venit
Et modò nutrici miserum confessus amorem,
Ne sibi dura foret, per spes oravit alumnæ:
Et modò de multis alicui blanditus amicis,
Solicitâ petiit propensum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis sua verba tabellis.
Interdum madidas lacrymarum rore corones
Postibus intendit: posuítq; in limine duro.
Molle latus: tristíſq; sera convicia fecit.
Sævior illa freto surgente cadentibus hædis,
Durior & ferro quod Noricus excoquit ignis,
Et saxo, quod adhuc vivum radice tenetur,
Spernit, & irridet, factíſq; immittibus addit
Verba superba ferox & spe quoq; fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis, & ante fores hæc verba novissima dixit:
Vincis Anaxarete: neq; erunt tibi tædia tandem
Ulla ferenda mei: lætos molire triumphos:
Et Pæana voca: nitidáq; incingere lauro.
Vincis ait: moriórq; libens: age, ferrea gaude.
Certè aliquid laudare mei cogêris, erítque
Quo tibi sim gratus: meritúmq; fatebere nostrum.
Non tamen ante mihi curam excessisse memento,
Quàm vitam: geminúdq; simul mihi luce carendum est.
Nec tibi fama mei ventura est nuncia lesi,

Ipſe

Ipse ego, ne dubites, adero, præsensq; videbor
Corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
Si tamen, ô superi, mortalia facta videtis,
Este mei memores: nihil ultrà lingua precari
Sustinet, & longo facite ut nascamur in ævo:
Et, quæ dempsistis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad postes ornatos sæpe coronis,
Humentes oculos, & pallida brachia tollens,
Cum foribus laquei religarat vincula summis,
Hæc tibi certa placent, crudelis & impia dixit:
Inseruitq; caput, sed tum quoq; versus ad illam est.
Atq; onus infelix elisa fauce pependit.
Illa pedum motu, trepidantibus, & multa gementibus
Visa dedisse sonum est, adaperiq; janua factum
Prodidit, exclamant famuli: frustráq; levatum,
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu: complexaq; frigida nati
Membra sui, postquam miserarum verba parentum
Edidit, & matrum miserarum facta peregit:
Funera ducebat mediam lacrymosa per urbem,
Luridaq; arsuro portabat membra pheretro.
Fortè via vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit: duraq; sonus plangoris in aures
Venit Anaxaretes: quam jam deus ultor agebat.
Mota tamen, videamus, ait, miserabile funus:
Et patulis inlit tectum sublime fenestris.
Vixq; bene impositum lecto prospexerat Iphin:
Diriguêre oculi: calidúsq; è corpore sanguis
Indurato pallore fugit: conatisq; retro
Ferre pedes, hæsit: conata avertere vultus,
Hoc quoq; non potuit: paulatimq; occupat artus
Quod fuit in duro jampridem corpore saxum.
Neve ea facta putes, domina sub imagine signum
Servat adhuc Salamis. Venerisq; womine templum
Prospicientis habet: quorum memor, ô mea lentos
Pone (precor) fastus: & amanti jungere Nymphæ.
Sic tibi nec verum nascentia frigus aduret

Poma, nec putatiam rapidi florentia venti.
Hæc ubi nec quicquam formas deus aptus in omnes
Edidit, in juvenem rediit: & anilia demit
Instrumenta sibi, talisq; apparuit illi,
Qualis ubi appositas nitidissima solis imago
Evicit nubes nulliq; obstante reluxit:
Vimq; parat: sed vi non est opus: inq; figura
Capta dei Nympha est, & mutua vulnera sensit.
Proximus Ausonias injusti miles Amuli
Rexit opes: Numitorq; senex amissa nepotum
Munere regna capit: festisq; Parilibus urbis
Mœnia conduntur: Tatiq, patrisq; Sabini
Bella gerunt, arcisq; via Torpeia reclusa
Dignam animam pœna congestis exuit armis.
Inde fati curibus, sacrorum more suorum,
Ore premunt voces: & corpora victa sopore
Invadunt portisq; petunt, quas obice firmo
Clausserat Iliades: unam tamen ipsa reclusit,
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ excidisse repagula sensit:
Et clausura fuit: nisi quod rescindere nunquam
Diis licet acta deum, Fano loca juncta tenebant
Naiades Ausoniæ gelido roranția fonte:
Has rogat auxilium: nec Nympha justa potentem
Sustinuere deam: verisque, & flumina fontis
Elicuêre sui: nondum tamen invia Fauni
Ora patentis erant, nec iter præcluserat unda:
Lurida supposuit fœcundo sulphura fonti:
Incenduntq; cavas fumante bitumine venas,
Viribus his aliisq; vapor penetravit ad ima
Fontis: & Alpino modo quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non cedilis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant aspergine postes:
Portaq; nequicquam rigidis promissa Sabinis,
Fonte fuit præstructa nova, dum Martius arma
Induerat miles, quem postquam Romulus olim
Obtulit, & strata est vellus Romana Sabino

Cur-

Corporibus: strata éſtq; ſuis: generíq; cruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius enſis.
Pace tamen ſiſti bellum, nec in ultima ferro
Decertare placet, Tatiúmq; accedere regno.
Occiderat Tatius, populíſq; æquata duobus,
Romule, jura dabas: poſita cum caſſide Mavors
Talibus affatur divúmq; hominúmq; parentem:
Tempus adeſt genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, & præſide pendet ab uno)
Præmia jam promiſſa mihi, dignóq; nepoti
Solvere, & ablatum terris imponere cælo.
Tu mihi conſilio quondam præſente deorum
(Nam memoro, memoríq; animo pia verba notavi)
Unus erit, quem tu tolles ad ſidera cæli,
Dixiſti: rata ſit verborum ſumma tuorum.
Annuit omnipotens: & nubibus æthera cæcis
Occuluit, tonitrúque, & fulgure terruit orbem.
Quæ ſibi promiſſæ ſenſit data ſigna rapinæ,
Innixúſq; haſtæ preſſos temonis cruento
Impavidus conſcendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit, pronúmq; per æthera lapſus
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palati:
Reddentémq; ſuo non regia jura Quirini
Rettulit Iliaden, corpus mortale per auras
Dilapſum tenues: ut latâ plumbea fundâ
Miſſa ſolet media glans intabeſcere cælo.
Pulchra ſubit facies: & pulvinaribus altis
Dignior eſt, qualis trabeati forma Quirini.
Flebat ut amiſſum conjux, cùm regia Juno,
Irin ad Herſiliam deſcendere limite curvo
Imperat, & vacua ſua ſic mandata referre.
O & de Latio, ô & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus, digniſſima tantò
Antè fuiſſe viri conjux, nunc eſſe Quirini:
Siſte tuos fletus: & ſi tibi cura videndi
Conjugis, eſt, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.

Paret: & in terram pictos delapsa per arcus,
Herſiliam juſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu:
O dea (namq; mihi, nec quæ ſis dicere promptum eſt,
Et liquet eſſe deam) duc, ô duc, inquit, & offer
Conjugis ora mihi: quem ſi modo poſſe videre
Fata ſemel dederint, cælum accepiſſe videbor.
Nec mora: Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. Ibi fidus ab æthere lapſum
Decidit in terras: à cujus lumine flagrans
Herſiliæ crinis cum ſydere ceſſit in auras.
Hanc manibus notis Romana conditor urbis
Excipit: & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat, Oramq; vocat, quæ nunc dea juncta Quirino eſt.

PUB. OVIDII NASONIS Metamorphoſeon

LIBER XV.

QVaritur interea quis tantæ pondera molis
Suſtineat tantóq; queat ſuccedere regi.
Deſinat imperio clarum præſentia veri
Fama Numam: nonille ſatis cognóſſe Sabinos
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit: & quæ ſit rerum natura, requirit.
Hujus amor curæ, patria Curibú ſq; relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Græa quis Italicis auctor poſuiſſet in oris,
Mœnia quærenti, ſic è ſenioribus unus

Retulit

Rettulit indigenis, veteris non inscius ævi:
Dives ab Oceano bobus, Jove natus, Iberis
Littera felici tenuisse Lacinia cursu
Fertur, & armento teneras errante per herbas,
Ipse domum magni, nec inhospita tecta Crotonis
Intrasse: & requie longum relevasse laborem.
Atq; ita discedens, ævo, dixisse, nepotum
Hîc locus urbis erit, promissáq; vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myscelus, illius diis acceptissimus ævi.
Hunc super incumbens pressum gravitate soporis
Claviger alloquitur: lapidosas Æsaris undas
I pete diversi, patrias age, desere sedes.
Et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Postea discedunt pariter somnúsq; deúsque,
Surgit Alemonides: sacrátq; recentia mente
Visa refert: pugnátq; diu sententia secum.
Numen abire jubet: prohibent discedere leges:
Pœnáq; mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat densissima sydereum nox:
Visus adesse idem deus est: eadémq; monere,
Et, nisi paruerit, plura & graviora minari.
Pertimuit, patriúmq; simul transferre parabat
In sedes penetrale novas: fit murmur in urbe:
Spretarúmq; agitur legum reus: utq; peracta est
Causa prior, criménq; patet sine teste probatum:
Squalidus ad superos tendens reus ora, manúsque,
O cujus cœlum bis sex fecêre labores,
Fer, precor, inquit, opem: nam te mihi criminis autor.
Mos erat antiquis, niveis atrísq; lapillis,
His damnare reos, illis absolvere culpa.
Tunc quoq; sic lata est sententia tristis: & omnis
Calculus immitem demititur ater in urnam,
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos,
Omnibus è nigro color est mutatus in album:
Candidáq; Herculeo sententia numine facta

Solvit

Solvit Alemoniden, grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventísq; faventibus æquor
Navigat Ionium: Lacedæmoniúmq; Tarentum
Præterit, & Sybarim, Salentinúmque Neathum,
Thurinósq; sinus, Themesinque, & Iapygis arva.
Víxq; pererratis quæ spectant littora, terris
Invenit Æsarei fatalia fluminis ora.
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
Ossa tegebat humus, jussáq; ibi mœnia terrâ
Condidit: & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia constabat certâ primordia famâ
Esse loci, positæq; Italis in finibus urbis.
Vir fuit hic ortu Samius, sed fugerat unà
Et Samon, & dominos: odióq; tyrannidis exul
Sponte erat, isq; licet cœli regione remotus,
Mente deos adiit, & quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit,
Cumq; animo, & vigili perspexerat omnia cura.
In medium discenda dabat, cœtúmq; silentûm,
Dictáq; mirantûm, magni primordia mundi,
Et rerum causas, & quid natura docebat:
Quid deus, unde nives, quæ fulminis esset origo:
Jupiter, an venti, discussa nube, tonarent:
Quid quateret terras, qua sydera lege mearent:
Et quodcunq; latet, primúsq; animalia mensis
Arguit imponi: primus quoq; talibus ora
Docta quidem solvit, sed non & credita verbis:
Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora: sunt fruges: sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæq; in vitibus uvæ:
Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma,
Molliríq; queant: nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga divitias alimentáq; mitia tellus
Suggerit, atq; epulas sine cæde & sanguine præbet,
Carne feræ sedans jejunia: nec tamen omnes,
Quippe equus, & pecudes, armentáq; gramine vivunt:

At,

At, quibus ingenium est immansuetúmq; ferúmq;
Armeniæ tigres, iracundíq; leones,
Cumq; lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est in viscere viscera condi,
Congestóq; avidum pinguescere corpore corpus:
Alteriusq; animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra creat, nil te nisi tristia mandere sævo
Vulnera dente juvat: ritúsq; referre Cyclopum?
Nec, nisi perdideris alium, placare voracis
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutæ movêre per aëra pennas:
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis:
Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo.
Cuncta sine insidiis, nullámq; timentia fraudem,
Plenáq; pacis erant: postquam non utilis autor
Victibus invidit, (quisquis fuit ille deorum)
Corporeásq; dapes avidum demersit in alvum:
Fecit iter sceleri: primóq; è cæde ferarum,
Incaluisse potest maculatum sanguine ferrum,
(Idq; satis fuerat) nostrúmq; petentia letum
Corpora missa neci salva pietate fatemur:
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longiùs inde nefas abiit, & prima putatur
Hostia sus meruisse mori: quia semina pando
Eruerit rostro, spémq; interceperit anni.
Vite caper morsa Bacchi mactatus ad aras
Ducitur ultoris: nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis oves placidum pecus, inq; tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar,
Mollia quæ nobis vestras velamina lanas
Præbetis, vitáq; magis, quam morte, juvatis?
Quid meruêre boves, animal sine fraude dolóque,
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?

Imme-

Immemor eſt demum, nec frugum munere digna,
Qui potuit, curvi dempto modò pondere aratri,
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore,
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat meſſes: percuſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripsêre deos ſceleri, numénq; ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præſtantiſſima forma,
(Nam placuiſſe nocet) vittis præfulgis, & auro
Siſtitur ante aras: audítq; ignara precantem:
Imponíq; ſua videt inter cornua fronti
Quas coluit fruges: percuſſáq; ſanguine cultros
Inficit in liquida prævíſos forſitan unda.
Protinus eruſtus viventi pectore fibras
Inſpiciunt, mentéſq; deûm ſcrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum eſt?
Audetis veſci, genus ô mortale? quod ora,
Ne facite: & monitis animos advertite noſtris:
Cum boum dabitis cæſorum membra palato,
Mandere vos veſtros ſcite & ſentite colonos.
Et quoniam deus ora movet, ſequar ora moventem
Rite deum, Delphóſq; meos, ipſúmq; reſeudam
Æthera, & anguſta reſerabo oracula mentis;
Magna, nec ingeniis inveſtigata priorum,
Quæq; diu latuêre, canam: juvat ire per alta
Aſtra, juvat terris, & inerti ſede relicta,
Nube vehi, validíq; humeris inſiſtere Atlantis:
Palamíéſq; homines paſſim, ac rationis egentes,
Deſpectare procul, trepidóſq; obitúmq; timentes
Sic exhortari, ſortémq; evolvere fati.
O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis?
Materiem vatum, falſíq; pericula mundi?
Corpora ſive rogus flammâ, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: ſempérq; priore relicta

Sede,

Sede, vtvis domibus viuunt, habitántq; receptæ.
Ipſe ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram: cui pectore quondam
Hæſit in adverſo gravis haſta minoris Atridæ,
Cognovi clypeum lævæ geſtamina noſtræ
Nuper Abantæis, templo Junonis, in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit, errat & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoſlibet occupat artus
Spiritus, éq; feris humana in corpora tranſit,
Inq; feras noſter: nec tempore deperit ullo;
Vtq; novis facilis ſignatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas ſervat eaſdem,
Sed tamen ipſa eadem eſt: animam ſic ſemper eandem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.
Ergo ne pietas ſit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas, nec ſanguine ſanguis alatur;
Et quoniam magno feror æquore: plenáq; ventis
Vela dedi: nihil eſt toto quod perſtet in orbe.
Cuncta fluunt: omnis q; vagans formatur imago:
Ipſa quoq; aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen: neq; enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt: ſed ut unda impellitur unda,
Vrgetúrq; eadem, veniens urgétq; priorem:
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterq; ſequuntur:
Et nova ſunt ſemper: nam quod fuit antè relictum eſt:
Fítq; quod haud fuerat: momentáq; cuncta novantur.
Cernis, & emenſas in lucem tendere noctes:
Et jubar hoc nitidum nigræ ſuccedere nocti.
Nec color eſt idem cœlo, quum laſſa quiete
Cuncta jacent media, quúmq; albo Lucifer exit
Clarus equo: rurſúſq; alius quum prævia lucis
Tradendum Phœbo Palantias inficit orbem.
Ipſe dei clypeus, terrâ quum tollitur imâ,
Mane rubet, terrâq; rubet quum conditur imâ,
Candidus in ſummo eſt: melior natura quòd illic
Ætheris eſt: terræq; procul contagia fugit,

Nec

Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Esse potest usquam: semperq; hodierna sequenti,
Si crescit, minor est: major, si contrahit orbem.
Quid? non in species secedere quatuor annum
Aspicis, ætatis peragentem imitamina nostræ?
Nam tener, & lactens, puerq; simillimus avo
Vere novo est: tunc herba viret, & roboris expers
Turget, & insolida est: & spe delectat agrestes.
Omnia tum florent, florumq; coloribus almus
Ludit ager: neq; adhuc virtus in frondibus ulla est.
Transit in Æstatem post Ver, robustior annus,
Fitq; valens juvenis: nec enim robustior ætas
Ulla, nec uberior, nec quæ magis ardeat, ulla est.
Excipit Autumnus, posito fervore juventæ
Maturus, mitisq; inter juvenemq; senemque
Temperie medius, sparsus quoq; tempora canis.
Inde senilis Hyems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut quos habet, alba capillos.
Nostra quoq; ipsorum semper, requieq; sine ulla
Corpora vertuntur: nec enim fuimusve, sumusve,
Cras erimus, fuit illa dies, qua femina tantum,
Spesq; hominum primæ, matrisq; habitavimus alvo,
Artifices natura manus admovit: & angi
Corpora visceribus distenta condita matris
Voluit: eq; domo vacuas emisit in auras.
Editus in lucem jacuit sine viribus infans:
Mox quadrupes, rituq; tulit sua membra ferarum:
Paulatimq; tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adjutisq; aliquo conamine nervis.
Inde valens velocq; fuit: spatiumq; juventæ
Transit: & emeritis medii quoq; temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive senectæ.
Subruit hæc, avi demolituq; priores
Robora: fletq; Milon senior, cum spectat inanes
Illos, qui fuerant solidarum more ferarum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoq; ut in speculo rugas consp exit aniles,

Tyndaris

Tyndaris, & secum, cur sit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuq; invidiosa vetustas
Omnia destruitis : vitiataq; dentibus ævi,
Paulatim lenta consumitis omnia morte.
Hæc quoq; non perstant, quæ nos elementa vocamus :
Quasq; vices peragant, animos adhibete, docebo.
Quatuor æternæ genitalia corpora mundus
Continet : ex illis duo sunt onerosa, suóque
Pondere in inferius, tellus atq; unda feruntur :
Et totidem gravitate carent, nullóq; premente
Alta petunt, aër, atq; aëre purior ignis.
Quæ quamquam spatio distent, tamen omnia fiunt
Ex ipsis : & in ipsa cadunt : resolutaq; tellus
In liquidas rarescit aquas, tenuatus in auras,
Aëraq; humor abit : dempto quoq; pondere rursus
In superos aër tenuissimus emicat ignes :
Inde retrò redeunt, idémq; retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aëra transit :
Hinc in aquas : tellus glomerata cogitur undâ.
Nec species sua cuiq; manet : rerúmq; novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam (mihi credite) mundo :
Sed variat : faciémq; novat : nascíq; vocatur,
Incipere esse aliud, quàm quod fuit ante : moríq;
Desinere illud idem : quum sint hæc forsitan illa,
Hæc translata illuc : summá tamen omnia constant.
Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim : sic ad ferrum venistis ab auro
Secula : sic toties versa est fortuna locorum
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum : vidi factas ex æquore terras,
Et procul à pelago conchæ jacuêre marinæ,
Et vetus inventa est in montibus anchora summis :
Quodq; fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit : & eluvie mons est deductus in æquor,
Eque paludosa siccis humus aret arenis :
Quæq; sitim tulerant, stagnata paludibus hument :

Hic fontes natura novos emisit, & illic
Clausit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt: aut exiccata residunt.
Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu,
Existit procul hinc: alióq; renascitur orbe:
Sic modò combibitur, tecto modò gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in agris.
Et Mysum, capitísq; sui, ripaq; prioris
Pœnituisse ferunt, alia nunc ire Caycum.
Nec non Sicanias volvens Amasenus arenas
Nunc fluit: interdum suppressis fontibus aret.
Antè bibebatur, nunc quas contingere nolis
Fundit Anigrus aquas: postquam (nisi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavêre Bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Antissa, Pharósque
Et Phœnissa Tyrus: quarum nunc insula nulla est.
Leucada continuam veteres habuere coloni:
Nunc freta circumeunt, Zancle quoq; juncta fuisse
Dicitur Italiæ, donec confinia pontus
Abstulit, & media Tellurem reppulit unda.
Si quæras Helicen, & Buran Achaidas urbes:
Invenies sub aquis: & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.
Est propè Pittheam tumulus Trœzena, sine ullis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus, nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cæcis inclusa cavernis,
Expirare aliqua cupiens, luctatáq; frustra
Liberiore frui cœlo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset,
Extentam tumefecit humum, ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut direpta bicornis
Terga capri: tumor ille loci permansit, & alti
Collis habet speciem, longóq; induruit ævo.

Plu-

Plurima cum ſubeant audita, nec aguita nobis,
Pauca ſuper referam, quid? non & lympha figuras
Dáq; capíq; novas? medio tua, corniger Ammon,
Vnda die gelida eſt, ortúq; obitúq; caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cum luna receſſit in orbes.
Flumen habent Cicones: quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & hinc Sybaris veſtris conterminus oris,
Electro ſimiles faciunt, auréq; capillos.
Quodq; magis mirum eſt: ſunt, qui non corpora tantum,
Verùm animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis unda:
Æthiopéſq; lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut patitur mirum gravitate ſoporem.
Clitorio quicunq; ſitim de fonte levárit,
Vina fugit, gaudétq; meris abſtemius undis.
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino:
Sive quod indigenæ memorant, Amathaone natus
Prœtidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furiis, purgamina mentis in illas
Miſit aquas, odiúmq; meri permanſit in undis.
Hinc fluit effectu diſpar Lyncéſtius amnis:
Quem quicunq; parum moderato guttare traxit,
Haud alter titubat, quàm ſi mera vina bibiſſet.
Eſt lacus Arcadiæ, Phenean dixêre priores,
Ambiguis ſuſpectus aquis: quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ: ſine noxa luce bibuntur.
Sic alias, aliúſque, lacus & flumina, vires
Concipiunt: tempúſq; fuit, quo navit in undis,
Nunc ſedet Ortygie: timuit concurſibus Argo
Vndarum ſparſas Symplegadas eliſarum:
Quæ nunc immotæ perſtant, ventíſq; reſiſtunt.
Nec quæ ſulphureis ardet fornacibus, Ætna
Igneæ ſemper erit: neq; enim fuit igneа ſemper,
Nam ſive eſt animal Tellus, & vivit, habéſque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis,

Spirandi mutare vias, quotiésq; movetur,
Has finire potest, illas aperire cavernas:
Sive levis imis venti cohibentur in antris,
Saxáq; cum saxis, & habentem semina flammæ
Materiam jactant, ea concipit ignibus ignem,
Antra relinquuntur sedatis frigida ventis:
Sive bituminea rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis arescunt sulfura fumis,
Nempe ut terra cibos, alimentáq; pinguia flammæ,
Non dabit, absumptis per longum viribus ævum,
Naturæq; suum nutrimen deerit edoci:
Non feret illa famem, desertáq; deseret ignes.
Esse viros fama est in Hyperboreæ Palleue,
Qui soleant levibus velari corpora plumis,
Cum Tritoniacam novies subiêre paludem.
Haud equidem credo: sparsa quoq; membra veneno
Exercere artes Scythydes memorantur eadem.
Siqua fides rebus tamen est addenda probatis:
Nonne vides quæcunq; mora, fluidóq; calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
Iquoq; delectos mactatos obrue tauros:
(Cognita res usu) de putri viscere passim
Florilegæ nascuntur apes, quæ more parentum
Rura colunt, operíq; favent, in spémq; laborant:
Pressus humo bellator equus crabonis origo est.
Concava littoreo si demas brachia cancro,
Cætera supponas terræ, de parte sepulta
Scorpius exibit, caudáq; minabitur unca.
Quæq; solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineæ (res observata colonis,)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas,
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat: utq; eadem sint longis saltibus apta,
Posterior superat patres mensura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit ursa recenti,
Sed male viva caro est: lambendo mater in artus

Fingit:

Fingit, & in formam, quamtam cupit ipſa, reducit.
Nonne vides, quos ova tegit ſexangula fœtus,
Melliferarum apium ſine membrit corpora naſci?
Et ſeróſq; pedes, ſeráſq; aſſumere pennas?
Junonis volucrem, quæ caudâ ſydera portat,
Armigerúmq; Jovis, Cytherеidáſq; columbas,
Et genus omne avium mediis è pectibus ovi
Ni ſciret fieri, quis naſci poſſe putaret?
Sunt qui, cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro,
Mutari credunt humanas anguis medullas:
Hæc tamen ex alio generis primordia ducunt.
Una eſt, quæ reparet, ſeq; ipſa reſeminet ales:
Aſſyrii Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis, & ſucco vivit amomi.
Hæc ubi quinq; ſuæ complevit ſecula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulaq; cacumine palmæ,
Unguibus, & duro vidum ſibi conſtruit ore:
Quo ſimulac caſiæ, & nardi lenis ariſtæ,
Quaſſáq; cum fulva ſubſtravit cinnama myrrha:
Se ſuper imponit, finitq; in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renaſci.
Cum dedit huic ætas vires, onerіq; ferendo,
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ:
Eértq; pius cunáſq; ſuas, patriúmq; ſepulcrum:
Pértq; leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis ædis aperit.
Si tamen eſt aliquid mira novitatis in iſtis,
Alternare vices, & quæ modò fœmina tergo
Paſſa marem eſt, nunc eſſe marem miremur Hyænam.
Id quoq; quod ventis animal nutritur, & auris,
Protinus aſſimulat, tetigit quoſcunq; colores.
Villa racemifero Lyncas dedit India Baccho:
E quibus, ut memorant, quicquid veſica remiſit,
Vertitur in lapides: & congelat aëra tactu.
Sic & Coralium, quo primùm contigit auras
Tempore, duréſcit: mollis fuit herba ſub undis.

Desinet ante dies, & in alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos, quàm consequar omnia dictis
In species transflata novas: sic omnia verti
Cernimus: atq; alias assumere robora gentes,
Concidere has: sic magna fuit, censúq; virísque
Pérq; decem potuit tantùm dare sanguinis annos:
Nunc humilis veteres tanquàm modo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos ostendit avorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguêre Mycenæ:
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces:
Vile solum Sparte est: altæ cecidere Mycenæ:
Oedipodioniæ quid sunt, nisi nomina, Thebæ?
Quid Pandionie restant, nisi nomen Athenæ?
Nunc quoq; Dardanidam fama est consurgere Romam
Appenninigenæ quæ proxima Lybridis undis,
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat, & olim
Immensi caput orbis erit: sic dicere vates,
Faticinóq; ferunt sortes: quumq; recordor,
Dixerat Æneæ, cum res Trojana laboret,
Priamidis Helenus flenti dubióq; salutis:
Nate dea, si nota satis præsagia nostra
Mentis habes: non tota cadet te sospite Troja.
Flamma tibi ferúmq; dabunt iter: ibis: & una
Pergama rapta feres: donec Trojaq; tibíque
Externum patrio contingat amictus arvum.
Urbem etiam cerno Phrygios debere nepotes,
Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis:
Hanc alii proceres per secula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natam Iuli
Efficiet: quo cùm tellus erit usa, fruentur
Æthereæ sedes: cælúmq; erit vxitus illi.
Hæc Helenum cecinisse Penatigero Æneæ
Mente memor refero: cognataq; mœnia lætor
Crescere: & utiliter Phrygibus vicisse Pelasgos,
Ne tamen oblitis ad metum tendere longè
Expatiemur equis, cælum, & quodcunq; sub illo est

Immu-

Immutat formas, tellúsque, & quicquid in illa eſt.
Nos quòque pars mundi (quoniam non corpora ſolum:
Verum etiam volucres animæ ſumus: inque ferinæ
Poſſumus ire domos: pecudúmque in pectore condi)
Corpora quæ poſſunt animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aut aliquo iunctorum fœdere nobis,
Aut hominum: certè tuta eſſe, & honeſta ſinamus:
Néve Thyeſtæis cumulemus viſcera menſis,
Quàm malè conſueſcit, quàm ſe parat illa cruori
Impius humano, vetuli qui guttura cultro
Rumpit: & immotas præbet mugitibus aures,
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus hœdum
Edentem iugulare poteſt: aut ulite veſci
Cui dedit ipſe cibos, quantum eſt quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus, quis tranſitus inde paratur?
Bos aret, aut mortem ſenioribus imputet annis.
Horriferum contra Boream ovis arma miniſtret,
Ubera dent ſaturæ manibus preſſanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueóſque, artéſque doloſas
Tollite: nec volucres viſcata fallite virga:
Nec formidantes cervos includite pennis:
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite ſiqua nocent, verùm hæc quoque perdite tantum:
Ora vacent epulis, alimentáque congrua carpant.
Talibus atq; aliis inſtructo pectore dictis.
In patriam remeaſſe ferunt: altroq; petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas:
Conjugeque felix Nympha, ducibúſq; Camœnis,
Sacrificos docuit ritus: gentémq; feroci
Aſſuetam bello, pacis traduxit ad artes.
Qui poſtquam ſenior regnúmq; ævúmq; peregit,
Extinctum Latiæq; nurus, populúſq; patréſque
Deflevêre Numam: nam conjux urbe relicta,
Vallis Aricinæ denſis latet abdita ſylvis:
Sacráq; Oreſtææ gemitu, queſtúq; Dianæ
Impedit, ah quoties Nymphæ memoréſque, lacúſque,
Ne faceret, monuêre! & conſolantia verba

Dixerunt! quoties flenti Theseïus heros,
Siste modum, dixit: nec enim fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casus:
Mitius ista feres: utinámq; exempla dolentem,
Non mea te possent relevare: sed & mea possunt.
Fando aliquem Hippolytum vestras si contigit aures,
Credulitate patris, scelerata & fraude noverca
Occubuisse neci, mirabere, víxq; probabo,
Sed tamen ille ego sum: me Pasiphaeïa quondam
Tentatum frustra patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluisse: & crimine verso,
Indiciíne metu magis, offensáve repulsa
Arguit, immeritúmq; pater projecit ab urbe:
Hostilíq; caput prece detestatur euntis.
Pittheiam profugo curru Traezena petebam:
Jamq; Corinthiaci carpebam littora ponti:
Cùm mare surrexit: cumulúsq; immanis aquarum
In montis speciem curvari, & crescere visus,
Et dare mugitus, summóq; cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribúsq; tenus molles erectus in auras,
Naribus, & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum, mihi mens interrita mansit,
Exiliis contenta suis: tum colla feroces
Ad freta convertunt, arrectíq; auribus horrent
Quadrupedes: monstríq; metu turbantur: & altis
Praecipitant currus scopulis: ego ducere vana
Fraena manu, spumis albentibus oblita luctor:
Et retro lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum,
Ni rota, perpetuum quae circumvertitur axem,
Stipitis occursu fracta & dejecta fuisset.
Excutior curru: loríq; tenentibus artus
Viscera viva trahi, nervos in stirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprensa relinqui:
Ossa gravem dare fracta sonum; fessámq; videres
Exhalare animam, nullásq; in corpore partes,

Noscere

Noſcere quas poſſes : unúmq; erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere noſtræ,
Nympha tuam ? vidi quoq; luce carentia regna :
Et lacerum fovi Phlegetbontide corpus in unda,
Nec, niſi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret : quam poſtquam fortibus herbis
Atq; ope Pæonia, Dite indignante, recepi :
Tum mihi ne præſens augerem muneris hujus
Invidiam, denſas objecit Cynthia nubes.
Utq; forem tutus, poſſémq; impunè videri,
Addidit ætatem : nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi, Creténg; diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretâque relictis,
Hic poſuit, noménq; ſimul, quod poſſit equorum
Admonuiſſe, jubet deponere : quiq; fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
Hoc nemus inde colo : de Diſq; minoribus unus
Numine ſub dominæ lateo, atq; aſſentior illi.
Non tamen Ægeriæ luctus aliena levare
Damna valent : montí ſq; jacens radicibus imis
Liquitur in lacrymas, donec pietate dolentis
Mota ſoror Phœbi, gelidum de corpore fontem
Fecit, & æternas artus tenuavit in undas.
At Nymphas tetigit nova res : & Amazone natus
Haud aliter ſtupuit, quàm cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis aſpexit in arvis,
Sponte ſua primùm nullóq; agitante moveri :
Sumere mox hominis, terræq; amittere formam;
Oráq; venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixêre Tagen : qui primus Hetruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.
Utq; Palatinis hærentem collibus olim,
Cum ſubitò vidit frondeſcere Romulus haſtam,
Quæ radice nova, non ferro ſtabat adacto :
Et jam non telum, ſed lenti viminis arbor,
Non expectatas dabat admirantibus umbras.
Aut ſua ſtaminea quum vidit Cippus in unda

Cornua: vidit enim falsúmq; in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem sæpe relatis
Quæ vidit, tetigit: nec jam sua lumina damnans
Restitit, ut victor domito veniebat ab hoste.
Ad cœlúmq; oculos, & eodem cornua tollens
Quicquid, ait, superi, monstro portenditur isto,
Seu lætum est aliquid patriæ, populóq; Quirini,
Sive minax mihi sit: viridíq; è cespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras.
Vinóq; dat pateris: mactatarúmq; bidentum
Quid sibi significent trepidantia consulit exta.
Quæ simul aspexit Tyrrhena gentis aruspex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis;
Non manifesta tamen, cùm verò sustulit acre
A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen,
Rex ait, ô salve; tibi enim, tibi Cippe tuísque
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus arces:
Tu modò rumpe moras: portásq; intrare patentes
Adpropera: sic fata jubent, namq; urbe receptus
Rex eris: & sceptro tutus potière perenni.
Rettulit ille pedem: torvámq; à mœnibus urbis
Avertens faciem, Procul ô procul omina dixit,
Talia dii pellant: multóq; ego justius, ævum
Exul agam; quàm me videant Capitolia regem,
Dixit, & extemplo populúmq; gravémq; senatum
Convocat: ante tamen capitis nova cornua fronde
Velat: & aggeribus factis à milite forti
Insistit: prisco q; deos de more precatus,
Est, ait, hîc unus, quem vos nisi pellitis urbe
Rex erit: is qui sit, signo, non nomine dicam,
Cornua fronte gerit: quem vobis indicet augur,
Si Romam intrârit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas,
Sed nos obstitimus: quamvis conjunctior illo
Nemo mihi est: vos urbe virum prohibete Quirites.
Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis;
Aut finite metum fatali morte tyranni.

Qualia

Qualia ſuccinctis, ubi trux inſibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt: aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, ſi quis procul audiat illos:
Tale ſonat populus: ſed per confuſa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una. Quis ille eſt?
Et ſpectant frontes, prædilaq; cornua quærunt.
Rurſus ad hos Cippus. Quem poſcitis, inquit, habetis,
Et dempta capiti, populo prohibente, corona,
Exhibuit gemino præſignia tempora cornu.
Demiſere oculos omnes: gemitúmq; dedêre:
Atq; illud meritis charum (quis credere poſſit?)
Inviti vidêre caput; nec honore carere
Ulteriùs paſſi, feſtam impoſuere coronam.
At proceres, Quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedêre,
Quantum depreſſo ſubjectis bobus aratro
Complecti poſſes, ad finem lucis ab ortu.
Cornuaq; auratis miram referentia formam
Poſtibus inſculpunt, longum manſura per ævum.
Pandite nunc Muſæ: præſentia numine vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit ſpecioſa vetuſtas)
Unde Coronidem circumſtua Tybridis alti
Inſula Romuleæ ſacris acceſſerit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras:
Palidáq; exangui ſquallebant corpora morbo.
Funeribus feſſi, poſtquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes poſſe medentum,
Auxilium cœleſte petunt: mediámq; tenentis
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Utq; ſalutifera miſeris ſuccurrere rebus
Sorte velit, tantæq; urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, & quas habet ipſe pharetras,
Intremuêre ſimul: cortináq; reddidit imo
Hanc adyto vocem, pavefactáq; corpora movit:
Quod petis hinc, propiore loco Romane petiſſes:
Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt, ſed Apolline nato:

Ito

Ite bonis avibus, prolémq; accersite nostram.
Fussa Dei prudens postquam accepère Senatus,
Quam colat, explorat juvenis Phœbéius urbem.
Quiq; petant ventis Epidauria littora, mittunt.
Quæ simul incurva missi tetigère carina:
Concilium, Graiósq; patres adière, darémque,
Oravère deum: qui præsens funera gentis
Finiat Ausoniæ: certam addiscere sortem.
Dissidet, & variat sententia: párq; negandum
Non putat auxilium: multi retinere, suámque
Nou emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant, seram populère crepuscula lucem:
Umbráq; telluris tenebras induxerat orbi;
Cùm deus in somnis epifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum: sed qualis in ade
Esse solet, baculúmq; tenens agreste sinistra,
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ,
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus: veniam, simulacráq; nostra relinquam.
Hunc modò serpentem, baculum qui nixibus ambit,
Perspice, & usq; nota, visum ut cognoscere possis:
Vertar in hunc: sed major ero: tantúsq; videbor,
In quantum verti cœlestia corpora possunt.
Extemplò cum voce deus, cum voce deóque
Somnus abit: somnúq; fugam lux alma secuta est:
Postera sydereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conveniunt operosa Dei: quaq; ipse morari
Sede velit, signis cœlestibus indicet, orant.
Vix benè desierant, cùm cristis aureus altis
In serpente deus prænuntia sibila movit:
Adventúq; suo, signúmque, aráque, forésque,
Marmoreúmq; solum, fastigiáq; aurea movit.
Pectoribúsq; tenus medià sublimis in æde,
Constitit: atq; oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet: cognovit numina castus
Evinctus vitta crines albente sacerdos,

En

En deus eſt! deus eſt! animis linguáſq; fauete,
Quiſquis adeſt, dixit: ſis, ô pulcherrime, viſus
Vtiliter, populóſq; juves tua ſacra colentes.
Quiſquis adeſt, viſum veneratur numen: & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata, piúmq;
Æneadæ præſtant & voce, & mente favorem.
Annuit hic, motíſq; deus rata pignora criſtis,
Et repetito dedit vibratâ ſibila linguâ.
Tum gradibus nitidis elabitur: ordq; retrò
Flectit: & antiquas abiturus reſpicit aras:
Aſſuetáſq; domos, habitatáq; templa ſalutat:
Inde per injectu adopertam floribus ingens
Serpit humum: flectíſq; ſinus: mediámq; per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Reſtitit hîc: agménq; ſuum, turbæq; ſequentis
Officium placido viſus dimittere vultu,
Corpus in Auſonia poſuit rate: numinis illa
Senſit onus: preſſáq; dei gravitate carina,
Æneadæ gaudent: cæſoq; in littore tauro,
Tota coronatæ ſolvunt retinacula navis,
Implêrat levis aura ratem: deus eminet altè,
Impoſitáq; premens puppim cervice recurvam
Cæruleas deſpectat aquas: modicíſq; per æquor
Ionium Zephyris, ſexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit: prætérq; Lacinia templa
Nobilitata Dea, Scyllæáq; littora fertur.
Linquit Iapygiam, levibúſq; Amphryſia remis
Saxa fugit, dextrâ præruptæ Ceraunia parte,
Romechiúmq; legit, Caulonáq; Naritiámq;
Evincítq; fretum, Siculíq; anguſta Pelori.
Hippotadæq; domos regis, Themeſéſq; metalla,
Leucoſiámq; petit, tepidíq; roſaria Pæſti.
Inde legit Capreas, Promontoriúmq; Minervæ,
Et Surrentino generoſos palmite colles;
Herculedmq; urbem, Stabiáſque, & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumæ templa Sibyllæ,
Hinc calidi fontes, lentiſciferúmq; tenetur

Lit-

Linternum, multámq; trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niveíque frequens Sinuaſſe colubris
Minturnæq; graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphatæq; domus Trachíſq; obſeſſa palude,
Et tellus Circæa, & ſpiſſi littoris Antium.
Huc ubi valiferam nautæ advertêre carinam,
(Aſper enim jam pontus erat) deus explicat orbes,
Pérq; ſinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init flavum tangentia littus.
Æquore placato patrias Epidaurius aras
Linquit, & hoſpitio junctis ſibi numinis uſus
Littoream tractu ſquamæ crepitantis arenam
Sulcat, & innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput poſuit: donec caſtrúmq; ſacrúſque
Lavini ſedes, Tiberinúq; ad oſtia venit.
Huc omnes populi paſſim: matrúmq; patrúmque
Obvia turba ruit: quæq; ignes Troica ſervat
Veſta tuos: lætóq; deum clamore ſalutant.
Quaq; per adverſas navis cita ducitur undas,
Thura ſuper ripas, aris ex ordine ſactis,
Parte ab utraque ſonant: & adorant aëra fumis,
Uſtáq; conjectos incalfacit hoſtia cultros.
Fama; caput rerum Romanam intraverat urbem.
Erigitur ſerpens: ſummóq; acclivia malo
Colla movet: ſedéſq; ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Inſula nomen habet: laterúmq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos:
Huc ſe de Latia tinu Phœbeïus anguis
Contulit: & finem, ſpecie cœleſte reſumpta,
Luctibus impoſuit, venítq; ſalutifer urbi.
Hic tamen acceſſit delubris advena noſtris:
Cæſar in urbe ſua deus eſt: quem Marte bogáque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Réſq; domi geſtæ, properatáq; gloria rerum
In ſidus verière novum ſtellámq; comantem,
Quam ſua progenies: nec enim de Cæſaris actis

Ullum

Vllum majus opus, quàm quòd pater extitit hujus,
Scilicet æquoreos plus ost domuisse Britannos:
Pérq; papyriferi septem flua flumina Nili
Victrices egisse rates: Numidásq; rebelles,
Cyniphiúmq; Jubam, Mithridatísq; tumentem
Nominibus Pontum, populo adjecisse Quirini:
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos:
Quam tantum genuisse virum: quo præside rerum
Humano generi superi faviftis abunde.
Ni foret hic igitur mortali semine cretus,
Ille deus faciendus erat: quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix, vidit quoq; triste parari
Pontifici letum, & conjurata arma moveri:
Pallui, & cunctis, ut cuiq; erat obvia, divis,
Aspice, dicebat quanta mihi mole parentur
Insidiæ, quantáq; caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Iulo.
Soldne semper ero injustis exercita curis?
Quam modò Tydidæ Calidonia vulneret hasta:
Nunc malè defensæ confundant mœnia Trojæ:
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Factarí q; freto, sedésq; intrare silentûm,
Bellág; cum Turno gerere? aut, si vera fatemur,
Cum Junone magis: quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminisse priorum
Non finit, in me acui sceleratos cernitis enses!
Quos prohibete, precor, facinúsq; repellite, nóvo
Cæde sacerdotis flammas extinguite Vestæ.
Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo
Verba jacit, Jupitrúsq; movet: qui rumpere quanquam
Ferrea non possunt veterum decreta sororum;
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilésq; tubas, audindq; cornua cœlo
Præmonuisse nefas: Solis quoq; tristis imago
Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces visæ mediis ardere fub astris;

Sapi

Sæpe inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.
Cæruleus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparsus erat: sparsi lunares sanguine currus:
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo:
Mille locis lacrymavit ebur: cantúsq; feruntur
Auditi, sanctis & verba minantia lucis.
Victima nulla litat: magnósq; instare tumultus
Fibra monet, cæsúmq; caput reperitur in extis.
Ingq; foro, circúmq; domos: & templa deorum
Nocturnos ululasse canes: umbrásq; silentum
Erravisse ferunt: motámq; tremoribus urbem.
Non tamen insidias, venturáq; vincere fata,
Præmonitus potuêre deûm, strictíq; feruntur
In templum gladii. nec enim locus ullus in urbe
Ad facinus, dirámq; placet, nisi curia, cædem.
Tum verò Cytherea manu percussit utraque
Pectus, & æthereæ molitur condere nube:
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ,
Et Diomedeos Æneas fugerat ensis.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum,
Nata, movere paras? instes licet ipsa sororum
Tecta trium: cernes illic molimine vasto
Ex ære, & solido rerum tabularia ferro:
Qua neq; concussum cæli, neq; fulminis iram,
Nec metuunt ullas, tuta, atq; æterna ruinas.
Invenies illic incisa adamante perenni
Fata tui generis: legi ipse, animóq; notavi:
Et referam, ne sis jam nunc ignara futuri.
Hic sua complevit, proquo Cytherea laboras,
Tempora: perfectis, quos terræ debuit, annis,
Ut deus accedat cælo, templúmq; colatur,
Tu facies, natúsq; tuus: qui nominis hæres
Impositum feret unus onus, casúsq; parentis
Nos in bella suos fortissimus ultor habebis.
Illius auspiciis obsessæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharsalia sentiet illum:
Emathiisq; iterum madefient cæde Philippi:

Et magnum Siculis nomen superabitur undis:
Romanique ducis conjux Ægyptia teda
Non bene sisa cadet: frustraque erat illa minata,
Servitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi barbariem, gentesque ab utroque jacentes
Oceano numerem? quodcunque habitabile tellus
Sustinet, hujus erit: pontus quoque serviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Jura suum, legesque feret justissimus auctor:
Exemploque suo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem venturorumque nepotum
Prospiciens, prolem sancta de conjuge natam,
Ferre simul, nomenque suum, curasque jubebit.
Nec, nisi cum senior similes æquaverat annos,
Æthereas sedes cognatasque sydera tanget.
Hanc animam interea cæsi de corpore raptam,
Fac jubar, ut semper Capitolia nostra, forumque
Divus ab excelsa prospectet Julius æde.

Vix ea fatus erat, media cum sede senatus
Constitit alma Venus, nulli cessenda: suisque
Cæsaris eripuit membris, nec in æëra solvit
Passa recentem animam, cœlestibus intulit auris:
Dumque tulit, numen capere, atque ignescere sensit,
Emisitque simul: simul evolat altius illa:
Flammiferumque trahens spatioso limite crinem,
Stella micat, natique videns benefacta, fatetur
Esse suis majora: & vinci gaudet ab illo:
Hic sua præferri quanquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, nullique obnoxia jussis,
Invitum præfert: undique in parte repugnat.
Sic magnis cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique ut exemplis ipsos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor est Jove, Jupiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:
Terra sub Augusto: Pater est & Rector uterque.
Dii, precor, Æneæ comites, quibus ensis, & ignis

Cesserunt:

Cesserunt: Diſq; indigetes, genitórq; Quirinus
Urbis, & invicti genitor Gradive Quirini,
Veſtáq; Cæſareos inter ſacrata penates.
Et cum Cæſarea tu Phœbe domeſtica Veſta,
Quiq; tenes alias Tarpeias Jupiter arces,
Quoſq; alios vati fas appellare, primúmq; eſt,
Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior ævo,
Qua caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto,
Accedat cœlo, faveátq; precantibus abſens.

PERORATIO.

Famq; opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cùm volet illa dies, quæ nil niſi corporis hujus
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar, nomenq; erit indelebile noſtrum.
Quaq; patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi: perq; omnia ſecula famâ,
Si quid habent veri vatum præſagia, vivam.

FINIS.